OP ZOEK NAAR MIJN HUWELIJKSRING

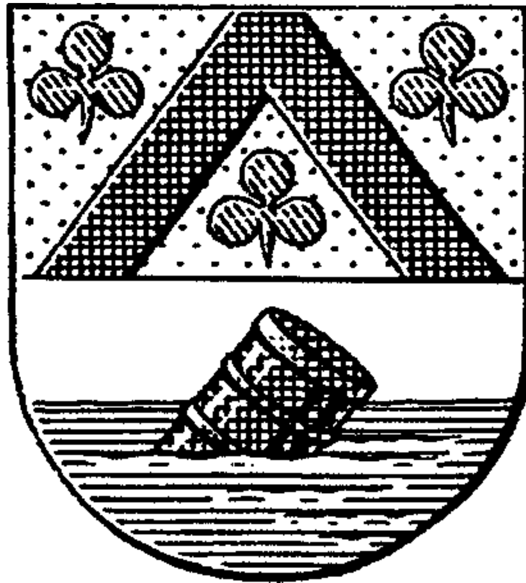
FS ROST VAN TONNINGEN-HEUBEL

F.S. Rost van Tonningen - Heubel
Op zoek naar mijn huwelijksring

Dit boek is gewijd aan mijn ouders en grootouders uit dank, voor wat zij voor mij betekend hebben. Het is bestemd - voor mijn bovenal geliefde echtgenoot "Meinoud" - om in onze liefde tot elkander hem te danken, voor ons vierenhalf jarig huwelijk, met nadien onze kosmische verbondenheid. Mijn kinderen en mijn kleinkinderen wens ik **"HEIL"!**

F.S. Rost van Tonningen - Heubel

Rost van Tonningen.

Tag, der dich der Welt verliehn, Die Sonne stand zum Grusse der Planeten, Bist alsobald du fort und fortgediehn Nach dem Gesetz, wonach du angetreten. So musst du sein, dir kannst du nicht entfliehn, So sagten schon Sybillen, so Propheten; Und keine Zeit und keine Macht zerstückelt Gepragte Form, die lebend sich entwickelt. Johann Wolfgang von Goethe.

FLORENTINE ROST VAN TONNINGEN - HEUBEL

OP ZOEK NAAR MIJN HUWELIJKSRING

INHOUDSOPGAVE

Hoofdstuk I
Jeugd en studie

Hoofdstuk II
De weg naar zelfstandigheid.
Wereldbeschouwing en de reis naar Nederlands-Indië

Hoofdstuk III Verloop van de
wereld om mij heen

Hoofdstuk IV
Mijn huwelijk
- De oorlogsjaren deel 1 -

Hoofdstuk V Ons
gezin breidt zich uit - De
oorlogsjaren deel 2 -

Hoofdstuk VI Mijn
wereldbeeld stort ineen

Hoofdstuk VII
Wandelend op mijn pad als weduwe
"qui (cui) voi"

Hoofdstuk VIII Vaste grond
onder de voeten

Hoofdstuk IX De
wederzijdse afrekening

Voorwoord

In het begin van de zestiger jaren kreeg ik op mijn kantoor bij Verina een telefoontje, waarbij mij gevraagd werd, of ik Mevrouw Rost van Tonningen was. Toen ik dit beaamde, zei de man, die zich niet bekend wilde maken, door de telefoon, dat ik zo mogelijk direct naar mijn oude huis in Diepenveen moest rijden, omdat dit voor mij erg belangrijk zou zijn, daarop werd de hoorn abrupt aan de andere kant neergelegd. Onder de indruk van deze dringende boodschap, reed ik een half uur later in de richting van mijn oude huis in Diepenveen, tezamen met mijn twee duitse herdershonden. Ik had dit huis, na mijn vlucht begin april 1945 nooit meer teruggezien, door dit onverwachte telefoontje was mijn nieuwsgierigheid gewekt, hoe zou mijn huis er nu wel uitzien?...
Daar aangekomen geloofde ik mijn ogen niet, het huis was geheel verlaten en totaal verwaarloosd, de tuin overwoekerd door hoog gras. Mijn 2 honden en ik waadden door het onkruid heen en zo bereikte ik het huis. Alle luiken van de ramen waren dicht, op één na, dit was een groot gat zonder ruit of luik. Juist toen ik na enige aarzeling besloot naar binnen te klimmen, vloog uit dit gat een verschrikte grote uil naar buiten, die daarbinnen een goed onderkomen gevonden had voor zijn nageslacht, zoals mij later bleek. Het geheel maakte op mij een uitgesproken spookachtige indruk, het deed aan een griezelroman denken. Ik verzamelde al mijn moed, riep mijn 2 honden, Ivo en Tika en commandeerde hen naar binnen te springen. Er gebeurde niets, daarop klom ook ikzelf naar binnen om een kijkje te nemen. Nadat mijn ogen zich aan de duisternis gewend hadden, zag ik, dat het interieur geheel gesloopt was, alle onze mooie volkse tegels, waren eruit gebroken, lambrizeringen, deuren, pijpen gesloopt, ja zelfs de toiletpotten waren er niet meer, wat een ravage... Op de trap naar de eerste verdieping lag slechts mijn oude traploper, nu geheel versleten en vervuild. In onze slaapkamer hing zowaar nog aan een oude elektrische draad mijn zwanenlamp, die ik eens ontworpen en gemaakt had, als cadeautje voor mijn man. Verder was ook daar niets meer aanwezig, geen meubelstuk of ook maar het kleinste aandenken voor mij was meer te bekennen, wat een in trieste indruk maakte dit alles op mij. Enigszins vertwijfeld stond ik daar tegen een kale muur geleund en vroeg mij daarbij af, of de bedoeling van dat gedenkwaardige telefoontje niet een misplaatste grap was, om mij te pesten. Ik voelde mij totaal verlaten, eenzaam en diep verdrietig. Meer in gedachten vervolgden mijn twee honden en ik onze weg, nu de trap op naar de zolder, ik herkende het gezellige kleine koepeltje, waar je zo'n prachtig uitzicht had op heel onze

tuin, en waar mijn man en ik zo graag samen stonden om even stil te genieten. Zonder enige hoop nog iets van waarde te kunnen vinden, vervolgde ik, diep in gedachten mij bezighoudend met ons heerlijk verleden, met mijn twee honden het kleine torentrapje naar de zolder. Daar aangekomen, was zoals te verwachten, alles geheel leeg, doch wat stond daar aan het eind van de zolder, tegen een balk aangeleund, zag ik goed, ja, ik zag goed, ik kon mijn eigen ogen niet geloven, ik liep er snel naar toe, en daar stonden de twee "Florentine's Rost van Tonningen" elkaar met stomme verbazing aan te kijken. Want daar stond voor mij het door de Amsterdamse schilder J. Bobeldijk van mij vervaardigde portret, dat mijn man in 1941 had laten maken en waarvoor ik geheel tegen mijn zin, had moeten poseren. De lijst was verdwenen, doch het schilderij was redelijk goed bewaard gebleven. Dit betekende voor mij, nadat ik beroofd was van mijn meubels en verdere bezittingen een teruggevonden schat, dubbel waardevol, omdat het een geschenk van mijn vermoorde echtgenoot was geweest. Na enige aarzeling heb ik het schilderij, waarop als onvervreemdbaar eigendomsmerk mijn huwelijksring afgebeeld stond, maar onder de arm genomen en voorzichtig in de auto gelegd. Met een trieste blik nam ik afscheid van deze plek, waar ik zovele maanden gelukkig met mijn man had gewoond. En daarbij was ik in gedachten de man, die mij op dit spoor had gebracht, diep dankbaar. Thuiskomend kreeg het schilderij een ereplaats, en U kunt het nu op het titelblad van dit boek bewonderden.
Voor de schilder Bobeldijk, die voor politiek helemaal geen belangstelling had, en zich geheel liet inspireren door de personen, die hij moest afbeelden, had dit schilderij een ellendige nasleep. Na de oorlog werd hem voor tien jaar de beoefening van zijn beroep verboden, omdat hij dit portret van mij, in opdracht van mijn man, geschilderd had. "Het kan verkeren, zei Bredero ....."

F.S. Rost van Tonningen - Heubel

Mijn wiegje met het zwanenkopmotief.

Mijn wiegje stond te wachten op een speciaal ingericht kinderkamertje van een statig herenhuis aan de Breestraat 177, te Amsterdam. Alle voorbereidingen waren getroffen. Vader en Moeder Heubel hadden reeds 3 kinderen; grote Dolf, zusje Annie, dikke Wimpie en nu... ach liefst toch maar een meisje, doch niet met rode haren, zoals Wimpie, dat vond vader Heubel niet mooi. Moeder Heubel had daar niet zo'n bezwaar tegen, zij had andere zorgen, vrijdag, de dertiende naderde met rasse schreden, neen, haar kind mocht niet op vrijdag de dertiende geboren worden. Immers, als gastvrouw was zij steeds gewend, om wanneer door onverwachte gebeurtenissen bij haar aan tafel 13 personen dineerden, gauw een stoel met een grote pop aan te schuiven. Deze dertien betekende "ongeluk" het moest altijd 12 of 14 zijn, zo had ze dat van haar ouders Van Haren Noman als net opgevoede patriciër-dochter geleerd Zaterdag, de veertiende november meldde onze vroedvrouw en trouwe huisgenoot, zuster Hesse, het is een dochter, gezond en wel

Mijn naam werd:"Florentine Sophie."
geboren 14-11-1914
te Amsterdam.

Wij verhuisden van Amsterdam naar Laren, Huize "De Berghoeve". Mijn vader, Gustav Adolph Heubel stamde van vaders zijde uit Duitsland, zijn moeder was een geborene Kol, dochter van Jan Kol, firmant van het bankiershuis Vlaer en Kol te Utrecht. Als Duitser werd mijn vader opgeroepen om zich te melden voor de militaire dienst in Duitsland, om als duits officier zijn plicht te vervullen voor zijn vaderland. Mijn moeder bleef in Laren alleen achter met haar vier kinderen.
De oorlog duurde 4 jaar, van 1914 tot 1918, het waren harde tijden voor mijn moeder. Ons huis, de Berghoeve, was groot, koud en afgelegen. Mijn oudste broer Dolf, Doffie genoemd, was 12 jaar en ging naar school, ook mijn zuster Annie, Wim en ik hadden een kinderjuffrouw, die met onze opvoeding belast was. Desalniettemin had ik een heerlijke jeugd, het leven was voor mij één zonneschijn, elke dag zwierf ik in onze grote tuin, met zijn zwanen, ganzen, kippen, een bok en twee herdershonden, Wally en Wodan. De tuinman Krijn was mijn vriend, hij verraadde mij nooit. Alle planten en dieren waren onze gezamenlijke vrienden, hij verdedigde mij altijd, als ik voor de zoveelste maal straf kreeg van de kinderjuffrouw, omdat ik of pikzwart en vuil thuis kwam of soms helemaal vergat thuis te

komen, omdat ik bij onze hond Wally zat, die pups had, en haar nest had in een oud konijnenol. In de zomer was ik meestal aan de kant van onze vijver om samen met mijn broer Wim naar kikkervisjes of kleine baarsjes te kijken. Of, zoals een keer kikkers te vangen, die we dan in mijn mooi wit schortje stopten om in huis mijn moeder deze kikkers te laten zien. Mijn moeder schrok, en daar schrok ik ook weer van ik liet mijn schortje los waardoor alle kikkers en kikkertjes op de grond vielen. Een keuken vol met huppelende en springende kikkertjes. Oei! Wat was mijn moeder boos en door de kinderjuffrouw werd ik in de hoek gezet. Mijn vader kwam voor het einde van de oorlog weer terug naar Nederland, aangezien hij als kostwinner van ons gezin, en bankier van Kol & Co, te Amsterdam niet gemist kon worden. Wij verhuisden toen met zijn allen naar Hilversum, aan de Bussumergrintweg 5. Ons huis heette "het Zonnehuis". Mijn vader was dol op mij, ondanks de rode haren, die ik intussen toch had gekregen. Net zoals mijn broer Wim, doch mijn vader liet hem steeds geheel kaal scheren, zodat hij een soort stoppelveld op zijn hoofd had zitten, en door iedereen, doch vooral door zijn oudere broer Dolf, hevig geplaagd werd. Toen hij dan ook 12 jaar oud werd en mijn moeder hem vroeg, -maak een verlanglijstje voor je verjaardag- hij slechts nors op schreef- ik wil een scheiding in mijn haar. Zo ging op zijn twaalfde jaar deze wens in vervulling, en ziedaar mijn broer Wim kreeg in de loop van de volgende maanden prachtig golvend kastanjerood haar, waar ieder meisje jaloers op zou zijn geweest. Mijn ouders vonden, dat hun dochters op een meisjesschool thuishoorden, de Godelindeschool werd onze lagere en middelbare school. Mijn broer Dolf ging in Bussum op de HBS en mijn broer Wim werd naar het Gymnasium gestuurd. Wij kregen een strenge opvoeding, doch ons gezin was gaaf, harmonisch en gezellig. Mijn moeder was het middelpunt van Hilversum, ons "Zonnehuis" was gelijk een duiventil voor vrienden en kennissen. Veel hebben onze ouders en grootouders ons aan levenswaarden meegegeven. Zo was mijn vader voor mij het symbool van eenheid tussen Nederland en Duitsland. Hij, geboren in Goslar, oudste zoon van 8 kinderen was voorbestemd om de taak van de familie KOL over te nemen en zich voor te bereiden, om directeur te worden van Kol & Co te Utrecht, en Vlaer & Kol. Nooit heeft mijn vader zich kunnen ontdoen van zijn heimwee naar Duitsland, ondanks het feit, dat hij reeds op zijn vijftiende jaar definitief naar Nederland werd overgeplant, om zich voor te bereiden voor zijn taak, ons familiebedrijf voort te zetten. Mijn vader was een geboren sportman, met hem trokken wij kinderen de bergen in, we leerden van hem aan de wolken te zien, of wij mooi of slecht weer konden verwachten. We leerden de vele gevaren van de bergen kennen, hij deed ons voor hoe te klimmen, langzaam en gestaag en hij leerde ons, hoe zich te kleden bij warm, koud

of slecht weer. De rugzak was onze trouwe metgezel. Hij vertelde ons over Hermann Löns, leerde ons het Duitse schrift, kortom door hem leerden wij, wat liefde voor een eigen volk betekenen kan. Zijn hobby was de teelt van rupsen en vlinders, in onze vrije tijd trokken mijn vader en ik erop uit, om pijlstaartrupsen te zoeken, meestal te vinden op oude wilgebladeren, om dan na hun ontpopping te genieten van de prachtige nachtvlinders, die we dan weer lieten vliegen in onze tuin te Hilversum. Mijn vader had een grote liefde voor zijderupsen en wel vanwege de zijden draden die men goed kon gebruiken. Zo lang zij rups zijn, eten zij slechts moerbeibladeren. Deze bladeren waren zeer moeilijk te vinden, omdat deze heesters vrij zeldzaam zijn. Het is daarom dat mijn vader vele moerbeibomen in onze eigen tuin plantte. Het is wel aardig hier een kleine anekdote te vertellen. Toen ik veel ouder was, en in Artis bij Portielje werkte, vroeg ik aan Portielje, of ik al de te vele rupsen van onze tropische vlinders mee naar huis mocht nemen, mijn vader zou hier wel voor zorgen, natuurlijk vond Portielje dat goed. Zo gebeurde het, dat wij hele vlinderkasten vol van deze rupsen hadden, die zich dan inpopten, om dan als prachtige tropische vlinder uit de cocon te kruipen. Op een gegeven moment hadden we zo'n 20 a 25 stuks tropische vlinders. We besloten ze, zoals gewoonlijk ook nu los te laten in onze tuin. 's Avonds stond in de Gooi en Eemlander, het Gooise blaadje, "Een grote zeldzaamheid ontdekt, tropische vlinders in Hilversum gesignaleerd....". Mijn vader belde gauw de krant op, om te zeggen, dat deze zeldzaamheid uit zijn tuin stamde, en dat deze oorspronkelijk uit Artis vandaan kwamen..."

Door de ogen en het hart van mijn vader leerde ik, reeds op zeer jonge leeftijd dieren liefhebben en hun gedragingen kennen. Brehm's - Tierleben was voor ons beiden DE encyclopedie over de dierenwereld. Bij onze wandelingen leerde mijn vader mij alle soorten paddestoelen, eetbare van giftige te onderscheiden, voorzichtig af te snijden. Indien we heerlijke eetbare paddestoelen voor onze moeder mee naar huis brachten, werden die klaar gemaakt door onze kokkin Mina.

Mijn moeder was een schoonheid, vrouw en moeder in de ideale zin van het woord. Zij was enig kind en in haar jeugd streng en verwend opgevoed door haar vader, Willem Johannes van Haren Noman. Ondanks het feit, dat haar vader gekant was tegen het huwelijk met een halve duitser, (alhoewel de naam Kol, van moeders zijde, weer veel goed maakte), was het huwelijk goed en een voorbeeld te noemen voor de hedendaagse tijd. Daar kom ik later nog op terug. Mijn moeder bleef haar man trouw tot in den dood, ondanks alle latere Nederlands - Duitse verwikkelingen. Van moeders zijde getuigde dit van liefde, moed en karakter. De hobby's van mijn moeder waren haar serre, vol met inheemse en exotische planten, palmen, clivia's en eindeloos veel soorten bloemen, waaraan elke dag

water gegeven moest worden. En dan haar bijen, deze bijen werden af en toe voor ons hele gezin een probleem, want zij had geen twee of drie kasten, doch soms wel 15 tot 16 kasten en korven. Aangezien zij reeds vroeg geplaagd werd door arthritis, en daardoor moeilijk liep, werden haar kinderen erbij gehaald om te helpen. Wij allen waren dol op bijenhoning. Mijn oudste broer, Doffie of te wel Dolf, nam veel van haar werk over, doch voor mijn broer Wim en mij bleef steeds het twijfelachtige genoegen over de vele zwermen, die af en toe onvermijdelijk schenen te zijn, op te vangen. Ik kan me heden nog als de dag van gisteren herinneren, dat wij op ladders in hoge bomen gejaagd werden, om wederom een tros bijen te vangen. Had mijn moeder ons toentertijd echter beter uitgelegd dat bijen nooit steken wanneer ze gaan zwermen, dan hadden we deze trips misschien gemakkelijker geaccepteerd. Mijn moeder was verder een begaafd schilderes en mijn grootvader een uitmuntend schilder. Vanzelfsprekend had hij zijn dochter een goede opleiding in schilderen gegeven. Mijn moeder was echter teveel gastvrouw en zorgzame huisvrouw, met al haar bedienden, naaisters en tuinlieden, dan dat ze voor schilderen nog tijd kon vinden. Ons huis "Het Zonnehuis" was altijd vol gasten, grootouders en duitse familie. Slechts op één punt was ze het niet eens met mijn vader, en dat ging om de vlag. Het was in die dagen te doen gebruikelijk, dat men op koninginnedag, en ook op andere feestdagen vlagde. De tuinman werd dan geroepen, om de Nederlandse vlag te hijsen. Mijn vader, die in 1919 Nederlander was geworden echter, (indertijd moest je 20 jaar in Nederland wonen, alvorens bij aanvraag het Nederlanderschap te mogen ontvangen) stond erop, dat ook de zwart-wit-rode vlag van het Duitse Keizerrijk werd gehesen. Ons koningshuis was toch ook van duitsen bloede. Er kwam dus een tweede vlaggenstok, en daar woei, naast onze oranje-blanje-bleu vlag met oranje wimpel, trots ook de duitse vlag. Af en toe ging dit toch mijn moeder te ver, en op een goede dag liet zij door de tuinman die ene vlaggestok omhakken. Mijn vader kwam van kantoor thuis en... wat gebeurde er, hij greep zijn geliefde vlag, en drapeerde deze op het grote balkon van ons huis, zodat deze nu nog veel meer opviel als voorheen. Nadien heeft mijn moeder geen weerstand meer geboden, zij beschouwde dit als een hopeloos geval. Mijn moeder's vader, Opa van Haren Noman was een gezaghebbend man, hij vertoefde in de zomermaanden met Oma voor vele maanden in ons huis, om 's winters in Nice te verblijven. Wanneer wij als kind reeds van verre de hoefslagen van een paard voor een wagen hoorde, dan wisten wij, Opa en Oma kwamen met een rijtuig van het station naar ons huis met vele grote en inhoudrijke koffers, vol met cadeautjes. Eens kreeg ik een grote Parijse pop, met beeldschoon haar, eindeloos heb ik, naast mijn grote teddybeer daarmee gespeeld. Bij ons thuis genoot mijn

grootvader groot gezag, en hij WAS er gewoon, niet altijd tot genoegen van mijn vader. Mijn grootvader bepaalde, dat mijn broer Dolf, na de HBS, naar Wageningen moest, om aldaar voor landbouwkundige opgeleid te worden voor de indische cultures. Mijn grootvader nam de opvoeding van mijn broer geheel in eigen hand. Waarom? Als vader had hij zich altijd een zoon gewenst maar niet gekregen, vandaar dat hij nu zijn oudste kleinzoon als zijn eigen kind beschouwde. Wij drie anderen vonden dat minder leuk, mijn broer Dolf werd veel meer verwend dan wij, maar daar was niets aan te doen.

Mijn broer Dolf was 10 jaren ouder dan ik, en aangezien ik mij reeds heel vroeg steeds bezighield met planten en dieren, ontstond er een dierbare band tussen ons tweeën. Daar ik het jongste zusje was, profiteerde hij van zijn gezag, en liet mij altijd zijn scheermes schoonmaken, wanneer hij weer eens geen tijd had, of zijn fiets naar Bussum brengen, omdat hij deze fiets daar nodig had. Als klein zusje vond ik deze opdrachten voor mij van groot belang. Onze ouders hadden ons allen toegestaan, drie verschillende soorten dieren te mogen hebben, tevens te verzorgen. Vooral mijn broer Wim en ik hebben daarvan enorm gebruik gemaakt. Naast onze trouwe herdershond Wodan, had ik marmotten, angorakonijnen en witte muizen, mijn broer Wim en ik hadden tezamen postduiven. Kortom, naast ons schoolbestaan, pianospelen etc. waren wij steeds in onze grote tuin, om hokken schoon te maken of te experimenteren met postduifvluchten. Tenslotte had ik over de 100 witte angorakonijnen, en meer dan 100 marmotten. Mijn oudste broer met zijn studievrienden uit Wageningen vonden dat prachtig, zij legden mij als 10-jarig meisje reeds precies uit, hoe gefokt moest worden en waarop ik te letten had. Zo leerde ik spelenderwijs de Mendel-theorie, door gladharige en kruintjes marmotten te laten paren, etc.. Wat ik toen nog niet door had, omdat ik daarvoor te jong was, was dat mijn oudste broer mijn proefnemingen gebruikte voor zijn verschillende stellingen bij zijn studie in de cultures, en ook naderhand in Nederlands-Indië grondig ervan profiteerde. Voor mij betekende het toen slechts liefde en eerbied voor mijn grote broer met zijn vrienden. Mijn moeder werd door mij ook ingewerkt om mijn beste angorakonijnen mee te helpen borstelen, opdat we eerste en tweede prijzen kregen op tentoonstellingen. Bij inlevering van dit angorahaar kon je angorahandschoenen, of sjaals tegen gereduceerde prijzen krijgen. Mijn zuster Annie was een gemakkelijk en gedwee meisje, daar hadden mijn ouders niet teveel mee te stellen, wel met mijn broer Wim en mij. Uit balorigheid over het grote gezag van mijn grootvader over ons gezin, nam mijn vader tenslotte zijn tweede zoon Wim weg van school en bracht hem naar Hamburg voor een zakenopleiding voor zijn kantoor. Mijn grootvader bemoeide zich ook met mijn opvoeding, hij vond, dat ik al jong zeer

begaafd was in schilderen, zo nam hij mij overal mee naar tentoonstellingen, schilders etc., hij was uiterst streng, wanneer ik een roos moest tekenen, op elfjarige leeftijd, moest ik eerst elk blaadje in ruitjes opzetten, om dan bij klaar zijn hiervan voorzichtig de blaadjes hierin te tekenen. Heden, moet ik zeggen, heb ik veel getekend en geschilderd in mijn leven, ook lessen gehad, doch het meeste heb ik toch van mijn grootvader geleerd, juist omdat ik toen nog zo heel erg jong was. Naast deze liefdevolle grootouders kwam ook heel dikwijls onze omi uit Duitsland logeren, zij was reeds lang weduwe, en van haar kant had ze steeds als dochter van de familie Kol heimwee naar Nederland. Zij was erg rheumatisch, en werd gereden in een invalidewagentje, Fräulein Prise was haar verzorgster. Eigenlijk hield ik heel veel van deze ingetogen, zachte, statige omi, niets liever deed ik, dan alleen met haar in onze huiskamer te zitten en heel dicht bij haar te kruipen om naar haar prachtig Nederlands te luisteren. Ook zij tekende heel veel, en onder het tekenen zeide zij op een middag tegen mij: "Kind, heel het leven is een grote opgave, van geboorte tot ons heengaan, ieder mens heeft zijn pakje te dragen, groot of klein, hoe zwaarder je pakje, hoe beter voor+je als mens, ga hier vanuit, als je het leven goed begrijpt, ontvangt niemand van boven af een te zwaar pakje, **het wordt gewoon van je verlangd, dit te kunnen en mogen dragen,** wees daarom nooit bedroefd, als je veel tegenslag op je wandeling door dit leven moet verwerken."
Hoe dikwijls heb ik naderhand, en nu nog aan deze woorden moeten denken, bedankt lieve ouders en grootouders, dat jullie mij zo jong reeds rijp en bewust gemaakt hebben, om de wortels van mijn bestaan eerst schuchter, en later verdiept te begrijpen. Bedankt.

15

Het parmantig kleine meisje

Ik was een klein parmantig meisje, met grijs-blauwe ogen en kort geknipt goudroodblond haar, dat door een grote strik bovenop mijn hoofd samengebundeld werd. Tijdens mijn schoolgang door de Godelindeschool, mijn lagere school 500 Meter verwijderd van ons "Zonnehuis", had ik een boezemvriendin, die er uiterlijk in grootte en bouw eender uitzag als ik. Ook kort geknipt haar met een grote strik boven op haar hoofd, doch zij was donker, met bruine ogen. We waren elkanders contrasten, en juist dat maakte ons onafscheidelijk. Overal kon je de twee meisjes, licht en donker (zoals we genoemd werden) samen vinden.

Dat ik reeds vroeg een zeer groot gevoel voor kleuren gehad moet hebben bewijst het volgende. Mijn moeder liet door haar twee naaisters altijd zorgvuldig onze Weertjes van mijn zuster en mij maken, mijn moeder had heel veel smaak, zodoende moesten we er ook altijd zeer netjes uitgezien hebben. Ik herinner me echter nog als de dag van gisteren, dat ik een prachtig groen jurkje van crêpe de chine had gekregen. Eerst was het mijn Zondagse jurk, maar na een tijd, omdat je nu eenmaal gauw als klein meisje groeit, mocht ik deze jurk ook naar school aantrekken. Coquet als klein ding die ik was, ging ik er trots mee naar school. Ik trok zelfs mijn schortje uit, omdat daardoor de kleur van het prachtige jurkje beter uitkwam. Doch dit jurkje werd mij te klein, ondanks het feit, dat mijn moeder de grote zomen liet uitleggen door de naaisters, werd het in de breedte toch te nauw. Kort besloten pakte mijn moeder haar naaitafeltje, vond een grote klos oranje dik-garen en haakte hiermede kleine stukjes, welke nauwkeurig in mijn jurkje pasten, zodat dat verbreed kon worden. De volgende dag lag mijn jurkje nu met de twee oranje baantjes wederom op mijn stoel, om aangetrokken te worden. Ik weigerde, oranje vond ik afschuwelijk. Ik moest in de hoek staan, ik kreeg een pak slaag. Ik moest het aandoen, en nu zonder schortje. Zo, al huilend brachten zij mij naar school, Ik ging direct in mijn lessenaar zitten. Nu werd op school geleerd dat je je handen of netjes op de lessenaar neer moest leggen, of op de rug moest houden. Geen van twee kwam voor mij in aanmerking, omdat ik die afschuwelijke oranje gehaakte stukjes net op mijn borst had zitten, hield ik mijn handjes in een vuistje gebald op mijn borst. Juffie werd boos en beval mij mijn handen op de lessenaar te leggen, ik schudde met heel mijn hoofd van "Neen", en kreeg toen straf. Ze pakte mij aan één oor beet, en zette mij, voor de hele klas voor schut in de hoek. Ik was woedend, ik rende weg terug naar huis en, trok dat gehate, eens zo geliefde, jurkje uit, en frommelde het onderin de asbak, temidden van het keukenafval. In mijn

onderjurk vond mijn moeder mij geheel van streek in de gang, onder kreten van: "Hoe heb je me zo naar school kunnen laten gaan, oranje vloekt toch zo met mijn haar, zie je dat zelf dan niet, ik schaam me diep, ik wil dat jurkje niet meer dragen". Wat zich verder afspeelde laat zich raden. Ook mijn broer Wim had af en toe van deze moeilijkheden. Hij moest altijd kleren dragen van zijn grotere broer. Wat voor hem te klein werd, dat was dan precies goed voor Wimpie. Juist toen hij op zijn twaalfde jaar de scheiding op zijn hoofd veroverd had, en zijn stoppelveld op zijn hoofd dus tot het verleden behoorde, vond mijn moeder een pakje van haar oudste zoon zeer geschikt voor Wim. Het was slechts een beetje verkleurd. Ze liet het chocolade- bruin verven. En jawel hoor, daar lag het nu. Zogenaamd als nieuw voor mijn broer op zijn stoel om aan te trekken. Ook hij weigerde, want dat was toch geen gezicht, een jongen van bijna 13 jaar in een chocolade- kleurig pak, dat ging te ver. Hij krijste moord en brand, tenslotte rende hij naar de keuken, en schroeide er een brandplek in. Ook voor hem kwam nu natuurlijk de ellende; een flink pak slaag.

17

Het Zonnehuis.

Zoals ik eerder vertelde, kocht mijn vader na thuiskomst uit de oorlog van 1914-1918 op "De Berghoeve" in Laren, een huis in Hilversum. Toentertijd toebehorende aan de familie Ketjen. Dit huis was ideaal gelegen, doch mijn vader vond het huis voor ons gezin te klein. Hij liet het prachtig verbouwen, en ook de tuin was uniek.
Toen het huis gereed was, werden wij kleintjes eerst ondergebracht bij onze grootouders in Amsterdam, die een statig grachtenhuis op de Keizersgracht bewoonden. Stien, de dienstbode zwaaide bij mijn grootouders de scepter. Zij maakte op mij steeds een grote indruk, ze had een mooi kanten mutsje op haar hoofd, droeg een blauw witte streepjes jurk met een prachtige hagelwitte schort. Aan de hand van deze statige vrouw werden mijn broer Wim en ik dan de grote gezellige zitkamer binnengeleid. Mijn broer Wim maakte eerst een kleine buiging, alvorens een kus te drukken op één der wangen, en ik had een voortreffelijk kniksje geleerd, waar mijn grootvader op stond, dat dit eerst netjes werd uitgevoerd, alvorens mijn armpjes om zijn hals te leggen. Dan kreeg ik een hartelijke kus en mocht ik gaan zitten op een heel mooi stoeltje, netjes de benen naast- en niet over elkaar (zoals geleerd door onze kinderjuffrouw), die er nu gelukkig niet bij was, omdat ze mee moest helpen bij de verhuizing van mijn ouders naar Hilversum. Deze kleine logeerpartijtjes waren voor mijn broer Wim en mij meestal een groot feest. Ten eerste hadden wij onze beste Weertjes aan, mijn broer Wim in een mooi wit matrozenpak met blauwe tressen, en ik meestal in een paars fluwelen jurkje, met om mijn halsje een prachtig kanten kraagje. Mijn strik was paars of hagelwit. Alles was leuk. We hadden een glijbaan in de grote marmeren gang van het grote grachtenhuis; er was een schitterende poppenkast en we mochten mee naar een toneelstuk. Hierbij werden we dan door een echte diligence afgehaald met een paard ervoor. Een deftige koetsier zat voor op de bok, mijn grootvader met een hoge hoed en mijn grootmoeder een zwierige muts met struisvogelveren zaten achter, wij twee op de klapstoeltjes daarvoor. Klik, klak, klik, klak... en daar gingen we dan. Alleen één ding vond ik niet leuk. Wanneer we moesten gaan slapen, werd ik door de dienstbode Stien naar de tweede étage gebracht en in een heel groot oud ledikant gestopt. In deze kamer stond een pendule boven op een toilettafel met spiegel erachter. De deur werd dan dichtgetrokken, waarbij mij gezegd werd, me niet aan te stellen door te gaan gillen. Bibberend van griezeligheid lag ik dan het eerste uur in dit statige bed met die nare pendule, die zo luid uitdagend tikte en om het kwartier een galmend

deuntje uitdreunde, hetwelk bij elk vol uur gevolgd werd door zoveel slagen van de klok, 8 uur, of 9 uur, 10 uur. Ik voelde me dan zo alleen zo hoog op de tweede étage, waar alle planken schenen te kraken en kan me nog herinneren, dat ik soms het twaalfde klokkespel nog moest aanhoren, alvorens ik doodmoe insliep. Enkele dagen daarop volgde een telefoontje van mijn vader, dat we door hem afgehaald zouden worden en mee mochten naar Hilversum. Ons huis was ingericht. Deze tocht ging als volgt. Eerst weer met de diligence en dan met de stoomtrein, met aparte houten coupé's en bij aankomst in Hilversum uitstappen, om over te stappen in een paardetram, die vanaf ons station aldaar, door Hilversum reed richting 's Graveland, waarbij wij moesten uitstappen Halte Palace-Hotel, op de hoek van Bussumergrintweg. Op deze hoek Bussumergrintweg, - 's Gravelandse weg, stond dan altijd onze vriend Kees, met zijn "koek en zopie", waar we, als mijn vader erbij was, zo maar een echte gekleurde zuurbal voor niets kregen, en deze ook meteen in onze mond mochten stoppen. (Waren we alleen bij deze "koek en zopie" dan moesten we altijd enkele centjes betalen, want... we hadden toch een rijke vader) Na nog enkele meters gelopen te hebben, stonden we voor ons prachtige huis. Behalve de grote ingang met zijn witte hek was er een zwart hekje, dat alleen voor ons was, we renden dan via een lang slingerpad naar de voorkant van ons huis, waar mijn moeder op het terras reeds op ons wachtte. We gingen dan door de grote serre en door onze eetkamer naar de gang en mochten het hele huis bekijken en bewonderen. Daarna werden wij afgeleverd aan onze - niet geliefde - kinderjuffrouw, die ons naar bed moest brengen.

Het Zonnehuis bestond aan de voorzijde uit drie zeer ruime kamers op het zuiden. Voor de middelste kamer, de eetkamer, was een zeer grote serre. Links daarvan onze gezellige zitkamer met de ruime erker, waar we, indien we visite hadden, altijd met zijn allen thee dronken uit prachtige kopjes en napoleontisch zilver (ons huis was gelijk een museum, zoveel kostbaarheden bezaten mijn ouders). Schuin daarachter een Steinway piano, met ingebouwde pianola, kortom ons muziekhoekje. In het midden een mahoniehouten tafel met 12 antieke stoelen, een antiek dames-bureautje met geheime laatjes en op het bureautje een heel oude antieke pendule met ingelegd goud uit 1700. Verder waren er aan de wanden allerlei antieke kasten en hoekkasten en de muren waren vol met schilderijen, de drie gebroeders Maris, Mondriaan, Huidekoper, Schulman etc.. Mijn vader was een schilderijen-, oud tin-en perzische tapijtenkenner, vandaar dat ons huis vol was met vele kostbaarheden. Onze eetkamer lag zoals gezegd in het midden, hierin stond een lange eikenhouten tafel, ook met 12 stoelen, een buffet, een glazen kast, een schoorsteen met open haard en koperen ketels. Zit- en eetkamer waren gescheiden door een

mooie schuifdeur, met koperbeslag. De eetkamer was met de serre verbonden door twee openslaande deuren, die in de winter gesloten waren, doch zomers meestal open stonden. Vanuit onze serre kon men dan ook op onze veranda komen, die zich uitstrekte rondom een deel van ons huis tot tien meter verder.Mijn vaders bureaukamer, was zijn heiligdom, daar stond zijn canapé, waar hij zondagmiddags een dutje deed, steeds zichzelve toedekkend met een krant, (een gewoonte nog overgehouden uit zijn diensttijd, daar kranten warm zijn en bestand tegen kou en wind). Ook stonden daar zijn boekenkasten vol met mooie, meest Duitse boeken: Brehm's Tierleben, de volledige Meyer's encyclopedie etc.. Zijn grote bureau en de ovale tafel in het midden waren omringd met mooie gemakkelijke stoelen en dat alles bij een gezellig haardvuur. Aan de andere kant van deze kamers bevond zich een lange gang met aan het ene einde de tuinkamer, merendeels ons domein, waar wij ons schoolwerk moesten maken, tekenden,knutselden, kortom de kamer, waar onze kinderjuffrouw de scepter zwaaide en mijn broer Wim en ik haar te gehoorzamen hadden. Boven waren dan aan de zuidzijde wederom drie kamers, de heel grote slaapkamer van mijn ouders, geheel in mahoniehout ingericht met een groot balkon met bloembakken rondom, een middenkamer, de slaapkamer van mijn zuster Annie en mij en daarnaast de kamer van mijn broer Wim. Alle kamers waren doorverbonden dooreen deur of dubbele kast, merendeels was echter alles gesloten. Ook boven een lange gang met een riante slaapkamer voor mijn grootouders, de kamer van onze kinderjuffrouw, een kleinere logeerkamer en de badkamerafdeling met toilet. Op de tweede verdieping bevond zich dan de unieke kamer van mijn oudste broer met zijn schitterend uitzicht over heel het Gooi. Deze kamer was in onze toren gebouwd. Daarboven was een heerlijke zolder te bereiken door een ladder, het heiligdom voor studieboeken, verder nog een grote zolder, twee dienstbodekamertjes en een klein zitkamertje, dat naderhand mijn domeintje werd. Een verrukkelijk huis. Naast het riante huis van de familie van Mesdag en het huis van de familie ter Kuile was het huis, "ons Zonnehuis", het meest aantrekkelijke huis van Hilversum in die tijd.
Onze woning werd omringd door een grote tuin, waarvan aan de voorkant bloemenbordessen waren met grote dennebomen, meegenomen als kleine boompjes uit de Harz, aan de zijkant een talud met rotsplanten en onze rozentuin en met aan het einde hiervan onze bijenstal, met kasten, waarboven grote acaciabomen heen en weer wiegelden Dan een bongerd met moestuin en daarachter ons heiligdom, ons groot stuk terrein vol met onze dieren, duivenhokken en een groen tuinhuis. Hoogtepunten van onze hele familie in dit heerlijke, gezonde huis waren de feestdagen, verjaardagen en de Kerstvieringen en Oud- en Nieuwjaar-

sfeesten. Mijn vader voelde als duitser meer voor Kerstvieringen, terwijl mijn moeder Sinterklaas als het hoogtepunt van het jaar beschouwde. Daarom werd er tussen mijn vader en moeder afgesproken, dat we om het jaar Sinterklaas of Kerstmis vierden. Het ene jaar dus Sinterklaas en het volgende jaar Kerstmis. Beide vieringen waren verrukkelijk. Met Sinterklaas werden manden vol met geheimzinnige pakjes, allen van een gedicht voorzien in de bijkeuken opgestapeld, totdat het moment kwam, dat om de deur pepernoten gegooid werden en St. Nicolaas binnenstapte. Wij allen moesten eerst een liedje voor de Goedheiligman zingen, dan nam hij zijn grote boek, en berispte of prees ons, al naarmate we zoet of stout waren geweest. Dan volgde de stroom van cadeautjes, vergezeld van prachtige gedichten, waarbij Opa van Haren Noman duidelijk de gezellige aanvoerder van onze pracht-avond was, en ook verreweg de mooiste gedichten kon maken. Bij het Kerstvieren was dat geheel anders. Hier stond mijn vader voorop, hij had onze grote winterwendeboom, meestal drie meter hoog in de serre geheel alleen opgesmukt. Mijn moeder liet door het personeel alle tafeltjes aanrukken, waarbij iedereen, inclusief, de dienstbodes, de tuinman, de kinderjuffrouw en de werkster en naaister een tafeltje bedekt met een wit kleedje kreeg. Eerst werd door ons allemaal gezongen, begeleid door ons piano- en vioolspel en dan ging de schuifdeur open en mochten we de boom met de vele kaarsjes bewonderen, Ieder van ons kreeg een kransje uit de boom, en dan.... naar alle tafeltjes. Wat een gelukkige gezichten, wat een stralende avonden, vol van harmonie, liefde en geluk, waarbij veel van onze cadeautjes door ons zelf gemaakt waren. Tenslotte volgde een mooi Kerstverhaal, uitgezocht en voorgelezen door mijn moeder. De dienstbodes brachten anijsmelk of warme wijn met koek binnen, om tenslotte diep gelukkig naar bed te gaan, na eerst onze ouders en grootouders om de hals gevlogen te zijn en hen te danken voor zo'n heerlijke avond, waarbij vele wensen in vervulling gingen, zoals schaatsen, of een prachtige trui, of een mooie jurk, alles dan zelfgemaakt. Nu terugblikkend, denk ik, dat deze jaren de meest gelukkige jaren in ons Zonnehuis zijn geweest, met nauwelijks sombere wolken, voor ons vier kinderen en zeer zeker voor mijn ouders en grootouders.

21

Donkere wolken tekenen zich af.

In begin 1926 vertelde onze vader ons, dat Omi Heubel-Kol tezamen met Fräulein Prise, haar verzorgster voorgoed bij ons zou komen wonen. Het mooie huis in Goslar (Harz), aan de Asfelderstrasse werd haar tot last. Indertijd had Opa Heubel dit statige huis helemaal laten ombouwen voor zijn vrouw, die zwaar rheumatisch was, en in een stoel gereden moest worden. Er bevonden zich in de benedenverdieping geen drempels of stoepen, en ze kon naar buiten gereden worden om van haar tuin te genieten, zittend in het zonnetje. Doch nu was het huis haar te groot, alle kinderen waren het huis uitgevlogen, en personeel was moeilijk te krijgen, en zeer duur. Zo werd familieraad gehouden en daarbij besloten, dat Omi naar Holland zou komen om bij haar oudste zoon (mijn vader) en schoondochter in te trekken. Nu was mijn Omi's hartewens in vervulling gegaan, in Nederland zou ze weer helemaal beter worden, want haar heimwee naar Nederland had ze nooit kunnen onderdrukken, Het Zonnehuis en onze familie waren haar dierbaar, zeer dierbaar. Ondanks de zware verpleging, die hoofdzakelijk op mijn moeder ging rusten, vonden mijn ouders het geheel vanzelfsprekend, hun moeder c.q. schoonmoeder in hun huis op te nemen. Dat hoorde zo, ouders, die ziekelijk werden, of op andere wijze niet meer in staat waren voor zichzelf te kunnen zorgen, moesten bij hun kinderen komen en daar verzorgd worden. Zo kwam Omi Heubel-Kol bij ons in Hilversum wonen en kreeg de mooie kamer van mijn vader, die voor haar ingericht werd. Het werd haar slaapkamer. In haar invalidenwagentje kon ze dan van de ene kamer naar de andere gereden worden. Doch helaas bleek reeds heel snel, dat ze *zwaar* ziek was: longontsteking en rheumatische aandoeningen. Ze teerde geheel weg, deze dappere vrouw. Na nog vele maanden zwaar geleden te hebben, sloot ze op 20 januari 1927 voorgoed haar ogen, Arme Omi, ze had zich zoveel van Nederland voorgesteld, en ze wilde zo graag nog een lang leven in ons gezin. Het heeft niet zo mogen zijn. In Goslar werd ze naast haar man ter aarde besteld, in ons familiegraf. (Waar nu alle Heubels en Lattmanns compleet tezamen liggen.) Door deze ziekte was het niet altijd mogelijk voor mijn ouders ook Opa en Oma van Haren Noman voor vele maanden op te nemen in ons huis. Daarom besloot mijn grootvader van Haren Noman een huis te kopen in Den Haag. Het werd Riouwstraat 216, hoek Koninginnegracht. Dit kapitale gebouw liet hij geheel volgens eigen inzicht en tekening verbouwen. Toen het klaar was behoorde het tot één van de mooiste huizen van Den Haag, daar kom ik later in dit boek nog op terug. Hiermede behoorden de

grote logeerpartijen van mijn grootouders in Hilversum, en ook zijn reizen naar Nice om de Hollandse winters te ontlopen, tot het verleden. Voor ons kinderen luidde een nieuw tijdperk in, Opa en Oma nu definitief in Den Haag. Wij vonden dit heerlijk, want nu werden wij uitgenodigd bij feestdagen of weekeinden, en genoten dan van concerten, theaterstukken of een tochtje met de diligence naar het strand. Met onze grootmoeder hadden wij een heel andere relatie als met onze grootvader. Onze grootvader WAS er gewoon, Oma niet, zij bleef altijd stil op de achtergrond, gedroeg zich zeer deftig, keurde snel spontane handelingen af, en stond erop,dat je, je altijd zeer netjes, ja bijnadeftig moest gedragen, wat wij natuurlijk niet leuk vonden. Twee dienstmeisjes en Christiaan, de knecht, waren haar onderdanen, die exact en precies geïnstrueerd werden, en zich wel hoedden ooit een fout te maken. Dat kon hen misschien wel hun baan kosten. Toch, doch op geheel andere wijze, hielden we ook van deze vrouw. Ik had soms een beetje medelijden met haar ,omdat mijn grootvader in elk opzicht de leiding nam, en het net leek of zij weinig of niets te zeggen had. Hoe men zich kan vergissen, want later, toen Opa reeds lang overleden was, ontpopte zij zich tot een heel andere vrouw, streng, haast ijzig. Het is dan ook geheel te begrijpen, dat er weieens botsingen waren tussen opa en oma, waarbij mijn opa dan steeds eindigde met de uitroep: "Wees dan ook eens echt enthousiast, uitje eens, heb plezier". Ik herinner me nog zeer goed, hoe we in Hilversum met zijn allen eens naar de bioscoop gingen, waarop juist toen we bij licht nog in de middengang onze plaatsen aangewezen kregen door een juffrouw met een lantaarn, mijn grootvaders sokophouder losliet, en als een staart over de grond heen en weer slingerde. Mijn grootvader, resoluut als altijd, donderde met zijn stem door de bioscoopzaal: "Anna, wacht even, ik moet mijn sokophouder weer even vastmaken....". Dat was dan net genoeg voor mijn grootmoeder, ze deed of ze er niet bij hoorde, liep in haar eentje door, ondanks het feit dat wij even op onze opa wachtten. Mijn grootvader woedend, riep nog harder zijn vrouw toe: "Mens! Stel je toch niet zo aan, dat is toch heel normaal dat een sokophouder los kan gaan". Grote hilariteit in de bioscoopzaal natuurlijk. Weer op een andere dag liep mijn broer Wim met Opa op straat, juist toen een vroegere leraar op de fiets hen wilde passeren. Mijn broer fluisterde Opa iets in zijn oor, dat hij stil moest zijn en moest groeten, het was de leraar, waar hij steeds moeilijkheden mee gehad had, doch ziedaar, wat gebeurde, juist op het moment dat de leraar voorbij kwam en mijn broer, als een welopgevoed jongetje, aan de hand van zijn grootvader hem wilde groeten, zoals hij dat steeds geleerd had, pakte Opa zijn beiden puntjes van zijn pandjesjasje en begon te dansen van het ene been op het andere. Mijn broer Wim woedend: "Zag je de leraar niet, wat moet die nu wel van ons denken". "Jongen"; zei dan mijn grootvader: "Zodra je je als

mens geneert, dan bezit je valse schaamte, en ben je fout. Ik ben je grootvader, ik mag toch wel dansen.... Wat kan mij die leraar schelen". Mijn broer stil. Een andere keer mocht ik met opa mee naar het Rijksmuseum te Amsterdam, schilderijen bekijken. We stapten in de tram van lijn 24, die van het centraal-station naar het Rijksmuseum ging, we waren net de laatsten, en konden op het platform nog juist een plaatsje krijgen. Mijn opa duwde mij in de tram, kreeg plots een reuze niesbui, en wat gebeurde er?.... Zijn bovengebit, juist nieuw doch nog niet geheel goed passend, vloog uit zijn mond, viel op straat, juist toen de tram zich in beweging ging zetten. Energiek als mijn opa was, sprong hij met gevaar voor zijn leven uit de tram, beduidde mij nog door te gaan, en greep naar zijn gebit op straat, dat nog net niet overreden werd, met de volgende tram kwam mijn grootvader overhaast aan, en ik was blij, weer door zijn uitgesproken aanwezigheid beschermd te zijn, want ik vond, dat alleen doorgaan in de tram toch wel griezelig. Dan tot slot nog een anecdote over mijn grootvader. Wim en ik mochten met Opa en Oma mee naar Parijs, we zouden met de diligence door Parijs rijden, en we mochten een theaterstuk zien. Mijn grootvader, die Directeur van Blauwhoedenveem was, anthroposoof en nog veel, veel meer, verbeeldde zich, dat hij vrij goed alle talen sprak, maar daar haperde toch wel zo af en toe wat aan. Opgedirkt in mijn mooiste jurkje, en Wim in zijn blauwe matrozenpak zaten we als van ouds weer in de diligence, Opa in rok, oma in een lange jurk met glittertjes, en wij tweeën op de klapstoeltjes. De franse koetsier, dik en met een echte koetsiersjas om, voor op de bok. Mijn grootvader had hem uitgelegd, dat wij naar het theater wilden, doch of hij het niet goed begrepen had, of niet wilde of kon begrijpen, in ieder geval, hij draafde met ons in zijn rijtuig aan het theater voorbij. Mijn grootvader opgewonden, hees zich moeizaam in de waggelende diligence omhoog, stak zijn hoofd buiten boord, en brulde tegen de koetsier: "Cochon, arrêtez-vous!". De franse koetsier woedend, want hij, de cocher, werd door mijn grootvader "cochon" genoemd, dat betekende voor hem, varken en dat pikte hij niet. Deze man had te weinig humor, om te begrijpen, dat wij buitenlanders waren, en de taal niet goed beheersten.... Verder genoten we ook van opa's jeugdverhalen, hij vertelde ons, dat hij eens met zijn ouders naar Engeland mocht reizen, Op de loopplank liep hij als kleine jongen van 9 jaar voorop, met mooie lange krullen, in een fluwelen pakje. Juist op dat moment wilde een engels echtpaar kleine Willem passeren, toen ze attent op hem werden: "Oh! Zeiden ze, laat dat kleine jongetje eerst even voorgaan, hij is precies "the little Lord",van Francis Burnett. Nu dat was wat voor het kleine ventje, dat vond hij mooi daar genoot hij van, de kleine ijdele Willem. Stout was hij ook, hoe glunder kon hij vertellen, dat hij door een weddenschap met een schoolvriendje de kerktoren van Zalt-Bommel opgeklommen was, en daar

luidkeels begon te zingen, zodat vele mensen, en tenslotte het hele dorp naar boven keek, om dat kleine ventje, daar boven op de nok van de kerk lachen moesten. Doch... Al snel begrepen ze, dat het kleine ventje moeite had om naar beneden te komen, erop klimmen was makkelijker dan naar beneden gaan, neen, erger nog. Hij wist niet meer, hoe te dalen, het werd later en later, het werd koud, neen, hij kon niet meer naar beneden komen, wat te doen.... Tenslotte riep de dorpsgemeenschap, die zich voltallig verzameld hadden op de straat, al kijkend naar dat kereltje daar hoog in de lucht, de brandweer, die met groot materieel aan kwam rijden om dat kleine kereltje weer van de toren naar beneden te halen, wat nog niet eens zo makkelijk was. Weliswaar was kleine Willem de held van dat moment, doch het huilen stond hem nader dan het lachen en wat wachtte hem nog bij zijn ouders.... Een dik pak slaag, met enkele dagen opsluiting in zijn slaapkamer. Dit was mijn grootvader Willem Johannes van Haren Noman. Doch aan alles komt een einde. Bij een reis in de trein, wilde opa, energiek, zijn koffer met een zwier, op het bagagenet zetten, daarbij brak hij zijn arm, kwam in bed te liggen, kreeg longontsteking, en na een kort ziekbed ging hij van ons heen, op 13 juli 1930 in zijn eigen huis, te Den Haag Riouwstraat 216, ondanks het feit, dat hij ons als kleine kinderen altijd had wijsgemaakt, door te zeggen, ik kan nooit dood gaan, want ik heb een dinarische neus, de laatste adem blaast altijd weer opnieuw in mijn neus, daardoor heb ik het eeuwige leven. Hij vergat ons te zeggen, dat bij heengaan de la
atste ademing een inademing is, terug naar de kosmos. Zelfs zijn dood bracht nog een anecdote, want nauwelijks was het bekend, dat de Heer Willem Johannes van Haren Noman overleden was, of daar meldde zich een grote auto, met een enorme kist erin. Deze zware kist werd naarbinnen gedragen, Christiaan, de knecht, riep mijn grootmoeder erbij, de kist werd geopend, en wat kwam daaruit, een prachtig schilderij van mijn grootvader ,levensgroot, geschilderd door Spoor. Niemand was hiervan op de hoogte, mijn grootvader was met de directie van het Stedelijk Museum te Amsterdam overeengekomen, dat zijn schilderij weliswaar in het Stedelijk Museum opgehangen mocht worden, doch zodra hij heen-gegaan was, dit zijn vrouw toe behoorde als groet en laatste wens van haar man aan zijn vrouwtje. Mijn grootmoeder was hier echter diep door geschokt, haar man verloren, en nu direct hier op volgend dit portret, dat werd haar teveel, ze liet het onmiddellijk terugsturen, en wilde het vooreerst niet meer zien. Mijn broer Dolf, die altijd zeer op zijn grootvader gesteld was, en reeds getrouwd in Nederlands-Indië vertoefde, schreef nadien, op de nacht van 12 op 13 juli, midden in de nacht, hoorde ik een zware klap in mijn slaapkamer, ik werd hiervan wakker, doch kon niets ernstigs vinden, nu begrijp ik, dat dit mijn grootvader was, die afscheid

nemen wilde van mij, zo waren die twee mannen op elkander ingesteld, de kosmos is zonder grenzen. Mijn grootmoeder was juist het tegenovergestelde van haar man. Statig, onbewogen wandelde zij door het leven. Huis, kamers bediening, alles moest bij haar tip top zijn, niets mocht slingeren. Ik herinner me nog, dat ik tekende op de atelierkamer van mijn grootvader mijn grootmoeder kwam boos binnen, ik had rommel gemaakt, de potloden moesten netjes naast elkander liggen, niet schots en scheef, ik kreeg een standje. Toen mijn grootvader gecremeerd was, en het huis op de Riouwstraat geheel vol, bleef voor mij eigenlijk alleen het bed naast mijn grootmoeder over. Het bed, waar enkele dagen geleden nog mijn opa in gelegen had. Ik rilde van ellende, en kon met geen mogelijkheid de slaap vatten. Juist toen ik meende, dat mijn oma sliep, gleed ik 's nachts het bed uit en wilde mijn hoofd even buiten het raam steken, om wat af te koelen, reeds klonk de strenge stem van mijn oma, Florrie, stel je niet zo aan, ga in je bed, je zult kouvatten en ik wil nu slapen. Gedwee ging ik weer liggen, doch de lust tot slapen was mij vergaan.

26

Onze kinderjuffrouw moet naar een sanatorium.

Terugblikkend op ons familieleven in ons Zonnehuis kan ik slechts in zijn totaliteit zeggen: "Het was een heerlijke tijd, en ik mag dankbaar zijn, dat mijn ouders, ons kinderen, zulke waardevolle bouwstenen hebben meegegeven voor heel ons leven. Onze dagelijkse sleur bestond daaruit: gewekt worden door ons tweede dienstmeisje, (die dan tevens onze schoenen poetste, die wij, voordat wij gingen slapen, altijd buiten op de gang voor onze slaapkamerdeur neer moesten zetten), opstaan, goed wassen, handen borstelen, intensief tanden poetsen, schooltas inpakken, en beneden gekomen, de juffrouw goedendag zeggen, op onze kaarsrechte stoeltjes met gevlochten matjes gaan zitten,waarvan de zitting zeer klein.doch met een zeer hoge rugleuning was, een zg.gezondheidsstoel in die dagen, om rechte ruggen te behouden.Onze moeder zeiden we dan goeden dag, mijn vader ging reeds elke morgen om 7 uur de deur uit, om wandelend naar het station in Hilversum met de trein naar Amsterdam te reizen, en dan weer te lopen van het Centraal Station te Amsterdam naar zijn kantoor, KOL & Co, Herengracht 130, om 's avonds tegen 7 uur terug te zijn in ons ouderlijk huis. Wanneer mijn vader later dan 7 uur 's avonds thuiskwam, moesten Wim en ik vóór-eten tezamen met onze kinderjuffrouw, waarbij ons steeds geleerd werd, netjes te eten, niet te spreken aan tafel tijdens het eten, als je niets gevraagd werd, etc.. Op school echter had ik andere zorgen, mijn eigen strategie bestond uit mijn idee, dat ik zorg moest dragen net niet te blijven zitten, doch verder vooral genoeg tijd over moest houden voor de vele liefhebberijen, die ik had. In mijn lesvakken, duits, geschiedenis, biologie, schoonschrijven, tekenen en sport, was ik zeer goed, in andere vakken geloof ik matig, voor de genoemde vakken had ik een groter interesse, speciaal biologie en tekenen waren mijn liefste bezigheden. Voor biologie hadden we op de middelbare school les van een werkelijk foeilelijke juffrouw, ik herinner me nu nog haar naam, Mej. Idenburg, doch ze gaf een zo fantastisch goed biologienonderricht, ondanks het feit, dat ze geen orde kon houden, dat ik nu nog haar dank moet zeggen, voor dit onderricht. Al mijn verworven biologenkennis van thuis, werd door haar methode van lesgeven bij mij in mijn geest geordend en tot eenheid gebracht. Een keer per week maakten wij, onder haar leiding bij mooi weer, een school- wandeling door het Spanderswoud, waarbij alles verteld werd. Ik leerde, kennis en groei van bomen, en planten, ze maakte ons attent op diverse soorten bladeren, die we in opdracht als huiswerk moesten tekenen of drogen, vogelgeluiden beluisteren en herkennen, grassen als huiswerk laten determineren, kortom

ik deed een schat van ervaring bij haar op, het was dan ook deze juffrouw, die na afloop van mijn examen op de middelbare school, vijfjarige cursus voor meisjes "Godelinde school", op 25 - 27 juni 1932, met gunstig gevolg, mijn ouders opzocht om er voor te pleiten mij naar de universiteit te Utrecht te sturen, na terugkomst van mijn jaar buitenland. Mijn ouders waren er op dit moment nog niet rijp voor, daar mijn vader uitging van het feit dat zijn dochters finantieel geborgen waren en niet hoefden te studeren.Naast het verzorgen van onze dieren speelden mijn broer en ik in het weekeinde indiaantje met tal van vriendjes. Bij regenweer gingen wij naar onze grote zolder om met onze elektrische treinen te spelen, met eigen soldaten en ridders te paard, uit melkfles- doppen zelf gesmolten en gegoten, in diverse ridder- en soldaten- mallen, om nadien door ons in felle kleuren geverfd te worden. We lieten onze soldaten en ridders te paard uitgroeien tot grote romeinse legerscharen, die elkander dan moesten bestrijden via trein en vrachtvervoer, door onze elektrische treinen, tunnels en spoorwegstations, etc..
De enige schaduwzijde van onze jeugdtijd was de aanwezigheid van de door ons niet geliefde kinderjuffrouw. Geheel eerlijk was dit verwijt bepaald niet, daar ik denk, dat wij, mijn broer en ik, toch onze ouders veel te stellen hebben gegeven. Eigenlijk had ik zelf niet zoveel last van deze juffrouw, ze mocht mij wel, doch het ging meer om mijn broer. Zij mocht mijn broer bepaald niet, hij kreeg altijd straf, zij beweerde steeds, dat hij jokte of niet goed viool studeerde etc.. En zo gebeurde het, dat nadat wij beiden weer eens in haar ogen zeer stout waren geweest, doordat bij opsluiting van ons in de tuinkamer, wij samen wisten te ontvluchten door een groot raam, waar wij naar beneden gleden, waarbij mijn broer een enorme buil opliep, omdat hij met zijn hoofd tegen de muur aansloeg. De kinderjuffrouw vroeg onze moeder te spreken om te klagen over ons gedrag. Wij, mijn broer Wim en ik voelden de dikke bui reeds voor de zoveelste maal hangen. Snel verstopten wij ons onder de grote werktafel in de tuinkamer, waar mijn moeder verwacht werd, en deze binnenkomend, geen idee had van ons onzalig plan ons te verstoppen onder de grote tafel met zijn dikke kleed erop.
Goddank, noch onze moeder, noch de kinderjuffrouw had hiervan een vermoeden zelfs, ze hadden ons niet gezien, wij zaten dus veilig en muisstil onder de tafel en luisterden aandachtig naar alle verwijten, over ons slecht gedrag. Doch ineens pikten wij het niet langer, dit ging ons toch te ver. En als twee wilde furies krabbelden wij plots onder de tafel vandaan, om huilend van woede, en verdriet naar onze moeder te rennen, en onder heftig snikken van opgekropte woede en emotie, te gillen: "Ze jokt, dat lelijke mens, wat kan die jokken, het was heel anders...." Dodelijke stilte, mijn moeder was nu zelf van streek, hier had ze in het geheel niet op

gerekend. Natuurlijk moesten we eerst naar onze slaapkamer, en moesten wachten tot onze vader van kantoor thuis zou komen. Ze zou alles met hem doorspreken, en dan, ja dan, zouden we het wel vernemen.... Bij thuiskomst van mijn vader werd hem door mijn moeder het hele drama verteld, maar mijn vader attendeerde mijn moeder op andere feiten. (Hij kon er zonder meer niet meer tegen steeds verhalen over en van de kinderjuffrouw te moeten aanhoren, hij zelf had nooit moeilijkheden met Wimpie en mij.) Hij maakte zich over iets anders veel meer zorgen en nu vond hij het de tijd, om zijn vrouw hiervan in kennis te stellen: "Cor, we moeten haar hoognodig medisch laten onderzoeken, ze hoest me teveel, en ze eet heel slecht, ze ziet er niet goed uit, daarover maak ik me al veel langer zorgen over, stel je voor, dat ze een ziekte heeft". Zo werd juffrouw Wildeman, onze kinderjuffrouw, naar de dokter gestuurd, en meteen daarop naar de specialist. Het rapport luidde tenslotte; longen licht aangedaan, opname in een sanatorium voor tbc-patiënten vereist. Onder zeer tragische omstandigheden werd toen met onmiddellijke ingang besloten, dat haar baan bij ons ten einde was, dat zij opgenomen moest worden in een sanatorium. Mijn vader zou vanzelfsprekend alle kosten daarvoor op zich nemen, en haar ook nadien financieel niet geheel in de steek laten, Nadat ze hersteld zou zijn kon ze echter niet meer terugkeren in ons gezin, doch wel af en toe als gast. Stomverbaasd, overgelukkig en tevens met diep medelijden namen Wim en ik van haar afscheid en hiermede was het tijdperk van een kinderjuffrouw voor ons definitief voorbij....

De eerste auto: " ONZE HORCH "

Mijn vader, G.A. Heubel, was een bankier van de oude slag, zijn streven was er steeds op gericht het vertrouwen van zijn cliënten te winnen. Dit had dan ook tot gevolg, dat hij op den duur alleen maar cliënten had, die zijn volle vertrouwen genoten. Nooit zou mijn vader enig risico nemen om met het aan hem toevertrouwde cliëntenkapitaal te speculeren. Dat was in zijn ogen een misdaad. Ook Joden behoorden tot zijn cliëntenkring, voor wie zijn algemeen bekende pro-duitse gezindheid ook tijdens de oorlog kennelijk geen bezwaar was. Mijn broer Wim zou de opvolger van mijn vader worden, ook zeer tot genoegen van mijn vaders compagnon Eef Kol, die zeer op mijn broer Wim gesteld was. Naast zijn harde werken voor kantoor en gezin was er de heerlijke zomervakantie. Mijn vader stond erop, dat het hele gezin, indien mogelijk meereisde. Mijn broer Dolf was intussen getrouwd, en bevond zich in Nederlands-Indië, als afgestudeerd landbouwkundig adviseur voor tropische cultures. Bij verlof trok hij tezamen met mijn schoonzuster Tiny Kroon, geboren uit een oud boerengeslacht, gezellig met ons gezin op. Mijn vader stond erop, dat wij Duitsland en Oostenrijk leerden lief hebben, evenzo als ons eigen Nederland. "Wij zijn een grote familie," zei hij altijd, "Onze wortels zijn gelijk". Mijn vader sprak dan ook altijd alleen Duits tegen ons, want "Früh übt sich, was ein Meister werden will" was zijn lijfspreuk. Eindeloze bergtochten hebben we gemaakt, waarbij de Broeken, de Zugspitze en de Karwendelgroep, het Gross Glocknerhaus met zijn verrukkelijke overnachtingen, in de diverse berg-hutten geen uitzondering waren, met of zonder berggids. Op 8 oktober 1928 vierden mijn ouders hun zilveren bruiloft, waarbij wij allen tezamen met kennissen en vrienden eigen gemaakte gedichten en toneelstukjes opvoerden, en wat eindigde in een enorm diner-dansant in het Palace - Hotel, waarbij mijn zuster Annie, mijn schoonzuster Tiny en ik onze maandenlange ingestudeerde dans op moesten voeren. Deze dans was door een ballerina speciaal voor ons drieën voor dit zilveren huwelijk gemaakt, ook de schitterende pastelgetinte baljurken voor deze dans waren door haar ontworpen. Kortom alles was een succes. Door deze heugelijke gebeurtenis vond mijn vader de tijd aangebroken om te denken aan een auto, hetgeen in die tijd een zeer grote bijzonderheid was. Alleen al te dromen van een auto was ondenkbaar. Mijn vader had tijdens onze laatste vacantie in Spittal reeds auto leren rijden, in een heel grote oude Steyr. Ik kan me nog herinneren, hoe mijn moeder doodsangsten uitstond, achter in de auto zittend, met vader aan het stuur, naast de dikke instructeur, die nooit gevaar zag, en mijn vader langs steile afgronden en

bergpaden liet rijden of draaien of het mijn vaders dagelijks werk was, daarbij was mijn vader in autorijden nog een absolute leek. Ondanks deze waanzinnige "dodenritten", met hoge snelheid heeft mijn vader het er heelhuids afgebracht. En dan.... Op een zonnige dag in Hilversum stond daar, toch nog geheel onverwachts, onze eerste auto, een Horch, een prachtige auto, roodbruin van kleur, met een linnen kap, die door het drukken van een knop open of dicht kon rollen. Voor op de motorkap bevond zich een prachtige duitse adelaar, een juweel van een sieraad, het pronkstuk van de auto. De auto werd eerst alleen op Zondagen gereden, door Hilversum, Bussum, 's Graveland of Loosdrecht, met open dak, zodat iedereen van de vrienden en kennissen ons goed kon zien zitten, mijn vader achter het stuur, mijn moeder, mijn grootouders en wij, muisstil genietend achterin. Dat was de dag van ons leven.

Tennis spelen met de prinses.

Mijn ouders met ons hele gezin, waren toonaangevend in het dorpsgebeuren van Hilversum in die dagen. Het kwam niet alleen doordat mijn ouders zeer vermogend waren, maar ook omdat ons Zonnehuis een gastvrij sociaal middelpunt was, voor familie, vrienden en kennissen. Het was een duiventil waar gasten in en uit vlogen. De vier kinderen, Dolf, Annie, Wim en Florrie, waren goed opgevoed, en menige jongeman of meisje zal erin gedachten van gedroomd hebben om een verbintenis voor het leven aan te gaan met één onzer, om daardoor in onze gezellige familie opgenomen te worden. Mijn broer Dolf was reeds vergeven, zijn schooldroom,Tiny, toentertijd "Tinka" genoemd, was **zijn** vriendin. Hij uitte zijn bezit indertijd op de schoolbanken als volgt: Op één der saaie lesuren op school zat zijn liefde juist voor hem. Om alle mededingers definitief te tonen, dat dit meisje, ZIJN meisje was en zou blijven, zo bond hij, zonder dat, of zij, of de leraar, of één van de medeleerlingen het zagen, haar mooie vlecht vast aan de leuning van de lessenaar, ze kon dus nu niet meer weg. Hij was dan ook hogelijk verbaasd, dat toen zij moest opstaan om voor de klas te komen, zij een gil slaakte van pijn. Wie had haar deze poets gebakken? Haar vriend?! Ze was zo woedend op mijn broer Dolf, dat het maar een haartje gescheeld heeft, of de warme vriendschap was hiermee voorgoed ten einde geraakt, doch gelukkig voor mijn broer, zover is het niet gekomen. Na tien jaren op deze wijze samen te zijn opgetrokken, kwam het toch tenslotte tot een gelukkig huwelijk. Mijn broer Dolf kreeg na afloop van zijn studie te Wageningen een mooie baan bij de Soerabajasche - Handelsmaatschappij in Nederlands-Indië. Zij zijn getrouwd en, woonden op Java en Sumatra. Hij werd daar een zeer gewaardeerd adviseur voor de diverse cultures. Mijn schoonzuster Tiny heeft zich altijd dapper aan de zijde van haar man geschaard.Zij was zeer gastvrij voor iedereen, doch heeft nooit haar heimwee naar Nederland kunnen overwinnen. Zij was een allerliefste vrouw en moeder, en zeer geliefd bij alle gasten, die bij mijn broer in huis kwamen, doch ze bleef de "boerendochter" uit Nederland, die zich niet kon aanpassen aan de Nederlands-Indische gewoonten. Ze heeft zich daar nooit thuis gevoeld. Mijn zuster Annie had andere problemen, ze zag er mooi en verzorgd uit, daar zorgde mijn moeder wel voor, doch vele vrienden heeft ze nooit gehad, en die vrienden, meest vrienden uit Wageningen van mijn broer Dolf, vielen niet in de smaak van mijn ouders en kwamen voor een huwelijk met hun dochter niet in aanmerking. Mijn zuster Annie was toentertijd een fervent aanhangster van Krishnamurti, en volgde vele lezingen, om

tenslotte de grote bijeenkomst in Ommen bij te wonen, waar Krishnamurti tezamen met Annie Besant aanwezig was, en vele malen zou spreken. Het was een zeer kleurig internationaal gezelschap. Ikzelf als jongere zuster had reeds zo oneindig veel over Krishnamurti aan moeten horen, dat ik tenslotte geheel uit nieuwsgierigheid mee ben gegaan naar dit grote kamp te Ommen. Ik moet zeggen, ik heb mijn ogen uitgekeken. 's Avonds bij een groot kampvuur stond daar Krishnamurti, als Indiër met zijn zeer mooi oosters profiel, hand aan hand met Annie Besant, zijn leidster met haar prachtige witte haren, tegen de nachtelijk donkere avond als achtergrond. In een grote kring hieromheen zaten op de eerste rij, vele Nederlandse vrouwen, tussen vele Indiërs en verder aanhangers en aanhangsters. Het geheel was beslist indrukwekkend, doch op mij werkte deze bijeenkomst zeer negatief, ik vond alles heel onnatuurlijk en beslist niet de godsdienst voor ons Westerlingen. Ik voelde me een vreemdeling in deze cultuur. Hiermee was voor mij dit hele geval afgedaan, met mijn zuster sprak ik hier nooit meer over. Zo ging het ook mijn vader. Mijn zuster, vertelde plotseling mijn vader, dat ze verliefd was op een zekere "James". En ziedaar kort daarop belde iemand aan, de dienstbode deed open, informeerde mijn vader over een vreemd bezoek, "een donkergekleurde goed uitziende man, met een reusachtige ruiker rozen in zijn hand". Toen mijn vader in de gang dit bezoek tegemoet wilde gaan, en reeds op dezelfde gang de aanwezigheid van deze jongeman bespeurde, met een grote bos bloemen in zijn handen.vroeg hij hem reeds geïrriteerd : "Wat is de bedoeling van uw komst?" Deze antwoordde: "Ik zou U willen spreken, om U de hand van Uw dochter te vragen". Ik heb slechts een deel van dit toneelspel kunnen meemaken, doordat ik juist thuis kwam, en bij het openen van de deur alleen het bloedrode hoofd van mijn vader zag, die een man woedend gebood direct zijn huis te verlaten, waarbij ik de rode rozen als zwevende zwaluwen door onze gang zag vliegen. Mijn zuster werd door onze vader danig de waarheid verteld. Nooit werd hierover verder meer gesproken, de zaak was voor mijn vader afgedaan, en daardoor ook voor mijn zuster. Voor mijn zuster was deze affaire des te ingrijpender, daar zij juist een andere affaire achter de rug had. Mijn broer Wim en ik plaagden haar graag, en daar mijn zuster zich dikwijls weinig vlot kon bewegen, zo zeiden wij tegen haar: "Knip toch je haar kort, dat zal je beslist goed staan, en je ziet er dan veel vlotter uit". Mijn zuster had namelijk prachtig krullend donkerblond haar, werkelijk een schoonheid. Het was van ons meer een plagen, nooit zijn mijn broer en ik op het idee gekomen, dat ze naar ons luisterde en het werkelijk zou doen. En toen, ja toen.... Het was op een zaterdag, onze opa was ook bij ons thuis, en daar kwam mijn zuster binnen, mooi geknipt en gekapt "kort" haar. Ieders ogen rolden bijna uit de oogkassen, doch nauwelijks hiervan

hersteld, bulderde reeds mijn grootvader: "Wat heb je nu gedaan, je hele vrouwelijkheid is weg, vergooid, weg, foei, maak dat je weg komt". Een hele week heeft mijn grootvader niet tegen mijn zuster gesproken, zo boos was hij op haar, en ook mijn ouders. Tegen zulke uitbarstingen was mijn zuster niet bestand, ze werd steeds terughoudender en onzekerder, tenslotte mocht ze naar de wintersport van mijn vader, dat zou haar goed doen.

Mijn broer Wim en ik waren heel anders, steeds vol energie, en vele plannen. Zo moesten we meerdere malen onze energie temperen door opdrachten van onze ouders, en dat waren meest geen erg prettige opdrachten. Zoals reeds vermeld, was onze familie zeer gezien in Hilversum, dit had voor Wim en mij ook schaduwzijden. Wij beiden konden goed tennissen en hadden vlak bij ons huis een fijne baan, waar we elke morgen vroeg samen single'den, indien we niet samen heel vroeg in de morgen paard reden. Dit was algemeen bekend, daar men ons altijd zag, hetzij paardrijdend, hetzij tennissend. Zo gebeurde het op een keer, dat wij bij onze moeder geroepen werden, om te moeten horen, dat Mevrouw Guépin van de Palestrinalaan opgebeld had, om te vragen of Wim en ik kwamen tennissen met prinses Juliana, die zij op bezoek had. Zo werden wij netjes aangekleed daarheen gestuurd. We moesten eerst tennis spelen, en kregen nadien een kopje thee bij Mevrouw Guépin. Dat tennis spelen met prinses Juliana was voor ons niet eenvoudig, daar wij goede spelers waren, en ons dringend verzocht werd, Juliana, als prinses, altijd te laten winnen. Haar tennisspel bestond merendeel uit hoge lobballen, een wanhoop voor goede spelers. En zo gebeurde het wel eens, dat ondanks onze uiterste inspanning haar te laten winnen, wij toch niet verloren. Juliana was dan echter altijd heel aardig, en vond dat totaal geen probleem. Het was in die tijd, dat zij veel in het Gooi kwam, omdat ze veel omging met de familie Roëll uit 's Graveland. Zij was verliefd op Wim Roëll, de kattekop, zoals hij in Wageningen onder zijn studiegenoten genoemd werd. Mijn broer Dolf kende Wim Roëll zeer goed, en zij hebben hem nog ontgroend, en veel plezier daaraan beleefd. Deze Jhr. W. Roëll is dezelfde persoon, die later in de oorlogsjaren in de illegaliteit gezeten heeft, hij werd door de manschappen van SS-Obergruppenführer Rauter gevangen genomen, en voor geleid aan Rauter in hoogst eigen persoon. Na een gesprek tussen Rauter en Wim Roëll, heeft Rauter het officierswoord van Jhr. Roëll aanvaard, en hem daarop vrijgelaten, onder de verzekering, dat indien hij zich niet zou houden aan zijn officierswoord, en door geen illegaal werk meer te verrichten, hij weer opgepakt en onmiddellijk gefusilleerd zou worden. Kort daarop werd hij wederom voorgeleid aan Rauter, Wim Roëll barstte in huilen uit en lag op zijn knieën voor Rauter, die hij bij zijn benen pakte, om te jammeren, dat hij het nooit meer zou

doen. Hij smeekte Rauter hem te geloven en hem nog eenmaal vrij te laten. Rauter heeft hem van zich afgeschud, en direct laten fusilleren,op grond van het feit, dat een officier, die zijn erewoord breekt, daarmede zijn eigen doodvonnis velt. Toen prinses Juliana koningin werd, heeft zij de zuster van Wim Roell, Freule Bienebett Roëll benoemd, tot haar persoonlijke hofdame, Freule Bienebett Roëll kende ik weer van de Godelindeschool.

Onze Oosterburen

Mijn grootvader Gustav Adolph Heubel, geboren in het jaar 1850 in Hamburg, gehuwd te Utrecht, 1873 met mijn grootmoeder, Anna Elizabeth Kol had buiten Goslar de papierfabriek, genaamd: "de Pahlandtsmühle".Hij ging iedere morgen met zijn wagen met vier paarden van zijn huis naar zijn houtzagerij, _ 9 Km buiten Goslar in de Harz. Het geboortehuis van mijn grootmoeder, Anna Kol, was op Lepelenburg te Utrecht, rechts daarvan lag ons kantoor Vlaer & Kol. Het huis De Breul te Zeist was eigendom van mijn overgrootvader Jan Kol, (1789-1848). Doordat mijn grootvader reeds vroeg overleed, voelde mijn vader als oudste zoon, zich verantwoordelijk voor zijn moeder en zijn opgroeiende broers en zusters, voor wie hij meermalen de financiële helper in de nood was. Deze duitse, nogal materialistische familie, kwam regelmatig bij ons in Hilversum logeren. Mijn moeder, als geboren gastvrouw ergerde zich aan het eigengereide optreden van enkele broers van mijn vader, die met dikke worsten 's morgens vroeg bij het ontbijt verschenen, omdat zij er vanuit gingen, dat de nederlandse worsten veel minder goed waren dan de duitse. Mijn broer Wim en ik mochten deze ooms ook niet, en hieruit is af te leiden, dat op een goede dag mijn vader ons beiden tot zich riep, en ons anti-duits gedrag verweet. Diep gebelgd verweerden wij ons echter, en zeiden met klem, dat wij dit soort worst-duitsers niet mochten, doch dat wij verder zeer pro-Duits gezind waren, en dat konden we bewijzen ook. Hadden we soms geen levendige interesse, en open oog voor al hetgeen zich in Duitsland afspeelde. Had onze vader ons niet zelf op diverse ontwikkelingen attent gemaakt. Vond onze vader ons anti-Duits, wanneer wij jeugd-bijeenkomsten opzochten, om ons te oriënteren over de steeds hernieuwende gebeurtenissen in Duitsland. Tenslotte zei mijn vader: "Ja, ja jullie hebben wel gelijk, doch het is mijn familie, en ik zou het op prijs stellen, indien de harmonie van ons gezin niet verstoord gaat worden, door verschillende kijk op Duitsland". Daar hadden wij weer begrip voor, dus we deden onze uiterste best, onze antipathie te onderdrukken, ook tegenover onze duitse neefjes en nichtjes, die ook ten dele nog geen mening hadden gevormd over het nieuw gebeuren. En dat het een nieuw gebeuren was, dat hoef ik niemand meer te vertellen, wat werd er niet allemaal in Duitsland gedaan, hoe heerlijk waren de gesprekken met jeugdigen, met die kameraadschap, vrolijkheid en inzet voor zijn land en volk, dat waren allemaal eigenschappen, die ons hier in Nederland vrijwel vreemd waren. Men had hier de AJC, die organiseerde volksfeesten en dansen. Doch zij bestonden uit jongens en meisjes uit Nederlandse arbeidersgezinnen die

niet nationaal voelden en klassenstrijd en vrije liefde predikten. Dat lag ons allerminst. Ook de ver-engelste padvinderij mochten we niet, deze jeugdbeweging was een internationale organisatie onder leiding van Baden Powell. Wij zochten dieper, wij wensten een positief opbouwende jeugd, wij verlangden naar die kameraadschap, die vreugde, die onze oosterburen uitstraalden, en die wij hier in Nederland zo geheel misten. Dat was onze wens.

De opkomst van de NSB

Tegen het eind van de twintiger jaren kwamen enkele kleine fascistische partijtjes in Nederland naar voren. Daar was bijvoorbeeld de Fascistenbond van Baars, het verbond van Nationalisten van, van der Mijle en van Eysden, de enig koninklijk goedgekeurde fascistische vereniging in Nederland en dan was er zeker nog het "Zwart Front" van Arnold Meyer, die in zijn blad de leuze naar voren bracht: "Het moge al niet waar zijn, dat alle anti-fascisten tot het tuig behoren, één feit is het, dat al het tuig antifascistisch is". Dit bleken echter allen kleine groeperingen te zijn, die geen groter aanhang in Nederland konden verwerven. Aangezien er toch behoefte bestond om tot een bredere fascistische groepering te komen, werd op 14 december 1931 de Nationaal-Socialistische Beweging in Nederland door Ir. A.A. Mussert en C.van Geelkerken opgericht. Mussert had reeds naam verworven door zijn in 1925 begonnen actie tegen het verdrag van Nederland met België, dat uitermate nadelig voor Nederland zou zijn. Rondom dit comité van actie, waarvan Mussert secretaris was, groepeerden zich een aantal intellectuelen, die niet alleen hun adhaesie betuigden, maar ook wilden werken voor een nationaal reveil. Onder hen waren onder andere Mr. van Vessem en Mr. van Genechten. Het comité van actie tegen het Nederlands-Belgisch verdrag boekte in 1927 het succes, dat de meerderheid van de Tweede Kamer zich er "tegen" verklaarde, en de minister van Buitenlandse Zaken, Jhr. van Karnebeek tot aftreden gedwongen werd. De persoonlijkheden, die in het eerste stadium bij de NSB kwamen, hadden dus in het nabije verleden reeds bewezen, dat zij tot succesvolle actie in staat waren, en zo startte de NSB onder een gunstig gesternte. De leuze van de NSB was: "Godsvertrouwen, liefde voor volk en vaderland, eerbied voor den arbeid". In het eerste jaar slaagde men erin, 1000 leden bij elkaar te brengen, en toen dan in januari 1933 Adolf Hitler aan de macht kwam, kreeg de NSB de wind in de zeilen en groeide zij in het tweede jaar van haar bestaan uit tot een partij van meer dan 10.000 leden. Bij de verkiezingen in de Tweede Kamer, die in 1935 gehouden werden, kreeg zij 8% van de Nederlandse stemmen achter zich. Het succes zou echter niet blijvend zijn, want alle politieke partijen, die met angst en beven een verdere groei van de NSB vreesden, keerden zich tegen haar en de regering volgde dit voorbeeld door het uitvaardigen van het veel besproken ambtenaren- en uniformverbod op 30 december 1933. Naar aanleiding van de regeringsmaatregelen tegen de NSB, in het bijzonder het verbod voor ambtenaren, namen 19 moedige predikanten het initiatief te protesteren tegen deze terreur.

In 1935 kwam de oorlog van Italië met Abbessinië, waarbij de Italiaanse troepen Abbessinië veroverden en de negus Haile Selassie, Keizer van Abbessinië naar Engeland moest uitwijken. Mussert die deze actie van Mussolini goedkeurde, kreeg hierdoor plotseling geweldige kritiek die losbarstte tegen het fascisme, waarvan de NSB weldra de nadelige gevolgen moest ondervinden. Uit protest bedankten heel wat intellectuelen voor hun NSB-lidmaatschap, maar degenen die wel bleven, waren des te meer overtuigd van de Nationale taak van de NSB, om Nederland weer omhoog te stoten in de vaart der volkeren.
Hagespraak 28 juni 1940. Toespraak van Mussert: "Ons Nationalisme is belichaamd in de volkse gedachte. De saamhorigheid van alle Nederlanders, de Dietsers waar ter wereld zij zich ook bevinden. Daar boven uit de verbondenheid van alle Germaanse volkeren, de rasverbondenheid. Daar boven uit de verbondenheid der Europese volkeren. De Europese solidariteit tot handhaving van Europa in de wereld. Gezond Nationalisme is niet denkbaar zonder gezond Socialisme, d.i. gemeenschapszin in de beste betekenis van het woord. Ons Socialisme is geen klassenstrijd, zoals Marxisme in de praktijk der laatste jaren te zien gaf. Ons Socialisme is de daad der sociale Gerechtigheid". Een verder citaat uit dezelfde Hagespraak: "Wil Europa niet ten onder gaan - wil Europa, dat tenslotte slechts een klein schiereiland is van het Euraziatisch Continent zich kunnen handhaven in de wereld, dan moet het zich radicaal losmaken van de verderfelijke Engelse politiek van een verdeeld Europa en moet het zich bewust worden van de solidariteit van alle Europese volkeren. En wat ligt meer voor de hand, als een nieuw Europa gevormd moet worden van volkeren, die doordrongen zijn van een Europees verantwoordelijkheidsgevoel, dan dat de Germaanse volkeren een voorbeeld moeten geven, de volkeren, die zijn van één ras, van één bloede: Duitsland, Nederland, Zweden, Noorwegen en Denemarken. En indien dat een levensnoodzakelijkheid is - en dat is het - zullen wij, Nederlanders, dan straks als het hinkende paard achteraankomen en smeken om toegelaten te worden tot de Europese levensruimte of reeds nu als eerste ons bewust zijn van de Germaanse solidariteit als grondslag voor een verenigd en krachtig nieuw Europa?"
In het kader van de NSB ontstond in 1934 de Nationale Jeugdstorm onder de leiding van Cees van Geelkerken, als Hoofdstormer. Toentertijd bestond er een duidelijke behoefte aan een jeugdbeweging met een positief, opbouwend jeugdprogramma. Zij was niet neutraal, zij was duidelijk nationaal, wij wensten de jeugd op te voeden naar karakter, nationaal gevoel, vaderlandsliefde en bereidheid het eigen volk in gemeenschapszin te dienen, met vaardigheid, kameraadschap, orde en discipline. Onze spreuk: "In Godsvertrouwen alles voor het vaderland".

Onze Nationale Jeugdstorm hield zich officieel buiten de politiek, maar de verstrengeling van de banden tussen de Jeugdstorm en de NSB maakte, dat *de* buitenwereld er toch op den duur een fascistische Jeugdbeweging in zag. Bij onze Hagespraken van de NSB op onze Goudsberg te Lunteren was de Nationale Jeugdstorm steeds aanwezig, die met haar fleurige uniformen en grote landsknechttrommels de unieke Hagespraken opluisterden. Het terrein van de Goudsberg was door de welgestelde familie Nieuwenkamp aan de NSB geschonken. De Nijmeegse architect, Mart Janse had voor dit uitgestrekte terrein een podium met verschillende dienstvertrekken daarin ontworpen en gebouwd, zodat dit als waardige achtergrond kon fungeren voor de landelijke bijeenkomsten van vele tienduizenden mensen, met hun sprekers zoals: Mussert, van Geelkerken, Rost van Tonningen, Graaf de Marchant et d'Ansembourg etc.. Bovendien waren vele folkloristische klederdrachten op deze landdagen te zien. De bezoekers van de Hagespraak gingen na afloop daarvan gesterkt door onvergetelijke herinneringen wederom huiswaarts.

40

En de tijd schreed verder

Het was bij ons thuis gewoonte, dat de dochters na het beëindigen van hun school naar het buitenland gestuurd werden, vooral om de moderne talen goed te leren spreken. Zo werd ik eerst naar Lausanne gestuurd, dan naar Engeland. Ik vond het heerlijk, nieuwe indrukken, nieuwe belevenissen op te doen, daar hield ik van. Toch was er een schaduwzijde, er was iets vreemds met mij aan de hand, wat mij zeer bedrukte. Want, hoe gek het ook moge klinken, niet alleen in Nederland, doch zelfs ook in het buitenland, dachten vele mensen, dat ik prinses Juliana was. Op één of andere onverklaarbare wijze moest er een gelijkenis zijn tussen haar en mij, anders zou het onmogelijk zijn dat ik hiervan zoveel last heb ondervonden. Bovendien vond ik het verre van een compliment voor mij, Prinses Juliana was in die dagen zeker geen schoonheid, waar kwam dan die gelijkenis vandaan? Waarschijnlijk op één of andere wijze van ons profiel. Zo gebeurde het weer geheel onverwachts in Engeland, juist bij de Wimbledon-tennisspelen, waar Juliana officieel te gast was, dat ik in dezelfde tijd in Londen, door de Regentstreet liep en juist het grote warenhuis Selfridges wilde passeren, toen ik tot mijn grote schrik bemerkte, dat vele mensen naar mij keken, en ineens, jawel hoor, daar begon de één naar de ander, reeds een diepe reference voor mij te maken, midden op straat. Ik was zo verbouwereerd, wist op dat moment niets beters te bedenken, dan te vluchten door de nooduitgang van dit grote warenhuis. Zeker heb ik daar een uur gewacht, angstig tegen de wand gedrukt, zonder dat iemand mij heeft opgemerkt, alvorens schichtig om me heen kijkend na een uur in een drafje het gebouw te verlaten. Vele maanden later, toen ik in Nederland Prof. Docters van Leeuwen in Artis zou ontmoeten, gebeurde me hetzelfde. Hij zou mij opwachten in de restauratieafdeling van Artis. Toen ik vrolijk binnenkwam, wilde juist een vrouwelijke bediende mij passeren, met een groot dienblad, vol met kopjes koffie, - ze zag mij - en tot ontzetting van ons allen in dit restaurant liet ze haar blad van schrik vallen, alles in scherven en onder een luid gerinkel zei ze: "Is me dat schrikken, ik dacht dat Prinses Juliana voor me stond". Een pijnlijke vergissing. Ook in mijn studententijd, toen Prinses Juliana ons op de UVSV zou bezoeken, vanwege ons lustrum midden juni 1936 voltrok zich het volgende. Beu van steeds maar vergeleken te worden met Juliana, had ik mijn jaarclub gevraagd, op te letten, tot het moment dat Juliana bij ons in het clubgebouw zou komen, om dan snel een foto van ons tweeën te maken, "en profile", dan zou ik kunnen zien, wat nu werkelijk de gelijkenis kon zijn. Helaas ging ook dit plan niet door, daar

plots het wachtwoord luidde, allemaal aankleden in de kostuums van ons toneelstuk wat we ingestudeerd hadden voor het Lustrum, daar we hier op volgend in vol ornaat door de straten van Utrecht moesten marcheren. Deze laatste kans was toen ook weer verkeken. De biologiestudie bestond in mijn tijd nog in de eerste twee jaren uit plantkunde en dierkunde, zodat je pas na je propaedeuse kon kiezen, welke studierichting; botanie of zoölogie. Ondanks dat Prof. Pulle en Prof. Dr. Bakhuyzen van den Brink mij meermalen trachtten over te halen de botanische kant te kiezen, wilde ik uitgesproken zoölogisch doorgaan. Dr. Hirsch en Dr. van Oord, waren bekwame en kundige docenten, die je enthousiasme voor je gekozen studievak wisten te stimuleren, in tegenstelling tot de colleges van Prof. Schuurmans Stekhoven over de erfelijkheidsleer, die slechts borden vol kon schrijven over Mendel's erfelijkheidsleer. Dit had uitermate boeiend kunnen zijn, indien een betere uitleg van de basisleer, kruisingen van A x B geeft 1 x A, 2 x AB en 1 x B. Biologie was in die dagen één van de meest intensieve studies, met niet alleen zeer uitgebreide colleges, met wiskunde, scheikunde, mineralogie en geologie, doch bovendien elke middag prakticum, zowel botanisch onder leiding van Prof. Koningsberger als zoölogisch. Samengevat, een heerlijke, boeiende zware studie. Verder werd van je verwacht, dat bij elke collegevacantie voorjaar, zomers of in het najaar, je in binnen- of buitenland praktisch ging werken, om dan daarna verslagen te maken en bij je professor in te leveren. Mijn eerste werkprakticum was Dahlem bij Berlijn. Als assistente mocht ik mee lopen met één je toegewezen professor om in kassen van de Hortus te werken, te determineren, of andere werkzaamheden te verrichten. Mijn professor stond als zeer lastig bekend, zodat een baantje onder zijn gezag niet tot het makkelijkste en meest ideale behoorde. Als jong enthousiast studentje nam ik echter mijn taak zeer serieus op, zeker dit eerste baantje, zo stoorde ik mij zo min mogelijk aan alle roddelverhalen over de professor. Doch op zekere dag gebeurde het volgende, ik liep zoals gewoonlijk achter mijn professor aan, om van hem gegevens te ontvangen of voor hem te moeten determineren, we gingen vele kassen in en uit, en zodoende kwamen we een kas binnen, waar juist een prachtige bloem van de Victoria - Regia 's nachts opengegaan was. Beeldschoon! Deze bloemen bloeien slechts één etmaal en ik, me even niet beheersend, riep verrukt: "Ist das schön, wie wunderschön ist diese Blume", mijn Professor geïrriteerd, door deze opmerking, snauwde me af en zei: "Was sagen Sie da, bitte kehren Sie zurück, ich habe Ihre Hilfe heute nicht mehr nötig". Zeer gedeprimeerd keerde ik terug naar de werkkamer, en vertelde Dr. Domke, assistent van de professor, mijn ervaring. Deze was zeer somber, omtrent mijn situatie en bereidde mij reeds voor, dat ik nu wel ontslagen zou kunnen worden, want de professor

duldde nooit een intermezzo. Inderdaad de volgende dag werd ik geroepen, om op zijn bureau te verschijnen, schoorvoetend betrad ik zijn kamer, de professor gebood me te gaan zitten, en zei: "Wollen Sie bitte wiederholen, was Sie gestern gesagt haben?". Ondanks het feit, dat ik me eigenlijk van geen schuld bewust was, herhaalde ik toch met schuldbewuste stem fluisterend mijn eerder uitgesproken gezegde van gisteren. Lang keek hij mij aan, zodat ik er tenslotte bijna verlegen onder werd, ineens zei hij: "Sie haben recht, ich kann nur noch determinieren, "das Ganze", das Schone sehe ich nicht mehr, so weit ist es schon mit mir gekommen, vielen Dank."
Ik viel uit mijn huisje van geluk en jubelend kon ik zijn assistent nadien vertellen, dat ik niet ontslagen was, integendeel ik had met mijn professor tot slot een goed contact opgebouwd. De rest van mijn werktijd in Dahlem werd dan ook voor mij een heerlijke tijd. Bovendien niet te vergeten, ik bevond me in Berlijn, in die tijd, vol van idealisme en enthousiasme. Ik beleefde van heel dichtbij de opkomst van Hitler! Dat in deze stad mee te mogen maken, was reeds een belevenis, zo adembenemend, dat niemand mij deze historische tijd meer kon ontnemen, ik ademde stukje bij beetje geheel dit nieuwe tijdperk in, met zijn kameraadschap, discipline en geestdriftige inzet.
Wat een stad, Berlijn, de Reichshauptstad van Duitsland, hoe intens gelukkig was ik, ook dit te hebben mogen meemaken. Bedankt, culturele mooie stad, bedankt. Enthousiast keerde ik voor verdere studie naar Utrecht terug.

43

Het ziekenhuis

Als kind werd ons reeds vroeg geleerd, niet alleen netjes te moeten eten, doch ook **alles** te eten. Er werd ons niet gevraagd, of we er van hielden of niet. Mijn moeder zei altijd: "Wat de pot schaft, wordt gegeten, geen aanstellerij a.u.b.". In wezen zou hier niets op aan te merken geweest zijn, indien het eten niet zoveel en zo machtig was. Ik kon er werkelijk dikwijls niet tegen. Melk bijvoorbeeld was voor mij een van de ergste dingen om per dag te moeten drinken. Mijn grootvader, die helemaal niet van aanstellerij hield, liet me dan op de grond liggen, en onder zwaar gebulder moest ik mijn mond wagenwijd opendoen, zodat opa de half lauwe melk met al zijn vieze vellen in mijn keelgat kon gieten. Het meeste van de melk ging daarbij niet in mijn mond, doch over mijn gezicht, in mijn haar, werkelijk afschuwelijk. De hoeveelheid van ons eten was soms zo onverdragelijk veel, vooral de toetjes zoals bijvoorbeeld witte drop- of sagopudding, wat in onze ogen eender was als het opeten van kikkerdril. We zaten soms tot vier uur 's middags in de serre, we moesten net zo lang zitten blijven tot ons bord leeg was. Gelukkig had mijn moeder vele planten in de serre, zodat mijn broer en ik veel ertoe bijgedragen hebben, om vele planten van extra vitaminen te voorzien....
Als 14-jarig meisje bedelde ik altijd bij onze keukenmeid Mina om citroenen, want ik deed niets liever, dan hele citroenen zo opeten, kennelijk deed dat zuur mij enorm goed. Achteraf bleek dat galstenen oplossen in enkele druppels citroenzuur. Mijn moeder was hier zwaar op tegen, maar ja, meestal lukte het mij toch deze vrucht te bemachtigen. Ondertussen had ik een boeiende studententijd, wij als jaarclub waren zeer bevriend met de Delftenaren geworden. Met één van deze disputen deden wij eigenlijk alles tezamen. Met zijn tienen, -vijf meisjes en vijf jongens- gingen we overal naar toe, Varsity, Hollandia, dansen, carneval, paardrijden met zijn verrukkelijke jacht- en terreinritten, lustrum, en tussendoor de eerste squash-baan openen tezamen met Jan Fentener van Vlissingen (2-2-36), piano- spelen, lustrum-affiches ontwerpen, bruidsmeisje zijn, Nijenrode met zijn onvergetelijke kaarsverlichte nacht-feesten en 's winters schaatsenrijden en skiën vanuit de diverse winter-sport berghutten, allen tezamen. En toch, ondanks al mijn zeer hard werken, en gezellig uit en thuis zijn, had ik heimelijk één groot probleem, namelijk mijn gezondheid. Met een enorme energie had ik steeds niet toegegeven, aan al mijn misselijkheden, veroorzaakt door mijn galblaas, doch tenslotte, na eerst reeds 6 weken op mijn studentenkamer te hebben moeten liggen, bij Mevrouw Sobels, op de Lange Nieuwstraat 2, te

Utrecht, (Febr. 1934), moest ik mijn hoofd toch buigen voor een zware galblaasoperatie, waar mijn vader overigens fel op tegen was, doch er bleef geen andere keuze over. Nadat ik prakticum en tentamens voor mijn examen beëindigd had, tevens tussendoor nog bruidsmeisje was geweest, meldde ik mij in het ziekenhuis te Utrecht. Dr. Roessingh, de internist, begeleidde mij naar Dr. Brand, die de operatie uit moest voeren. Doch hoe het gebeurde, gebeurde het, de operatie mislukte. Waarschijnlijk heeft niemand begrepen, hoe intensief ik geleefd had, en dus lichamelijk dood- en doodmoe was. De operatie duurde veel langer dan verwacht. Daardoor kreeg ik steeds meer narcose toegediend tijdens de operatie. Dit had na de operatie tot gevolg, dat ik na het ontwaken uit de narcose dagen lang ontzettend misselijk was en eindeloos moest braken. Een heel jaar heb ik in het ziekenhuis doorgebracht, en steeds met een grote fles tussen mijn benen, waarbij buitenwaarts de gal instroomde, wanneer ik rond moest lopen in de hoop dat eens op één dag, de gal weer zijn normale interne gang zou terug vinden. Mijn vader was door heel dit gebeuren totaal in paniek, en wilde van een nieuwe operatie niets meer weten, "men ziet maar weer, operaties lukken nooit", zei mijn vader. Dr. Brand, een tweede vader voor me, die elke dag, het hele jaar door 's ochtends om 5 uur aan mijn bed kwam, alvorens hij op jacht ging, steeds verhalen vertellend over zijn jacht. Wij waren dol op elkaar. Nadat echter, door het buitenwaarts stromen van mijn gal, reeds een heel jaar lang, ik steeds met kortere tussenpauzen hoge koorts kreeg, dan geheel bruingeel werd, was het niet moeilijk om te vrezen, dat ik niet lang meer zou leven. Tenslotte mocht ik van Dr. Brand met Kerstmis 1935 / 1936 naar ons Zonnehuis terug, in zijn ogen zou ik beter thuis bij mijn ouders kunnen sterven, dan in het ziekenhuis. Bij een heftige aanval, thuis met weer meer dan 40 graden koorts, kwam Dr. Brand naar Hilversum, net op een kort moment, dat mijn ouders even niet aanwezig waren. Hij zei mij openhartig, "Florrie, nu heb je nog 2 a 3 dagen te leven, wanneer ik je nu meeneem in mijn auto, en je heropereer, dan geef ik je nog een kans. Spontaan heb ik toen naar hem geluisterd, tegen de wil van mijn ouders in, die onder geen beding deze operatie hadden toegestaan. Ik liet me meenemen door mijn grote vadervriend, Dr. Brand, en.... de operatie lukte. Het was januari / februari 1936, dat alles speelde zich af in de Emmakliniek, waar alle zusters en iedereen even schattig voor me waren. Ik was de spil van het hele ziekenhuis geworden, iedereen leefde mee. Ik herstelde wondersnel. Ik kan me nog herinneren, dat onder afschuwelijke pijnen na de narcose, Dr. Brand bij mijn bed stond, en me toefluisterde: "kind, mijn liefste kind, de operatie is gelukt, het galblaasgangetje was verkleefd, en daardoor vergroeid, nooit was dit zonder nieuwe operatie in orde gekomen". Na een afscheidsfeestje op 21-2-1936 kon ik de Emmakliniek verlaten. Bedankt

lieve doktoren en zusters, een stukje van mijn leven heb ik bij jullie doorgebracht,dat alles was nu definitief voorbij. Om als jong meisje een heel jaar in een ziekenhuis te vertoeven is niet zo maar wat. In die tijd was ik verloofd met Joost Hudig, familie van de van Vollenhoven's, en Reepmaker, Joost was Delftenaar en zeer intellectueel, dapper heeft hij me bijgestaan het hele jaar in het ziekenhuis, doch na heel mijn uitbundig leven was dit teruggetrokken leven, met meerdere malen de dood voor ogen, een totaal veranderd bestaan. Ik heb veel, heel veel geleerd in die tijd. Naast mijn tentamens voor mijn studie had ik tijd om veel te lezen, Alfred Rosenberg, "der Mythus des 20. Jahrhunderts", was voor mij een openbaring, hoevele malen heb ik dit boek niet weer ter hand genomen in de maand januari 1936. Daarin trof ik het citaat van Herder: "Jede Nation hat ihren Mittelpunkt der Glückseligkeit in sich, wie jede Kugel ihren Schwerpunkt. Das heisst, aus dem erlebten Mythus unsrer Seele heraus in Liebe der Volksehre dienen".
Kan iemand het mooier zeggen! Ja, als 22 jaren oud meisje heb ik, gekluisterd aan mijn bed, dikwijls met mij zelf gestreden. Eén heel jaar op die leeftijd in een ziekenhuis, maakt je met de dag slapper en slapper. Het lijkt net of je wegzinkt in een diepe winterslaap, om dan door je chirurg ruw wakker geschud te moeten worden met het gezegde je moet nu beslissen over dood of leven, dan slinger je als een klein kind aan Gods voeten heen en weer, om je te buigen en te vragen: "Doet U met mij wat U wilt, ik voelde reeds de lichtende omarming van de stralende kosmische krachten, die om je bed heen zweven, en je mee willen nemen". Nog zie ik de vaderlijke lichtende ogen van Dr. Brand, die zei: "Kind, je ouders wilden niet, dat ik opereerde, gelukkig maar dat we het toch gedaan hebben". De zon ging voor mij weer schijnen. Ik was het ziekenhuis ingegaan als gevierd jong meisje, ik verliet het ziekenhuis als een ontluikende rijpe vrouw.

Helgoland, het heilige Helgoland.
100 jaar Duits 1890-1990

Om geheel te herstellen van mijn twee operaties, namen mijn ouders mij mee naar Ober-Schlema, waar we enkele weken verbleven. Geheel onverwachts, en of het zo had moeten zijn en daardoor des te verrassender zag ik, puur toevallig (doch toeval bestaat niet!) voor het eerst Hitler van zeer nabij en hoorde hem spreken. Het was op 26 maart 1936. Hij sprak in zijn rede over Ehre, Freiheit und Friede, en deed voorstellen aan het buitenland, eindresultaat, .een uitbundige menigte, groot was het enthousiasme doch, het voornaamste was, hij gaf iedereen weer hoop. Het was een emotionele bijeenkomst, enkele dagen later had ik nog een kort verblijf in Praag, de culturele stad, dan weer terug naar Nederland, hier moest ik lustrum vieren, en op meerdere feesten werd ik gevraagd, doch wat mij van alles het meest boeide, was een lezing van Portielje over de levende have van Artis. Deze lezing was voor mij zo ingrijpend en doorslaggevend, dat ik besloot definitief deze studierichting uit te gaan.Mijn wens werd nu eerst naar het buitenland te gaan en dan verder zien. Vooral hard werken was mijn verlangen. Zo meldde ik mij aan voor het "Meeresbiologisches" Instituut op Helgoland bij Dr. von Buddenbroeck en eveneens voor de "Vogelwarte" van Dr. Hagmeier. Tot mijn grote vreugde werd ik aangenomen, en zo zette ik in de maand augustus voor het eerst van mijn leven voet op dit heilige eiland, met zijn Ober- en Unterland, zijn stormen en Helgoländer Hummerfischer. Kortom een overgebleven stuk van het oude verzonken Atlantis. Wat een eiland, wat een kosmische krachten, dit heiligdom, Helgoland, een periode om nooit vergeten. Onze "Meeres"-biologische cursus bestond uit 23 studenten vanuit duitse en Oostenrijkse universiteiten, en ik, als enige studente uit Nederland. Onze cursus was boeiend, maar zeer zwaar, het bestond uit 's ochtends om 7 uur uitvaren op het oude schommelschip, genaamd "Augusta" om dan midden op de meest zeer stormachtige zee, het anker uit te werpen, netten uitzetten, ophalen, zien hoeveel vissen we gevangen hadden, op de boot te determineren, te vangen of mee te nemen om later te determineren. Maar o, wee, wanneer één van ons het waagde zeeziek te worden, dan kreeg je er van langs, en als de zeeziekte niet ophield na enkele dagen, dan werd je zonder pardon naar huis teruggestuurd, je was dan onbruikbaar in de ogen van onze docent. Twee Oostenrijkers hebben de cursus niet "overleefd", ze konden niet wennen aan de hoge golven, zij moesten weg, ook voor ons was het aanvankelijk lang niet gemakkelijk, in de eerste dagen waren we met zijn allen zeeziek, doch Dr. von

Buddenbroeck werd dan zo kwaad, dat we alles deden om ons goed te concentreren, en ziedaar dat hielp, binnen enkele dagen kreeg je zeevaste benen en waren we niet meer bang om zeeziek te worden,em daardoor te moeten vertrekken. Bij grote vangsten werd de vis mee naar het laboratorium genomen, en daar onderzocht. Behalve vele kwallen, Ribbenqualle, Aurelia Ohrenqualle of de gele haarkwal, werden kabeljauw, makrelen, zeewolf, pietermannen, zeekomkommers etc. gevangen, teveel om op te noemen. In ons "Hafen-Laboratorium der Staatliche Biologische Anstalt" werd ook een ornithologische cursus gegeven, we leerden daar vogels kennen en moesten de dode vogels leren prepareren tot balgen. Bovendien ging ik dikwijls met de vissers mee *'s* ochtends om 5 uur, om de "Hummerfang" (kreeftenvangst) te leren kennen. Uit deze kleine beweeglijke vissersbootjes werden dan gevlochten rieten manden, in lange rijen aan elkander gebonden, uitgegooid of opgehaald, al naar gelang, hoeveel kreeften er ingekrabbeld waren. Deze dieren konden wel in de mand komen, doch ze konden er niet meer uit. Deze kreeften hadden een afmeting van gemiddeld 50 centimeter. Deze kreeftenmanden werkten ongeveer volgens hetzelfde systeem als bij ons de palingnetten. Behalve de eindeloze vele gewone Cancers, werden toch per keer, wel 40 tot 50 kreeften gevangen, het stikte van de kreeften aldaar, de waardeloze Cancers werden dan weer in zee teruggegooid. Een leuke anecdote tussendoor.... Door de unieke ligging van Helgoland, met zijn steile rode rotsen,

Rot ist die Kant,
Weiss ist der Sand,
Grün ist das Land
So sind die Farben von Helgoland,

gebeurde het vrij veelvuldig, dat Duitsers uit Hamburg met de boot het weekeinde op Helgoland vertoefden, veel drank opkochten, want drank was belastingvrij, om dan wederom huiswaarts te keren. Bij windkracht 11, hoorde mijn studiegenoot en ik, vanuit ons laboratorium roepen: "Hilfe! Hilfe!" Doch ook voor ons was het haast niet mogelijk de deur te openen, de storm was immens. Wij trachten echter toch naar buiten te kruipen, want er werd: "Hilfe! Hilfe!" geroepen, dat kruipen echter betekende als een paling over de grond heen schuiven, anders werd je onherroepelijk door de wind weggeslagen in zee. Tenslotte bleef ons echter niets anders over dan de alarmpost te waarschuwen, die dan met gevaar voor eigen leven de tocht moest wagen om tenslotte een man uit het water te vissen. Wat was er echter met die man aan de hand? Heel eenvoudig het volgende: met zijn dronken kop had hij zichzelf de volgende verplichting

opgelegd, ik spring van de rots, want ik wil zelfmoord plegen, lukt het mij echter al zwemmend Hamburg te bereiken, dan ben ik gered, en mag ik blijven leven. Doch de man zwom niet naar Hamburg, maar belandde, drie meter van de grote rots, waarvan hij naar beneden gesprongen was, op de "Hummerkasten", dit waren grote kasten met honderden kreeften erin, die door de vissers gevangen waren, en aldaar moesten wachten op dag dat het toegestaan was de kreeften te verkopen. Deze kasten waren goed verankerd, en aan de bovenkant van gaas voorzien, zodat de zee met zijn plankton- voeding hier rijkelijk naar binnen kon stromen, waardoor de kreeften in hun gevangenschap niet dood konden gaan. Deze man belandde nu niet in Hamburg, doch zat op één van de vele kasten, waar direct honderden scharen, zijn broek en billen in repen scheurden als lekker kreeftenhapje. Doch de man schreeuwde moord en brand van de pijn, en was daardoor gauw weer geheel nuchter. Dit soort mensen werden dan naar het hospitaaltje gebracht, en verdwenen meest, rood van schaamte, de volgende dag met de Noorderzon, zonder bij de schippers een fooi achter te hebben gelaten, voor hun gevaarlijke inzet. Helgoland was verder beroemd om zijn Vogelwarte, en dat had mijn speciale interesse. Duizenden trekvogels vlogen op hun trek naar het zuiden naar deze vuurtoren, op dit eiland om uit te rusten. Ons werk was dan deze vogels te vangen, die in de netten gevlogen waren, te ringen alles goed te noteren om dan nadien weer los te laten,een uiterst interessante en leerzame arbeid. Prof. Drost was hierbij mijn docent en zo gebeurde het, dat ik op zekere dag hem te spreken vroeg, om met hem over mijn toekomst te praten. Intussen wist ik, dat mijn richting dier-psychologie zou gaan worden een geheel nieuwe leerstoel, waar Prof. Lorenz ons aller voorbeeld in was. Alle boeken van Prof. Dr. Lorenz had ik reeds verslonden, nu mijn directe vraag aan Prof. Drost: "Ik zou me willen specialiseren in dierpsychologie, kunt U mij ergens introduceren, liefst in het buitenland". Lang werd door Professor Drost nagedacht, na een test te hebben afgelegd luidde zijn antwoord: "De beste docent, die ik U op dit moment zou willen adviseren, is een persoon bij U in Nederland, zijn naam is Dr. Bierens de Haan in Artis. Deze Dr. Bierens de Haan staat bij ons hoog in aanzien, en indien U de kans krijgt, bij hem te mogen en kunnen werken, dan zou ik U dit tenzeerste aanbevelen". Het was op het eerste moment voor mij een kleine teleurstelling, daar ik had gehoopt in het buitenland te kunnen werken, desalniettemin, dankte ik Prof. Drost heel hartelijk voor zijn advies. Kort daarop nam ik afscheid van iedereen, en reisde terug naar Nederland. Na een heerlijke lange tijd, op dit wonderschone eiland, gewerkt te hebben, viel mij het vertrek zeer zwaar. Helgoland was mij heilig geworden, het is een kosmisch eiland eenzaam trots te midden der woeste zee, nimmer zal en kan ik Helgoland vergeten,

het heeft mijn hart gestolen, ik kreeg hierdoor nieuwe energie. Mijn ouders daarentegen waren allang gelukkig, mij weer bij zich in Nederland te weten. Enkele weken later ging ik met de trein naar Amsterdam om een onderhoud te hebben met Dr. J.A. Bierens de Haan, die ik voordien opgebeld had.

Mijn dierpsychologisch werk in Artis

Dr. Bierens de Haan had zijn studeervertrekken, plus klein laboratorium in de eerste etage van het marterhuis, met de buitenhokken voor de wolven in Artis. Ik had mij van te voren keurig aangemeld, hij verwachtte me dus. Dr. Bierens de Haan zat achter zijn bureau, een stoel stond voor me klaar, ik kon gaan zitten. Met zijn zeer grote, wat glazige ogen keek hij mij ernstig, ietwat geamuseerd aan, verbeeldde ik mij, zijn haar lag glad gestreken op zijn kalend hoofd, "Zegt U het maar, kan ik U van dienst zijn," Daarop startte ik, haperend van zenuwachtigheid, doch tenslotte vlot mijn verhaal, om te eindigen, met mijn vraag, of ik als assistente bij hem mocht werken, ik had van Prof. Drost op Helgoland zijn adres gekregen. Ik werd goedgekeurd, mocht zelfs de komende maandag reeds beginnen als ik dit op prijs stelde, doch één voorwaarde werd gesteld; Ik moest punctueel beginnen, waarbij het voor mij tijdens de middagpauze van 12 tot half 2 verplicht werd om elke dag met hem mee te gaan naar het restaurant in Artis, waar een vaste groep van doktoren en Professoren hun middagmaal nuttigden en vele zoölogische problemen besproken werden. Dit was voor mij natuurlijk geen enkel bezwaar, integendeel ik vond het een grote eer, steeds mee te mogen gaan en daardoor in de gelegenheid gesteld te worden, vele kopstukken op zoölogisch gebied persoonlijk te leren kennen. Uitgelaten van geluk kwam ik 's avonds thuis bij mijn ouders, om hen mijn nieuwe start mede te delen.
Punctueel maandagmorgen meldde ik mij bij Dr. Bierens de Haan. Intussen had ik reeds zoveel over mijn chef vernomen, dat ik me wel zou hoeden, hem te ergeren door fouten mijnerzijds. Kort en krachtig vertelde hij mij, dat een trap hoger zich zijn klein laboratorium bevond, met drie kooien, waarin 5 Lampongapen zaten. Vanaf heden zou dit nu mijn domein worden, waarbij de bedoeling was, dat ik mijn eerste werkstuk zou maken over de intelligentie van deze apen. Hij toonde mij zijn vele boeken, merendeel met goudsnede, ik mocht deze boeken van hem lenen, voor zover ik ze nog niet gelezen had. Zijn boeken waren zijn heiligdom, en hij stond erop, dat ik er geen enkele kreukel in aanbracht, of een vlekje veroorzaakte, daar hield hij niet van. Ik beloofde dit allemaal uit het diepst van mijn hart, en daar vertrouwde hij dan ook op, ik kreeg 10 dure boeken mee naar boven, daar stond een tafel en een stoel voor mij, ik kon beginnen. Om 12 uur zou Dr. Bierens de Haan aan de deur kloppen, ik moest dan direct naar beneden komen.
Toen ik alleen achter bleef in het kleine laboratorium met de 5 apen keek ik eerst een beetje wezenloos naar deze dieren, ik begreep, dat er veel van

mij gevraagd werd, doch ik had nog geen idee, hoe dit op te zetten, laat staan uit te werken. Ik bladerde door de prachtige boeken, werd geïnteresseerd en voor dat ik het wist, was de morgen om. Daar klonk de klop op de deur, ik moest nu mee. Ik zorgde ervoor, dat tafel, stoel en boeken alles netjes achterbleef, ik wilde voor alles een nette indruk maken, ook mijn schrijfgerei lag goed, even nog een laatste blik, en jawel hoor, alles was in beste orde, vrolijk tippelde ik naast hem mee naar de restauratie-afdeling. Dr. Bierens de Haan was een verwoed bergbeklimmer, en zelfs hier in Nederland gebruikte hij bij het wandelen altijd zijn dikke wandelstok. Bovendien waren zijn schreden lang en krachtig, het was moeilijk voor mij om netjes naast hem te lopen. Dr. Bierens de Haan was in mijn ogen het prototype van een typische, enigszins verwende vrijgezel, tegen de vijftig jaren oud, en zoals vrijwel de hele familie Bierens de Haan was hij zeer intelligent. Mijn chef had naast zijn werk als hobby kunst, waarbij monumenten en kastelen zijn bijzondere interesse golden. In zijn vakanties beklom hij met een gids vele hoge bergen. In het restaurant werd ik voorgesteld aan al de aanwezige docenten, en alles verliep geheel naar wens, en beiden tevreden over deze kennismaking schreden we terug naar ons kleine gebouw, waarbij Dr. Bierens de Haan zich direct terugtrok in zijn kamer, en ik de trap op liep naar mijn werkkamer. Niets vermoedend deed ik de deur open, en.... wat zag ik toen? Mijn stoel stond vlak bij een der kooien, de tafel was omgekiept, en alle goudbesneden boeken lagen op de grond in de kooi. Iedere aap had door het gaas een boek weten te bemachtigen, en eigenwijs alsof zij dat hun hele leven reeds gedaan hadden, bladerden zij erin, krasten met mijn potlood op de pagina, of scheurden alles kapot. Kennelijk had één der apen net mijn stoel kunnen bemachtigen om zo met zijn grijparm de tafel naar de kooi te trekken, met het nu bekende resultaat. Spreekt hier niet de echte intelligentie uit?! Aan de grond genageld bleef ik staan, mijn god, wat te doen, in mijn eerste impuls rende ik naar Bierens de Haan, en gilde: "Oh! Alstublieft, komt u even boven, er is iets verschrikkelijks gebeurd." Hij met grote passen achter me aan, ook hij zag de ravage, wist niets beters te doen, dan de kooi te openen, om zijn heiligdommen terug te halen, doch dat was achteraf wel het domste, wat hij had kunnen doen. De apen, veel te trots op hun verworven bezit, dachten er niet aan, ook maar iets hiervan prijs te geven, onmiddellijk sprong één op zijn hoofd, de ander op zijn schouder, slikte daarbij het hele slot in, wat Dr. Bierens de Haan bij het openen had laten vallen. Het slot zat in de hoek van één van zijn wangzakken, het leek wel, of hij plotseling de bof gekregen had, scheef en listig gluurde hij geniepig naar deze vreemde indringer in zijn kooi, wat kon het de aap schelen, of deze man geleerd was.... Ik overzag ineen oogwenk, dat deze situatie nog fataler was dan voordien. Wederom rende ik alleen naar beneden en

haalde de oppasser, die goddank juist vrij dicht in de buurt was, om de wolven, rondom ons gebouw te voeren. Ik vertelde hem het drama en in een oogwenk sprong hij naar boven, overzag de situatie en door zijn oppassersgezag wist hij meteen orde op zaken te stellen, de apen trokken zich bedeesd terug, het slot werd uit de apenwangzak gedrukt, alle papieren werden eruit gehaald, de hokken op slot gedraaid, de rust was hersteld, doch de schade....
Verslagenheid maakte zich van mij meester, mijn chef was beneden, en ik.... Daar stond ik dan, temidden van deze puinhoop. De prachtige in leer ingebonden boeken met goudsnede waren geheel beschadigd, potloden, papieren alles was vuil, vies, kapot of besmeurd. Beneden hoorde ik, dat Dr. Bierens de Haan de trap afdaalde, dus naar huis gegaan was. Het was reeds laat geworden, en ook ik wist niets beter te doen dan naar huis te gaan. Een hele week werd niet naar mij omgekeken, ook de gezellige lunch 's middags scheen definitief voorbij. Ik wist me geen raad, hoe te handelen. Ik had reeds mijn excuses aangeboden, doch ik kon onmiddellijk weer vertrekken. Bij het begin van de daaropvolgende week, op maandagmorgen, werd ik door een oppasser gehaald, om me te melden bij Dr. Bierens de Haan. Daar stond ik dan, beteuterd, het huilen nader dan het lachen, de kapotte boeken lagen allen netjes op een tafel uitgestald. Minuten leken uren, op een gegeven moment ontmoetten onze ogen voorzichtig elkander, waarbij zijn ietwat bolle glazige ogen mij doordringend opnamen. Ineens een schaterende lach, Dr. Bierens de Haan, de steeds keurig in plooi zijnde wetenschapsman, gierde het uit van het lachen, hij moest een zakdoek gebruiken om zijn ogen af te drogen, zo moest hij lachen. Ongelovig keek ik hem verbluft aan, werd echter door zijn uitermate aanstekelijke lach ook aangestoken, en zo gebeurde het, dat wij beiden zeker 10 minuten lang tranen in de ogen hadden van het lachen. "Mejuffrouw Heubel, zo iets heb ik in mijn hele leven nog niet meegemaakt, ik had een aap op mijn kop, en één op mijn schouder, het angstzweet brak me uit, o, wat was ik blij, toen de oppasser kwam, en in een oogwenk alles weer in orde kreeg. Wat kan mij nog de kapotte boeken schelen, dit tafereel zal ik mijn hele leven, ja ik zeg U, mijn hele leven niet vergeten, kostelijk wat een belevenis". Samen wandeldelden wij weer 's middags naar het restaurant, en in kleuren en geuren werd ons apendrama aan alle docenten aldaar voorgedragen, en onder heftig gegrinnik werd een extra rondje besteld om te proosten op ons avontuur. Wat sportief!
Sedert dit voorval konden wij beiden het zeer goed met elkander vinden, we hebben hard en ernstig samen gewerkt. Verschillende geschriften werden gezamenlijk uitgegeven, zoals: "Over getalbegrip en de functionele surrogaten daarvoor bij dieren", "Habitus van de wolven", "Mijn intelligentie proefnemingen bij de lagere apen", "Beobachtungen und

Versuche über das Sinnesleben und die Intelligenz eines Macropus Giganteus Zimmermannn", kortom kangeroes, en studies over Habitus en karakter van gevangen dieren, zoals tijger, olifant, apen, spookdiertjes, om te bepalen, waar de grens ligt van een normaal Habitus-gedrag en waar dit normale Habitus-gedrag ophoudt, door de te kleine ruimtes, of verkeerde ruimtes.
Portielje was de grote man van de levende have, al gauw ging ik dagelijks met hem mee, waar problemen zich voordeden. Zoals bijvoorbeeld het binnenvoeren van gevangen olifanten, die langs de open terrassen moesten van tijgers, waardoor grote panieksituaties konden ontstaan bij de tijgers, en er één ontsnapte, en meerdere soortgelijke gevallen. Op den duur werd ik de persoon, die de verbinding tot stand wist te brengen tussen Portielje en Bierens de Haan. Portielje, de niet wetenschapsman, doch fantastisch in zijn dierobservaties, en mijn chef Bierens de Haan, wel wetenschapsman, doch totaal geen prakticus. Vandaar dat mijn positie van het begin af aan, zeer gunstig was, daar ik het praktische gedeelte moest uitoefenen, en Bierens de Haan en ik samen het wetenschappelijke gedeelte uitwerkten, waarbij ik zeer veel heb mogen leren. Portielje was eenmalig, zijn observeren, zijn kennis over vogels, pinguïns, zebra's noem maar op, was groots. Bij ziekte van Portielje was ik tezamen met de studerende dierenarts Docters van Leeuwen, zoon van Prof. Docters van Leeuwen, directeur Plantentuin Buitenzorg, zo ingewerkt, dat wij met zijn tweeën overdag en dikwijls 's nachts voor de levende have werkzaam waren. Voorheen begeleidde Portielje vele Montessorischolen, doch door zijn ziekte moest ik deze klassen overnemen en op zijn wijze lesgeven, dat hield in dat wij met zijn allen naar een bos gingen, en dat ik de opdracht moest geven een half uur niets te zeggen, alleen te luisteren, om dan op te schrijven, welk vogelgeluid, of ander geluid je hoorde, om daar een opstel over maken, en de volgende dag in te leveren. Een schitterende methode om de natuur te leren kennen.
In mijn tijd, was den Heer Sunier, met zijn prachtige snor, directeur van Artis, ook met hem heb ik heerlijke uren mogen doorbrengen. Gezien Dr. Bierens de Haan onder de dierpsychologen zeer bekend was en veel bezoek kreeg en wetenschappelijk zeer veel samenwerkte met Prof. Lorenz, zo was op dierpsychologisch gebied mijn bedje gespreid. Zoveel heb ik in die tijd geleerd, zowel over vogels, vogelgeluiden en hun gedragingen als al, wat zich in een dierentuin beweegt, als ook besprekingen met grote geleerden, zoals Prof. Lorenz en anderen. Kortom een heerlijke tijd. Tot slot nog een kleine anecdote. Op een goede dag werden 50 apen binnengebracht en aan mij werd de opdracht doorgegeven, om plaats te maken in het apenhuis. Daar liet ik een grote kooi leegmaken, om de nieuwe apen daar naar binnen te leiden. Aan de rechterzijde echter

bevonden zich, door een stevig hek gescheiden ook circa 50 apen. Nauwelijks dacht ik, dat ik klaar was en alles netjes gedaan had, of daar ontstond een zodanige woede onder al de apen, dat het erop leek, dat de hele kooi het zou begeven en het apenhuis zou instorten. Wat was het geval, het ene soort aap liet zijn tanden zien uit vriendschap, doch bij de nieuwe groep apen bleek dit juist andersom, tanden laten zien hield vijandschap in, dus leverde het heftige woede en opschudding op. Met de grootste moeite, en met waterspuiten wisten we alle dieren terug te drijven en om te leiden in andere hokken. De rust was hersteld en de kooi nog net niet afgebroken. Zo zie je, wat een kennis je moet vergaren, alvorens handelingen te kunnen uitvoeren. Dat is werken in een dierentuin.

55

De opkomst van het nationaal - socialisme

Na de Eerste Wereldoorlog maakte Duitsland een tijd van de diepste ellende door. De rantsoenen voor de bevolking werden tot het minimum teruggebracht, zodat er over het algemeen grote honger geleden werd. Overal in Duitsland bevonden zich anarchistische of communistische groepjes, die trachten aan de macht te komen. Het was tenslotte aan Friedrich Ebert te danken, die met behulp van de Reichswehr, in een groot deel van Duitsland de orde herstelde, zodat het voormalige Keizerrijk niet onderging in chaos. In München evenwel was er een groep van raden-communisten, die onder de leiding van de jood Kurt Eisner aan de macht wist te komen. Om hier wat tegen te doen, was het de politie-president von Kahr, die er in slaagde, om de orde te herstellen. In die tijd was Adolf Hitler met een groep officieren erin geslaagd, om een doelbewuste groep van enthousiaste jongeren samen te stellen, met hun ideologie. Zij slaagden erin alle linkse theorieën als een leugen te kunnen ontmaskeren. Hitler zag kans, om Generaal Ludendorff voor de gedachte te winnen, om gezamenlijk met vele honderden op te marcheren naar de Feldherrnhalle, om daar te demonstreren. (9 november 1923) Dit was echter tegen de ideeën van de toen gevormde Beierse regering, onderweg werden ze tegen gehouden door de troepen dezer regering, waarbij in de gelederen van de demonstranten 17 doden vielen. Deze demonstratie werd uitgelegd als een poging tot een staatsgreep, en bij het proces, dat daarop volgde, werden Adolf Hitler, Rudolf Hess en vele anderen tot een vrijheidsstraf veroordeeld, die zij in de vesting te Landsberg aan de Lech uit moesten zitten. Göring was gewond, en vluchtte langs smalle grenspaadjes over de bergen naar Oostenrijk. In die tijd, dat Adolf Hitler in de gevangenis van Landsberg doorbracht, kwam het boek "Mein Kampf" tot stand, dat de basis legde voor de ideeën van het Nationaal-Socialisme, bij zijn strijd voor de bevrijding van Duitsland, uit de handen van het joodse kapitalisme. Dit Nationaal-Socialisme sloeg toen zo aan bij de bevolking, omdat juist in het jaar 1923 grote delen van de Duitse middenstand, en de grootgrondbezitters beroofd werden van hun bezittingen, ten gevolge van de enorme inflatie, waarbij men tenslotte voor het kopen van een brood, miljoenen of biljoenen Reichsmarken nodig had. Aangezien Hitler van oorsprong Oostenrijker was, moest hij, om de macht in Duitsland te kunnen krijgen, toch algemeen als Duitser erkend worden. Natuurlijk had hij door zijn dienstneming in het Beierse leger, bij het begin van de Eerste Wereldoorlog een recht hierop, om als Beiers staatsburger erkend te worden. Toen omstreeks het jaar 1930 de macht van het Nationaal-

Socialisten zo groot was geworden, dat ze één derde van het aantal parlementszetels veroverd hadden, waren er enkele kleine staten, waaronder Brunswijk, waar ze zelfs de meerderheid hadden. Hierdoor had Hitler de mogelijkheid, om de duitse nationaliteit te verkrijgen, toen Brunswijk na het aan de macht komen van de Nationaal-Socialisten, als staat werd opgeheven en ingelijfd in het Grote Duitse Rijk, in het jaar 1931. In de tijd tussen 1930 en 1933 kwamen er verschillende landelijke verkiezingen, doordat het ene ministerie na het andere geen kans meer zag om verder te regeren en de regeringen door moties van wantrouwen werden weggestemd. In 1932 was het kabinet Bruning aan de beurt om weggestemd te worden. Intussen was veldmaarschalk von Hindenburg, als rijkspresident gekozen, deze zag met grote vrees de tijd tegemoet, dat Duitsland onregeerbaar zou worden en hij benoemde daarom, om de gemoederen enigszins tot rust te brengen, een zakenkabinet onder leiding van Franz von Papen, die tot de kring van zijn vertrouwde raadgevers behoorden. Von Papen slaagde erin allerlei nationale figuren, zoals Hugenberg en anderen in zijn kabinet op te nemen. De groei van het nationaal-socialisme was echter in deze tijd zo groot, mede veroorzaakt door de enorme werkloosheid van meer dan 6 miljoen werklozen, dat men niet meer buiten de deelname van de nationaal-socialisten in de regering van het Duitse Rijk om kon gaan. Het resultaat was, dat Hitler na vele onderhandelingen tenslotte op 30 januari 1933 rijkskanselier werd, met von Papen als vice-kanselier. Hitler stond erop, dat zijn positie als rijkskanselier zou moeten steunen op de meerderheid van de duitse bevolking. Zo werden er nieuwe verkiezingen uitgeschreven in maart 1933, waarin Hitler een geweldige meerderheid van stemmen verwierf. Na deze verkiezingen werd de positie van Hitler als rijkskanselier bevestigd in de Garnisonskirche te Potsdam, waar rijkspresident von Hindenburg Hitler definitief benoemde tot rijkskanselier op 21 maart 1933.

Van een Dietse beweging tot een groeiende Germaanse eenheid

In 1929 werd de Vlaamse Activist Dr. August Borms, die in België een langdurige gevangenisstraf had uitgezeten, voor zijn rol voor zijn inzet voor de Vlaamse Beweging gedurende de Eerste Wereldoorlog, vrijgelaten. Hij werd voor zijn grote verdiensten in de strijd voor het behoud van de Nederlandse taal en Vlaamse cultuur, gehuldigd in een grote vergadering in het gebouw Bellevue in Amsterdam, waar onder andere Henriëtte Roland Holst - van der Schalk en de Vlaamse dichter René de Clercq hem toespraken. Na afloop van deze emotionele vergadering verspreidden de bezoekers zich onder het zingen van het lied: "Hang op, hang op, aan de lantaarn, weg met de franskiljons!"

In die tijd was het nog mogelijk, dat de uiterst linkse dichteres Henriëtte Roland Holst de uiterst rechtse Dr. Borms huldigde. Na de komst van het Nationaal-Socialisme was dit niet meer mogelijk, doordat het bolsjewisme nu op een effectieve wijze bestreden werd.

Deze strijd, de hergeboorte van een Groot-Dietsland lag niet alleen, bij ons in Nederland en Vlaanderen, doch ook in het zuiden van het zogenaamde "zwarte werelddeel". Daar leeft een volk, dat evengoed aanspraak maakt op de erenaam: Dietschers! Wij kennen toch allen het wonderschone lied: "Die stem van Suid-Afrika", of het bekende lied van Sarie Marais. Wie kent niet de naam Paul Kruger. Paul Kruger werd op 10 oktober 1825 geboren in Bulhoek, district Crabbock, en is gestorven in Clarens in Waadtland, Zwitserland, op 14 juli 1904, en is later bijgezet in Pretoria. Zijn bijnaam was "Oom Paul". Hij kwam uit een familie van trekboeren, in het district Graaff-Reinet. Zijn ouders en voorouders hadden geen vaste woonplaats, in 1836 toen hij elf jaar was nam de familie deel aan de grote trek van Andries Hendrik Potgieter naar het noorden over de rivier de Vaal. Paul Kruger groeide op tijdens een voortdurende strijd tegen de Bantoes en andere stammen. Hij was een overtuigd calvinist. Het huwelijk met zijn eerste vrouw duurde maar kort, in zijn tweede huwelijk met Gezina Suzanne de Plessis had hij zestien kinderen, negen zoons en zeven dochters. Hoewel hij slechts gedurende drie maanden onderwijs genoten had, werd hij een grote leidersfiguur. Op veertigjarige leeftijd, in 1865 werd Kruger commandant-generaal van de troepen van Transvaal, die tezamen met de troepen van de Oranje-Vrijstaat vochten tegen de Basuto's. In 1875 wilden de Britten Transvaal annexeren, dat leidde tot de eerste Boerenoorlog, ("De vrijheidsoorlog" 1880-1881), die eindigde met de conventie van Pretoria. In 1886 werden de eerste goudvelden ontdekt bij Witwatersrand. Doordat Transvaal toen een zeer welvarend land werd,

eisten de Britten steeds meer concessies. Dit leidde tenslotte tot de tweede Boerenoorlog met Engeland.
Om voor de benarde situatie van Transvaal in Europa hulp te krijgen, scheepte de 75- jarige president Kruger zich op 19 oktober 1900 met een klein gevolg in, op de Nederlandse kruiser "Gelderland", die door koningin Wilhelmina gezonden was om hem naar Europa te brengen. Paul Kruger stapte in Marseille aan land, zijn reis door Europa werd een grote zegetocht, maar noch Frankrijk, noch Duitsland waren bereid aan Transvaal effectieve hulp te verlenen. Algemeen was echter de afkeuring over het optreden van de Engelse minister Joe Chamberlain, die deze oorlog ontketend had, en die verantwoordelijk was voor de inrichting van concentratiekampen, waarin de vrouwen en kinderen van de strijdende boer onder erbarmelijke omstandigheden werden gevangen gezet. In Nederland was er in die tijd een liedje, waarin de afkeuring werd uitgedrukt, met het refrein: "Vrouwen en kinderen, moesten naar de moordenaarskampen henen, o wat een schande is dat voor Engeland." Mijn broer Wim, intussen klaar met zijn opleiding in Hamburg, en terug van zijn proefjaar in Amerika, om het algehele bankwezen onder de knie te krijgen, gingen tezamen met mij en vele vrienden meerdere malen naar Vlaanderen. Wij voelden ons daar thuis. De Vlaamse Jeugd streed voor de erkenning van de nationale bewustwording, zowel geestelijk als ook materieel. De Vlamingen waren bovendien eensgezinder dan wij, zij vochten als vlaamse beweging om de erkenning van de moedertaal, deze strijd kenden wij in Nederland niet. Bovendien waren hun jeugdgroepen beter georganiseerd dan de onze. Dat was dan ook de reden, waarom wij zo gaarne in Vlaanderen waren en ons daar geheel thuis voelden, wij behoorden allen tot één grote familie, Dietsers: cultureel en wereldbeschouwelijk verwant één. Elk jaar gingen wij met grote groepen naar het Vlaams Nationaal Zangfeest, waarbij duizenden Vlamingen volksliederen zongen. Het traditionele zangfeest vond altijd plaats te Antwerpen, indertijd onder leiding van dirigent Jef van Hoof. Daarbij werden toespraken gehouden, van onder andere Borms, en Cyriel Verschaeve. En dan niet te vergeten, de jaarlijkse IJzerbedevaarten, ter herinnering aan de gevallen Vlaamse soldaten in de Eerste Wereldoorlog, aan de IJzer te Dixmuide, waarbij het centrum van de jaarlijkse plechtigheid was: De lJzertoren, een monument, waarin het stoffelijk overschot van een aantal gesneuvelden waren bijgezet. Men gaf bij deze bedevaarten uiting aan geloof en nationalistische gekleurde Vlaamsgezindheid. Op een steen staat geschreven:

"Hier ons bloed, wanneer ons recht."

De IJzerbedevaarten zijn een unicum, sedert jaren heeft zij, ondanks tegenwerking en onvermijdelijk wegvallen van oudstrijders steeds haar strijdvaardigheid kunnen behouden. Sedert vele, vele jaren is zij de grootste en enige manifestatie van Vlaams - en nationaalgezinden uit vele landen. Zij is de ontmoetingsplaats voor iedereen, met een uitgesproken wens naar eenheid met gelijkgezinde volkeren. Grote namen, zoals Cyriel Verschaeve, Ward Hermans, Wies Moens, Rodenbach en meerdere belangrijke Vlamingen hebben diepe betekenis .

"Een staat kan neutraal zijn, niet een volk."

"Sterke naturen hebben sterk bloed, en 't sterk bloed is datgene, dat krachtig is om bevelen te ontvangen en bevelen te geven: 't ontvangt ze in 't bloed en geeft ze aan 't bloed, 't schept strijders en helden en de helden zijn de schakels van de wereld."

"Vrouwen scheppen het huis naar haar beeld en gelijkenis, en wie het huis schept, schept het land, want het huis is het zaad, is de cel van het land."

Gedichten door Cyriel Verschaeve, die men het beste karakteriseren kan, als de zee-dichter, daar hij voor alles steeds de zee zien wil, omdat men er overal haar breed geruisch in hoort en er de lucht ademt, die ons uit haar tegenwaait en zeelucht en zeegrootheid heel Vlaanderen draagt. Wortelvastheid verklaart ons het geheim van de kosmische macht.

"Vlaming is een grootsch geluid".

Doch, wij Nederlanders, ondanks de grote verbondenheid met Vlaanderen, werden ook magnetisch aangetrokken door onze oosterburen, waar "Hitler Jugend", (HJ) "Bund Deutsche Madel", (BDM) door Hitler's populariteit steeds in aantal groter en sterker werden. Wat een schitterende organisatie. Zo gingen mijn broer Wim en ik ook voor Nederland aan de slag.

- De meisjes moesten haar taak in de maatschappij in en buiten het gezin kunnen vervullen.

- Haar lichaamsoefening moest op natuurlijke vrouwelijke bewegelijkheid gericht zijn, dus meer op ritme, bij jongens meer op atletische ontwik keling.
- De vorming moest volgens ons uit 2 Hoofdgroepen worden ontwikkeld, dit zowel voor jongens als voor meisjes.
- Verder moesten leeftijdsgroepen ingedeeld worden: van 10 tot 14 en van 14 tot 18 jaar

Deze vorming had tot doel onze jeugd een wereldbeschouwing mee te geven.waarbij karaktervorming voorop stond. Socialisme is gemeenschapszin in volksen geest, d.w.z. dat wij allen, die "van éénen bloede" zijn op leven en dood met elkander verbonden dienen te zijn. Het leidend beginsel der N.S.B. drukte dat als volgt uit: Het algemeen belang, (geestelijk en stoffelijk) gaat boven het groepsbelang, en het groepsbelang boven het eigen belang. De schepping heeft man en vrouw naast elkaar geplaatst. Deze tweedeling legt man en vrouw, jongen en meisje verschillende taken op, dat vooral bij de jongere leeftijd gesplitst moet zijn. De leeftijd van 10-14 jaar zijn onze meeuwen en meeuwkes, van 14 tot 18 zijn ze stormer en stormster geworden. Het bespelen van muziekinstrumenten is hierbij van groot belang, blokfluit, viool, handharmonica, etc. Om een klein idee te geven, wat organisatie en werk in je vrije tijd inhield:

A. Wereldbeschouwing
B. Volkskunst en Handwerk
C. Dans en Spel. (volksdans, nieuwe gemeenschapsdans, spelen, lekespel, charades, poppenspel)
D. Muziek (volkslied en nieuwe vormen)
E. Volksgeschiedenis (sprookjes en sagen, en oude gebruiken)
F. Toneel en film. (toneel, film, bioscoopfilm, smalfilm, filmstroken, Radio (televisie bestond toen nog niet!))
H. Literatuur

l. Feestorganisatie en regie, (volksfeesten, politieke feesten, persoonlijke feesten, kindermiddagen, dorpsavonden, emblemen.) Een volk is geen samenraapsel van willekeurige enkelingen, doch door afstamming en ras nauw verbonden met elkander, het culturele bezit van onze voorouders spreekt tot ons uit de volkskunst, sprookjes en sagen, uit vele oude gebruiken uit klederdrachten, spel en dans en uit het volkslied, wat kostbaar erfgoed is. Ook de handenarbeid is een belangrijk punt. Het leert ons reeds vroeg eerbied voor de arbeid te hebben, waarbij goede smaak en scheppend vermogen ontwikkeld worden. Geschiedenis moeten we zien in het licht van onze wereldbeschouwing, een vrouw als Kenau Simonsd. Hasselaar is een goed voorbeeld, burgeres van Haarlem, die meehielp bij de verdediging der stad tegen de Spanjaarden tijdens het

beleg van 1572 -1573. Zij voerde een vrouwenlegioen aan, en wist bij de inneming toch te ontsnappen, terug te keren in 1577, toen de stad weer in handen van de Prins van Oranje was.
Of; wat gaven de Zuid-Afrikaanse boerenvrouwen hun mannen niet voor een steun in de Vrijheidsstrijd, 1898-1901, of; de heldhaftige strijd der Duitse vrouwen bij de uithongeringsblokkade van Engeland en niet te vergeten de strijd van de vrouw in de NSB, en van onze oosterburen in de uren der grootste beproeving. Onze jongensafdeling was in de eerste plaats gericht op fysieke prestaties, alleen in een gezond lichaam kan de geest tot volle ontplooiing komen. Verder organiseerden we vele marsen, met muziek voorop, kortom van allen van ons een geweldige inzet, waarbij rang en stand vergeten werd. Men vormde één grote gemeenschap, en kameraadschap stond hoog in ons vaandel geschreven. Dit was het werk, waar mijn broer Wim en ik ons voor 100% hebben ingezet, puur uit idealisme, en liefde voor ons volk.

Als met de leeuwenvlaggen, fris op ons broeders gaan.
De sterke tocht voor Vlaanderen naar wekkende levendaen
wij, meisjes willen zeegnen de zwarte klauwende blom,
wij hebben zo lang vergeten, maar keren tot Vlaanderen weerom.

Wies Moens.

Vlaanderen kan slapen, maar sterven nooit !!

Hier liggen hun lijken, als zaden in 't zand,
laat ze niet rotten, O Vlaandrenland!

Cyriel Verschaeve.

Wij heffen hart en handen,
voor het Heil der Nederlanden.
En zweren vast den eed,
Wilhelmus van Nassouwe
met U te staan gereed.

Cyriel Verschaeve.

De NSB in Nederlands-Indië

Onder invloed van de gebeurtenissen in Europa door het succes van Hitler en Mussolini, ontstonden er in het jaar 1933 in ons Nederlands-Indië enkele fascistisch georganiseerde kleine partijen. In november van 1933 gaf Mussert aan een oud-Indisch bestuursambtenaar, die naar Nederlands-Indië terugkeerde, opdracht de NSB aldaar te organiseren. Een grootscheepse propaganda kwam toen tot stand, dank zij deze kameraad W.E. Scheurer en enige tijd later telde men zowel vanuit de Noordkust van Sumatra tot in de verste uithoek van Nieuw-Guinea vele NSB-ers. Van een echte organisatie was echter nauwelijks te spreken, pas in het jaar 1935, toen Mussert persoonlijk naar Nederlands-Indië reisde, om daar spreekbeurten te houden, werden richtlijnen opgesteld, om in Nederlands-Indië de groei van de NSB te bevorderen en deze voor zover mogelijk aan te passen aan de Beweging in Nederland, met als leuze: "Waar de NSB bestaat, is de NSB één". Kameraadschap, discipline en een gevoel van saamhorigheid waren begrippen, die bij de NSB in Nederlands-Indië zeer sterk aanwezig en uniek waren. De NSB in Nederland heeft hier zeer van kunnen profiteren, alleen al door de vele gelden die naar Nederland vloeiden. De Gewestelijke Commissarissen der NSB zetelden in Bandoeng en in Medan, dus een hoofdkwartier op Java en één op Sumatra. De voornaamste taak dezer kameraden bestond uit richting en leiding geven aan de propaganda, vorming en administratie en registratie van al hun leden. Door de immens grote afstanden ontstonden er behalve de 3 grote kringen, onderverdeeld weer in groepen en blokken, op zeer veel verschillende plaatsen kring-vertegenwoordigers. De gemachtigde van Anton Mussert, voor Indische Zaken, zetelde in Den Haag, deze had weer als medewerkster voor de Indische Zaken contact met het Hoofdkwartier te Utrecht, waardoor deze afdeling als schakel fungeerde tussen het Hoofdkwartier te Utrecht en Nederlands-Indië. Zij zorgden voor het coördineren van arbeid op Java en Sumatra, gaven instructies en verstrekten hulpmiddelen voor de Indische propaganda en vormingsdiensten. Hierdoor ontstond een nauw contact met de zeer talrijke Indische NSB verlofgangers, die bij hun verlof in Nederland ingeschakeld konden worden bij en in Nederlandse organisaties. Toen Mussert met van Geelkerken Nederlands-Indië bezocht, om op Java van West naar Oost en Sumatra van Zuid naar Noord zijn spreekbeurten te houden, was het voor Mussert een ware belevenis, dit grote enthousiasme voor zijn spreekbeurten te mogen beleven. Hij was hier dan ook zeer verheugd over. Daardoor werd Nederland financieel zeer behoorlijk door deze NSB-

groep uit onze koloniën ondersteund, wat de Nederlandse NSB zeer goed kon gebruiken. Het was dan ook fantastisch al dit echte eerlijke enthousiasme mee te mogen maken in Nederlands-Indië, waar het klimaat merendeels zeer drukkend en echt tropisch warm was,en men tevens in Indië zeer lang en hard moest werken, in vergelijking met onze nederlandse arbeidsuren in een koel klimaat. Ik heb zelf ondervonden, en zeer vele malen meegemaakt, dat wij na ons werk op Sumatra 's avonds, rijdend door de rimboe, zeer grote afstanden van 200 Km en meer reden, om een groepsvergadering of een kameraadsschapsavond van de NSB bij te wonen. Deze nachtelijke bijeenkomsten waren vervuld van kameraadschap en vreugde, dat moet je echt meegemaakt hebben, om te begrijpen, wat dat betekende. Er werden NSB-vlaggen geborduurd en opgehangen, speldjes en broches gedragen, die merendeels met de hand gemaakt waren door de vele kameraadkes. Deze bijeenkomsten in de rimboe denken aan de tijd, dat je nog op school was, en je iets deed wat eigenlijk niet mocht, alles was spannend, gezellig, en hartelijk. De volgende ochtend was iedereen om zeven uur weer op zijn werk zonder dat de buitenstaander iets gemerkt hadden. Het waren wederom die verboden vruchten, die zo goed smaakten en die je deden gloeien van enthousiasme. De kern van de NSB in Nederlands-Indië bestond hoofdzakelijk uit Indische nederlanders. Je moest je werk over het algemeen in het geheim doen, daar de terreur ook hier zeer merkbaar was en, aangemoedigd werd door de Indische regering, die alle post, brochures, propaganda-materiaal en verdere stukken extra lang vast liet houden. De Java-Bode publiceerde gaarne alle voordrachten van Mussert in Bandoeng en Batavia, in begeleiding van, van Geelkerken, die uitmuntend sprak.Voor alle bijeenkomsten bestond een geweldige belangstelling. Vooral in Batavia had Ir. Mussert groot succes. De NSB bestond in Nederlands-Indië grotendeels uit de trouwste staatsburgers en uit betere families. Deze hielden dan ook contact met de hoogste justitiële-autoriteiten, als ook met de hoogste legerleiding en met de vlootvoogd,steeds trachtend aan hun wensen te voldoen, om orde en rust in Nederlands-Indië naar hun inzichten te kunnen handhaven en bewaren. Ik herinner me nog als de dag van gisteren, hoe mijn broer Wim en ik in Batavia door de Jeugdstorm van de boot afgehaald werden, om in vol ornaat, hun zeer gewaardeerde jeugdstormgasten uit Nederland, in diepe eerbied te kunnen ontvangen. Wij tweeën, Wim en ik moesten voorop lopen, in ons dikke Nederlandse Jeugdstormuniform, om in een lange optocht van vele uren door Batavia, bij tropische hitte, te marcheren. Dat was kameraadschap. Na het uitbreken van de oorlog in Europa kwam ook voor de NSB in Nederlands-Indië het debacle. Alle NSB-leden werden in barakken, gevangenissen en oude forten opgesloten, zoals het door malaria berucht

geworden oude fort Ngawi, in vroeger jaren strafkolonie voor onhandelbare en veroordeelde soldaten. Dit onder de meest primitieve omstandigheden. Deze NSB-ers die steeds zorgvuldig onze koningin geëerbiedigd hadden, werden nu als landverraders behandeld.

Onze reis naar Nederlands-Indië, en de tocht door Java en Bali.

Er gebeurde bij ons thuis iets heel bijzonders. Mijn ouders hadden plots definitief besloten een reis naar Nederlands-Indië te maken. Een hartewens van mijn moeder, om daar hun oudste zoon Dolf, met zijn gezin, Tiny en de drie kinderen, Dolfje, Florrie en Eef, op te gaan zoeken. Dat was voor ons allen een schok, zo'n groots plan was in onze familie nog niet eerder voorgekomen. Doch deze fantastisch opgezette reis had naast het terugzien van mijn oudste broer met vrouw en kinderen en een reis door Java, duidelijk nog een andere bedoeling. Mijn vader maakte zich zorgen over zijn opvolging op kantoor. Hij had mijn broer Wim een zeer goede opleiding laten volgen, om firmant te worden in zijn zaak, KOL & Co. Dit mocht niet mislukken, daarvoor had mijn vader zich teveel voor hem ingezet, mijn broer Wim was daarvoor ook nog een heel jaar in Amerika geweest om zelf ervaring op te doen. Mijn broer Wim, die reeds enige tijd op de bank werkte en goed ontvangen werd, ook door Oom Eef Kol, was echter laaiend enthousiast geworden over de enorme ontwikkelingen in Duitsland, die ook ons gezamenlijk jeugdwerk beïnvloed hadden. Laten we alleen maar even in vogelvlucht enkele historische dagen opsommen: de Saarkundgebung augustus 1934; de begroeting van minister Darré naar aanleiding van het Erntedankfest; de historische bezoek van Anthony Eden en Sir John Simon bij Hitler; de historische samenkomst van Adolf Hitler met Mussolini in 1934; Hitler bij zijn Nieuwjaarontvangst in gesprek met de franse minister van Buitenlandse Zaken Francois-Poncet; Hitler tezamen met de poolse minister van buitenlandse Zaken Kolonel Beck; engelse frontsoldaten bij Hitler; Volkstrauertag 1934 in de Berlijnse staatsopera, naar aanleiding van het overlijden van Rijkspresident von Hindenburg; het "Erntedankfest" bij de Kaiserpfalz in Goslar, ons Goslar waar ook Wim en ik onze grootouders en vader, onze afstamming eerden; de ontvangst van de Japanse marineafdeling; de dag van de arbeid in de Berlijnse "Lustgarten", waar de Führer Adolf Hitler zijn eerst grote rede hield tot de jeugd; de Rijkspartijdag met Dr. Ley 1935; de Reicharbeitsdienst; het enthousiasme bij de boeren; om dan de Bayreuther Festspiele niet te vergeten,waar de opera's van Richard Wagner opgevoerd werden; de schitterende architectonische bouw van "Het huis der Deutsche kunst, "in München; de rijkswegenbouw, waar Generalinspektor Dr. Todt zijn grote steen toe bijgedragen heeft; de Trauerfeier für Generalfeldmarschall von Hindenburg bij het Tannenberg-Denkmal; de Rijkspartijdag in Neurenberg 1935; de grandioze ontwikkeling van de SA en SS. Om tot slot in

herinnering vast te leggen de onvergetelijke Olympiade 1936 in Berlijn. Kon mijn vader, Wim en mij ons dit enthousiasme kwalijk nemen, mijn vader was toch zelf niet minder enthousiast. Mijn vader had echter de leeftijd om aan opvolging te denken, dat mocht niet verstoord worden. Mijn broer Wim mocht mee naar Nederlands-Indië, moest echter dan stellig beloven, dat hij als dank voor deze reis, definitief in de firma Kol & Co zijn intrede zou doen. Mijn broer Wim beloofde dit. Omdat ook ik dolgraag mee zou willen gaan, was mijn eerste schrede naar Dr. Bierens de Haan en Portielje, met de vraag, of ik voor Nederlands-Indië een werkopdracht kon ontvangen, financieel haalbaar voor beide groepen. Dit lukte, ik zou eerst kunnen werken in de plantentuin te Buitenzorg, museumafdeling bij Prof. Docters van Leeuwen, en verder moest ik voor Artis een plan ontwikkelen voor de levende have.
Zo vertrokken mijn ouders, Wim en ik om 12 uur, 21 oktober uit Hilversum, om de volgende dag ingescheept te worden op de "Gneisenau" van de Hapag, het nieuwste droomschip met zijn prachtige inrichting. Nauwelijks uit Antwerpen gevaren, stak een storm op, die niet onder deed voor de alom bekende stormen in de golf van Biskaye. Vrijwel het hele schip was zeeziek, bovendien kreeg mijn vader ruimte - angst, werd zwaar ziek, de dokter werd erbij gehaald, deze adviseerde, "Wilde mijn vader niet sterven onmiddellijk het schip bij de eerstkomende stop te verlaten". Deze gevallen kwamen niet veel voor, doch voltrok zich zo'n geval, dan kon dat binnen een week dodelijk zijn. Familieraad. Gezien de kosten, de teleurstelling voor Dolf, Tiny en de kinderen ons allen niet te zien, tevens mijn werk, werd met algemene stemmen besloten, mijn ouders zouden in Genua aan wal gaan en het schip de Gneisenau verlaten, Wim en ik gingen door. Mijn vader zielsgelukkig, dat hij in Genua weer vaste grond onder zijn voeten voelde, knapte direct op, en mijn moeder was buitengewoon flink, want wat had ze zich verheugd op Nederlands-Indië, en dat was nu definitief van de baan. Doordat ons schip, de Gneisenau enkele dagen in Genua bleef, hadden mijn broer en ik reeds vanuit Holland een afspraak gemaakt met de italiaanse Jeugdorganisatie, de Balilla, dat wij bij hun samenkomst aldaar officieel aanwezig zouden zijn, om de redevoering van Mussolini op Palazzo Verdi in Rome die officieel uitgezonden zou worden mee te maken. Wij werden daar officieel ontvangen, doch de Italianen waren allen zo ontstellend enthousiast over het uiterlijk van mijn broer Wim en mij, met rode haren en germaans gezicht, dat men onder de duizenden jongeren geen orde kon houden en dat men ons tenslotte verzocht, ons kort te willen terugtrekken, opdat de orde bij hen onder hun jeugd hersteld kon worden, waarna wij dan weer terug konden keren.... De boot ging vervolgens weg, wij hadden afscheid genomen van onze ouders, ik had zo'n medelijden met hen, ik had wel van boord willen rennen

om mijn moeder in mijn armen te nemen.
....Een prachtige tocht, Sardinië en Elba van verre gezien, de Stromboli, met zijn vage rookpluimen, Sicilië, straat van Messina, wij passeren Kreta, zilverachtig rotsachtige eilandjes, de zee uitkomend, zonsondergang, overdag de diep blauwe zee, dan Portsaid, de uiterst vuile stad met de meest onbetrouwbare griezelige kerels, die met hun kuikentjes trachtten elke Europeaan flink af te zetten. 's Nachts door het Suezkanaal. Aan beide kanten strekt de woestijn zich uit, beschenen door het felle licht, van fonkelende sterren. Aan de Nijlkant groeien de bomen, de andere kant was volkomen uitgestorven, kamelen bij enkele tenten. Vlak voor de Golf van Suez, prachtige bougainville's, cypressen, vele kwikstaarten, en kraaien, op de achtergrond zandheuvels. Wij passeren het eiland Fais, en de 12 Apostel-eilanden, waarvan het eerste eiland Judas heet Daar vertoefden vele vogels, zoals Jan van Genten, oude en jongere en meerdere andere vogels. Dan de Golf van Aden en dan Ceylon in het zicht. De bevolking was iets schoner dan in Portsaid, doch pas op je tas... Met een taxi reden we door Colombo, geen ogen genoeg om al dit wonderlijks waar te nemen. Kleine winkels, volgepropt met vruchten, sieraden, ijzerwerk, snuisterijen van allerlei aard. Palmen, kokosnoot, bananen-bomen, prachtige Allamanda, Hibuscus en Acacia. Een slangenbezweer-der vertoonde ons reeds direct zijn kunsten, met zijn fluit werden zijn slangen gedrild. De slangen kwamen uit de mand, kropen om hem heen en gingen weer terug in de mand. Een mangapit groeide voor onze ogen uit in een boom en werd nadien weer een pit. Hoe is zoiets mogelijk!? Op 12 november om 6 uur 's morgens waren we in de haven van Singapore. De Sultan van Johore, die ook aan boord was, had mij uitgenodigd, mee te komen naar zijn privé paleis. Mijn antwoord was, indien ik mijn broer en een kennis van ons mee mocht nemen, graag, anders liever niet. Ik was doodsbang dat ik niet meer terug zou komen. Zo heb ik het genoegen gehad, exclusief alles te mogen bezichtigen, waarbij een zalig eten geserveerd werd zittend op leren poeffen. Als eiland staat Johore in verbinding met Singapore met een prachtige brug, waarbij je dan direct in de tuinen komt, waar het oude kasteel van de sultans op een heuvel gebouwd is. Tuinaanleg was schitterend. Doch het is niet meer ten volle een bezit van de sultans, de engelse regering heeft hem een enorme prijs als geschenk aangeboden, en daarmee hun macht afgekocht. Bij de ingang van het eerste paleis van de sultan, zat in een kooi een pracht exemplaar Orang - Oetang (47 jaar oud), een indrukwekkende zwarte panter en een enorme python. Tenslotte zijn wij in een riksja (mijn wens) naar de boot terug gereden. Hier moesten wij afscheid van de Gneisenau nemen en overstappen in een KPM- boot, belangrijk kleiner en veel primitiever. Hier werd slechts Maleis gesproken, wat voor mijn broer Wim

en mij in het begin moeilijk was. Op 14 november voeren we de haven van Batavia binnen, afgehaald door mijn schoonzuster met kleine Dolfje. Wat een enthousiasme. Batavia is enorm uitgestrekt met hier en daar kleine landhuisjes en tuintjes. Alles heeft een dorps karakter. De oude buurt bekeken, met de vismarkt, oude haven, oude vissersboten, Chinese wijken, wassende vrouwen, die hun was slaan en kloppen in het water. Toen naar Hotel "Des Indes" het grootste hotel van Batavia, gerijsttafeld met wel 50 Maleise bedienden, die steeds nieuwe gerechten aanbrachten. Het traditionele bier. De slaapkamer en veranda, met die wonderlijke Indische krekels, die zo'n lawaai maken en de boomkikkers vormden samen die geheimzinnig donkere nachten met de vele geluiden, de typische tropennachten.
De volgende dag door naar Tandjong Karang op Sumatra, waar mijn broer Dolf woonde, prachtige haven, en de weg naar Tandjong Karan, beeldige palmen, met kleine riviertjes, met rieten huisjes. Mijn broer had de vlag voor ons uitgestoken, dus één en al feest. Al de families van Tandjong Karan kwamen 's avonds langs, er werd gedronken, gefeest, volgende dagen getennist en gehockeyed. Mijn broer Dolf liet ons de verschillende cultures zien, de koffieplanten onder de schaduwbomen, de rubbertuinen, waarbij 2 ziekten zich kunnen ontwikkelen, de wortelschimmel en de meeldauw. Bij de meeldauw-ziekte vallen de bomen om en dienen dan onmiddellijk vervangen te worden. Om besmetting tegen te gaan. Overal apen, vele vogels en een slakkenplaag op de grond, vliegende honden met rustige slag zich verheffend, glimwormen, prachtig licht uitstralend. En dan die krekels, en tjik-tjaks, hier zingt het tropenlied. Op de onderneming Way Lima, van de Fam. Haman mochten we de rubberfabriek bezichtigen. Koelies komen de fabriek binnen met twee emmers aan een stok, plus de vezels, die van de boom afgetrokken worden, gecoaguleerd zijn. Deze rubberafval wordt ook nog verwerkt. De inhoud van de 2 emmers worden door een mandoer met een stok op hoeveelheid gemeten, dan in een zeef gegoten, waaronder weer een enorme trog staat, waar het vocht direct in komt. Deze trog is met mierenzuur gevuld, rubber coaguleert, klontert in dikke stukken tezamen, deze stukken worden gesneden, onder een pers gelegd, in verschillende dikten komen ze dan in vellen aan de andere kant eruit en worden dan in het drooghok te drogen gehangen, hetgeen circa 10 dagen duurt. Een koelie brengt deze vellen naar de vrouwen, die ze opwinden op 2 houten katrollen. Alle oneffenheden worden daarbij nauwkeurig weggeknipt, door de elasticiteit van rubber veroorzaakt dat knippen geen gaten. Alles wordt in vierkante kisten gepakt, geperst, toegespijkerd. Het gewicht is dan 77 kilo en de kist is dan klaar voor transport. Ik heb een tijgerkatje in deze tuin gevangen, de eerste aanwinst voor Artis. Andere ondernemingen hadden rubberaanplantin-

gen, peper, vezelpisang, paddi's, veel wild, en zeer veel last van olifanten, die uitermate vernielzuchtig waren.
In de rubberbossen kon je van alle kanten de apen horen, verder zat het vol met hagedissen, slangetjes, prachtige vlinders, die als waaiers van het ene blad naar het ander zweefden en ook klappereekhoorns. Rubberbomen kunnen onbeperkt aangetapt worden, en worden circa 45 tot 50 jaren oud, waarbij onderde jonge aanplant een zware selectie moet plaats vinden. Is het rendement laag, dan wordt de boom omgehakt. Eens in de maand moet de controleur rondgaan, om alle sneden en ziekten te beoordelen, en om te zien of de koelies goed gewerkt hebben. De koelies werken per dag 300 tot 500 bomen af, al naar gelang de leeftijd van de bomenenof deze verderuit elkaar staan. Hun loon is 30 à 40 cent per dag. De onderneming Soengai Lanka lag midden in het oerbos, honderd meter hoger lag een prachtig zwembad, midden in dit oerwoud met palmen en gemberbomen, waarbij honderden apen ons uitfloten van woede omdat wij het zwembad bezochten en hun rust verstoorden. De onderneming Soengai Lanka had hoofdzakelijk koffieheesters met de vele groene bessen. Deze bessen worden door de zeer vele loeaks (kleine marter), gegeten, waarbij de koffiepit (binnenste van de groene bes), weer als uitwerpsel op de grond ligt. Deze pitten worden dan verzameld, daar de loeaks altijd de beste vruchten voor hun maaltijd uitzochten. Deze pitten worden dan gebrand en dat zijn dan de beste koffieboon. Op 30 november 1937 scheepten mijn broer Wim en ik ons in,om op de boot terug te gaan naar Batavia. Ik had aldaar een werkbespreking, met de Directie van het Aquarium Batavia, de Heer Coenters, voor regeling, en verzending of ruil van levende have uit dierentuinen van Batavia en Bandoeng naar Artis, wat in orde kwam. Na afloop hiervan stapten mijn broer en ik in de auto van Johan Helwig, (afstammeling van Eduard Douwes Dekker, "Multatuli") en reden we naar het clubhuis van de Nederlands-Indische Jeugdstorm (N.J.S.), gebouwd op een schitterend stuk terrein. Helaas zou binnen enkele maanden de spoorlijn hier doorheen getrokken worden, zodat dit terrein dan verloren ging. De stemming onder alle leiders van de Indische N. J.S. was prima. We kregen de indruk, dat het ongeveer parallel liep aan onze N.J.S. in Nederland. Zij organiseerden excursies, woensdagmiddag vrijwillig, zaterdag verplicht. De uniform was iets verschillend van onze N.J.S. uniform, afgezien van een tropenuniform, had het geen oranje en het pullenuniform was hier onbekend. Deze bestond hier uit rokbroek plus witte blouse. Na dit bezoek meldden mijn broer en ik ons aan bij de Nederlands-Indische Alpenvereniging, vanwege de reeds bij voorbaat besproken bergtochten, die onder onze leiding plaats zouden vinden. Verder hadden we nog juist tijd, om gevolg te geven aan een uitnodiging tot een bezoek aan de

tentoonstelling van olieverfschilderijen door Ger. P. Adolfs in het Receptie-Paviljoen in "HOTEL DES INDES", de beroemde Indië schilder. Zijn schilderijen muntten uit in het weergeven van die typisch tropische sfeer, lichtend,- vrolijk en kleurrijk, o.a. Landschap in Midden-Java Fl. 40,-, Kampong in Oud-Batavia Fl. 50,-, Bloeiende Flamboyant Fl. 120,-, Hanenvechters (Bali) Fl. 120,-, Preanger landschap Fl.225,- etc. Op 2 december startten wij onze Javatocht, de trein leidde ons van Batavia, langs Mr. Cornelis-Krawang naar Bandoeng, een afstand van 3 uur. Het traject op de zeer moderne spoorlijn Soerabaja-Batavia, muntte deze trein nog meer uit in pracht. Onze weg leidde door heuvels, bergen, afgewisseld door laagland, meest paddivelden, schilderachtig mooi. In Bandoeng aangekomen, per taxi naar het Preanger Hotel, het mooiste hotel hier in deze buurt, met warm en koud stromend water, wat een zeer grote bijzonderheid voor Indië was. De kamerprijzen bedroegen Fl. 9,- of Fl. 13,-. Kamers met gezellige voorterrasjes, douche en toilet. Ons eerste bezoek gold de Algemene Leider der N.S.B. van Indië, Kameraad van der Laken. Zijn clubgebouw was betrekkelijk groot en degelijk. We hadden een zeer openhartig gesprek over al zijn problemen, waarbij het kernpunt bestond uit zijn vraag: "De liefde tot ons volk". In het begin werd iedereen als lid door hen aangenomen, ook chinezen, dat leidde later echter weer tot problemen. Kameraad van der Laken was een persoon, die overtuigd was van onze toekomstige overwinning. Soms benijdenswaardig zo'n optimisme, dat doet zeker goed, wanneer juist minder gelukkige omstandigheden zich voordoen en toch naar een oplossing vragen. Daarna brachten wij een bezoek bij de Gouverneur en Raadsvrouwe Stephan der N.J.S., een indische familie, die de hoofdleiding van onze algehele Indische Jeugdstorm had. De Gouverneur was een persoon, die het heel goed meende en zijn volle inzet toonde, zelfs zijn verlof naar Nederland hiervoor opofferde, doch onvoldoende inzicht had, hoe de problemen het hoofd te bieden,gezien het rassenvraagstuk. De Indische N.J.S. bestond ten dele uit vele Nederlands-Javaanse kinderen, die maleis spraken en de nederlandse taal onvoldoende beheersten. Hij persoonlijk voelde zich, zoals de meesten onder hen, op en top, een nederlandse N.S.B.-er. Hij beklaagde zich terecht over het feit, dat de samenwerking tussen Nederland en Nederlands-Indië te wensen overliet. Zijn gastvrijheid was overweldigend, zijn probleem was echter, dat hij onvoldoende leiderscapaciteiten had en daaronder leed. Jammer, mensen met zo'n inzet. Vervolgens had ik een werkgesprek met de directeur van de dierentuin aldaar, waarbij samenwerking tussen Indië en Nederland ook hier gegarandeerd werd. De stad Bandoeng is ruim en groots gebouwd met zijn prachtige bloemenaanleg, zoals vele verschillende soorten geurende rozen, dahlia's en asters, voor Indië een zeer grote bijzonder-

heid, doch hier was de temperatuur niet koud, doch wel fris te noemen. Je kon hier soms best een jasje verdragen, met een wollen deken op je bed bij het slapen gaan. Onze weg leidde nu, met onze gehuurde auto door sawahs en vezelpisangvelden met in de verte wazige bergen met hellichtende ochtendschemeringen. Door de passar in Lembang, die in volle actie was, reden we hoger en hoger, langs het hotel van Tankoeban Prahoe, waar we voor tol Fl. 2,50 belasting moesten betalen. Voor de voettocht rondom de krater had je een gids nodig, die we toegewezen kregen, doch juist bezig was vlinders te vangen, waardoor we even moesten wachten. Het hotel is naar de bergtop genoemd, Tangkoeban Prahoe, met aan zijn voeten de krater Ratoe en Kawah Baroe en Kawah Oepas. Onze weg leidde om de Kawah Ratoe heen met zijn vele zwaveldampen, langs het seismografisch station, steil naar boven.In dit gebied is de dodelijke stilte opvallend, geen vogel te zien of geluid te horen, eenmaal weer boven,dan is de vegetatie geheel onverwachts in al zijn pracht weer teruggekeerd, een sperwer zit onbeweeglijk op een tak, loerend naar zijn prooi en een inlandse voorbijganger drukt mij geheel onverwachts een prachtige bos bloemen in de hand, o wat een heerlijk beschaafd volkje, gebonden aan hun cultuur. Via de interessante sterrenwacht, waarde Heer Kerkhoven (1920-1935) zich het meest voor ingezet heeft, rijden we van Lembang naar Dago met zijn sawahs, kina, koffie en een weinig thee naar ons Preanger-Hotel terug. De volgende dag met auto en onze chauffeur Johanda, langs Bandjaran, Pengalengan, Santosa naar Papadajan met zijn schitterende thee-cultures en prachtige ondernemingen. Bij thee worden door de koelies de drie of vier topblaadjes om de 14 dagen geplukt. Deze blaadjes worden op droogrekken een nacht te drogen gelegd, waarbij warme lucht in een buizenstelsel door thermostaten constant op dezelfde afgestelde temperatuur gehouden dient te worden. In één nacht wordt daarbij 60% watergehalte aan elk blad onttrokken. Deze blaadjes worden door drie grote buizen naar beneden gegooid, waarbij ze rollen, vervolgens gezeefd, de grotere bestanddelen worden nogmaals terug gegooid, om opnieuw gerold te worden. De kleine blaadjes worden opgevangen en wederom gecontroleerd, -dit heet het fermentenproces, - dan wordt alles aan de vrouwen ter bewerking gegeven, waarbij alle steeltjes eruit gehaald worden. Een enorm handwerk, doch bovenal een schitterend gezicht, al die vrouwen met die kleurige sarongs, daar te zien werken. Tenslotte wordt alles in een zeef gegooid, die de deeltjes in 8 verschillende groottes indeelt. Het grootste blad is het zwaarste, dus de duurdere geurigste thee, het kleinste is gelijk poederen wordt aan Rusland verkocht. Verder is de thee met witte puntjes van zeer goede kwaliteit, daar zij de allerjongste topblaadjes zijn. De thee wordt dan gedroogd verpakt, - door enkele vrouwen in kisten gestampt en

klaar voor verzending gemaakt, Iedere theeonderneming heeft, behalve de geurende theeplanten, wanneer zij hoog genoeg ligt, meestal ook een kina-fabriek. Thee en kina ziet men, als cultures, vrijwel altijd tezamen, het is dan ook een lust voor het oog, deze prachtige velden met heerlijk gezond-geurende theeheesters. Onze weg leidt nu zeer steil naar boven, links langs het Malabargebergte. Dikke wolken hangen om de bergtoppen heen, schitterende vegetatie, hoge vaccisimum, en edelweiss, verder boomvarens in allerlei groottes. En daar ligt dan de krater, fel cirkelen overal de zwavelrookwolken naar boven,onze gids leidt ons snel door de gevaarlijke zone heen.Desalniettemin had je af en toe toch het gevoel, of je bij het inademen van al die vele zwaveldampen stikken moest. Je moest dan zeer snel de Krater-opening passeren, wanneer de wind de zwavel-dampen voor een kort moment de andere kant opjoeg. Overal steeg puur zwavel omhoog door hete bronnen met in de verte slechts rookwolkjes. Wat een machtig, groots en interessant gezicht is dat. Even nog een korte wandeling tussen de prachtige edelweissplantjes, met zijn schitterend variërende vergezichten, dan in snel tempo door de thee en kinavelden, nadien sawahs, terug naar Garout. Garout is een oud Indisch stadje, waar slechts inlanders wonen. Er heerste daar nu een grote drukte, daar de volgende dag, 5 december, de Indische nieuwjaarsfeesten met hun vele vuurwerk gevierd werden en allen daardoor een vrije dag hadden. We reden naar ons Hotel Ngamplang, waar we, zeer zeker, van een mooi uitzicht genieten konden, doch het hotel zelf zeer duur was, Fl. 8,50 per kamer en vol met vieze kleine beestjes, krekels en heftig kwakende kikkers. De volgende dag probeerden we Jokjakarta te bereiken, dit landschap was minder groots dan in het Preangergebied, ook veel minder vruchtbaar. Onderweg weer vele feestende inlanders, een echt Soeda-nees feest. Op deze dag mogen ze allen uitbundig, ja zelfs dronken zijn. Alle vrouwen lopen in hun mooiste gewaden, prachtig van kleur, lichte blousjes met donkerder gekleurde sarong en donkere blote benen.De kleuren zijn of fel of zachtgetint, doch de kleuren vloeken nooit, vooral de oranje, paars, rood of groene blousjes met bruine sarong zijn beeld-schoon, waarbij de zwart glanzende haren strak naar achter getrokken zijn, door een hibiscusbloem in de wrong gestoken, versierd. Kindertjes worden door de vrouwen in de sarongs gedragen en hangen scheef op de heup. Kleine kinderen dragen hun jongere broer of zuster weer op hun schouder. Kippen zijn lastige wegbezoekers, die worden dan ook met bosjes overreden. Verder lopen er vele buffels en in de sawahs zie je troepen roodnekreiger, oftewel de bekende buffelpikker genoemd. Zij zitten op de rug van de buffel en pikken daar de vele parasieten weg.....
Dan bij een bocht, de **Boroboedoer** de grootste en mooiste Hindoe-bouwwerk van Java. Op het eerste gezicht viel het me zelfs iets tegen, ik

had waarschijnlijk reeds te veel hierover gelezen, dan valt de werkelijkheid soms tegen. Doch eenmaal binnen, kom je direct onder de indruk van deze stoepa, opgetrokken uit trachietblokken, die men terrasvormig heeft afgeplat en dan met stenen heeft bekleed, waardoor 7 terrassen zijn ontstaan. Je vraagt je af, hoe het mogelijk is, zoiets in die tijd te kunnen bouwen, waarschijnlijk in de 8ste en 9de eeuw na Chr. De eerste gang bestaat uit offertaferelen, gehouwen in de muur. Dan Boeddha's in tempels, de tweede gang dito, prachtige offertaferelen met de heilige olifant en duif. Hoger komend verdwijnen de taferelen, om meer naar de Boeddha's over te gaan, geknield zittend, meest in tempels, weer hoger worden ook deze tempels kleiner om te eindigen in een heel grote, welke aan alle kanten gesloten is. Het geheel is diep indrukwekkend, temidden dezer prachtige natuur met in de verte de hoge bergen. Meest van de Boeddha's waren helaas leeg gestolen, of onthoofd, zelfs enkele tempels hingen scheef, het zag er uit, of niets meer onderhoude n werd, kortom, het maakte een vervallen indruk. Doch wat een enorm werk, met wat voor heilige gedachte was men vroeger niet bezield, om zoiets moois te kunnen bouwen. Langzaam naderde de avond, eenzaam cirkelden enkele roofvogels boven de tempel, donkere wolken stapelden zich op, en ook weer verrassend, ineens die onverwachte stortende regenbui, die genadeloos naar beneden daalde. De vele feestgangers rondom de tempel, moesten in allerijl een groot pisangblad bemachtigen en afknippen, om deze als paraplu boven hun hoofd te houden, ter bescherming tegen de regen. Tegen acht uur reden we Jokja binnen, logeerden in Grand Hotel, Fl. 9,25 per kamer. Een pracht hotel, met schitterende kamers. De volgende dag reden we naar de Hindoe- en Brahmaanse tempels, en kwamen langs het oude paleis van de sultan. Eerst een klein Hindoetempeltje bezichtigd, genaamd Kalasan. Buitengewoon mooi, door deze fijne en mooie reliëfen maakte het op mij nog meer indruk dan de enorm grote Boroboedor. Deze tempeltjes hadden hun muren prachtig bewerkt, met vier grote ingangen, helaas echter ook merendeels verwoest. Vele gesteentes waren op de grond terug te vinden, bovendien was door meerdere uitbarstingen van de vulkaan veel door lava bedolven. De vulkaan, de Merapi zelf, lag prachtig op de achtergrond, hoog en fier boven op de kop een steeds levendige rookpluim uitstotend. Weer iets verder zagen we een Brahmaanse tempel, veel groter dan de Hindoetempel, doch ook vrijwel geheel verwoest. Een tempel bestond in het midden uit 1 grote tempel plus 2 kleinere; vervolgens 3 kleinere meer op de voorgrond met rondom een groot aantal hele kleintjes. De afbeeldingen van Brahma meest het zelfde, slechts boven elke opening een grote kopfiguur "Brahma". De kinang (koe), olifant en duif komen als heilige dieren veel voor, verder de apen en vissen. Doch

over het algemeen was de hele tempelbouw zwaar vervallen, jammer genoeg.
Terug naar Jokja een NSB groepsleider en Hopman van de Jeugdstorm opgezocht en tezamen met hen de fabriek van de Jokjase zilverwerken, Kattagede, met zijn wereldbekende prachtige wajanglepeltjes bezichtigd. Ieder van ons kreeg twaalf lepeltjes als aandenken. Ook Solo ligt in het land der Hindoe-oudheden, omringd door grote velden met prachtige tabak, en grote schuren. In Hotel Slier te Solo namen wij onze intrek Fl. 8,75 en Fl. 6,50 per kamer, doch bij lange na niet zo mooi als in Jokja. Ik was uitgenodigd in de dierentuin, wat echter niet veel bijzonders was. In plaats van dieren te zien werden er Javaanse dansen ten uitvoer gebracht, het entree voor de dierentuin bedroeg Fl. 0,09. Wij hadden een ereplaats, dit zou Fl. 0,75 gekost hebben, doch niemand kon dit betalen, buigend en knikkend werden ons de heerlijkste stroopjes aangeboden, we voelden ons dan ook als koningen. Na enkele uren namen we dankend afscheid, waarbij ik geen dier gezien had, dat noemde zich dierentuin. In Soerabaja was de dierentuin al niet beter, er was geen directeur, alleen een administrateur, één en al modderpoel, doch aardig gelegen. In hoofdzaak waren daar vogels, gedeeltelijk onbenoemd, verder kangoeroes tezamen met Rhea's, en casuari en toch nog een buitengewone interessante balts van 2 Argusfasanten gezien. Ik heb daar hard gewerkt om de indische vogels goed te leren kennen. Het museum was wel weer uitstekend ingedeeld, vooral de opgezette vogels en de vlinderafdeling, helaas echter ook weer slechts voor de helft benoemd. Aquarium erg leuk, aan de ene kant slangen, aan de andere kant een vissenafdeling. Van deze tuin zou onder goed beleid zeer veel te maken zijn. Vervolgens met de KPM boot naar Bali vertrokken, een veel mooiere boot dan de boot van Batavia naar Sumatra. Heel vroeg in de morgen kwamen allerlei kleine bootjes, om ons af te halen en aan land te zetten. Een pracht haven, de goedereede van Boeleleng, dan met de auto via Singaradja, Sangsit, naar Kintamani, waar we de prachtige vulkaan met zijn vele meren konden observeren. De dodentempels zijn zeer mooi bewerkt, de noord Balinese tempels zijn van boven open, in tegenstelling tot de Zuid Balinese tempels, welke tot één poort verenigd en dus gesloten zijn. Overal hanengevechten, de arme dieren krijgen scheermesjes in de achternagel van de poten gezet, en moeten dan elkander aanvallen, een belust gokspel, wat eigenlijk verboden is, doch dat je overal ziet. De eigenaar van de gewonnen haan krijgt geld. Deze bevolking is duidelijk verschillend van Java. Ze hebben bredere gezichtsbouw, en een iets forser lichaam, zowel de mannen als de vrouwen, en allen dragen een bloem in de haren. Hun gang is statig. De vrouwen zijn deels geheel ontbloot, van oud tot jong toe. Grote zware manden worden op hun hoofd

gedragen, vandaar de mooie rechte figuren over het algemeen. Bali heeft eindeloze Hindoetempels, de één nog mooier dan de ander. Deze offertempels zijn fijn en mooi besneden, meest in het midden de grote offertempel voor de drie hoofdgoden, opzij aan weerskanten kleinere voor diverse andere Goden. Het eten, wat geofferd wordt, mag nadien weer mee terug genomen worden. Het heet dan, de Goden eten het goddelijke op, de bevolking het aardse. Hoe groter de offers, des te uitgebreider het eten. De Chinezen hadden indertijd in deze tempels Chinese bordjes geplaatst, die zeer mooi te zien zijn. Opzij van deze tempels zie je een grote waringin, de heilige boom, hierin hangt de klok, om het volk bijeen te roepen voor offervoorbereidingen. Dan wordt geofferd en in de maand februari mogen voor enkele dagen geen licht of vuur aangestoken worden, alles moet voor enkele dagen rustig en stil zijn, om de goden te behagen waarbij voordien geofferd wordt.
's Avonds tegen 9 uur namen we plaats voor het Bali-Hotel, overigens een schitterend hotel. In het midden was een verlicht platvorm opgesteld voor de Balinese dansen. Hoe geheel anders zijn deze dansen als de Javaanse dansen. Muziek buitengewoon rhythmisch, meeslepend en wonderlijk mooi. Iedere speler gaat geheel op in hun muziek, dit is duidelijk aan de gezichten waar te nemen, het diep ingetogene, meeslepende, het kijken en opnemen, onderwijl spelen, iedere beweging is een uitdrukking van rhythmische eenheid. Het lijkt of heel het orkest met al hun instrumenten rhythmisch meewiegelen. De dans, door een man op hurken uitgevoerd, is buitengewoon soepel, gracieus, de dans tegen de boze geesten. Daarop volgt dan een dans van 3 kleine meisjes van 7 jaar oud, waarvan een de hoofdleiding heeft. Technisch, ritmisch, alles, het kan niet ontroerender uitgevoerd worden, een genot om naar te kijken, die ernstige kinderlijke gezichtjes, dan die kleurenrijkdom, goud met groen en rood om het kleine lichaam heengewikkeld. Wat staat dit Balinese volk toch hoog in zijn beschaving. Schitterend!
De volgende dag naar een dessa gereden, waar de voorbereidingen in verkleden voorde komende offerdansen gemaakt werden. Het haar werd met roet van lampenolie ingesmeerd, verder werd er veel gebedeld. Het was vandaag de grote dag, dat geofferd moest worden voor de Goden, welke slechts 10 dagen op de aarde vertoeven, om dan weer omhoog te stijgen. Wim en ik zaten prachtig, de zon in de rug en de dansende figuren met de gamelan vlak voor ons. Wat een andere sfeer, zacht dein je mee in de maat van de eentonig meeslepende muziek. Wat een kleuren, wat een liefde voor muziek, wat een tederheid, wat een heel andere sfeer, dan wij die kennen in Nederland. De Kampong-bewoners staan in dichte drommen hier omheen geschaard, vrouwen met kinderen op de armen, mannen met lange baarden. *Zwaar* ruist de muziek op en neer, nu dansen

een jongen en 2 meisjes. De jongen wil één van de 2 meisjes het hof maken, geraffineerd springt hij heen en weer, zijn ogen lonkend naar de beide meisjes, zijn lichaam sidderent, gracieus, doch toch voor ons een beetje angstaanjagend. Dan treedt een van de 2 meisjes op, 7 jaar oud en kinderlijk knap met een onuitspreekbare innemendheid. Dan een gezamenlijke dans. Prachtig!
Nadien met de auto naar de Tieta-Empoul tempel. Vrouwen en mannen baden daar gescheiden in het water, volkomen naakt wordt er verder rondgesprongen, gelachen, een buitengewoon schilderachtig gezicht. Daarachter ligt de heilige bron. Dat baden in dit heilige water is verplicht voor het daaropvolgend uitoefenen van dit ritueel. Na het baden worden de vele gaven naar de offertempel gebracht. In dichte drommen komen ze aan, volle manden op hun hoofd, de priester in wit gekleed, heeft hiermede zijn handen vol. Hier wordt het eten eerst met water besprenkeld, daarna gebeden, dan wordt het eten weer teruggenomen en thuis opgegeten. Welk een schoonheid, al deze schitterend gebouwde vrouwen in kleurige doeken gewikkeld, met de rode bloemen in de pikzwarte haren. Ze laten zich door onze aanwezigheid niet storen, zijn wel echter een klein beetje nieuwsgierig, dat merk je aan hun gegiechel. Van heinde en verre komen steeds meerdere mannen, vrouwen en kinderen met hun offergaven.

De herkomst van de Koningstempel

Zo was er ook de koningstempel een zeer oude onbekende tempel. Men neemt aan, dat het een graf is van de oudste koning, met vier koninginnen, naast deze graven ligt een oud klooster met de heilige put, verder graven van oude regenten. Door een kennis van mij, die op Bali reeds meer dan tien jaren woonde, hadden wij overal toegang, anders zou het uitgesloten zijn, deze heilige dansen van zo dichtbij mee te kunnen maken. Wel waren wij een grote bijzonderheid voor dit volk, dat kon je duidelijk merken. Zeer vele heerlijke rijstkoeken, maïs, vruchten, bloemen werden opgestapeld, een druk heen en weer lopen van vrouwen en mannen, in kleurige gewaden. Dan verschenen verschillende draagbaren, door mannen gedragen, waarin kleine afgodbeeldjes geplaatst waren met enige bloemen. Vrouwen droegen offers en zo werd de stoet opgesteld met muziek voorop. De tocht ging naar de rivier, waar men op de hoogte was, dat de Goden vandaar uit "hun intocht in deze draagwoningen" zouden nemen. Na een klein uur hoorde men van verre reeds het lawaai, dat de menigte terugkwam met hun Goden. Nu zitten de Goden in de draagbaren, vandaar dat de draagbaren nu schijnbaar heel zwaar zijn, de mannen lopen gebukt onder een grote last. Alle verdere mannen komen langzamerhand in trans, onder het uitvoeren van een krisdans, steeds heftiger,

gezichten, ogen, bewegingen worden wild, ruw, om bang van te worden, knalpotten knallen, krissen zwaaien, ze kastijden zichzelf en slaan en vechten met hun omgeving, nu zijn ze een woest ruw oermens, af en toe stoof de menigte achteruit om zelf niet geslagen te worden, doodeng. Deze mannen zijn echter onkwetsbaar door deze trans, er vloeit geen druppel bloed, ondanks alle slagen. Ik heb nog nooit zo'n woeste krijgs-dans in mijn leven gezien, laat staan meegemaakt. Van de zes verschillende draagbaren werd één draagbaar plotseling uitgestoten, want een boze geest had ineens bezit van deze draagbaar genomen, fel sloegen de krisdragers hierop neer. Het was een wilde strijd van aanstormen en terugduwen van de krisdragers, hartstochtelijke gezichten, felle kreten. Doch ten langen leste was iedereen toch door de ingang tot het offer-gedeelte doorgedrongen, ook de draagbaren met hun Goden, en hiermede was het spel ten einde. Voorbij! Nu verschenen snoezige meisjes in blauw gehuld, ook zij liepen naar het offergedeelte, zacht zingend. Alles was stil, ja bijna muisstil, na al dat lawaai was het een verademing. Er werd slechts zacht gezongen en gebeden.
Eigenlijk sta je hier voor een wonder, hoe kunnen zich mensen zo opzwepen tot die wilde dansen, daarbij de krissen zwaaiend en slaand, om zichzelf en anderen van de boze geesten te bevrijden, om dan, nadat je door de hoogste tempel heengekomen bent, je geheel bevrijd te voelen van alle boze geesten, en daarvoor door bidden de Goden te danken. Dit ritueel heeft eenmaal in het jaar plaats.

"ketjak"-dans te Bedhoeloe

Door dezelfde kennis werden mijn broer en ik meegenomen naar de rimboe, waar 's avonds de apendans, de "ketjak" gespeeld zou worden. In deze dessa, bij olielampjes en maneschijn, waarbij de palmen mooi afsteken tegen de hemel, zitten 175 mannen op de grond in een kring. Een man - geheel wit geverfd - is de hoofdfiguur en staat in het midden van de kring, geeft met gezang de leiding aan. De 174 zittende mannen antwoorden in gezang, gebrul, vol leven en beweging, vol klanken, die alleen apen kunnen uitstoten, hun antwoord. Het geheel duurt uren doch het is een belevenis. De beschrijving van toen, die, ondanks de vele huiszoekingen, nog steeds in mijn bezit is luidt als volgt:
De "Ketjak" is een gedeelte van de "Sangyang". Reeds vele eeuwen geleden werden door de Baliërs Sangyang-feesten gehouden, teneinde de Goden bevrijding te verzoeken van Boze Geesten, die de oorzaak zouden zijn van heersende epidemische ziekten (geroeboeg). De "Ketjak" van het dorp Bedhoeloe, welke de beste is die men op dit gebied in Bali kan zien, wordt gegeven door 175 mannen die een grote kring zitten rond

een flikkerende olielamp. Daar de dans zeer oud is, heeft deze vele wijzigingen ondergaan; door de jaren zijn vele gedeelten toegevoegd en weer andere weggelaten. Het oorspronkelijke verhaal, geschreven op lontar bladeren, is vertaald en vertelt het volgende: De dans heeft als grondslag de geschiedenis van Ramajana, nl.: De omsingeling van Koembakarna, door vijanden gedurende de grote oorlog in Lengkapoera tegen Sang Ramadewa. Een van de leden van de menigte treedt op als verteller (penasar) tegelijkertijd de dans leidend. Het voornaamste gedeelte hiervan is de veldslag tussen de wenara's (apen) en de raksasa's (boze geesten) op den berg Swela. De deelnemers bootsen, al zingende, geluiden na van apen en boze geesten, de laatsten bijgestaan door kikvorsen. Twee mannen van het apenleger staan op, zij zijn bijzonder trots den vijand (Raksasa's) verslagen te hebben. Een ander, hun aanvoerder, staat eveneens op en beveelt hen weer te gaan zitten en niet te verheugd te zijn over de overwinning, daar de vijand een nieuwe aanval aan het voorbereiden is. De "penasar" vertelt nu, dat vele onderdanen van Rawana, koning van Lengkapoera, verslagen zijn. De overlevenden trekken terug. De toestand is hopeloos. Een ander lid van het apenleger, Koembakarna, broeder van Rawana, staat nu op. Tezamen met de leden van het apenleger smeekt men de Goden bijstand en kracht om hun vijanden te kunnen verslaan.
Op 13 december vertrokken we over Batouriti, Bedoegoel naar het meer van Brotan, een vulkaanmeer, waar we wandelend verschillende weverijen bezochten die prachtige sarongs maakten. Het weefgetouw bestaat simpelweg uit acht draden, die tussen tenen en heup van de met gestrekte benen zittende vrouwen gespannen zijn.
Vandaar uit naar het heilige bos van de Sangeh-tempel met de "reuzenwaringin" bij Bongkasa, één der allergrootste bomen die er bestaan. In Bedkoeloe de olifantsgrot "goa gadja" bezichtigd. In het midden van deze grot was door een samengaan van de werking der elementen en de bijzondere lichtval de hindoeïstische "drie-eenheid" in het duister duidelijk zichtbaar. Hier werd dan ook zeer veel geofferd. Vervolgens bezochten we het buitenverblijf van de regent, mooi aan zee gelegen (Anak Agoeng Agoeng), waarachter zich een hoge berg bevindt, die volgens de Balinesen de goden herbergt. Gezien ik een afspraak had moest ik afhaken na het bezichtigen van de vloedbossen, die bij vloed geheel onder water staan, doch bij eb droogvallen, waarbij de harde houten stoppels boven het slib uitsteken en voeding bieden aan vele wulpen en ijsvogels. Onderweg had ik het geluk ook de prachtige witte merel te kunnen aanschouwen, die alleen op Bali voorkomt. Mijn afspraak gold een bezoek bij de heer Spiess, die schilder en ornitholoog was en de Bonnet die de mooiste schilderijen vervaardigde van alle vrouwelijke Balinese types. Samen gingen wij naar

de gebroeders Neuhauss om het kleine doch zeer bezienswaardige aquarium te bezichtigen. Bij hen thuis, onder het genot van een kop koffie kon ik zijn prachtige kunstcollectie bewonderen. Na de mogelijkheid van uitwisseling van europese en tropische vogels met hen besproken te hebben, nam ik afscheid om met de kleine stoomboot de terugreis naar Java te aanvaarden. Langs de straat van Bali kon men op het strand vele plevieren en reigers observeren, zelfs de zwarte reiger was daar, een zeldzaamheid. Bij aankomst stond onze auto met chauffeur op ons te wachten. Snel werd onze bagage ingeladen en met stralend humeur vervolgden wij onze terugtocht naar het Bromo-hotel. Onze tocht voerde over een klein, steil, met vele bochten gelardeerd pad naar het koele, hooggelegen hotel. Heerlijk vond ik het daarboven, het leek wel een zwitsers chaletje, waar een alleraardigste dame voor ons een haardvuurtje had aangelegd. Ik kon er niet over uit en dacht "geef mij maar Holland met zijn gezellige haardvuurtjes in de winter". Als contrast stond voor onze kamer een prachtig bloeiende en geurende mimosa-boom. Een nacht, meer dan heerlijk, de maan een grote bol, een ideale plaats voor jong getrouwden, 's Morgens om half vier in alle duisternis opgestaan. Ik kon geen lucifers vinden om een kaars aan te steken, doch gelukkig in de mandi-kamer een klein vlammetje gevonden. Na een kop koffie dadelijk op de paarden, die vergezeld van koelies al voor ons klaarstonden. Het heette opstijgen en in de volle duisternis direct reeds reusachtige klimpartijen over de door de regenval van de vorige dag glibberig geworden grond. Steeds hoger ging het door het bos van de Bromo naar de Moengalpas. Vanaf het hoogste gedeelte bewonderden we de zonsopgang. Beneden de nevel, boven de trotse koppen en de zwaveldampen van de Bromo. Tegen 6 uur begonnen de eerste vogels te fluiten terwijl we onze eerste maaltijd tot ons namen. Daarop ging het langzaam verder naar boven, de zandzee door naar de Bromo-krater. Deze zandzee werd dusdanig bevolkt door zwermen bijen dat de koelies liever niet mee gingen, maar ons wel de weg wezen en waarna we alleen verder trokken. Met losse teugels lieten we onze paarden galopperen in de hoop dat zij ons naar de plaats van bestemming zouden voeren. Wat uiteindelijk, na een zware bestijging die veel van de paarden eiste, ook lukte. Voor ons lag de Bromo-krater. Wild rommelde het daarbinnen in die diepte tussen de steile wanden. Daarboven aan alle kanten een prachtig uitzicht. Ook de terugtocht was niet zonder gevaren, daar de paarden bij elke stap dreigden uit te glijden. Mijn paard wilde uit angst voor de daling steeds in galop overgaan. En toen kwam er ook nog een dichte mist opzetten. Een van onze paarden redde het niet en viel neer. We moesten het arme dier aan de zorg van de koelies overlaten. Tegen de middag kwamen we weer bij ons hotel terug, waar koffie en warm water om te "mandien" (baden) op

ons wachtten. Die middag zijn we met de auto doorgereden naar de gezellige hoofdstad van oost-Java, Malang. Hier namen we onze intrek in hotel "Splendid". Tegen elk goed gemeend advies in hebben we ons daar te goed gedaan aan aardbeien, voor de tropen zeer gevaarlijk,vanwege alle bacteriën. Gelukkig hebben we deze aardbeien gegeten zonder onaangename gevolgen.
De dag daarop was het zeer warm en sloom weer. Desalniettemin hadden we een lange reis voor de boeg, we wilden namelijk tot Djokja komen. Onze weg leidde door mooie tabaks- en suikervelden met hier en daar tapioca-aanplantingen. De wegen waren over het algemeen zeer slecht en vele malen moesten we met de auto door een rivier heen baggeren. We werden verwacht op een onderneming die voor ons zeldzaam interessant was vanwege de cacao, kapok, nootmuskaat en pepercultures. Decacao-oogst was reeds bijna afgelopen, slechts de laatste noten werden nog gesorteerd en te drogen gelegd. Deze cultures behoren tot de moeilijkste en zijn weinig renderend. Vele ziekten in de gewassen, zoals de beruchte kever, die prikt in het blad waardoor niet alleen het blad beschadigt, maar ook de noot van zijn voeding verstoken blijft. Om deze kever te bestrijden, werd de tegenmaatregel genomen om twee maanden lang alle noten, groot en klein, af te plukken. Het dier had zo geen gelegenheid zich te nestelen. Bij gezonde bomen kan het hele jaar door geoogst worden. Een andere methode is gebruik te maken van de zwarte mier, die schimmels veroorzaakt die voedzaam zijn voor de boom. Om veel mieren te krijgen wordt een bamboehout aan de bomen opgehangen, wat direct door een deel der mieren in beslag genomen wordt en dit bamboehout dan vervolgens op andere bomen uit te zetten, waardoor de mieren zich vermenigvuldigen, de kevers de dupe worden en de cacaoplant floreert. Als schaduwplant van de cacao is de kapok. De noot van de kapok wordt gepeld, daarna door de vrouwen in de opening van een koker gegooid, die in verbinding staat met een ruimte waar stoom doorheen gedreven wordt. Het lichte, vlokkige deel van de kapok valt rechts en links en behoort tot de eerste kwaliteit. Het andere blijft in het midden hangen en heeft vele klitten waardoor het opnieuw gestoomd moet worden, de tweede kwaliteit vormend. Nadien wordt alles in een andere ruimte opgeslagen en gedroogd. Om de kapokbomen heen windt zich de peperplant welke geen aandacht behoeft en gewoon geoogst kan worden. De nootmuskaat is een prachtculture. Het enige nadeel is dat het erg lang duurt eer een boom rendabel is. De vrouwen rapen met de tenen de vrucht op, pellen ze en daarbij wordt dan de rode vrucht in rijen van honderd neergelegd, voor verdere verwerking. Na bij de familie Wulle djerouk gedronken te hebben namen we hartelijk afscheid. We besloten onze rondgang van de cultures met een bezoek aan de suikeronderneming van de heer van de Scheur.

Een zeer groot bedrijf waar slechts drie maanden in de fabriek gewerkt wordt, dat wil zeggen van april tot juni. De rest van het jaar wordt de fabriek gepoetst of verbeterd. Het suikerriet wordt geperst en kapotgemaakt waardoor melasse ontstaat, dat is een bruine suikerbrij, die vervolgens langs chemische weg lichter van kleur gemaakt wordt (geraffineerd), voor de verkoop. Onze tijd was beperkt na ook hier afscheid genomen te hebben ging onze weg door de velen paddivelden regelrecht via Soukaboemie waar we met de hele familie kerstfeest vierden. In ons prachtige hotel, met uitzicht op de Wijnkoopbaai en aan de andere kant uitzicht op de geweldige hoefijzervormige krater van de Gedeh. In het midden van de hal stond een beeldig versierde kerstboom vol met lichtjes. Dat is echt kerstmis in de tropen... Onder die boom zittend dwalen mijn gedachten terug naar de vele indrukken van de reis door dit prachtige land, met zijn eerbied voor het leven en de dood, zijn diepe mystieke gevoelens en ik denk dan plotseling terug aan een passage uit Rosenberg's "Mythus", welke tijdens mijn verblijf in het ziekenhuis al zo'n indruk op me had gemaakt en die ik hieronder citeer:
"Jeder Europäer erblickt in Altindien ein Land seiner Traume; inmitten einer Zeil technischer Bestialisierung tauchten nicht die schlechtesten unter in die Gedanken Jajnvalkyas, Cankaras, entzückten sich an dem helden Rama, dem Gotte Krischna, dem dichter Kalidasa. Dies hatte zur Folge, dass diese Indiënsucher Europa's Erlösung duren Altindien predigten und gar nicht bemerkten, dass dieses arische Indien einst gerade an den das Herzendloserweiternden Gedanken der spaten Upanishads zugrunde gegangen war. Vielmehr konnte eine ganz andere Erscheinung beobachtet werden, die jetztbereitsweltpolitischeAuswirkungenzeigt: die Entzündung des indischen Nationalismus am nationalbewussten europäischen Brittentum. Im Verlauf der Unterdrückungen, im Siegeslauf des abendlandischen Nationalgedankes erwachten im bastardierten Indien wieder viele Seelen zu völkischer Selbstbesinnung in allen Ausserungen des Lebens." (Wat voor Brits-India goldt, goldt zeker ook voor Nederlands-Indië.en dus eveneens voor India en Indonesië.)

N.J.S. Nederlands-Indië

Op 27 december werden mijn broer Wim en ik in ons nederlandse uniform van de N.J.S. in Soekaboemi verwacht, waar de hele Nederlands-Indische Jeugdstorm voor ons verenigd en aangetreden stond. Het geheel had plaats op een vakantieterrein, met in het midden een groot clubgebouw. Na kennismaking hielden we een grote mars door de stad, wij als Nederlandse N.J.S als eregast voorop met zijn vaandeldragers, trommelaars en lange rijen geüniformeerde N.J.S-ers volgend. Na de

mars een goede toespraak van de gouverneur, die ons nogmaals hartelijk welkom heette en daarbij memoreerde, hoe belangrijk het wederzijds contact was van de Nederlandse N.J.S. met de Nederlands-Indische. Juist omdat in Nederlands-lndië zich heel andere problemen voordeden, waarbij 90% van de jeugd van gemengde afstamming was, doch allen zeer koningsgezind waren en op Nederland ingesteld, 's Avonds werd een Papoea-film vertoond, die kameraad Harting zelf gemaakt had, dan een toespraak van de raadsvrouwe, die over doel en beginsel van de jeugd-storm sprak en tevens ons Stormerslied introduceerde. Dan kwam mijn broer Wim aan de beurt met onze prachtige film over de Nederlandse Jeugdstorm met z'n marsen, demonstraties en onze landdagen op de Goudsberg te Lunteren. Dat was dan ook een groot succes. Tenslotte draaide wij nog een film over de Duitse jeugd (H.J en B.D.M.), die we ook hadden meegebracht uit Holland. De avond werd besloten met een zeer goede rede van de gouverneur, die de jeugd vertelde dat tucht, orde en discipline grondbeginselen waren die gerespecteerd dienden te worden, wilde je naderhand als man en vrouw goed vaderlander zijn. Mijn broer Wim en ik kregen ten afscheid enkele prachtige speren als geschenk ter herinnering aan de N.J.S. in Soekaboemi. Tenslotte was aan mij de eer de vlag te strijken.
Oudjaar betekent in Nederlands-lndië in de soos zitten en elkander dan gelukkig nieuwjaar toewensen en eindeloos veel champagne drinken. Op 1 januari 1938 zit ik 's middags even alleen op het verrukkelijke plat-vormpje van mijn kamer. Er bestaat in mijn ogen niets mooiers dan een Indische schemeravond. Geheimzinnig stijgen plots van alle kanten geluiden uit bomen, grashalmen, geritsel langs de muren en in de verte het geruis van een watervalletje met het geroep van vele kibbelende apen. De zon glijdt langzaam weg, donkere schaduwwolken stapelen zich op, een vleermuis strijkt rakelings langs mijn gezicht en zo wordt het donker. Mijn gedachten richten zich op de toekomst van de volgende maanden, nog had ik 's middags een unieke vlinderverzameling mogen bewonderen en op 4 januari zouden mijn broer en ik tot slot met Theo de Witten, de rimboeloper van Nederlands-lndië de Gedeh beklimmen, de tocht half door Alang-Alang, half door het echte oerbos, om dan tot slot een Fransciskaner klooster te bezichtigen dat behoorde tot de strengste nonnen-orden. Deze nonnen mogen na het afleggen van hun klooster-gelofte, nooit meer het klooster verlaten, ze dienen de hele dag te bidden. Ik had het voorrecht nog een dienst mee te mogen maken, waar de nonnen achter tralies alleen mogen zingen, wat beeldschoon was. Voor mij is het moeilijk te begrijpen, dat dit nog leven betekent....! Na deze tocht begaf ik mij terug naar Pension Scholten in Buitenzorg, een doodeenvoudig familiehotel voor FL.3,50 per dag, waar ik reeds voor de Javatocht mijn

intrek genomen had voor mijn werk in de plantentuin.

Mijn gesprek met Paul Franck en het bezoek bij Max Bartels, DE vogelkenner van Nederlands-Indië.

Mijn eerste gang gold een bezoek bij Dammerman, Hoogewerf en van Bemmel. Door mijn grote reis door Java was mijn vogelcollectie zodanig uitgebreid dat ik bang was deze niet verzonden te krijgen naar Europa. De zeer symphatieke heer Dammerman stelde mij direct gerust en bevestigde mij dat mijn algehele verzameling voor Artis en intussen ook Berlijn en München bij hem in uitmuntende handen was en ik niets meer hoefde te doen. Hij verzorgde voor mij de verzending, inklaring en begeleidende documenten voor de levende have. Dit was voor mij een grote geruststelling, daar dit mijn eerste grote zending was. Naast de plantentuin in Buitenzorg had je ook de Plantenziektenkundige Dienst van Dr. Hoedt, assistent van Prof. Docters van Leeuwen, directeur van de plantentuin. Dr. Hoedt wist mij alle bijzonderheden van de plantentuin te vertellen, de tuin met z'n theecultures, jonge aanplant en schaduwbomen. Verder werd ik door hem voorgesteld aan de heer van Hoogewerf, die me uitvoerig op de hoogte bracht van vele vogels op Java en omstreken. Mijn probleem was namelijk dat ik de geluiden van de nederlandse vogels heel goed kende, doch dat de geluiden van de vogels in Nederlands-Indië mij volkomen vreemd waren. Elk geluid in Nederlands-Indië was nieuw voor mij. Wel kon je duidelijk overeenkomsten waarnemen tussen de vogels van Europa en hier. Bijvoorbeeld de huismus, die bij ons in Nederland toch zeer algemeen is, waarbij de ringmus een bijzonderheid is, blijkt hier juist het omgekeerde, de ringmus is hier de normale huis tuin- en keukenmus. De wielewaal bij ons zeldzaam en klein, zwart en geel getint, 's ochtends vroeg zijn drietonig deuntje zingend, hier in de tropen een zeer grote wielewaal, eender getekend, zwart/geel, overdag in elke boom aan de straat zichtbaar met gelijktonig deuntje. Ondanks het feit, dat ik in de plantentuin, afdeling herbarium moest werken heb ik mij intensief ingewerkt in het museum voor vogels aldaar, waarbij de heer van Bemmel zijn handen vol had om deze vogels allemaal te sorteren. Tussendoor benaderden mij Hoogewerf en van Sloten die mij moesten mededelen dat mijn hele collectie vogels op de boot ingescheept was op weg naar Europa. Op deze wijze kwam ik in contact met de heer Paul Franck, die het behaagde mij uitvoerig zijn atelier te laten zien voor opgezette dieren. Dit was voor mij buitengewoon interessant, daar deze methodes totaal verschillend waren van die bij ons in Nederland. Bij hem ontmoette ik Dr. de Jongh, directeur van het Treublaboratorium, een uiterst sympathieke man. Wat mocht ik mij als 24- jarig meisje toch intens gelukkig prijzen met al deze

contacten en medewerkers. De plantentuin was voor mij een grote ontdekkingsreis, vliegende eekhoorntjes en kalongs, vliegende honden, waren in groten getale aanwezig, als ook arenden. Dr. Paul Franck was zeer bevriend met Dr. Bartels in Tjiporay, hij raadde mij aan om daar een bezoek te brengen, doch wist mij tevens te vertellen dat Dr. Bartels mensenschuw en teruggetrokken leefde, meestal ieder bezoek afwees. Mijn volgend weekend gold de heer Bartels. Mijn weg leidde door prachtige sawahs, landschappen en vergezichten. Ik meldde mij aan, een Baboe schoof een glazen deur opzij en zeidde mij dat de heer Bartels voor niemand te spreken was. Gezien mijn aandringen liet ze mij tenslotte binnen in een grote kamer, waar onmiddellijk een grote neushoornvogel op mij afstoof en op mijn schouder ging zitten. Angstig bleef ik met de vogel op mijn schouder in de ruimte staan en zo stond ik dan toen van de andere zijde de deur open ging en Dr. Bartels binnen kwam. Hij overzag direct de hele toestand, floot de neushoornvogel terug en gaf mij een hand. Enigszins schuchter vertelde ik hem dat ik vanuit Nederland uitgestuurd was, doch dat niet plantkunde, maar zoölogie mijn absolute interesse had. Gezien echter hier op Java elke vogel voor mij vreemd was, zo had Paul Franck mij verteld over de heer Bartels dat hij de expert op dit gebied op Java was. Dr. Bartels, ondanks zijn teruggetrokkenheid, had kennelijk plezier in mij als 24 jarig biologisch geïnteresseerd meisje en bood mij aan zijn collectie te komen bezichtigen. Hij vertelde mij, dat de vogelcollectie die in zijn bezit was (balgen) door hem, zijn broer, doch speciaal door zijn vader geschoten was en de zeldzaamste en mooiste exemplaren bevatte. De balgen waren prachtig verzorgd, ook de eieren en zijn nestencollectie, verder zoogdieren, panterhuiden en prachtige skeletten. Mij duizelde het van al deze zeldzaamheden. Na een kop thee liet hij mij bovendien de tekeningen van zijn moeder zien, daar hij meende dat ik ook hiervoor interesse had. Zijn moeder tekende als kunstenaar en als wetenschappelijk tekenares. Zo volmaakt en kunstzinnig, dat het je bijna ontroerde. Wat sprak deze zoon met liefdevolle woorden over zijn moeder, wat moet dat een fijne familie geweest zijn. Mijn afscheid was laat in de namiddag en vol van al deze grootse indrukken mistte ik mijn trein en kwam pas na middernacht terug op mijn kamer.

Intussen was in Batavia iedereen in grote actie voor het bezoek van de G.G. (Gouverneur Generaal), naar aanleiding van de spoedige geboorte van de eerste prinses. In de hele stad werd oranje verkocht, lintjes, knoopjes, allerlei versierselen, vlaggen, wimpels, tot de kleinste toko toe was heel Batavia een zee van oranje. Omdat ik nog boodschappen moest doen leek mij de enige weg een fiets te nemen om door al die drukte heen te komen, doch boodschappen doen op de fiets in Batavia is wel heel anders dan in Nederland. Deze snikhete temperatuur was moordend,

welliswaar was de benedenstad van Batavia beeldschoon met al zijn vlaggen op de oud-nederlandse huizen uit 1725, maar er was geen doorkomen aan. Ik eindigde dan ook bij kennissen van mij, Dick en Frans Hollander, die bezig waren verschillende bieren te proeven voor het komende feest. Hele verzameling verschillende glazen stonden op tafel en geblinddoekt moest je zeggen, welk bier je het beste smaakte. Dit alles ter voorbereiding voor de komende geboorte. Vandaar dat ik deze dag 's avonds bij een vriendin van mij bleef slapen en wat gebeurde daar... Dit huis was vrijwel het enige huis in Batavia dat een trap had, waardoor de slaapkamers op de eerste etage lagen, zo ook mijn kamer, 's ochtends om vijf uur werd ik plotseling wakker doordat mijn kamerdeur openging en een lichtbundel op mijn gezicht scheen, tevens wiebelde een allamanda-bloem boven mijn hoofd heen en weer. Verschrikt gil ik "Riet!" waardoor de deur dichtklapt en ik besef: het is een dief. Ik rende uit mijn bed, gilde nogmaals "Dick, Riet, een dief!" waarbij de dief de trap af rent en door de deur verdwijnt. Beneden was alles opengebroken en klaargelegd om mee te nemen, doch door de onderbreking werden slechts enkele pakjes cigaretten vermist. De politie werd gewaarschuwd, een zwaar verhoor, waarbij tenslotte opzij van de voordeur een "druk" (lees: ontlasting) van de dief gevonden werd, waarop hij bij wijze van mop er een cigarettendekseltje ingedrukt had. Hierdoor had de politie een mooie vingerafdruk, hij werd zodoende opgespoord. (Zo'n "druk" als merkteken staat voor het zoge-naamde geluk, niet opgepakt te zullen worden en de allamanda is een bloem die slaapverwekkend is). En juist deze dag wordt onze prinses Beatrix geboren. Wat een vreugde! Op alle radio's werd het omgeroepen en in een minimum van tijd waren alle vlaggen hoog gehesen, kanonnen schoten een eresaluut, vliegtuigen gonsten als boze hommels verder was de hele stad één en al oranje. En gefeest dat we hebben! De hele week lang, rijkelijk vloeide de champagne. Dat was Batavia. Intussen was mijn wens in Buitenzorg in vervulling gegaan, ik werd officieel aangesteld op het Dr. Treublaboratorium o.l.v. Dr. De Jong om de vele verschillende slangen te determineren. Dit had ik te danken aan Paul Franck. Hij was namelijk op de hoogte, dat ik het voor mijzelf onverantwoord vond in het oerbos rond te dwalen zonder kennis van giftige slangen. Vele slangen stonden op mijn werktafel in grote en kleine glazen potten opgeslagen voor determinatie. Het determineren van slangen houdt in, geconcen-treerd de glazen stolp te openen om dan zo snel mogelijk met je drie vingers de slang achter de kop te pakken, zodat hij niet in staat is te bijten of gif te spuwen. Dan worden de kopschilden op hun aantal, vorm en ligging bekeken en vastgelegd. Zo leerde ik giftige van niet-giftige te onderscheiden, waarbij bleek dat naar verhouding de eerste maar weinig voorkomen. De eerste dagen was het werk hoogst enerverend, gezien de

concentratie die nodig was voor het vangen en de afschuw die het opriep dat de slang zich helemaal om je arm heen kronkelde. Ik werd hier dan ook mee geplaagd. Waren de slangen allen op naam en lengte vastgelegd, dan werd gezorgd voor houten kisten met nat mos, waar ze in gestopt werden, de kisten werden verzegeld en naar Nederland gezonden. Het volgende speelde zich op een dag af: wederom stonden enkele mannen te lachen terwijl de kist dichtgetimmerd werd, doch geen van ons had gezien dat daarbij een kwast uit het hout losgesprongen was, waardoor een gat was ontstaan en alle slangen ontsnapten. Het gelach verstomde op slag en alleen ikzelf en de timmerman bevonden ons nog in deze ruimte- de anderen hadden het hazepad gekozen. Doordat ik na mijn werk vele malen een bezoek bij Dr. Bartels in de weekend had gemaakt met of zonder Paul Franck, zo duurde het niet lang of ook ik was goed op de hoogte van vele vogels en vogelgeluiden, kortom het Indisch rimboeleven. Het is dan ook niet te verwonderen dat veel later wij drieën, de heer Bartels, Franck en ik de opdracht kregen om alle natuurreservaten die Nederlands-Indië rijk was op te zoeken om de dierenstand vast te leggen, waarbij zieke exemplaren neergeschoten werden, hier kom ik later op terug. Mijn broer Wim had intussen op zijn vakgebied een tijdelijke baan in Batavia weten te bemachtigen, waardoor wij elkander weinig zagen. Doch een tocht werd nog gezamenlijk door ons ondernomen. En wel op een weekend naar het eiland Onrust en Kerkhof. Daar lag voor ons ieder een bootje, met een glazen wand waardoor je bij het op je buik liggen door het glas de schitterendste onderwatertaferelen kon zien. Koralen, sponzen, anemonen, zee-egels, vele visjes, die in symbiose met anemonen leven, allen prachtig van kleur, een tropisch wonder, ook onder water.

Zuid-Sumatra: Tandjoeng Karang, de Lampongse districten.

Mijn oudste broer Dolf was gevestigd in Tandjoeng Karang, hij was DE adviseur voor diverse cultures van de vele ondernemingen aldaar. Deze cultures waren in hoofdzaak rubber en koffie, ook enkele houtfabrieken en hogerop richting Tobameer-Medan, de prachtige theetuinen. De ondernemingen in de Lampongse districten waren allen gelegen midden in de rimboe. Hoe ontstaat een rubberonderneming? Wel, men zoekt een terrein, rooit de bossen, brandt ze af, waarna de grond wordt klaargemaakt voorde nieuwe kweek. Hiervoor worden de beste pitten uitgezocht, in vochtige aarde geplant, bij enkele centimeters hoogte, worden ze op andere bedden uitgeplant, waarbij de dekbedden die aanvankelijk de jonge plantjes moesten beschermen worden verwijderd. Deze plant wordt vervolgens uitgezet in de hoop dat deze boompjes uitgroeien tot bijzondere exemplaren. Bij mijn terugkomst in Tandjoeng-Karang werd ik

meteen de eerste avond reeds meegevraagd om een olifantenjacht mee te maken. Voor mij de eerste ervaring..... Zomaar de rimboe intrekken zonder geweer. Vlak voor zonsondergang begonnen wij een slingerpad te volgen, dat ons midden in de rimboe bracht, met ingehouden adem werd urenlang gelopen, waarbij we overal sporen ontdekten, groot en klein, enkele dagen oud dan wel vers, van olifanten, wilde zwijnen of herten. De olifantenuitwerpselen bestaan uit grote hopen, die bij dag door schitterend gekleurde vlinders bezocht worden, die op het vocht afgaan. Zijn deze uitwerpselen warm dan is de olifant dicht in de buurt. En dan ineens, onder de zilveren stralen van de maan, een kudde olifanten, tien tot twaalf stuks, op korte afstand van ons. Na tien minuten bliezen deze olifanten stilzwijgend de aftocht. Het deed mij voorkomen alsof ik in de dierentuin was. Doch naderhand wist ik wel beter. Bij kleine wandelingen in de rimboe kon ik vele neushoornvogels zien en beluisteren, met hun grote rode snavel, die door deze snavel hun eigen temperatuur kunnen regelen. Deze prachtvogels leven eender als onze Nederlandse specht in een gat van een boom, waar het vrouwtje in kruipt, haar eieren legt en haar man de ingang vrijwel dichtmetselt. Slechts een klein gaatje wordt door manlief opengehouden om de vele vruchten, waarde neushoornvogels van leven, aan het vrouwtje aan te reiken. Weer enkele dagen later wilde ik in de rimboe drie kleine heuvels beklimmen. Ik raakte daarbij de weg kwijt en werd genoodzaakt één der toppen van deze heuvels te bereiken die gelegen waren tussen de zware, tot boven het hoofd reikende alang-alang. Dit was nauwelijks mogelijk, gezien het ruwe terrein. Juist toen ik meende een der toppen bereikt te hebben, lagen daar heerlijk in de zon opgerold, drie dikke slangen, pythons; zeker zes tot zeven meter lang. Langzaam, voorzichtig, met ingehouden adem, trok ik mij terug om op een andere wijze mijn weg terug te vinden. Ik zag in de verte een dode boom. Deze boom zou hoog genoeg zijn geweest als ik erin geklommen was om de omgeving te verkennen. Reeds wilde ik de boom pakken, maar ik zag tot mijn grote schrik hele grote rode bosmieren, die af en aan de hele boom beheersten, deze zijn zeer gevaarlijk voor ons mensen. Wanneer je je dan zo alleen in de rimboe begeeft, dan voelt dat "unheimisch". Na vele uren bereikte ik tenslotte toch de Dessa.

In de weken dat ik in Tandjoeng Karang logeerde, bestond mijn leven uit schilderen, tennissen, zwemmen, door de rimboe dwalen en dieren observeren. De familie Seignard had een houtfabriek, waarbij dikke blokken op pinnen naar de fabriek gerold werden, gestoomd, de bast eraf geschild, geschaafd en in lange ronde vellen op maat gesneden. Dit gebeurde met een hand-machine, waarbij de middelste plank onder 124 Atu tien minuten lang geperst werd en zo tot triplex werd verwerkt. De goede exemplaren werden verkocht, de kapotte voor eigen gebruik, de

rest verstookt. Het werd gewoonte dat ik met deze familie enkele malen in de week 's nachts mee op jacht ging en wij op een lorrie zaten, het geweer in de hand, vol spanning afwachtend wat wij zouden gaan zien. Hierbij gebeurde het eenmaal dat rakelings over mijn hoofd een moeder-tijger sprong, die van schrik aan de andere zijde van de lorrie haar jong in bescherming wilde nemen. Deze tochten waren uiterst geheimzinnig en adembenemend. Vele malen ontdekte ik sporen van olifanten, ook met jongen, enkele sporen van een tapir, van herten, die bij het volgen van het spoor allen naar een drinkplaats leidden. Zulke tochten werden dan vergezeld door luid geroep "kok-kok" van de vele neushoornvogels en het zingen van de apen. Daarbij gebeurde het, dat ik een wild zwijn moest afschieten, dat aangevallen was door een tijger, waarbij drie wilde kleine varkentjes, nog zwart/wit gestreept tegen de moeder aanleunden. Deze diertjes werden door mij meegenomen, waren echter nog te jong om met zuigfles op te voeden. Ik wist een Chinese vrouw te wonen met veel zeugen, die jonge biggen had, ik bracht dus mijn drie wilde biggetjes daar naartoe en mocht ze aanleggen bij een van die grote dikke zeugen. Dat alles ging goed, totdat het moment kwam dat een van de drie een geluid uitstootte: de zeug sprong op, ontdekte de indringers en drukte ze dood. Haast elke rubberonderneming heeft zeer vele wilde zwijnen vanwege die lekkere rubberpitten. Bij een tocht langs een weggetje door de rimboe naar de Palembangse woningen werd ik vergezeld door een groot aantal neushoornvogels, drommen apen, waaronder Gibon-apen, die vlak boven mijn hoofd heen en weer sprongen, waarbij ik de luchtzak heel duidelijk kon zien. Langs de Kali sporen van varkens, vele ijsvogels en groene duiven en sporen van tijgers. Bij een olifantenjacht gebeurde het ons, dat een moeder-olifant afgeschoten werd, die zoals naderhand helaas bleek nog van een jong vergezeld was. Dit jong was betrekkelijk mak, liet zich vangen en werd door ons meegenomen naar huis. Naderhand, vele maanden later, heb ik het met mijn dierzendingen mee naar Europa gestuurd. Bij tenniswedstrijden in Tandjoeng Karang werd door ziekte van een der hoofdspelers mij gevraagd in te vallen. Zo gebeurde het, dat een Chinees, die jurist was, en Teng heette, steeds samen met mij dubbelde, zodat wij alle wedstrijden wonnen. Op deze wijze kwam ik ,door mijn vriendschap met Teng,in contact met de vrij uitgebreide Chinese gemeenschap.Wij werden door hen uitgenodigd bij een bruiloft om de dansavond mee te maken. Dat ging als volgt: samen met Teng moest ik langs alle familieleden om hen de hand de drukken, als eerstede vader en moeder van resp. de bruidegom en de bruid. Als teken van mijn acceptatie legde de vader van de bruid mij een witte sjaal om de hals, waarna wij met gestrekte armen een dans maakten. Pas daarna was het mogelijk mij voor te stellen aan bruid en bruidegom. Op een avond kwam

mijn oudste broer en vroeg mij of ik bereid was op een rubberplantage een baan aan te nemen als lerares voor de zes- tot twaalfjarige kinderen van de Europese medewerkers. Ik zou daarbij een huis krijgen, met een enorme tuin en een goed salaris; waarbij mijn lesuren bepaald werden volgens het tropenrooster, namelijk van zeven tot twaalf. Na mijn bezoek aan de heer van Herwaarden, administrateur bij deze onderneming, heb ik de baan onmiddellijk aangenomen. het was voor mij uitermate interessant midden in de rimboe een eigen huis met tuin te hebben, daarbij elke middag vrij, zodat ik elke dag de rimboe in kon gaan. Op één dezer tochten is mij het volgende overkomen: de paden die je bewandelt zijn hoogstens anderhalf tot twee meter breed en uitwijken is daarbij nauwelijks mogelijk, gezien de overvloedige vegetatie. Niet ver van mij af bemerkte ik een zeker dreunen, dat naderbij kwam en vergezeld ging van heftig toeteren. Het bleek een grote olifantenkudde te zijn. Ik zag onmiddellijk het gevaar waarin ik verkeerde, mij bleef niets anders over dan met mijn geweer een gat in de vegetatie te slaan om mijzelf daarin te kunnen verbergen. Omdat ik door de haast om deze doornige planten plat te drukken, ik verward raakte in een groot aantal doornige takken, en de olifanten naderden, moest ik mij tot het uiterste beheersen, om mij eerst los te rukken van deze takken, om mij vervolgens in dit gat te verbergen. Juist toen ik me kon verschuilen achter de boom van het gat, dat ik gemaakt had, kwamen de olifanten, wild slingerend met hun slurfen en heftig toeterend aan mijn plek voorbij, bleven stilstaan, doch trokken door. Dit zijn momenten waarbij men kan spreken over tropenkolder. Een soortgelijk geval is mij nog eens overkomen bij het volgen van een tapir-spoor in de hoop deze goedige beesten te kunnen opsporen. Ik verloor daarbij mijn voorzichtigheid en stond opeens op tien meter afstand voor een grote Maleise beer, met een indrukwekkende lengte van ongeveer twee meter. Door de schrik ging deze direct over in de aanval, mij bleef niets anders over dan onmiddellijk te schieten en op een meter afstand viel het grote beest bloedend neer. Deze taferelen mogen zich niet teveel herhalen, omdat men anders de rimboe zou gaan mijden. In mijn tuin aldaar had ik tenslotte over de honderd apen, meerdere kidangs, allerlei soorten hoenders en fazanten. Op een dag dat ik juist weer mijn tochten door de rimboe wilde maken, kwam een kleine jongen met een reuzachtige lampong-aap op zijn arm en wilde die aan mij verkopen. Deze aap was reeds oud en had grote slagtanden. De inboorlingen zijn daarbij zeer wreed, zij graven zo'n aap in de grond, slechts met zijn kop boven de aarde uitstekend, geven hem nauwelijks te eten en dan als hij bijna dood is, nemen ze hem op en proberen hem te verkopen, zo ook deze aap. Hierbij rest je niets anders dan de jongen een klap te geven, de aap uit zijn handen te nemen en hem van je terrein weg te sturen. In het andere geval zou zo'n jongen vijftig cent

gekregen hebben. Gezien mijn bekendheid aldaar, dieren te verzamelen, werd ik "Njonja Besar" genoemd. Genoemde aap werd mijn leider, die ik intussen bevestigd had aan een grote paal en die alle andere apen in bedwang hield. Elke ochtend, als de apen uit de rimboe begonnen te roepen en mijn apen -ik had er een stuk of honderd- daar ook heen wilden gaan, werden ze door mijn leider-aap teruggefloten. Op een zekere dag kwam ik 's middags moe terug en wat zag ik, de leider-aap had zich losgemaakt en was bezig alle dakpannen van mijn dak naar beneden te gooien. Nauwelijks had hij mij gezien of hij liet zich langs de regenpijp naar beneden glijden, kwam met grote sprongen op mij af en begon verlegen aan mijn broek te peuteren. Deze aap beschouwde mij dus als zijn leidster en het kostte dan ook geen moeite hem terug naar z'n paal te begeleiden. Doch mijn dak was geruïneerd. Ik mocht van geluk spreken dat mijn baas zeer op mij gesteld was en het voorval niet al te zwaar opnam. Om mij van de schrik te doen bekomen mocht ik met hem mee naar de kolonisatie-metro, wat als volgt in zijn werk ging: een maand lang komen nieuwe kolonisten bij de reeds oudere in dienst en moeten zo vijf pikol paddi verdienen door de paddi af te snijden en daarmee naar een eigen aangewezen terrein te gaan, om daar aan de eigen verbouw te beginnen. Ze krijgen daarbij een nummer en een hakmes, worden vervolgens ondergebracht onder een dak met vijf families. Verder moeten ze meehelpen bij de watervang, d.i. het waterreservoir voor de jonge planten. Het tweede jaar mogen ze een klein huisje bouwen en een terrein verbouwen waarop voor het merendeel kokos, pisang, casave en aardnoten worden aangeplant. Ze krijgen dan ook een betere woning en indien de watervang door de rimboe goed aangelegd is, kan dit water zelfs naar een andere dessa geleid worden om ook daar een nieuwe kolonisatie te starten. De twee terreinen worden dan om te beginnen met elkaar verbonden door de beroemde knuppelwegen. Dat zijn boomstammen die gewoon los naast elkaar worden gelegd, vandaar de naam. Gezien mijn chef ook een verwoed N.S.B.-er was heeft hij mij uitgenodigd mee te gaan naar een goed geslaagde, gezellige bijeenkomst.
Op een goede dag beleefde ik een mooi moment, want bij één van mijn dierzendingen naar Europa had ik ook een python van meer dan acht meter. Deze zending stond aan de linkerzijde van het schip, waarbij ik weliswaar merkte dat rechts ook hokken stonden met beesten, maar deze waren van een dierenopkoper, de heer Meems uit Groningen, die ik verder niet kende. Deze stond echter plotseling voor mij en zei vrij bruut: "Het wordt gezegd, dat u onder uw dierzending een python van meer dan acht meter heeft en daar geloof ik niets van". Tenslotte stelde ik voor mijn kist te openen en het dier er uit te halen om hem te bewijzen dat pythons echt langer dan een paar meter kunnen worden. Hij pakte het beest achter de

kop en ik bij de staart en zo liepen we uit elkaar op het dek, om de lengte van de python te demonstreren voor de ogen van alle manschappen. Juist op het moment dat ik zei, mijn python is nog langer dan acht meter, hoorden wij een enorm gebrul, waarop alle manschappen wegstoven, ons op het dek achterlatend. Zenuwachtig stopten we de python in de kist om na te gaan wat er gebeurd was. Het bleek, dat een andere, kleinere slang zich vrijgemaakt had uit de kist en zich verschool onder een richel van een kooi, waar juist een jonge tijger in zat. Deze brulde instinctief, het gevaar ruikend. Gelukkig was de kist sterk genoeg en brak niet in tweeën.

Ondertussen was mijn tijd op de onderneming verstreken, de kinderen waren allen gelukkig overgegaan en mijn volgend werk stond op mij te wachten, namelijk de opdracht verleend aan Max Bartels, Paul Franck en mij, de verschillende natuurreservaten af te reizen en daarbij zieke dieren af te schieten. Deze tochten waren voor mij een hele belevenis. Nog nooit in mijn leven heb ik verder meegemaakt dat door twee mannen 's avonds een hangmat gevlochten wordt van takken en bladeren, waarop ik dan als een koningin mocht gaan slapen. Onze eerste tocht gold het Banteng-reservaat. (Banteng = wilde stieren die zich in kudden ophouden) Vele dieren hier waren niet ongevaarlijk. Na ons bezoek werd een beheerder op de horens van een Banteng gespietst en gedood. Wij moesten helaas verschillende Bantengs afschieten, daar deze dieren een blaas-ziekte hadden en besmettelijk waren voor de andere exemplaren. Het was op deze tocht dat ik plotseling verrast werd door twaalf Javaanse vrouwen, die op mij toekwamen, ondertussen op de typisch Indische wijze, met samengevoegde handen, mij groetend, om voor het eerst van hun leven een blanke vrouw te zien. Waarbij de jongste onbevangen mijn broekspijp een stukje optilde om zich ervan te vergewissen of ik ook zulke witte benen had. Paul, Max en ik zijn maandenlang op onvergetelijke wijze samen opgetrokken bij het samen observeren, bestuderen en afschieten van olifanten, tapirs, tijgers en zelfs de zeldzame zwarte panter. Deze magnifieke tochten besloten mijn tijdperk in Nederlands-Indië. De tijd was gekomen om weer terug naar Nederland te gaan. Het was midden 1939. Wat ik toen echter nog niet wist, was dat ik niet meer in Indië terug zou komen. Ik had de baan als directrice van de Bandoengse dierentuin aangenomen en zou na enige maanden terugkeren. Het zou allemaal heel anders lopen. Mijn leven zou een wending nemen, die ik als jonge studente nog niet kon bevroeden. Mijn leven als vrouw zou er heel anders uit gaan zien.

Mijn terugkeer in het vaderland.

Toen ik bij terugkeer uit Nederlands-Indië mijn ouders om de hals vloog, was mijn eerste reactie, bij het gezellig samenzijn in ons vertrouwd Zonnehuis, mijn ouders innig te danken voor hun liefdevolle moderne opvattingen, zeer speciaal in mijn geval. Ik dankte hen voor hun rotsvast vertrouwen in mij, waarbij ik hen verklaarde de wortel en de aard, geheel aan mijn ouders te danken heb gehad, omdat de erfmassa van hen in mij, door mij zeer goed begrepen werd. Alleen al mijn zwerftochten, dwalend door de rimboe, in gezelschap van 2 bevriende biologen, die mij alle comfort, die een rimboe bieden kon, hebben gegeven, verder als jong meisje alleen te willen reizen naar Japan en China, mijn tocht door geheel Sumatra, mijn vele feestjes, en besprekingen, kortom allerlei dingen doen, beleven en ondervinden, die voor meisjes, althans in die tijd, feitelijk taboe waren. Wat hebben mijn ouders vertrouwen in hun dochter gehad, zeker zullen zij soms zich angstig afgevraagd hebben, of alles wel goed met mij zou gaan, doch desondanks lieten zij mij geheel vrij, Godsvertrouwend, zonder klagen. En dan te bedenken, wat ik bij mijn verschillende excursies zoal heb meegemaakt, aan welke gevaren ik blootgesteld ben geweest, eigenlijk zonder dat, op dat moment goed te beseffen, wat met mij had kunnen gebeuren, dan waren het nu mijn ouders, die op dit moment zich realiseerden, met wat voorgevoelens en respect, ik in een ietwat verbaasde dankbaarheid en innige liefde tegenover hen zat, om mijn dankbaarheid jegens hen te uiten. De liefde en het begrip,dat mijn ouders ons kinderen geschonken hebben, was werkelijk groots. Daar kwam bij, dat wij onderling, als kinderen ook een hechte band vormden, toen we allen nog vrij en niet getrouwd waren. Mijn broer Wim en ik hadden een zeer speciale band, zeker nadat we samen enkele maanden nog door Nederlands-Indië hadden kunnen zwerven, wij hielden bijzonder veel van elkaar, We hadden dezelfde interesses en eendere idealen. Deze sfeer van liefde, vertrouwen, waardering en hooggestemde verwachtingen, die ons zo innig verbond, heeft mijn man naderhand ook zo zeer gewaardeerd, we waren elkanders kameraden, dat is bij leven,en heengaan zo gebleven. Vast staat, dat mijn ontwaakte wereldbeschouwing,samen met de liefde voor mijn ouders mij inhoudsrijk hebben gemaakt, het heeft ons met hoop en kracht vervuld, doch ook zeer veel leed gebracht. In mijn tijd stond je nog niet bloot aan die gevaren, die ons thans bedreigen. Er bestonden toen nauwelijks drugs, geen misdadigers, lelijk en verdorven als de duivel zelf, die hun leven in weelde, niets doen en genietingen van de geraffineerdste soort financierden, door vooral onervaren jeugd er toe te

brengen, van verdovende middelen te "genieten", die hen tot slaven van die stoffen maken, tot armzalige, verloren creaturen, die gedoemd zijn, reeds aan het begin van hun leven een pijnlijke dood te sterven. Er bestond geen televisie, die in plaats van je roeping te vervullen, door gebruik makend van verregaande mogelijkheden ten opzichte van de opvoeding der mensen tot waardevolle leden van de maatschappij, maar al te vaak beelden vertoont, die in feite een school der misdaad en van morele verwording zijn. Men kende toen nog geen mensen, die zich "popzangers" noemen om met het helse lawaai, dat zij met behulp van de techniek produceren en hun hysterisch gegil, met tot obscene wangestalten verwrongen lichamen appelleren aan de laagste instinkten van de mens en daardoor de oorzaak zijn, dat er soms in de vele duizenden tellende schaar van jeugdige toehoorders een massahysterie ontstaat, die ons aan Dantes Inferno herinnert. Toen bestonden er ook nog niet de sexshops, de sexbioscopen, de pornografische vuiligheid, die zich nu, in het heden, als een afstotende, gevaarlijke epidemie over het hele land uitbreidt en zelfs kleine dorpen besmet heeft. Dit en nog vele andere "progressieve" aanwinsten van de huidige maatschappij bestonden toen nog niet in die mate, zoals wij deze nu kennen. Wel waren er toen reeds tekenen, dat het in die richting zou gaan, wanneer niet een krachtig en consequent handelend gezag, steunend op de in de loop der eeuwen gegroeide waarden van ons in wezen zo gezond, prachtig volk er een stokje voor zou steken. Dat was mede een reden, waarom vele mensen, ook bij ons in Nederland, uitzagen naar een sterke man, die vooraan zou gaan in de strijd tegen degeneratie, verwording, ondergang van onze waardevolle en hoogstaande cultuur. Het was Adolf Hitler, die in die tijd in Duitsland reeds krachtig ingegrepen en een einde gemaakt heeft aan het gewroet van de communisten, aan een criminaliteit, die in de Weimarer Republiek steeds brutaler was opgetreden, aan het onheilvolle geknoei van zogenaamde intellectuelen en kunstenaars, wier ziekelijke breinen producten produceerden, die men als ontaard erkennen moest, en die er toe leidden dat Duitsland toen dezelfde verschijnselen vertoonde, die wij heden ten dage, het zij God geklaagd, in ontstellend ruime mate ook bij ons beleven. Dat Adolf Hitler destijds de moed heeft getoond, al deze excessen te willen bestrijden, kan en mag men slechts uitleggen, als een uiterst belangrijke daad. Ook onze NSB wilde onder leiding van Anton Mussert die richting uitgaan. Ook wij wilden in ons land gezonde toestanden scheppen. De wens was, dat ons volk weer in alle opzichten, overeenkomstig de in de loop der eeuwen binnen zijn dijken gegroeide waarden zou gaan herleven. Verder negatieve invloeden, bestrijden of die nu uit Amerika, dan wel uit het communistische oosten kwamen, opvangen en teniet doen. Was deze gedachte dan zo fout? Was het niet veeleer juist, uit het oog mijner

ervaring als biologe, de enig gezonde weg, die je in kon slaan... Met alle consequenties van dien, wilde een volk een toekomst hebben. Ik denk, - dat het enig eerlijke antwoord hierop luidt: "JA, deze keuze is juist!" In een lange brief aan Mussert, deelde ik hem mijn bevindingen uit Nederlands-Indië mede, tevens mijn respect uitdrukkend voor de grote inzet veler onzer kameraden aldaar, ook wat de jeugd betreft. Alles had een grote indruk op mij gemaakt, doch rassen-ideologisch maakte ik mij grote zorgen, men kon toch moeilijk van een "nationale" jeugdstorm spreken, wanneer daar zich zoveel bloedsvermenging in voordeed. Mussert vond dat alles niet zo erg en ik kreeg de indruk, dat het hem meer te doen was om een zo groot mogelijk aantal leden, jong zowel als oud te verkrijgen. De "consequente" naleving van de rassenhygiene was op dit moment nog niet aan de orde. Ik voelde mij teleurgesteld en verliet de N.S.B. Mussert deed nog moeite mij te houden, op de duur zou alles wel op z'n pootjes terecht komen. Ik antwoordde hem, dat zolang de N.S.B. hierover geen duidelijk beeld had, het voor mij niet mogelijk was, verder mee te werken, ik had teveel gezien. Als mens was Mussert mij sympathieker dan van Geelkerken, hij was de representant van de beschaafde burgerstand, netjes, door en door betrouwbaar, trouw aan de beginselen, die hij als waar erkende, maar niet een echte leidersfiguur. Intussen had mijn broer Wim een leidende positie bij de jeugdstorm gekregen en was verheugd nu met mij weer samen te kunnen werken, en een goede meisjesafdeling te kunnen opzetten. Onze groep bestond uit de volkse kring, zoals Feldmeyer, de latere voorman der Germaanse SS, Nachenius, de schrijver en kunstenaar, van Heemskerk Düker, de fotograaf, wiens foto's gebruikt werden voor onze jaarkalenders, of boeken over boerderijen met zijn runetekens, zoals zwaanmotieven, saksisch paard, of levensbomen, verder Nico de Haas, de redacteur van het blad "De Hamer", een schitterend blad, etc. Wij behoorden allen tot de volkse werkgemeenschap. Henk Feldmeyer was een echte leidersfiguur, die uitermate goed kon spreken, en een zeer goede algemene ontwikkeling had. We hadden vele bijeenkomsten bij de oude Nachenius, waar om de twee weken wij een belangrijk onderwerp bespraken. Mijn broer Wim, Feldmeyer en ik werkten in de volgende maanden hard. Wij verzamelden vele jongeren, die onze ideeën toegedaan waren, maar ook hen, die aan het begin van de volkse erkentenis stonden. Wij organiseerden, schoolden en animeerden de volkse ontwikkeling. We hadden veel contact met geestverwanten in Duitsland, vooral ook met leden en functionarissen van de "Schutzstaffel". Wij bewonderden Adolf Hitler, "der Führer", en al datgene, wat hij in korte tijd tot stand had gebracht, wij vonden hem een groot staatsman en benijddden de Duitsers hierin. Waren wij niet een grote familie, mensen van hetzelfde ras, van de gelijke aard, verbonden door de

sterke band van ons bloed. Wij hoorden naar onze opvatting samen te gaan, hand in hand, samen te leven en samen te vechten tegen degenen, die het levensgeluk van ons allen bedreigden. Was deze gedachte zo dwaas, was het bolsjewisme niet voor ons allen het grote gevaar, waarom wilden de meeste mensen dit niet inzien, doch geloofden wel de geniepige, leugenachtige en van haat-druipende hetze? Omdat ik niet alleen voor Artis gewerkt had, doch mij ook ingezet had voor de dierentuin te Berlijn en München, daarom werd ik bij Prof. Dr. Lutz Heck, de directeur van de Zoo in Berlijn verwacht, om mee te helpen deze dierentuin te verbeteren, en gebruik te maken van mijn tropische en dierpsychologische kennis. Ter ere van mijn komst te Berlijn en uit dank voor wat ik voor hen gedaan had, kreeg ik een maaltijd voorgeschoteld van een struisvogelei met sla, het was voor mij alleen bedoeld, doch we hebben met zijn zessen hiervan genoten.

INTERMEZZO

Hoe was het Nederland vergaan, had de NSB voortgang geboekt? In Volk en Vaderland de volgende passage:

Men kan een volk van miljoenen mensen zeer lange tijd gevangen houden in de ban van een niets ontziende leugenactie tegen een bepaalde politieke beweging. Men kan de machtsmiddelen die de moderne tijd en de techniek geven, misbruiken om die beweging bij het volk onmogelijk te maken. Men kan dat alles echter alleen dan met blijvend succes volhouden, wanneer men er in slaagt, in het volk ook het laatste restje verlangen naar een andere toestand weg te nemen. De politieke partijen hebben van 1935 tot en met 1938 de bovenaangeduide leugenactie met veel succes gevoerd. zij hebben inderdaad alle machtsmiddelen ingezet om de Nationaal-Socialistische beweging van haar einddoel af te houden. Maar zij zijn er niet in geslaagd op een zodanige wijze te zorgen voor het volk, dat zij, staatkundig en moreel zo volkomen beheersten, dat het verlangen naar vernieuwing erdoor verdween. In de ellende van wat men noemde de "crisis-tijd" is de afkeer van het democratische stelsel gegroeid, ook al wenste het volk dan de oplossing van de N.S.B. nog niet. Tenslotte kwam dan in het begin van 1939 de kentering, het ogenblik waarop de machtsontplooiing van het stelsel tot staan werd gebracht, en waarop de camouflage-middelen heel langzaam hun kracht begonnen te verliezen. Het schandaal Oss houdt de gemoederen nog steeds zeer bezig. Er is op de strijdwijze van Het Nationale Dagblad veel kritiek van allerlei aard uitgeoefend. De sensationele opmaak zou "verlagen". De scherpe woordenkeus paste niet in de liberaal-gezinde hersens van de zogenaamd "goedbedoelende" vaderlanders. Colijn verklaarde dat hij deze krant zó gemeen vond, dat hij met geen tang was aan te pakken .... De praktijk bewees echter dat juist de gevolgde strijdwijze de enige manier was om door te dringen tot het verwende en verslapte Nederlandse Volk. Na 1938 werd dan ook de muur doorbroken die de democraten angstvallig om Het Nationale Dagblad hadden opgetrokken: De krant werd in de kringen van de arbeiders buiten de Beweging druk gelezen. Tegenover de totale verburgerlijking van de van de democratische partijenpers, tegenover de schoonschrijverij van de liberale en het dierbare gekweel van de verpolitiekte kerkelijken en de dommelende verhaaltjes van de eens zo strijdbare "Arbeiderspers" bracht de nationaal-socialistische pers een fors geluid, zonder halve waarheden en draaierijen. "Waarheid" was het telegram-adres dat bij de stichting was aanvaard. De waarheid zonder aanzien van personen, instellingen, groepen, partijen of

machthebbers, is enige jaren lang onder een ware storm van verontwaardiging, afkeuring en neus-optrekkerij aan het Nederlandse Volk gebracht. En dit Volk werd er ook door bereikt. Wanneer Het Nationale Dagblad sociale reportages bracht over met naam en toenaam genoemde bedrijven, dan kon men er zeker van zijn, dat binnen een dag na verschijning van het bewuste artikel in de betrokken bedrijven enkele kranten van hand tot hand gingen, veelal tot grote woede der politiekelingen. Het Nationale Dagblad stoorde zich niet aan heilige huisjes of aan spelregels van het stelsel. Het nam zijn eerlijk aandeel in de taak, die reeds in 1933 Volk en Vaderland stelde, regels van prikkeldraad te schrijven! De opstelraad van het Dagblad werd dan ook in deze tijd overstelpt met brieven van volksgenoten, merendeels geen leden van de Beweging en zelfs geen sympathisanten, die de steun van het Nationale Dagblad vroegen in de strijd voor hun persoonlijke rechten, dan wel voor het openbaren van wantoestanden, onrechtvaardigheden en arbeidsuitbuiting. Op deze wijze werd Het Nationale Dagblad de spreekbuis van het Volk dat door een stervend stelsel verdrukt en vertrapt en van zijn rechten beroofd werd.

De schandalen van Oss, de onrechtvaardige behandeling van de Marechaussee, de uitbuiting van fabrieksmeisjes aan-de-lopende-band, de noden van boeren, tuinders en middenstanders, de volksvreemde overheersing van immigranten: Het zijn slechts enkele van de honderden onderwerpen op politiek en sociaal gebied die in enkele jaren tijds werden behandeld.

Ook ten aanzien van de positie van Nederland in Europa, ten aanzien dus van de buitenlandse politiek heeft Het Nationale Dagblad een eigen taak vervuld. Het diende de lijnen, die door de Leider op de belangrijkste momenten werden uitgestippeld, verder door te trekken. Het moest de dagelijkse toepassing geven van de Nationaal-Socialistische beginselen. Niet in de laatste plaats hierom, heeft de democratie tussen 1937 en 1940 Het Nationale Dagblad leren haten, en wat nog meer zegt het blad zijn goede naam ontnomen. Talloze malen verschenen aan het kantoor van de opstelraad rechercheurs om een medewerker of opsteller te verhoren wegens "belediging" van de één of andere democratische of kapitalistische grootheid, die de waarheid liever niet in het gelaat zag. Slechts heel weinig processen, laat staan veroordelingen zijn daarop gevolgd. In het allereerste begin werden verboden uitgevaardigd tegen het lezen van de krant der N.S.B. op de vloot en in het leger. In het voorjaar van 1939 werd op de persen beslag gelegd. Juist in de ogenblikken van de zwaarste terreur en de grootste moeilijkheden bleek dan weer de trouw en de aanhankelijkheid van de kleinen, maar vastberaden lezerskring aan het zelfopgebouwde blad.

In Oss heeft de Marechaussee een einde gemaakt aan de praktijken van de onderwereld. Tientallen inbraken, moorden en andere misdaden zijn daar opgehelderd, nadat de gemeente-politie van de Staatspartij-burgemeester daarin volkomen had gefaald. De Marechaussee-brigade wordt voor het verdienstelijke werk onderscheiden. Zij zet de zuivering voort en arresteert een joodse fabrikant van de "Organon" - fabrieken wegens talrijke zedenmisdrijven, gepleegd met minderjarigen, onder bedreiging met ontslag en broodroof. Ondanks een hetze van de Staatspartijpers gaan de mannen van Wachtmeester DE Gier voort, arresteren een zogenaamde "bankier" en stellen een onderzoek in naar twee geestelijken waarover een klacht is binnengekomen. Op het ogenblik dat zij tot arrestatie willen overgaan, wordt de brigade-Oss van haar opsporingsbevoegdheden beroofd en worden verschillende leden daarvan naar elders overgeplaatst. De gemeente-politie die faalde tegen de misdadigersbende uit de onderwereld krijgt de zaak verder in handen.... Geheel Nederland komt onder de indruk van de ernst van deze zaak. Het Korps Marechaussee bezit bij het Nederlandse Volk een zeer goede reputatie en de gevolgde handelwijze van de regering wordt dan ook allerwege gewraakt, behalve in de kringen der Rooms Katholieke Staatspartij.

Die beweging neemt het in woord en geschrift op tegen de vijanden van het werkende Volk. "Het Nationale Dagblad" voert een scherpe actie tegen de wandaden van het politieke katholicisme. In de Tweede Kamer vraagt Rost van Tonningen een interpellatie aan, die prompt wordt geweigerd. De heren kamerleden zijn met de uiteenzettingen van minister Goseling best tevreden. Maar enige weken later komen sommigen op die tevredenheid terug. De Nederlandse pers heeft niet stilgezeten en over een aantal gebeurtenissen een geheel ander licht laten schijnen. Zo gaat deze zaak met verwikkelingen over en weer voort. In de Tweede Kamer spelen zich heftige tonelen af, waarbij Rost van Tonningen uit de zitting wordt verwijderd. Voor het Ambtenarengerecht vechten de mannen van de brigade Oss om hun recht en langzaam aan stellen alle politieke groeperingen zich eensgezind achter de Staatspartij en minister Goseling op, tegen de N.S.B., omdat een volledig onthullen van de waarheid de democratie in het algemeen te veel zou schaden. Meer dan een jaar lang blijft Oss de gemoederen in beweging houden. En het uiteindelijke-, zij het dan ook goed beschouwd slechts voorlopige resultaat is de bestendiging van het onrecht.

In den strijd der Beweging heeft Oss een belangrijke rol gespeeld. Hier stonden de Nederlandse Nationaal-Socialisten, voor het forum van het gehele Nederlandse Volk op de bres voor de arbeidersbelangen, voor de gezondheid en de toekomst van de arbeidersmeisjes, voor de rechtsze-

kerheid van iedere burger en tegen het beschermen van misdrijven onder de dekmantel van de kerk. Deze strijd heeft moeilijkheden opgeleverd en een nog niet gekende terreur ontketend. Terreur tegen de kameraden in de Kamer, terreur tegen de Hoofdopsteller van het dagblad, later tegen alle bladen van de Beweging door het in beslagnemen van de persen. De N.S.B. deed in dit jaar, wat zij aan haar idealen verplicht was. Zij zette de strijd voort, tegen de politieke partijen, vóór het Volk. De Nationaal-Socialistische Vrouwen Organisatie wordt gesticht om het werk onder de vrouwen van Nederland meer reliëf te geven. Als strijdwapen tegen de terreur verschijnen de Mussert-zegels, die in verschillende waarde kunnen worden verkocht aan buitenstaanders, die vanwege de terreur geen lid of begunstiger kunnen worden en die nu langs deze weg in staat worden gesteld hun steentje bij te dragen aan de opbouw van Nieuw-Nederland. Nieuwe verkiezingen voor de Provinciale Staten staan voor de deur, die door de politieke partijen met evenveel spanning wordt tegemoet gezien als door de nationaal-socialisten. De democratie maakt zich op voor een laatste afrekening met de N.S.B. In naam van het Nederlandse Volk: Alles voor het Vaderland!

Algemene Erkenning voor Hitler als staatsman.

"An unsre Zeit ergeht ein heilig Mahnen,
Ein heilig Mahnen an das Vaterland, An
Deutschlands Volk: sei würdig Deiner Ahnen,
Sei einig, knüpff in Dir ein dauernd Band Wir
stehen fragend an der Zukunft Pforten,
Wir suchen Rat bei der Vergangenheit, Noch ist ein Traum ja
Deutschlands Einigkeit. Wir werden einig, wenn wir deutsch geworden
!" Toen Adolf Hitler in 1933 aan de macht kwam, waren er 6,3 miljoen werklozen en een enorme staatsschuld. Hitler heeft de kunst verstaan, om in weinige jaren een totale verandering tot stand te brengen in de Duitse economie, waarbij niet alleen de werkloosheid geheel verdween, maar bovendien de Staatsschuld voor de helft werd afgelost, terwijl hij met verschillende staten ruilhandelscontracten afsloot, die voor beide partijen voordelig waren. Tegelijkertijd beleefde het Duitse Rijk een opleving van alle duitse culturen, zoals nog maar zelden in weinige jaren in de geschiedenis vertoond werd. Overal hadden de mensen weer moed gevat, en het Duitse volk had het gevoel,- dat ze een nieuwe gelukkige toekomst tegemoet gingen. Geheel natuurlijk kwam dat ook tot uiting in de geboortecijfers, die in die jaren een aanzienlijke stijging te zien gaven. Eén van de organisaties die het meest van zich liet spreken was de organisatie: "Kraft durch Freude", een schepping van Dr.Ley en die voor de arbeidende mens" Cruises" organiseerde naar de Middellandse zee, Zwarte zee of naar het noorden.

Door de schepping van de Volkswagen, door Ir. Porsche, waarvoor door Hitler een geheel spaarplan werd georganiseerd, zodat iedere Duitse werknemer op den duur een eigen auto kon krijgen. Om deze auto dan ook in staat te stellen alle delen van het Duitse rijk te kunnen bereiken; ontstond het formidabele werk van de "Reichs-Autobahn" ontwikkeld door Ir. Todt waardoor de gehele infrastructuur van Duitsland aanzienlijk verbeterd werd, waarbij Ir. Todt gebruik maakte van het landschaps-schoon om deze wegen zo mooi mogelijk te laten uitkomen. Eén van de grote projecten van deze tijd was de "Reichs-Arbeidsdienst" waardoor de Duitse jeugd van hoog tot laag in de gelegenheid werd gesteld elkander te leren kennen, en waardoor verschillende werken van landinrichting, die eerst onrendabel waren door dit initiatief winstgevend werden. En dan niet te vergeten de B.D.M. en de H.J.. Denk alleen maar aan de jaarlijkse "Sternenmarsch zum Führer", waarbij de algehele jeugd

in elke "Gau" van Duitsland marscherend, dagenlang luidzingend naar Neurenberg liep.

Es war eine Einheit durch Volksgemeinschaft.

Körper und Seele als eine Einheit, wobei der Mittelpunkt das Herz ist. Bitte, schauen wir uns die glücklichen Gesichter von damals an; das war einmalig im Gegensatz zu heute. Wieviele Selbstmorde nat man jetzt?! Als tegenhanger van de Duitse "Sturmabteilung" (S.A.), ontstond in Nederland de Weerafdeling (W.A.). Het gehele Nederlandse officiers-corps voelde in deze tijd nog nationaal. Verder waren er in de dertiger jaren alle mogelijke nationale groeperingen - die op zichzelf wel niet zo veel leden hadden, maar gezamenlijk toch een aanzienlijke invloed konden uitoefenen, zodat de samenleving niet uitsluitend het linkse stempel werd opgedrukt zoals we dit tegenwoordig kennen. Deze nationaal gebonden of fascistische groeperingen waren het Verband van Nationalisten, onder vanderMeijle en van Eijsden,de Nationale Unie onder Prof. Gerritson en het Verdinaso onder Joris van Severen, Zwart Front onder Arnold Meijer en de Nederlandse Fascistenbond onder Baars die de Bezem uitgaf en het Nationaal Herstel onder Generaal Snijders, de N.S.N.A.P. van, van Rappard en de N.S.N.A.P van Majoor Kruijt. Mussert was erin geslaagd om de N.S.B. in alle gelederen tot activiteit aan te zetten. De leden betaalden een dubbeltje per week aan contributie maar presteerden het tienvoudige aan werk, alles voor het grote doel voor arbeid en brood, voor de vele duizenden werkelozen in de toekomst te krijgen, en aan het Nederlandse volk terug te geven. Wij allen colporteerden iedere zaterdag en zondag met "Volk en Vaderland" en verder wilden de groepen in iedere plaats op de hoogte blijven hoe de mensen in iedere straat, en ieder huis dachten, op welke krant ze geabonneerd waren en welke schandalen er in de gemeente plaatsvonden.
Ook bij onze jeugdstorm organiseerden wij wekelijks marsen van dertig tot vijftig kilometer met trommels en muziek onder het zingen van mooie jeugdstormliederen gecomponeerd door onze kameraad Melchert Schuurman. Waarvan onder andere: "Vrijheid en recht, nooit meer geknecht." "Het Vaderland is nog steeds in nood, vrijheid, arbeid en brood" "Daarom zijn we de zwarte soldaten voor Anton Mussert, zijn we in het gevecht." Vooral de kampen op de Goudsberg in Lunteren werden druk bezocht

waarbij sprekers zoals: Mussert, van Geelkerken, Rost van Tonningen, Dieters, dominee van Duijl, Woudenberg, Marchant d' Asembourg en Martin Beversluis geziene sprekers waren.
In 1939 werd de toestand steeds spannender. In Polen was maarschalk Pilsoedsky die als president van de poolse republiek er steeds in geslaagd was, om met Hitler vriendschappelijke betrekkingen te onderhouden. Eén van de bekwaamste diplomaten waarover Duitsland beschikte Graaf von Moltke was toen ambassadeur in Polen. Von Moltke was een echte Pruis, en sprak dan ook over Hitler als: "Der hergelaufene Österreicher". Ondanks dat von Moltke zich daarvoor inspande de betrekkingen met de poolse regering goed te houden kregen toch steeds meer anti-Duitse elementen de overhand. Eén van de ergste hetzers was de commissaris van de provincie Oppersilezië Graszynski die er geen geheim van maakte dat naar zijn mening de Volksduitser in Polen uitgeroeid moest worden. Dit leidde tot grootscheepse moordpartijen die onmiddellijk voor de Duitse inval in Polen in Bromberg en ander plaatsen werden gepleegd. Als reactie daarop was er voor Duitsland geen andere mogelijkheid om de levens van deze Volksduitsers te redden,dan door Polen binnen te marcheren.
Bij ons in Nederland had onze volkse groepering zich steeds meer georiënteerd op duitse geestverwanten, bovendien hadden mijn broer Wim, zijn vriend Henk Feldmeyer reeds zeer vele vrienden onder de algemene SS (Schutzstaffel) in Duitsland, en hadden een goede relatie met de Westreferent van de persoonlijke staf van de Reichsführer der SS. We stonden wat losser van het Dietse, of te wel het Groot Nederlandse standpunt, en voelden ons steeds meer aangetrokken tot de Groot-Germaanse gedachte. Deze nieuwe gedachte was bij het Hoofdkwartier van Mussert nog ver te zoeken. Ook mijn broer had na zijn terugkeer uit Nederlands-Indië aan Mussert en van Geelkerken zijn zienswijze naar voren gebracht, en raakte hierdoor in conflict met het Hoofdkwartier, waardoor hij uit de beweging trad. Hij bleef echter in de Mussertgarde en activeerde daar de vele jongeren, waardoor Hilversum een sterk bolwerk vormde van onze nationaal gezinde jeugd, hetgeen niet strookte met de opvattingen van het Hoofdkwartier. Wij hadden rechtstreeks contact met de Reichjugendführung, waar Ing. Theo Stadier de scepter zwaaide, en die het Amt für Grenze- und Volkstumsarbeit leidde. Dit beantwoordde geheel aan onze opvattingen als vertegenwoordigers van ons eigen volk. Het was dan ook Theo Stadier, die ons in Nederland het eerste bezocht als vertegenwoordiger van de Reichsjugendführung om met ons gezamenlijk diverse plannen uit te werken. Een van deze plannen bestond uit een aanbod voor scholing gedurende 14 dagen in een cursus op de Reichsjugendführerschule in Potsdam voor honderd jongens en meisjes.

Voor de meisjesafdeling van onze jeugdstorm werd voor mij een bezoek georganiseerd bij de Reichsführer der SS, Heinrich Himmler. En zo zat ik op een gegeven ogenblik in zijn wachtkamer aan de Albrechtsstrasse waar ik moest wachten, totdat ik door Himmler afgehaald zou worden. Bij die gelegenheid sloeg ik wel de grootste blunder, die een jong meisje begaan kan, die een persoonlijke uitnodiging ontvangt om bij de hoogste baas te komen. Het wachten was totaal geen probleem, er lagen zulke prachtige tijdschriften op tafel, die ik nog nooit gezien had, dat ik alles om mij heen vergat. Wel merkte ik vaag dat er iemand binnen kwam, doch deze maakte weinig indruk op mij, omdat ik dacht met een adjudant te doen te hebben, zodat mijn aandacht zich onmiddellijk weer richtte op het prachtige tijdschrift, dat ik in handen had, en waarin ik me geheel verdiepte. Ik was dan ook hogelijk verbaasd, dat ik even later op mijn schouder getikt werd, en dat ik.... tot mijn ontzetting, de Reichsführer der SS in hoogst eigen persoon voor me zag staan. Ik sprong op, en maakte mijn excuses, doch Himmler stelde mij glimlachend direct op mijn gemak, en vroeg mij in zijn studeerkamer te komen. Hier ontvouwde Himmler mij een uur lang zijn plan over het meisje als wordende vrouw en, als hart van ieder volk. Deze grootsheid van gedachte, dat rustige gesprek met uitleg, was voor mij een openbaring, waar ik nadien nog veel over heb nagedacht. Ik had hierbij een zelfde ervaring als mijn man, wanneer Himmler ons naderhand tezamen uitnodigde, en mijn man steeds weer opnieuw onder de indruk kwam van Himmlers verziende visie. De volgende dag werden aan mij en de medecursisten drie groeperingen getoond, ten eerste de vrouw, gelijk een man, athletisch en gespierd. Dan ten tweede, de overgang tot de iets meer vrouwelijke stijl, om ons tenslotte de Medau gymnastiek met en zonder hoepel, waarbij de organische eenheid van de vrouw de hoofdrol speelt, en beweeglijkheid, natuurlijkheid en organische beweging, op de maat van de daarvoor uitgekozen muziek tot uitdrukking komt. Kortom; voor de man, de sport en voor de vrouw, de moderne Medaugymnastiek. Deze dag was voor ons allen leerrijk en onvergetelijk.

Toen ik later met mijn man getrouwd was, en daardoor Himmler zeer vele malen heb mogen ontmoeten, hetzij op een SS-bijeenkomst, hetzij persoonlijk bij hem thuis, of als ik als tafeldame aanwezig was bij grote diners, wist hij mij lachend soms nog te herinneren aan onze eerste ontmoeting in Berlijn. "Spass muss sein !

In die tijd hadden we een groot meisjes-jeugdkamp op de Goudsberg te Lunteren onder leiding van Hopvrouwe Lien van Eck, die mij opdroeg het gehele kamp te leiden, waardoor zij ontlast werd. Onze topspreker zou ditmaal Rost van Tonningen zijn. Aangezien Rost tot de meest begaafde sprekers behoorde, verheugden we ons allen op die dag. In de kuil, (zoals

we dat toen noemden) hield hij voor ons jeugdstormers zijn overweldigende rede over het Germaanse Rijk der Duitse Natie. Ondanks de belangrijkheid van zijn betoog, wist hij het helder en duidelijk te brengen, met af en toe een grapje naar onze meisjes. Hieronder volgt zijn rede:

DE GERMAANSCHE STATENBOND

1. De gedachte van de volksche verbondenheid der Germaansche stammen wordt geboren in het jaar 9 na Chr., als Herman de Cherusker de Romeinse legerscharen in het Teutoburgerwoud verslaat.
Dit is de eerste in de geschiedenis bekende uiting der bloeds- en lotsverbondenheid van de Germaansche stammen als het gaat om de verdediging van de vrijheid tegen vreemde overheersching.

2. De slag in het Teutoburgerwoud is het begin van de ineenstorting van het West-Romeinse rijk; het is het sein voor den aanval van alle Germaansche stammen, die ruim vier eeuwen lang tegen de grenzen van het Imperium Romanum zullen stormloopen.

3. De slag in het Teutoburgerwoud luidt de zegepraal in van de volksche bloedgedachte over de universalistische idee van een wereldrijk, ge grondvest op den rassenchaos van het Imperium Romanum.

4. De slag in het Teutoburgerwoud vindt plaats in het hart van Nedersaksen, dat 12 eeuwen de bakermat der gedachte van het eerste rijk der Germanen in het Groot-Duitsche levensgebied zal blijven.

5. Het Germaansche volkerenleven voltrekt zich in twee gebieden, nl. in het Noorden, ter zee en in de Groot-Duitsche en Italiaansche gebieden van Europa.

6. Gedurende de eerste duizend jaren is het Noordelijk gebied van Scandinaviëde bron geweest allergroote Germaansche krachtuitstralingen buiten het Groot-Duitsche gebied.
Deze krachtuitstralingen grijpen kransvorming om het Groot-Duitsche gebied, d.w.z. om het Germaansche centrum in Europa heen. In de 2e eeuw na Chr. stroomen de Gothen over de Russische ruimten heen; zij stichten daar het Oost-Gothische Rijk; zij trekken door de Donauruimten, door Italië, Zuid-Frankrijk en Spanje, waar het West-Gothische Rijk wordt geboren. Deze Gothische bloedstroom is voor de Germaanse volkerengemeenschap nagenoeg geheel verloren gegaan.

Eenige eeuwen nadien zijn de Noormannen en Denen vanuit Scandinavië - de Saksen, Angelen en Friezen vanuit de Groot-Duitsche ruimten den trek over de zeeën begonnen.
De Noormannen hebben naar alle waarschijnlijkheid westwaarts over IJsland en Groenland Amerika bereikt, oostwaarts hebben zij eeuwen later de voetsporen der Gothen gedrukt en werd in Rusland het geweldige rijk der Warjaden gesticht. Zuidwaarts zijn zij tot alle kusten der Middelandse Zee doorgedrongen.
De Noormannen hebben, in tegenstelling met hetgeen de geschiedenis ons leert, groote scheppende kracht in staatskundige vorm ontwikkeld, zoals hun heerschen in Rusland, Normandië en Grootbrittanië en Sicilië hebben bewezen.
Het bloed kan tot het sterkste gerekend worden onder de bestanddeelen, waaruit de Germaanse volkeren in Europa zijn opgebouwd. Het met de Noormannen nauwverwante volk der Denen vormt door zijn eeuwenlange overheersching van Engeland tot de elfde eeuw een der belangrijkste volksche bestanddelen van het Britsche eilandenrijk. De Britsche volkeren zelf zijn, behalve uit het Keltische bloed, uit nagenoeg alle belangrijke Germaanse stammen ontsproten. Van de beoordeling van de toekomstige taakvervulling der Germaansche volken zijn de bloedbestanddeelen dezer Zeegermanen van het Noorden, d.w.z. van Scandinavië aan de Duitsche Oostzeekust, en aan de Duitsche, Nederlandsche en Vlaamsche Noordzeekusten en van Groot-Brittanië een der meest wezenlijke elementen.

7. Het tweede groote krachtcentrum van Germaansche levensuitstraling is het tegenwoordige Derde Rijk der Duitschers, dat eerst beperkt tot de Elbe, langzaam de gebieden oostwaards heeft geregermaniseerd.
In deze zg. Ost-Kolonisation hebben de Germaansche stammen in Nederland en Vlaanderen een werkzaam aandeel gehad.

8. De volksche krachten, die aan de Germaansche eenheidsbeweging ten grondslag liggen, heeft zich vrijwel uitsluitend geopenbaard in het Groot-Duitsche en Nederlandsche levensgebied van Centraal Europa.
De tijdperken, waarin zich deze volksche bewustwording het krachtigst heeft geuit, zijn de volgende:
a. De slag in het Teutoburgerwoud in het jaar 9 na Chr. (Herman de Cherusker)
b. De opstand der Friezen en Saksers (Koning Radboud en Wittekind) tegen de gedwongen romanisering.
c. De strijd van de Saksische, de Salische en Hohenstaufensche koningen en keizers tegen de wereldlijke machtsaanspraken der

geestelijkheid.

d. De Ost-Kolonisation door de Duitsche Ridderorden van 1200 -1400.

e. De strijd van Vlaanderen tegen de latiniseering. Hoogtepunt Guldensporenslag 1302.

f. De strijd om de godsdienstvrijheid in de Reformatie en den dertigjarigen oorlog (onze vrijheidsstrijd 1568 - 1648) in het Duitsche levensgebied.

g. Het opbouwwerk van den Grooten Keurvorst in Brandenburg na den dertigjarigen oorlog.

h. Het werk van Friedrich Wilhelm I, den soldatenkoning, die den Pruisischen militairen geest schiep, i. De strijd van Frederik den Grooten tegen het Huis Habsburg (hoogtepunt van den zevenjarigen oorlog), j. Het opbouwwerk in Pruisen tijdens de Napoleontische overheersching en de daaropvolgende vrijheidsoorlog in de jaren 1807 - 1815. k. De Duitsche eenheidsbeweging en revolutionaire woelingen der jaren 1848. l. Het werk van Bismarck, de oorlog tegen Oostenrijk in 1866 en tegen Frankrijk in 1870.

Stichting van het Klein-Duitsche Keizerrijk Hohenzollern te Versailles in 1871. m. De stichting der N.S.D.A.P. haar strijd in Duitsland, Sudetenland, de strijd der N.S.B. in Nederland en de andere N.S. bewegingen in Zwitserland, Denemarken, Noorwegen, Zweden, Vlaanderen en Engeland.

9. De strijd om de eenwording der Germaansche volken werd het meest gestoord door die stammen, die, hoewel zelf van Germaanschen bloede, zijn geromaniseerd en voor den strijd tegen de germaansche leidersvolken door latiniseerende of universalistische stromingen zijn misbruikt.

10. De breuk tusschen ras en cultuur is het sterkst in het Fransche volk en werd geboren toen Clovis I de Christenkoning zijn bloed verried, door in 486 na Christus de Germaansche taal en cultuur ten gunste der roma nisering zijner stammen prijs te geven.
Vanaf dat oogenblik begonnen de Germaansch-geromaniseerde Frankische stammen in Frankrijk, in wier bloed de eeuwige hunkering naar het Noorden leefde, tegen de Nederlandsche zuidgrens (van Calais tot Keulen) en tegen den Rijn storm te loopen.
Deze strijd heeft bijna 15 eeuwen geduurd, en is eerst thans door de overwinning der legers van Adolf Hitler op de Franse troepen beslecht.

11. De heele geschiedenis is een lange reeks van bevestigingen der rassenleer, daar de bloedvermenging het sterkere leidersras verzwakt en de minderwaardige rassen met leidersbloed bevrucht en aldus tot ge vaarlijke tegenstanders maakt. Voorbeelden hiervan zijn:

a. De vermenging van Germaansch bloed met Slavische stammen in Rusland en Polen,
b. De vermenging van Frankisch bloed met Romeinsche en andere Volken in Frankrijk.
c. De vermenging van het bloed der Noormannen in Sicilië.

12. De tegenvolksche rijksgedachte ontstaat met de kroning van Karel den Frank door Paus Leo III in het jaar 800 te Rome.
Zijn rijk omvat het toenmalige Duitschland tot de Elbe, de Nederlanden, Frankrijk, Italië. Karel voert den titel "Von Gott gekrönter Kaiser der Romer, auch durch Gottes Barmherzigkeit König der Franken und Longobarden" Met de kroning van Karel den Frank is het Heilige Römische Reich deutscher Nation geboren, al omvatte het rijk ook Frankrijk en Italië.

13. Door het feit, dat de Paus Karel den Frank tot Keizer kroonde, wordt de kiem gelegd voor de 1000-jarigen strijd tusschen het wereldlijke Keizerdom eenerzijds en het geestelijk Pausdom anderzijds om de oppermacht.

14. De aanspraak der latere koningen van Frankrijk op de keizerskroon en op de heerschappij over Duitsland is gegrondvest op het feit, dat Karel de Frank een Frankische koning was.
De mystiek dezer idee is een der grootste drijfkrachten geweest voor de 1000-jarigen strijd tussen Frankrijk en Duitschland. De Fransche aanspraak steunde ook op het feit, dat na de scheiding van Frankrijk en Oost-Frankenland, het latere Duitsland in 843 Karel de Kale, koning van Frankrijk, en niet Lodewijk de Duitser, koning van Duitschland, tot Keizer werd gekroond.

15. De idee, dat alleen op de volkskracht zelf der in het bloed, in de taal en cultuur zuivergehouden Germaansche stammen een Rijk kan worden gesticht, is belichaamd in den Saksenkoning Wittekind.

16. De zichtbare uitdrukking der volksche gespletenheid der Germaansche stammen in Frankrijk en Duitschland is gelegen in de eedsformules, waarmee de eerste Duitsche koning, Lodewijk en de koning van Frankrijk, Karel de Kale, hun bondsgenootschap tegen hun oudsten broer en kleinzoon van Karel den Grooten, nl. keizer Lotharius, bezegelden in het Verdrag van Straatsburg, 842, gesloten ter verdeling van het Middenrijk

van Lotharius (dat de Nederlanden, Lotharingen, Elzas, Zwitserland en Italië omvatte). In tegenwoordigheid van hunner legers zwoeren Lodewijk en Karel de Kale elkander trouw, waarbij de Duitsche eed in het taaleigen van de Duitschers luidde, die der Franschen in het dialect, dat een mengsel van Romaansche en Germaansche elementen vormde.

17. In den strijd der twee broeders tegen Keizer Lotharius steunt de geestelijkheid met alle kracht zijn keizerlijke macht tegen zijn broeder Karel den Kalen en Lodewijk den Duitscher, zulks ter handhaving van de universalistische tegenvolksche rijksvorming van Karel den Grooten. De scheiding tussen Frankrijk en Duitschland vindt desondanks plaats.

18. De eigenlijke staatkundige geboorte van het Duitse Rijk en van Frankrijk vindt plaats door de delingen van Verdun, 843 na Chr., van Meersen bij Maastricht 870, en van Ribémont 880. De eerste werkelijke Duitse vorst is Lodewijk de Duitscher, die na de deeling van Meersen ook de Nederlanden tot de Maas beheerscht. Hem mislukt, zoals reeds hierboven is vermeld, de kroning tot keizer, daar Karel de Kale, koning van Frankrijk, hem de loef afsteekt en in 875 door Paus Johannes VIII tot keizer gekroond wordt. Lodewijk de Duitscher sterft een jaar later in 876 als koning van Duitschland.

19. Met het Verdrag van Verdun, dat Vlaanderen tot de Schelde en met het verdrag van Meersen, dat het gebied tot de Maas aan het West-Frankische Rijk (Frankrijk) prijs gaf, vangt Vlaanderen's lijdensweg aan. Het strekt het Vlaamse volk tot onvergankelijke roem dat het in tegenstel ling met de Frankisch-Germaanse stammen bezuiden de lijn Calais-Keulen zijn ras, zijn taal en zijn cultuur onder het verlies van stromen bloed hardnekkig tegen den 1000-jarigen Franschen stormloop heeft weten te verdedigen.

20. In de politiek van het Vaticaan tekent zich af t.a.v. Duitschland en Frankrijk een geheel verschillende gedrachtslijn af. Het Pausdom voelt zich in de eerste eeuwen na het ontstaan van het Heilige Roomsche Rijk der Duitsche Natie vootdurend bedreigd door de geweldige macht der Saksische (Ottonische) koningen en keizers, door de keizers van het Salische huis en door de Hohenstaufen.
De politiek van het Pausdom is op de voortdurende verzwakking der wereldlijke macht dezer keizerlijke dynastieën gericht. In Frankrijk daarentegen steunt de geestelijkheid uit alle macht de eenwording van het rijk onder de Carolingische, Capetingische koningen en onder de koningshuizen van Valois en Bourbon.

21. Het verbond van geestelijkheid en wereldlijk koningschap in Frankrijk vindt zijn zichtbare uitdrukking in de samenwerking van den Bourbonschen Koning Lodewijk XIII en de tegen het Duitsche Rijk gerichte Rijnpolitiek van dezen vorst en zijn eerste medewerker, de kardinaal Richelieu (kardinaal Richelieu heeft het stuur in handen van 1624-1642).

22. De strijd van Frankrijk is in de eerste drie eeuwen na de scheiding der Rijken gericht op de versterking van de koninklijke macht tegen de feodaliteit van binnen ter handhaving van het rijk tegen het Germaansche rijk der Duitschers in het oosten en het Britsch-Germaansche eilandenrijk in het Westen. Deze strijd wordt in het einde van den 100-jarigen oorlog tegen Engeland (1339-1453) hoofdzakelijk verdedigend en vervolgens aanvallend gestreden.

23. De strijd tegen Duitschland is tot aan den ondergang der Hohenstaufen een strijd om de grenslanden Lotharingen, Elzas, Bourgondië en later Vlaanderen en Italië.

24. Het is het noodlot van het Duitsche Rijk, dat de aantrekkingskracht, die de keizerskroon op de dynastieën uitoefende, de Duitsche koningen telkens weer dwong over de Alpen in Italië met de wapens in de vuist de heerschappij over dit rijksdeel en de kroning door de Pausen zelf af te dwingen. Terwille van deze heerschappij over een latijnsch volk werden de volksche krachten verwaarloosd en bloedt Duitschlands kracht dood.

Evenwijdig met de steeds toenemende koninklijke macht over de feodaliteit, tegenover de steeds nauwere samenwerking van de wereldlijke en geestelijke macht in Frankrijk, staat de toenemende verzwakking van het koninklijk en keizerlijk gezag in Duitschland over de vorsten en de steeds scherpere strijd tusschen de wereldlijk-keizerlijke machten enerzijds en de geestelijk-Pauselijke machten in het Heilige Römische Reich deutscher Nation anderzijds.
Dit verklaart het geleidelijke verlies der grensgewesten Lotharingen, Elzas en Bourgondië. Door het verlies van dit laatste gewest wordt Zwitserland grensland en wordt daardoor de binding aan het rijk verzwakt. Dit bevordert de Zwitserse afval van het Rijk bij de vrede van Munster in 1648.

25. De kruistochten (1095-1170) zijn even zoovele aftappingen van het beste leidersbloed der Duitsche stammen en dragen bij tot de verzwak king van de wereldlijke macht des keizers; zij bevorderen de tegenvolksche feodale krachten in het Rijk.

26. In den strijd tussen de keizerlijke en Pauselijke macht vallen de volgende perioden te onderscheiden:

a. Van de kroning van Karel den Frank in het jaar 800 tot het Concordaat van Worms in het jaar 1122. In dit tijdperk overheerscht tot aan het einde der 11e eeuw keizerlijke macht nagenoeg volkomen.
De geestelijkheid en de Paus zijn afhankelijk van 's Keizers macht. Het zichtbare keerpunt is de tocht naar Canossa in 1077 van Hendrik IV (de Salier). Het Concordaat van Worms is een compromis. De strijd om de investituur der geestelijken met wereldlijke macht in Duitschland (de bisschoppen van Mainz, Keulen en Trier) eindigt als volgt: Zij worden door de Paus benoemd (geïnvesteerd) door het overrijken van ring en staf, doch hun wereldlijke macht wordt hun verleend door den keizer door het overgeven van den staf.
b. Van het Concordaat van Worms, 1122, tot de bul "Venerabilem" van Paus Innocentius III, 1202.
In deze bul ontwikkelde de Paus de stelling, dat waar de Paus de keizerskroning voltrekt, deze ook de verkiezing tot keizer goed te keuren en te bevestigen heeft.
c. Van de bul "Venerabilem" tot den dood van keizer Frederik II,1250, de ontbinding van de keizerlijke macht.

27. In den keizerloozen tijd grijpt Groot-Brittanië steeds werkzamer in de vastelandspolitiek in. Het stelt zelfs een candidaat voor den Duitsche keizerstroon op.
28. De traditioneele Britsche politiek der verzwakking van de sterkste vastelandsmogendheid begint zich af te teekenen in den steun, die aan Vlaanderen in den strijd tegen de Fransche aanmatiging wordt verleend. Vlaanderen's strijd vormt in dezen een poging tot losmaking van het Frankische Rijk, waarin het door de verdragen van Verdun, 843 en Meersen, 870 was opgenomen.

29. In de eeuwen van verval der keizerlijke macht in het Heilige Römische Reich deutscher Nation en ook in de eerstvolgende eeuwen zijn de Nederlanden en het aangrenzende Neder-Saksen de voornaamste dragers der volksche krachten tegen de ontbindende feodaliteit.

30. Vlaanderen's strijd tegen de Fransche overheersing bevat een der merkwaardigste voorbeelden van toevallige Groot-Germaansche samenwerking tegen de latijnsche veroveringszucht. Groot-Brittanië werd bij zijn steun aan de Vlaamsche strijders gedreven door de begeerte om tegenover zijn kust aan het Kanaal geen groote mogendheid te zien postvatten.

Desalniettemin is de Duitsch-Nederlandsch-Britsche samenwerking bij de verdediging van Vlaanderen belangrijk. De belangrijkste feiten zijn de volgende:

a. Inde 12e eeuw de strijd van Hendrik II, Koning van Engelanden Hertog van Normandië, tegen den Fransche Koning Lodewijk VI, toen deze, door middel van Graaf Willem van Normandië poogde de Fransche heerschappij over Vlaanderen uit te breiden.
b. In 1213 bezette koning Filips Augustus van Frankrijk Vlaanderen. Een Fransche vloot viel het Swin binnen. Een coalitie vormde zich tusschen Engeland, Duitschland, Vlaanderen, Brabant en Holland. Een Engelsche vloot vernietigt de Fransche. In Bouvines, 1214, behaalt echter het Fransche legerde overwinning. Vlaanderen geraakt onder Fransche juk.

31. Deze strijd van Vlaanderen, de ontwikkeling van de Vlaamsch-Nederlandsche handelsbetrekkingen met Engeland, de verzwakking der keizerlijke macht in Duitschland, vormen het begin der zelfstandige koers van de Nederlandsche gewesten en hun losraking van het Rijk. In deze ontwikkeling moet de strijd van het volk tegen de adel, de feodaliteit en tegen onderdrukking door veelal met deze groepen verbonden geeste lijkheid als een der vroegste volkse bewustwordingen der nieuwere geschiedenis worden beschouwd.

32. Gedurende de geheele 13e en 14e eeuw is de Nederlandsch-Vlaamschespankracht zoowel oostwaarts (de DuitscheOst-Kolonisation) als westwaards gericht, doch langzaam maar zeker verplaatst zich het zwaartepunt van het Nederlandsche volksleven naar de zee. Terzelfder tijd begint het Duitsche Rijk zich steeds meer oostwaarts te richten. In deze ontwikkeling ligt de kiem van de latere losmaking der Republiek der Zeven Provinciën van het Rijk bij de vrede van Munster in 1648.

33. De vrijheidsstrijd van Vlaanderen tegen het Fransche juk bereikt zijn hoogtepunten op de volgende tijdstippen:

a. 11 juli 1302 verslaan de Vlaamse Klauwaarts (boeren en burgers) 10.000 Fransche ridders en 10.000 Italiaansche boogschutters op de vlakte van Groening en schudden tevens het juk van Filips de Schoone, hoewel niet formeel, dan toch feitelijk geheel af.
b. Als in 1339 Koning Eduard III van Engeland de 100-jarigen oorlog tegen Frankrijk inluidt, sluit Jacob van Artevelde in 1340 te Gent met hem een bondgenootschap. Bij Sluis wordt de Fransche vloot ver nietigend verslagen. Al wordt de Fransche heerschappij hersteld, zoo helpt toch de verzwakking van Frankrijk, door den 100-jarigen oorlog

de Vlaamsch-volksche ontwikkeling

34. Te midden van den chaotische keizerloozen tijd in Duitschland nemen Nederland en Vlaanderen deel aan de groote krachtsuitstralingen der Duitsche Ridderorden en der Hanze naar het Oosten en helpen aldus de grondslagen leggen van het Pommersche en Pruisische krachtcentrum van waaruit de Pruisische koningen na den 30-jarigen oorlog (1618-1648) de wederopwekking van het Duitsche Rijk ter hand zullen nemen.

35. Met de keuze van Graaf Rudolph van Habsburg tot Duitsch koning in 1273 begint de opkomst van het Huis Habsburg in Duitschland. Door de verkiezing van Hendrik van Luxemburg tot Duitsch koning in 1308 en van Ludwig van Oberbayern tot koning in 1314 treden ook de huizen Luxemburg en Wittelsbach op den voorgrond. De voortdurende gebiedsuitbreidingen dezer Duitsche heerschershuizen dragen, hoe schadelijk hun strijd ook moge zijn, uiteindelijk tot de eenwording van het Rijk bij.

36. In de 14e eeuw begint het herstel der wereldlijke macht in alle staten tegenover de aanspraken der Pausen.
In Duitschland wordt op 16 juli 1338 onder de noteboomen van Rense, een plaats op de grens der gebieden van de 4 Rijnse keurvorsten, het volgende besluit door 7 keurvorsten genomen:
" ...... dass diese dem Rechte und der altbewahrten Gewohnheit des Reiches entspreche, dass nachdem jemand von den Kurfürsten des Reiches oder den grössten Teil dieser Fürsten, auch in Uneinigkeit zum Römischen König gewählt worden ist, er nicht der Ernennung, Anerkennung, Bestatigung, Zustimmung oder Ermächtigung des Apostolischen Stuhles bedarf, nur Übernahme der Verwaltung, der Rechte und Güter des Reiches oder des Königs Titels ...."
Hierop volgt in 1356 op de Rijksdagen van Neurenberg en Metz de verkondiging van de "Gouden Bul" (met haar 30 wetsartikelen). Daarin worden de 7 Keurvorsten (nl. de Koning van Bohemen, de Palzgraaf van den Rijn, de Hertog van Saksen Wittenberg, de Markgraaf van Brandenburg en de 3 Rijnsche aartsbisschoppen van Keulen, Mainz en Trier uitsluitend bevoegd verklaard den Koning te verkiezen. Over pauselijke bekrachtiging wordt na het besluit van 1338 (te Rense) niet meer gesproken.

37. Na anderhalve eeuw van binnenlandsche moeilijkheden weet Maximiliaan van Habsburg door zijn huwelijk met Maria van Bourgondië te Gent in 1477 een zoodanige macht te scheppen dat niet allen het Rijk eenigermate tegen de, na het einde van den 100-jarigen oorlog, opdrin gende Fransche macht beveiligd kan worden, doch ook de Nederlanden

van de dreigende verfransching door het Bourgondische Huis kunnen worden gered. Met zijn regeering vangt de heerschappij van het Huis Habsburg over de Nederlanden aan.

38. Noch Keizer Maximiliaan (keizer van 1493-1519) noch zijn zoon Keizer Karel V (die van 1519 tot 1556 regeert), kunnen de door hen gewenschte hervorming van het Rijk en de daarmede gewenschte ver sterking der Koninklijke en Keizerlijke macht doorzetten.

39. Temidden van de staatkundige ontbindingsverschijnselen van het Rijk openbaren zich de volksch krachten in den vorm van steeds sterker verzet tegen de verwereldlijking der geestelijke macht. Het Pausdom daalt van het hoogtepunt van zijn wereldlijke macht af door zijn toenemende afhankelijkheid van de Fransche koningen (zetelverplaatsing naar Avignon in 1309) en door de anarchie in Italië.

Het aanzien van het Pausdom daalt nog meer als de in 1377 naar Rome teruggekeerde Gregorius IX in 1378 sterft en bij de keuze van zijn opvolger een schisma ontstaat.

De verkiezing van den anti-Fransche Paus Urbanus VI wordt door het door hem ontstemde kardinaalscollege later weer ongeldig verklaard en de Franschman Clemens VII tot Paus verkozen.

Deze keert naar Avignon terug en de eenheid wordt eerst in 1417 hersteld.

40. Het herstel der uiterlijke eenheid der Roomsch Katholieke Kerk heeft de grondoorzaken van het toenemende volksch verzet tegen de verwereldlijking der geestelijkheid niet weggenomen. De roep om her vormingen wordt luider.

Het mysticisme van Eckehart, Johannes Tauler en Heinrich Susso in de 14e eeuw is een stil verzet.

Het humanisme, dat overal bij de antieke oudheid aanknoopt en haar fundament buiten het Christendom heeft, draagt tot ontbinding bij. In Bohemen nemen de Hussiten-opstanden, die in 1419 uitbarsten, het karakter van een regelrecht verzet tegen de kerk aan.

41. De Reformatie wordt door Martin Luther ingeleid met het aanslaan zijner 95 stellingen op de poorten van de slotkerk van Wittenberg. Luther vertolkt in het diepste wezen het volksche verzet tegen de verwereldlijking van de kerk.

42. De Reformatie grijpt in de Nederlanden, in Duitschland, in Frankrijk en in Engeland om zich heen. Zij zegepraalt het eerst in Engeland onder Koningin Elisabeth, zij wordt in Frankrijk neergeslagen door den laatsten Valois koning Hendrik II I die de massaslachting in den Bartholomeusnacht

organiseert (24 augustus 1572).

43. Op het oogenblik dat onze vrijheidsstrijd pas 4 jaar begonnen was, was dus de Fransche reformatie vernietigd. Frankrijk's macht kon zich onge stoord ontplooien, terwijl ons volk zijn zwaren 80-jarigen vrijheidsoorlog streed en Duitschland in zijn innerlijke godsdienstoorlogen was gewikkeld.

44. De 30-jarigen oorlog (1618-1648) gaf Duitschland een genadeslag. Zijn bevolking werd in den 30-jarigen massamoord van 26 millioen tot 4 millioen teruggebracht.
Op het toppunt der macht van het Huis Habsburg als nl. Keizer Karel V Duitsch Keizer, Koning van Spanje en Gebieder der Nederlanden is (1519-1555), wordt het bedreigde Frankrijk door de reformatie gered. Frankrijk onder Lodewijk XIII en Kardinaal Richelieu, onder Lodewijk XIV en Kardinaal Mazarin, kon tijdens de massaslachting der Duitsche godsdienstoorlogen zich ongestoord uitbreiden.

45. De staatkundige losmaking van Noord-Nederland van het Rijk voltrekt zich langs de hiernavolgende etappes:

a. Bij de pacificatie van Gent (8 nov. 1576) verbonden zich de 17 Nederlandsche Gewesten om de vreemde troepen (Spaansche troe pen) van den Nederlandsche bodem te verdrijven. Hiermede is de eerste gezamenlijke daad der zelfstandigmaking gesteld. Er werd bepaald dat de Staten-Generaal bijeen zou worden geroepen om orde op alle zaken te stellen. In afwachting van hun beslissing zou in alle gewesten met uitzondering van Holland en Zeeland de katholieke godsdienst overheerschend blijven, doch den Protestanten vrijheid van geweten worden geschonken.
b. De Unie van Utrecht, die op 23 januari 1579 door de afgevaardigden van Holland, Zeeland, Utrecht, Gelderland met Zutfen en Groninger Ommelanden werd onderteekend, en waartoe in den loop van het jaar nog Friesland, Overijsel en de Steden Groningen, Gent en Antwerpen toetraden, is de hoeksteen der latere Republiek der Zeven Provinciën (godsdienstvrijheid en bevrijding van de koninklijke troepen).
c. Nadat op 24 juli 1581 de Staten van Holland en Zeeland den Prins van Oranje den eed van trouw hadden gezworen, vaardigden op 26 juli de in den Haag vergaderde Staten-Generaal der Vereenigde Gewesten de beroemde onafhankelijkheidsverklaring uit, welke den naam "Afzweringsacte" droeg. (De souvereiniteit van den Koning van Spanje is vervallen verklaard).
   Op 29 juli vaardigde de vergadering een oproep aan alle beambten uit om den Koning af te zweren en den eed van trouw aan de Staten der

Gewesten af te leggen.

d. Op 9 april 1609 werd te Antwerpen het Twaalfjarig Bestand gesloten, waarin de Vereenigde Nederlandse Gewesten als vrije staten erkend werden. Alvorens de uiteindelijke afscheiding der Zeven Nederlandsche Provinciën van het Rijk te behandelen gaan wij nu over tot het verloop van den 30-jarigen oorlog in Duitschland.

46. Van Groot-Germaansch standpunt gezien, is de deelname van Zweden in den 30-jarigen oorlog een uiting der lotsverbondenheid der bloedverwante volken in Zweden en Duitschland.
Voorde Rijksstanden in Stockholm licht Koning Gustaaf Adolf de deelname aan den strijd als volgt toe:
"Dewijl wellicht menigeen zich inbeeldt dat wij de last van dezen oorlog zonder geldige reden op de schouderen laden, neem ik God, de Allerhoogsten, voor Wiens aangezicht ik hier sta, tot getuige, dat ik dit niet uit eigen liefhebberij of uit lust tot oorlogvoeren heb voorgenomen, maar dat ik daartoe sinds jaren een ernstige aanleiding heb.
"Ik onderneem dien vooral, opdat onze onderdrukte geloofsgenooten van het Pauselijke juk bevrijd mogen worden ...."
Op 4 juli 1630 scheept de "Goudkoning" zich in bij het eiland Rügen. (Goudkoning door Duitschers zoo genoemd om zijn goudblonde haren.)

47. De zegepraal van den volkschen opstand en de strijd voor godsdienst vrijheid wordt met Franse hulp behaald.
Lodewijk XIV ontvangt bij den vrede van Munster de bisdommen Metz, Toul, Verdun en de geheele Elzass. Nederland wordt onafhankelijk en treed uit het Rijk. Ook de Zuidelijke Nederlanden worden losgemaakt van het Rijk. De zelfstandigheid van Zwitserland wordt erkend.

48. Bij den vrede van Munster is Nederland reeds over het hoogtepunt van zijn volksche verheffing heen. Het kapitalisme viert na de koloniale verovering hoogtij.
De pioniers trekken naar de overzeesche bezittingen.
De Nederlanden, Scandinavië en Zwitserland treden weldra in een geschiedkundige rust, die tot den oorlog van 1939 vrijwel ongestoord voortduurt.

49. De vrede van Munster voert een staatsregeling in, die den Duitschen vorsten het recht gaf naar eigen goedvinden den oorlog te verklaren en vrede te sluiten en ook om bondgenootschappen, niet alleen onder elkander, doch ook met het buitenland aan te gaan, wanneer zij niet tot schande van het Rijk strekten. Het keizersschap was in een schijn-

keizerschap overgegaan.

50. De opstanding van het Rijk zal zich nu voltrekken rondom de Mark Brandenburg en het koningshuis Pruisen. Pruisen stijgt onder den Grooten Keurvorst (gehuwd met een Oranje-prinses, dochter van Frederik Hendrik), 1640-1688, onder den Pruisischen soldatenkoning Friedrich Wilhelm I (1713-1740) en onder Frederik den Grooten (1740-1786) tot den rang van een groote mogendheid omhoog. In den 7-jarigen oorlog, waarin Pruisen tegen Habsburg (Maria Theresia), tegen Frankrijk, Rusland en Polen strijdt, krijgt Pruisen feitelijk reeds het overwicht in het Duitsche Rijk. Daarmede wordt het werk van 1806-1815 (vrijheidsoorlog tegen Napoleon), van 1866 de uitwerping van Oostenrijk uit den Duitschen Bond, van 1870-1871 de stichting van het Noordduitsche Keizerrijk der Hohenzollern (Bismarck's trotsche schepping) mogelijk gemaakt.

51. De Republiek der Zeven Provinciën is een anti- volkschen staat in den meest letterlijken zin van het woord, zij is geen staat, maar een Volken bond van zeven republieken, wier statuut in tal van opzichten aan die van den lateren Volkenbond doet denken. Anti-volksch was de onderdrukking van Brabant en Limburg, op welke provinciën als generaliteitslanden het stempel van minderwaardigheid was gedrukt.
De houding tegenover Zuid-Nederland werd niet door volksche overwegingen, doch door strategische politiek gedicteerd. De Schelde en het Zwin werden afgesloten. Zuid-Nederland moest aldus kwijnen en zich tegelijkertijd tegen het opdringende Frankrijk verdedigen.

52. De Nederlanden konden, ondanks de gebrekkige staatsinrichting, ondanks den koopmansgeest van de regenten, dank zij het heldhaftig pioniersschap, tot een koloniale mogendheid van den eersten rang opstijgen. De Republiek werd echter al spoedig de speelbal der Engelsche politiek van Groot-Brittannië, dat systematisch den ondergang van Ne derland als zeemogendheid bewerkstelligde en te dien behoeve de Nederlandsche krachten vrijwel zonder steun in den titanenstrijd tegen Lodewijk XIV liet doodbloeden.
De Nederlandse volkskracht werd op de volgende wijze gebroken:
a. Door den eersten Engelschen zeeoorlog, 1651 -1654.
Zeer tot ongenoegen der Staten weigert Tromp de vlag voor Blake te strijken. Hierbij doet Brittanië onder leiding van Cromwell zijn eerste poging om Nederland in de vazaliteit der Engelsche politiek te brengen.
De Acte van Navigatie bleef bestaan.
De Nederlandsche Marine moest in de toekomst voor de Engelsche de vlag strijken.

b. De Tweede Engelse oorlog 1665-1667. Tocht naar de Theems.
c. De inval van Lodewijk XIV, 1667-1688. Losscheuring van Rijssel, Doornik, Ath, Kortrijk, Oudenaarde en Thielt.
d. De oorlog van 1672 tegen Frankrijk, Engeland, Munster en Keulen. De Ruyter en Cornelis Tromp slaan de Engelschen bij Lowestoft. Slag bij Kijkduin 1673. Ontruiming der Staatsche Voorposten in Duitschland Orsoy, Rijnberk, Burik, Wezel, Rees, Emmerik. De Witt vermoord, Prins Willem III Stadhouder, 1674 Vrede met Engeland. Verbond met Spanje en den Duitsche Keizer. Willem III slaat de Franschen bij Bonn 1676. De Ruyter sneuvelt in de Middellandsche Zee, 1678, vrede, Frankrijk ontruimt Kortrijk, Thielt en Oudenaarde.

53. Uitroeping van Stadhouder Willem III tot koning van Engeland, 1689, brengt Nederland in de vazaliteit der Engelsche politiek. Een generatie lang zal nog Nederland tegen de Fransche macht strijden.
De bloedigste oorlog is de Spaansche successie-oorlog van 1701 -1712.

54. De onderwerping der Nederlanden aan de" Sans- Culottes" is het laatste bedrijf van de volksche ontaarding. Eerst in 1813-1815 worden de Nederlanden hersteld.
Frankrijk is over het hoogtepunt van zijn macht heen. Groot-Brittanië staat op het toppunt van zijn macht. Het had reeds in den zee-oorlogen met Frankrijk alle Fransche bezittingen in Amerika verworven. Het rooft de Kaap-Kolonie van Nederland.

55. De laatste slag, dien de Britsch-Fransche verraderspolitiek aan de Nederlanden toebrengen, is de uiteenscheuring van het rijk in de door hen gesteunden Belgischen opstand. Daarmede handhaaft Groot-Brittannië zijn traditionele politiek, dat het geen sterke mogendheid tegenover zijn kust duldt.

56. Het einde van den Belgischen opstand vormt de inleiding der knechtenpolitiek, die ons ten slotte in 1940 aan de zijde van onze traditionele vijanden, Engeland en Frankrijk, in den oorlog drijft.

57. Het oude rijk der Duitschers, het Heilige Römische Reich deutscher Nation, is ineengezonken.
Door de overwinning van Napoleon op Oostenrijk bij Austerlitz, is aan Oostenrijk de kroon van het Rijk ontgleden. Een jaar later wordt Pruisen geslagen. Het uur van Duitschland's diepste vernedering heeft geslagen. In stede daarvan komt een caricatuur van een rijk "der deutsche Bund", dat in zijn opzet evenals de vroegere republiek der Zeven Provinciën veel

overeenstemming had met den Volkenbond.
Het Duitsche Rijk wordt een bond van staten, welker gezanten een permanent congres in Frankfort hebben van rond 70 leden, onder voorzitterschap van Oostenrijk.
De elf machtigste staten hebben een aparte raad, dien men dus vergelijken kan met den raad van den Volkenbond. Het doel van den Bond is de onafhankelijkheid en integriteit der staten te handhaven (ook een Volkenbondsartikel).

58. Tegen den Duitschen Bond verheft zich nu met alle kracht het Duitsche volk en roept steeds sterker om den eenheidsstaat. Zoo komt het tot de nationale revolutie van 1848, die in Weenen en Berlijn (vooral in Weenen) bloedig onderdrukt wordt. Hier treden de Joden op den voorgrond. Zij pogen de nationale revolutie voor hun doeleinden te misbruiken. Op 18 mei 1848 wordt te Frankfort het parlement van den Duitschen Bond geopend. Weldra sterft dit parlement zijn eigen dood, nadat het met 267 tegen 263 stemmen den Pruisischen koning tot keizer heeft verkozen. Friedrich Wilhelm IV weigert de keizerskroon.

Mr. M.M. Rost van Tonningen

Hoe het was met de ontwikkeling in ons eigen land. Veel werd tussen mijn broer Wim en Henk Feldmeyer en mij hierover gediscussieerd, waarbij wij er natuurlijk niet uitkwamen, omdat we volledig onbekend waren met alle feiten. We besloten met onze kerngroep 10 dagen naar de wintersport te gaan. Aangezien mijn broer Wim en ik goed in de Harz thuis waren, en we reeds vele malen de Broeken hadden beklommen, kozen wij als reisdoel de wintersportplaats Torfhaus, aan de voet van de Broeken uit. Behalve mijn broer, Henk Feldmeyer, de Brune, Wim van Heemskerck Düker, etc. was ook Lien van Eck hierbij aanwezig. Alles verliep goed, veel sneeuw, mooi weer, en tijd voor vele gesprekken. Doch ineens werd ons samenzijn wreed verstoord, na een gezellige avond vertelde Lien mij, dat zij lesbisch was. Ze had me dit al eerder willen vertellen, doch niet gedurfd. Ik beloofde haar, in het geheim hierover met mijn broer en met Henk Feldmeyer te zullen spreken en een oplossing te zoeken, het stond voor Lien en mij dadelijk vast, dat zij als hopvrouw moest vertrekken. Na lang beraad werd aan mij de opdracht gegeven, om naar Mussert en van Geelkerken te gaan, en hierover verslag uit te brengen. Ik vond het doodzonde op te moeten breken, doch de zaak was te ernstig. Onderling hadden wij een oplossing gevonden, alleen nu moest ook Mussert en van Geelkerken hieraan hun fiat verlenen. Zoals afgesproken, werd ik in Utrecht op het

Hoofdkwartier verwacht, kort, zakelijk werd het dramatisch geval voorgedragen, inclusief de eventuele oplossing. Mussert stemde hiermede in, doch van Geelkerken beaamde slechts, meer niet. Toen ik de kamer verliet, bedankte ik Mussert hartelijk, ook uit naam van Lien voor zijn medewerking. Op een van de volgende dagen geloofde ik mijn ogen niet, toen ik een vals, verdraaid verslag van dit gesprek in een rondschrijven moest lezen. Voor ons allen stond vast, dat dit het werk van, van Geelkerken was. De zaak was nu niet meer terug te draaien, Lien van Eck moest Hopvrouw blijven, en de normale vriendschapsband, die wij met haar hadden, werd hierdoor wreed verbroken.
Aangezien wij echter ernstiger zaken te bespreken hadden, waarvoor we naar Torfhaus gegaan waren, betreurden wij deze gang van zaken zeer,maar ons hield de volgende vraag bezig,die van zeer veel ernstiger aard was.: hoe wij ons als sympathisanten met Duitsland zouden moeten gedragen, als dit land met Nederland in oorlog zou geraken.

Dubieuze neutraliteit
Colijn

Uit de krachtige anti-revolutionaire volksbeweging van Abraham Kuyper, die in het jaar 1903 de spoorwegstaking brak, kwam naast de Bijzonder Vrijwillige Landstorm onder Generaal Duymaer van Twist, die bij het einde van de Eerste Wereldoorlog een belangrijk tegenwicht vormde tegen de revolutiepoging van Pieter Jelles Troelstra met de SDAP ook een doel-bewuste leidersfiguur voort, n.l. Hendrik Colijn, die als Kapitein-Adjudant van Generaal van Heutz, zich in de Atjehoorlog onderscheidde en die in de twintiger en dertiger jaren enkele malen minister van Oorlog en minister-President was. Tevens was hij enige tijd directeur van de Konink-lijke Nederlandse Petroleummy, de Shell in Londen. Deze man heeft een grote invloed uitgeoefend op de Nederlandse politiek en uitzonderlijker-wijze was hij geen minister-president, toen de tweede wereld-oorlog uitbrak. Onder de indruk van de militaire potentie van de duitse weermacht schreef hij de opzienbarende brochure. "Op de grens van twee werelden", waarin hij de mening verkondigde, dat Duitsland de Tweede Wereldoorlog zou winnen. Dit is hem later zeer kwalijk genomen. In de zomer van 1942 werd er in zijn tuin in Den Haag een hele hoop documenten gevonden, die opgeborgen waren in een loden kist. Daaruit bleek, dat hij een agent van de engelse Secret-Service voor Engeland was. Colijn was reeds in Atjeh correspondent van het Anti-Revolutionaire Dagblad, "De Standaard". Als zodanig bemoeide hij zich ook in het jaar 1907 met het conflict, dat ontstond over het Atjeh-beleid van Generaal van Daalen over de bezuiniging en de interventie-politiek in de Archipel. Een conflict, waarbij Luitenant-Generaal Rost van Tonningen (mijn latere schoonvader) rechtstreeks betrokken was. Colijn had daarin een afkeurend oordeel over het beleid van Generaal Rost van Tonningen, die hier fel tegen reageerde. Generaal Rost van Tonningen had zich steeds gekeerd tegen het bezuinigingsbeleid van de Nederlandse regering, waardoor het bezit van de Archipel voor Nederland duidelijk op het spel werd gezet.Mijn schoonvader,generaal Rost van Tonningen had wel een vooruitziende blik,toen hij zich keerde tegen het beleid,dat aangehangen werd door de Nederlandse regering en door Colijn.Ten bewijze hiervan volgt thans het originele verhoor van Generaal Rauter, door het bureau van oorlogsdocumentatie. Zijnde het derde Verhoor van Hans Albin Rauter, in de Strafge-vangenis te Arnhem, op 6 februari 1947, onder leiding van Prof. Mr. N.W. Posthumus en Drs. Lou de Jong.

Hier volgt het origineel van de historische tekst van het verhoor in het Duits :

<u>Invasie in Nederland</u>

HabenSiein 1940dieMotivefürden Einmarsch in Holland geglaubt und hingenommen wie sie dargestellt wurden? Haben Sie geglaubt dass Holland mit England zusammenging?

R: Ja, dass glaubten wir wirklich.

Am Ende Juni 1940 hatdas Deutsche Auswartige Amt eine Anzahl Dokumente über diese Sache veröffentlicht. Diese waren doch sehr schwach.

R: Ja, sie waren schwach

Das finden Sie doch selber auch!

R: Ja, sie waren sehr schwach.

Colijn hat damals opponiert in der Standaard. Die Standaard wurde darauf verboten...

<u>Colijn</u>

R: Ja der Colijn ist ein merkwürdiger Mann. Wir haben in seinem Garten einen ganzen Haufen von Documenten gefunden in einer bleiernen Kiste versteekt. Diese sind nach Berlin geführt worden. Esergabsichdaraus dass er Berichterstatter für England war. Er war kein richtiger Hollander. Der Colijn hatte in Holland eine englische Funktion. Wahrend des 1. Weltkrieges ist er drei Wochen in Berlin gewesen. Er hatte einen Freund da im Auswartigen Amt. Es wurde damals behauptet die gros-

sen deutschen Panzerschiffe sollten bewaffnet sein mit 40cm Kanonen. Er ist dann hingefahren und hat festgestellt, dass die Kanone nicht an Bord waren. Die hierüber geführte Korrespondenz war mit in den Akten.

Wann war dieser Fund?

R: Bevor er nach Thüringen gebracht worden ist.

Im Sommer 1942 war das.

R: Vorher hat er die Broschüre geschrieben.

"Zwischen zwei Welten".

R: Ja, die zwei Welten, Der Führer hat die Broschüre nicht gelesen. Colijn ist öfters deutscherseits interviewt worden (Ungefähr Mai 1940). Ich wusste davon. Dann hat er sich dahingehend geäussert, dass er denke die Stärke Amerikas sei von Hitler nicht genügend eingeschätzt worden. Er sei der Ansicht dass die deutsche Armee sehr stark sei und dass der Krieg gegen Rusland Jahre lang dauern würde. Er glaube nicht an eine Besiegung Stalins und einen Blitzkrieg gegen Russland. Dann, nach einem langen Krieg, würde Deutschland endlich in die Ecke gedrückt werden und wenn es dann zwischen zwei Fronten lag, würde auf den richtigen Augenblick eine Landung im Westen kommen Das hat Colijn aber sehr richtig gesehen!

R: Colijn war der einzige Politiker in Holland, der gegen die Unie-Politik war.

Wissen Sie bestimmt, dass diese Äusserungen wirklich so gewesen sind? Es gibt ja einen klaren Widerspruch zwischen diesen Äusserungen und den Ansichten in "Zwischen zwei Welten".

R: Ja, diese Auffassung hat er abgegeben im Frühsommer 1940. Ich habe in ihm den Mann gesehen, der politisch am klarsten sah in Holland in diesem Augenblick. Standartenführer Knolle muss genaueres darüber wissen. Auch Professor Wehofsich hat mit ihm gesprochen. Er hat als erster mit Colijn Fühling aufgenommen.

Warum hat man Colijn gut behandelt?

R: Man macht von einem Colijn doch kein Märtyrer. Einen Mann als Colijn kann man nicht maltraitieren. Er war ja 70 Jahre alt. Ich habe ihm aber sehr übel genommen dass er für England Spionage getrieben hat. Ich habe dann nicht mehr an die unabhängige Politik Hollands geglaubt. Als man die korrespondenz gefunden hat, ist die ganze Geschichte herausgekommen. Colijn war ja mit" Van Heutz" gross geworden. Er hat auch bei der Shell seine Hand mit darin gehabt, er hatte enorme Einkünfte.

Das war aber weltbekannt.

R: Er wurde finanziert von England, er bekam seinen Gehalt von England. Nichts anders!

Man hat, behaupten Sie, Dokumente gefunden die sich bezogen auf der Zeit des 1. Weltkrieges. Hat man aber auch noch etwas gefunden über die Besatzungszeit?

R: Nein, über die Besatzungszeit nicht, die Sachen waren alle aus alter Zeit zurückgelegen.

Hat er gewusst, dass die Dokumente gefunden worden sind?

R: Nein, das hat er nie gewusst.

Wo sind die Dokumente hingeführt worden?

R: Ich weis es nicht. Das RSHA Berlin müsste wissen, wo sie hergekommen sind. Der Führer hat sie gesehen. Er wollte sie nach dem Krieg verwenden. Sie passten wunderbar in den Nachkriegsplänen des Führers....

DE INTERNERING VAN MR. M.M. ROST VAN TONNINGEN.

Op 1 september 1939 verklaarde Engeland, Frankrijk en Polen de oorlog aan Duitsland. Van de weeromstuit verklaarde de Nederlandse Regering zichzelf neutraal. De mobilisatie van het Nederlandse leger wordt nu in versneld tempo verder uitgevoerd. Ook het Nederlandse volk ontkomt, zij het ook zijdelings geenszins aan de gevolgen van de nieuw ingetreden toestand. Van het begin af aan is het duidelijk, dat deze nieuwe oorlog in Europa in de eerste plaats een IDEOLOGISCHE oorlog is. De botsing tussen 2 werelden, waarvan Mussert reeds in het begin van het jaar getuigde. Duidelijk is ook, dat het karakter van de oorlog een sterke terugslag moet hebben op de verhoudingen der binnenlandse politieke groeperingen, welke leiden moet tot een verscherping van reeds bestaande tegenstellingen. Het Nederlandse Volk is, dankzij de "voorlichting" van enkele jaren achtereen over de toestand en de beginselen van het duitse Nationaal-Socialisme, ten dele anti-Duits, en even sterk of nog erger pro-Engels en pro-Frans geworden. De Angelsaksische instelling van ons volksleven uit zich thans logischerwijze in de sympathieën voor de oorlogvoerende mogendheden. Ook de Nederlandse regering kan, niet-tegenstaande alle openlijke uitspraken over de wil om neutraal te blijven reeds in de eerste tijd, niet ontkomen aan de uiting van haar Engels-gezinde gevoelens. Ik kan me nog goed herinneren, hoe mijn broer, Dolf, die met groot verlof uit Nederlands-Indië met zijn gezin in Nederland vertoefde, opgeroepen werd om als Kapitein, Reserve - officier weer in actieve dienst te moeten treden. Tezamen met hem en mijn zwager Daan Kruseman, die ook opgeroepen was, hadden wij een gemeenschappelijke woning voor ons in Leiden gehuurd, waarbij ik voor korte tijd in de afdeling, operatiekamer, onder leiding van Dr. van Nes in de Annakliniek mocht werken, (dank zij Lien van Eck, die daar werkzaam was), om bij acuut oorlogsgevaar medische hulp te kunnen verlenen. Ondertussen werden de angstgevoelens in Nederland steeds sterker, dat men deze keer niet buiten de oorlog zou blijven. Na overleg met Mussert ging Meinoud Rost van Tonningen daarom naar Berlijn, om te trachten tot een gesprek met Hitler te komen, ten einde een mogelijk oorlogsgevaar van Nederland af te wenden, waardoor de neutraliteit geschonden zou worden. Het was daarom voor hem een grote teleurstelling, dat Hitler hierover geen uitsluitsel kon geven. Weinig kon men toen vermoeden, dat de neutraliteit van heel wat landen in Europa allang niet meer bestond, omdat de diverse regeringen zich allang aan joods-kapitalistische zijde geschaard hadden. Hetgeen toen nog geheel onbekend was, was dat het

joodse wereldcongres reeds in het jaar 1933 namens de gehele joodse natie aan Duitsland de oorlog had verklaard. Reeds enkele jaren tevoren waren wij getuige geweest van het zogenaamde Venlo-incident, waarbij luitenant Klop van de inlichtingendienst van de Generale Staf gesneuveld was en de Engelse officieren van de Britse- Intelligence Service, Stevens en Best, door Duitse militairen werden gevangen genomen. Achteraf kunnen wij nu vaststellen, dat dit incident niet op zichzelf stond, maar dat er een vergaande samenwerking was tussen Engeland, Frankrijk, België en Nederland, waardoor de Nederlandse neutraliteit geheel werd prijs-gegeven.
Op 1 Mei 1940 gebruikte van Geelkerken het parool: "Onze dag komt!". Rost van Tonningen constateerde, bij een spreekbeurt in Rotterdam de overvloedige aanwezigheid in de zaal van recherche-ambtenaren, waarbij hij verklaarde, -dat men de gehele zaal maar vol rechercheurs moet zetten, omdat zij dan als nationaal-socialisten naar huis zouden gaan! Dan kondigde zich de volgende schok aan. Reeds enkele dagen bemerkte Rost van Tonningen, dat zijn auto steeds gevolgd werd door de politie. Op 3 Mei door brigadier Gross voor zijn huis in Den Haag gearresteerd te worden om met 20 anderen, waaronder Feldmeyer, Kröller, Muller, van der Oord als Nationaal Socialisten, een NSNAP-er, de Abwehragent Lalieu en de communist Fey, (die mijn man zeer waardeerde) alsmede enkele spionnen naar Ooltgensplaat op Overflakkee overgebracht te worden. Alvorens als gevangene het fort binnen geleid te worden, liep Rost van Tonningen, weliswaar geboeid nog snel even om het fort heen, in gezelschap van brigadier Gross, om de situatie in ogenschouw te nemen, waarbij Gross zeide: "Dat lukt u niet, Rost, om hieruit te ontvluch-ten." Waarop Rost van Tonningen antwoordde: "Dat zullen wij zien". Het was de bedoeling, dat deze gevangenen per schip zouden worden overgebracht naar Engeland. Hier volgt een origineel verslag Mr. M.M. Rost van Tonningen aan zijn moeder schreef. Ooltgensplaat d.d. 4 Mei 1940:
Lieve Moeder,
Heden morgen kwam ik hier aan en werd met een zeventiental anderen ingekwartierd. Ik heb wat gedut en onderbreek nu een spelletje schaak om U eenige woorden te schrijven. Inderdaad ben ik ervan overtuigd, dat U zich dapper zult gedragen, overtuigd als U ook mocht zijn dat ik een blank geweten heb. Ik kan dan ook niet den grond bevroeden voor dezen maatregel. Intusschen had ik hier vanmorgen een kort gesprek met den directeur, den Heer Vermeulen en het is nu noodig dat ik zoo spoedig mogelijk eenige practische benodigheden hier krijg...

Veel liefs van Meinoud.

Tijdens deze periode werd de moeder van Mr. M.M. Rost van Tonnigen iedere nacht telefonisch belaagd met uitdrukkingen zoals: "je zoon is vermoord, - lekker je zoon is dood, - we hebben je zoon gehangen etc." dit soms 30 tot 40 maal per nacht.
Door de snelheid van de duitse inval op 10 mei werd dit plan echter verijdeld. Rost van Tonningen werd naar Vlissingen gebracht, om naar Engeland verscheept te worden, maar bij een bomaanval van de duitse vliegers werd de torpedobootjager tot zinken gebracht. Toen de duitse troepen naderden werden zij zuidwaarts naar Boulogne gebracht, maar ook in deze stad kwamen de duitse troepen met grote snelheid nader, waarop het transport naar Calais werd overgebracht. Bij de aankomst aldaar lag ook Calais al onder het duitse vuur, en hadden de Tommies hun scheepsruimte zelf nodig, waarbij het schip, waarin het transport verscheept zou worden, ook door een bom getroffen- en tot zinken gebracht werd. Gelukkigerwijze werden zij toen spoedig, na 36 uur in de frontlinie gezeten te hebben, bevrijd door de duitse troepen. Onder levensgevaar werd Rost van Tonningen in de gelegenheid gesteld zich bij Veldmaarschalk Rommel te melden, om een marsbevel te verkrijgen in de richting Nederland. Hierbij liet Rommel een ring zien, en vroeg hem: "Kent U deze ring." Waarop Rost van Tonningen antwoordde: "Ja zeker, deze ring is de Totenkopfring der SS." Hierop kreeg Rost van Tonningen met zijn groep weliswaar de gevraagde papieren, maar moest de terugtocht naar Nederland zelf organiseren tegen de duitse opmarsstroom in. Zij bivakkeerden eerst in een nabij gelegen groot kasteel, waar zij, uitgehongerd als zij waren, slechts grote hoeveelheden rabarber aten en een gevulde wijnkelder vonden en hiervan genoten. Door deze ongezonde combinatie, na de hongerperiode, speelden de magen op, met alle gevolgen vandien, doch het vrijheidsbesef vervulde hen desondanks met gloeiend enthousiasme. Het Nationale Dagblad van 20 mei I940, mocht op last van het Hoofdkwartier der NSB, alleen melden, dat de verblijfplaats der 21 onbekend was, hetgeen Generaal Winkelman had medegedeeld. Het was de Reichsführer der SS, Heinrich Himmler, die onmiddellijk Rost van Tonningen's broer opdracht gaf, Ir. J.H.W. Rost van Tonningen en Rost van Tonningen's advocaat, Mr. Nijgh een zoekactie naar zijn broer te ondernemen. Hiervoor werd hem een auto ter beschikking gesteld. Hiermede ging hij regelrecht naar Generaal Winkelman, die hem mededeelde, dat hem de verblijfplaats onbekend was, doch dat hij met zekerheid kon mededelen, dat zijn broer niet over de grens zou zijn gevoerd, daar dit tegen het Landoorlogsreglement zou zijn!!! Op de verdere tocht naar het Zuiden liepen mijn latere zwager Rost van Tonningen en Mr. Nijgh echter vast in Zeeland, en ze konden alleen in Ellewoutsdijk, de achtergebleven NSB-geïnterneerden bevrijden. Ook op hoger niveau was men voor Rost van

Tonningen nu in de weer. Himmler had de Obergruppenführer Werner Lorenz naar Nederland gezonden, om hem te zoeken. Obergruppenführer Lorenz vertelde aan Mussert, dat de Führer reeds had bevolen,enkele engelse officieren neer te schieten, wanneer Rost van Tonningen iets mocht overkomen, ook een SS-commando kreeg opdracht Rost van Tonningen te zoeken, zonder resultaat evenwel. In een recent interview voor de televisie met Prins Bernhard.

NEDERLANDSE TELEVISIE
Het derde net, 20.25 - 22.00 uur
10 mei 1990
Code:
(woordelijk overgenomen)
Oranje en het plan "Geel"

Om 20.35 sprak Prins Bernhard met verslaggever Guus van Waveren: "Plan "Geel" was de codenaam voor het duitse offensief in 1940 in het westen - speciaal betrof dat plan "Geel" Den Haag. De SS veroverd de zeeuwse eilanden. De te hulp gezonden Fransen worden bij bootladingen afgevoerd, gevangen." Tussentijds commentaar: "In Zeeland vindt de Prins dan ook geen verzet maar NSB-ers". Prins Bernhard vervolgt: "Kwamen door, ik weet niet of het Sluis of een andere plaats was, twee vrachtauto's, twee open legerauto's met militaire politie. En die kwamen door met de rechterhand omhoog, met de "Hitler groet" en toen zeg ik, wie zijn dat. Enne, toen zeggen ze dat zijn Rost van Tonningen, enne enfin het hele gezelschap. En toen heb ik de zaak laten stoppen en ik heb de officier, die begeleider was, een kapitein of luitenant - ik weet niet meer, heb ik gezegd, als eh nauw buiten komt, laat ze lopen en zet de mitrailleur erop. Eh dan zijn we ze kwijt! En toen zei mijn adjudant Pfaff, dat ik dat niet kon doen." De zoon van Pfaff komt aan het woord. Deze zegt: "Ja, daar had U dus een tegenstelling tussen beroepsofficier en Bernhard die van huis uit een hele korte militaire opleiding had gehad, van mijn vader ook trouwens, dat Bernhard dacht onder deze omstandigheden, dat dit de kortste oplossing was. Maar mijn vader dacht daar hier toch meer juridische en oorlogsrechtelijke problemen bij betrokken waren en gelukkig maar, en die heeft hem, zij het niet zonder enige moeite daarvan weerhouden o.a. door te zeggen: Nee hoogheid, dat kunnen wij niet doen, dat zijn juist de systemen- waar wij tegen strijden. Dan kunnen wij nu niet ons ook zo gaan gedragen."

Mijn commentaar hierop is: Uit het bovenstaande blijkt dat Prins Bernhard reeds in 1940 tegen het oorlogsrecht in wilde handelen!

Koningin Wilhelmina verplaatst haar residentie naar Engeland.

Het Nationaal-Socialisme veroorzaakte een scheiding der geesten. Voor het eerst in de geschiedenis werd het nationale, het algemene belang als een dwingend principe op de voorgrond gesteld. Dit betekende, dat wanneer men Nationaal-Socialist werd, dat men dit niet deed uit egoïstische motieven, maar uit altruïstische overwegingen. Daarbij koos men voor het eigen volk, doch niet voor een stelsel als de democratie. Aangezien de media geallieerd gezind waren, zo was de meerderheid van het volk anti-duits. De scheiding van partij kiezen ging dikwijls dwars door de families heen, waarbij degelukkige uitzonderingen waren degezinnen,diegesloten aan de een of de andere kant stonden. Bij ons thuis was de keuze niet moeilijk, omdat onze vader van duitse afkomst was, waardoor wij Duits-landen de duitse cultuur hadden leren liefhebben. Bij het binnen marcheren van de duitse troepen ging alles verbazend snel. 's Morgens om 4 uur / half 5 kwamen grote eskaders vliegtuigen overvliegen, de gehele lucht was vervuld van een sonoor gebrom. De eerste gang was, toen men uit bed kwam, om de radio in te schakelen, want aanvankelijk was de gedachte, dat het hier ging om een grootscheepse aanval op Engeland. Van Nederlandse troepen was weinig te bespeuren, maar de radio meldde als spoedig, dat Nederland in oorlog was, met Duitsland, en in het verloop van de morgen werd bekend, dat de Duitse parachutisten achter de waterlinie geland waren. In het Oosten van het land, in de buurt van Arnhem, was de strijd al bij het eind van de morgen beslist, en in de loop van de middag zag men op de Oost/West lopende hoofdwegen de duitse troepen voorbij marcheren, afgewisseld met door paarden getrokken voertuigen en pantserwagens. Van de toeschouwers, die aan weerszijde van de weg, de duitse troepen zagen binnen marcheren, was een aanmerkelijk deel zo zeer onder de indruk van dit schouwspel, dat men ter begroeting van deze troepen de Hitler-groet bracht. En dit waren geenszins mensen, die aangesloten waren, bij de NSB of een nationale organisatie, zoals Nationaal Herstel, maar volkomen willekeurige mensen. De Grebbelinie was de scheiding tussen de twee delen van Nederland. De Duitsers stoten daar voor het eerst op ernstige weerstand.

Geheel anders dan de toestand in oost-Nederland was de toestand ten westen van de Grebbelinie. Daar werden de NSB-ers massaal gearres-teerd en naar verschillende scholen en gevangenissen gebracht. Bij velen gebeurde de arrestatie door militairen, waarbij de slachtoffers, oud of jong, de handen voortdurend in de hoogte moesten houden, uren lang.In andere gevallen werden de slachtoffers zwaar afgeranseld. In verschil-

lende plaatsen van Nederland gebeurde de arrestatie door militairen, die van mening waren, dat men die NSB-ers maar liever direct kon doodschieten. Zo zijn er 7 mannen daadwerkelijk om het leven gekomen, waaronder de broer van Mussert, die door een luitenant, die onder zijn bevel stond, werd doodgeschoten. De broer van Meinoud Rost van Tonningen, de Vice-Admiraal Rost van Tonningen werd door een van zijn ondergeschikten met een schot in de hals zwaar verwond. Verschillende functionarissen van het Hoofdkwartier, en ook Mevrouw Mussert kwamen tenslotte in de krententuin in Hoorn terecht, ook mijn broer Wim en Kameraad Woudenberg. Ik kan me nog herinneren, hoe mijn broer mij later heeft verteld, hoe hij met Woudenberg getracht heeft van heel kleine afvalstukjes en stompjes lucifers een schaakspel te snijden met een scheerkrabbertje. Hieronder volgt een origineel bericht, dat W.J. Heubel aan mij schreef:

W.J. HeubelHilversum, 16-5-1940

Flore,
Zoals je ziet, zijn jullie nog niet van mij af.
Ik ben ook opgepikt, bar slechte behandeling, dreigementen, met z'n drieën (ik plus twee duitsche Joden) in een kleine cel, waar slapen onmogelijk was geen gelegenheid voor wateren, geen deken, geen matras of stro, één dag geen eten. Heb in Hoorn in de jaren lang verwaarloosde inrichting voor drankzuchtigen gezeten (en dat nog wel zonder eerst een slokkie gehad te hebben). Resultaat van één en ander was voor ons: drie gek geworden, één dood wegens gebrek aan geneesmiddelen. Vijf dagen niet gewassen geen andere kleeren voor nacht en dag. Van Henk Feldmeijer nog niets gehoord. Er is kans, dat ze hem met Rost naar Zeeland gebracht hebben hij zit op de Zuidhollandse eilanden Zeeland wordt nog verdedigd dus zuur.

Rie Mussert bewaarde nog jarenlang een kussensloop, als herinnering aan deze korte tijd van gevangenschap, waarop verschillende kameraden hun handtekening hadden gezet. De verzorging en medische dienst in deze opvangplaatsen was dan ook voor de gearresteerden onvoorstelbaar slecht. Voor Nederland was kennelijk de duitse inval een volkomen verrassing. Men had niets voorbereid en met de arrestatie van NSB-ers geen rekening gehouden. Het was geheel aan de snelle opmars der Duitsers te danken, dat niemand van onze mensen verhongerd is. Op al deze wandaden en excessen, merendeel door criminelen uitgedacht, die in deze week plaats hadden gevonden, getuigt het van de hoge morele standing van de Nationaal-Socialisten, dat men nadien afgezien heeft van

grote tegenactie, van welke zijde dan ook.
Intussen was het bij de nederlandse regering een verwarde situatie, waarbij orders en tegenorders gegeven werden. Toen het duidelijk werd dat de waterlinie, die eeuwenlang als een perfecte verdedigingsgordel voor het Westen des lands had gegolden, door de ontwikkeling van de moderne techniek geheel buiten spel werd gezet, door de luchtlandingstroepen, die achter deze linie landdden, besloot de Koningin, dat men naar Engeland moest uitwijken. Enkele dagen tevoren echter had men in alle kranten laten publiceren, naar aanleiding van de afwijzing van het aanbod van de schrijver van Loon, die zijn villa in de Verenigde Staten aanbood, als toevluchtsoord voor de Koninklijke familie, wanneer deze gedwongen zou zijn, om het land te verlaten: "ORANJE VERLAAT ZIJN POST NOOIT!". Net eender als indertijd bij de inval van Frankrijk, Munster en Keulen in 1672 scheen ook NU de regering RADELOOS, het land REDDELOOS en het volk REDELOOS te zijn. Op 15 Mei was het dan zover, dat de regering met de koninklijke familie naar Engeland uitweek en haar Residentie naar het buitenland verplaatste, hetgeen **IN FLAGRANTE STRIJD** met artikel 21 van de Grondwet was, waarop allen hun eed hadden afgelegd, met de belofte, dat men deze niet zou schenden. Geheel zonder tegenstribbelen ging alles echter niet. Zo schijnt minister van Steenbergen geboeid meegenomen te zijn, daar hij geweigerd had vrijwillig mee te gaan. En zoals men kort geleden nog op de Televisie heeft kunnen horen uit de mond van Prins Bernhard, ook hij had, volgens zijn zeggen, in Nederland willen blijven. In dergelijke omstandigheden is het interessant, om te zien, waar iemands hart naar uit kan gaan. In dit geval geldt dit zeer speciaal voor Prins Bernhard, die voor zijn vertrek het uiterst belangrijk vond een aantal voortreffelijke flessen wijn in het park van Soestdijk te begraven: volgens zijn eigen getuigenis recent bij een Televisie-uitzending.. Reeds in de eerste dagen van de bezetting bleek zeer duidelijk, dat de duitse troepen in Nederland zich zeer correct en disciplinair tegenover de burgerij hebben gedragen. GROOT was in die tijd de algemene verontwaardiging onder de bevolking over het uitwijken van koningin Wilhelmina met de regering naar Engeland. Speciaal voor ons NSB-ers was het DE teleurstelling van ons leven, dat het Oranjehuis, dat wij altijd zo vereerd hadden, zich nu op een dergelijke wijze gedroeg. Het bleek, dat indertijd Rost van Tonningen iets van deze situatie voorvoeld had, toen hij zich aanmeldde als lid van de NSB. Geheel onbewust van datgene, wat zich op militair gebied plotseling afspeelde, was ik naar Berlijn gereisd voor een bespreking bij Prof. Lutz Heck, die mij bij aankomst begroette met de woorden: "Jetzt sind Sie Reichsdeutsche geworden, ich gratuliere". Ik snapte eerst niet, wat er gebeurd was, maar toen ik van de inval in Nederland hoorde, was ik echt

kwaad. Als spontane reactie van Prof. Heck op mijn teleurstelling heeft hij mij bij de hand genomen, en in zijn auto gezet, en samen hebben we een rit gemaakt, door de vlaggenzee van het in een feestroes verkerende Berlijn. Prof. Lutz Heck was een persoonlijke vriend van Herman Göring, waarmee hij geregeld op jacht ging, waar ook ik Göring verschillende malen in particuliere kringen mocht meemaken. Onmiddellijk daarna was het niet doenlijk om terug te reizen naar Nederland, omdat de grens voor elk particulier verkeer gesloten was. In die tijd vroeg mij Dr. Edmund Halm om mee te willen werken op de Humboldt-Austauschstelle in Berlijn, aan het HOLLANDPLAN onder leiding van Dr. W. Ispert. Dr. Edmund Halm was van het Sekretariat für allgemeine Volkstumsfragen-West van het Propagandaministerium. Tezamen met Dr. W. Ispert, Dr. E. Halm en Dr. Osswald van de Volksdeutsche Mittelstelle hebben wij plannen voor de volkse opleving in Nederland en Vlaanderen uitgewerkt. Zodra het echter mogelijk was, nam Dr. Ispert mij mee naar Nederland, doch dat was verre van gemakkelijk,omdat de grens voor particulieren nog gesloten was. Toen ik echter later op het Centraal Station in Amsterdam aankwam en dit station wilde verlaten, was het voor mij een belevenis om bij het tegenoverliggende Victoria-Hotel een prachtige grote Hakenkruisvlag te zien wapperen, zoals ook verder overal in Amsterdam plots te zien was.
Op 1 juli 1940 schrijft W. Goedhuys, journalist, aan M.M. Rost van Tonningen de volgende brief:

Kameraad,

Zooeven op de persconferentie je behouden terugkomst vernomen - voorloopig op deze manier allerhartelijkst welkom! Wat een opluchting. Wij hopen van ganscher harte dat je heelhuids en heel van binnen uit de hel gekomen bent. Ook namens mijn vrouw allerhartelijkste gelukwenschen - je arrestatie was een slag. Wij zijn er dagen lang beroerd van geweest.
Van alle kanten zal er een stormloop op je ontstaan. Ik zou zeggen: voorlopig afstand nemen en de situatie even bezien. In die enkele dagen na den oorlog is er enorm veel veranderd en verschoven, ook bij de Duitschers, en allerlei nieuwe groepeeringen en concentraties duiken op - en wachten op Rost! De toestand is nu zoo, dat je een enorme taak vervullen kunt voor Nederland - werkelijk heeft half Nederland naar je terugkomst gewacht en je bent vermoedelijk nooit zoo populair geweest als tijdens je gevangenschap.
Neem mij deze ontboezeming - zelfs op dit oogenblik - niet kwalijk - maar in de afgeloopen weken heb ik vrij veel met alle groepen en stroomingen contact gehad en de verwarring kunnen peilen en zou met alle kracht willen waarschuwen tegen een impulsief besluit; kan de vrees niet van mij

afzetten dat op dit zeer belangrijke oogenblik een haastig besluit een prachtige kans voor je verloren kan doen gaan. Nog eens: neem geen enkel definitief besluit voor de situatie helder voor je is en luister naar geen enkel advies - behalve naar dit! En verontschuldig deze haastige inmenging, ze was echter noodig.

Houzee!

W. Goedhuys

Op 5 juni 1940 schreef Jhr. E.L.M. Th. J. von Bönninghausen aan M.M. Rost van Tonningen:

Beste Meinoud,

Hartelijk gefeliciteerd met je bevrijding en roemrijke terugkeer. Ik trok mij je onrechtvaardige en onteerde arrestatie op gelijke leugenachtige verdachtmakingen als waarmede ik zelf na meer dan 12 jaren van harden arbeid en plichtbetrachting plotseling oneervol ontslag kreeg uit den ambtelijken loopbaan persoonlijk erg aan. Jodendom en politiek katholicisme hebben speciaal jou en ook de overige kameraden dit geleverd. Gij waart degene, die het Nederlands Nationaal Socialisme voor het eerst er steeds weer opnieuw hebt gewezen op deze beide hoofdvolksvergiftigers, die daarom alle reden hadden om met hun geheimzinnige methoden en machtsmiddelen op de eerste plaats jou te vernietigen. De Bestuurdershand van het opperwezen, die zich in de Geschiedenis steeds bij groote mannen openbaart, heeft je voor Nationaal-Socialistisch Nederland bewaard. Alle verwachtingen van het Nederlandse Nationaal Socialisme zijn op je gesteld. Het oog om oog en tand om tand is een nationaal socialistisch principe dat ten spoedigste op de eerste plaats de geheime machten ondervinden moeten, die je zoo onrechtvaardig hebben willen onteeren. Voor een ieder, die maar eenig inzicht heeft in de verderfelijke mentaliteit van het Jodendom en die dan de foto's beziet in het Nationale Dagblad van drie dezer, je dappere heldenmoeder, je zelf, Kameraad Feldmeijer en de anderen, het is duidelijk dat dit het slag menschen is, hetwelk het Jodendom tot eiken prijs heeft willen vernietigen. Over de bezetting en bevrijding van Nederland door Duitschland ben ik enorm verheugd. Alleen hierdoor is de eenige mogelijkheid geschapen om binnen afzienbaren korten tijd al onze idealen in vervulling te zien gaan. Je eigen hoofdartikel in Nationaal Dagblad van 3 dr "De sociale revolutie" wijst de eenige goede weg aan die thans tot het doel moet leiden. Dit artikel is prachtig, weer echt "Rost" hoorde ik velen zeggen en

zoo is het ook. De vlucht van de koninklijke familie beschouw ik als een enorm voordeel. Nederland was steeds een zeer republikeinsch land. De verdiensten van de Oranjes zijn zeer groot geweest in vroegere eeuwen, echter zeker niet grooter dan die der Hohenzollerns. Koningin Wilhelmina heeft als leidster volslagen gefaald in de moeilijkste uren, daarom heeft zij naar oud Germaansche opvatting de aanspraken op het Leiderschap in den staat verloren. Zij heeft duidelijk en openlijk de partij van het Jodendom en de volksafbraak gekozen tegen het eigen volk en zijn beste zonen. Mocht gij nog eens een weekeind beschikbaar hebben dan houden wij ons voor je bezoek ten zeerste aanbevolen, ook als mevrouw je moeder eens mocht willen komen, Gij hebt doorloopend invitatie. Met Nationaal socialistische groet ook van mama en Ernst,

Egon.

Bij zijn terugkeer ondervond mijn man, dat de persberichten over zijn begroeting in Den Haag voor het merendeel zeer positief waren.

De Frankfurter Zeitung schreef zelfs: "Er wurde von einer vieltausend köpfigen Menge freudig begrüsst".
Mussert daarentegen zou beslist niet erg rouwig geweest zijn, indien Rost van Tonningen niet teruggekeerd was. Op het Hoofdkwartier was men in de tussentijd, dat Rost van Tonningen weggevoerd was, bezig onder leiding van bepaalde roomse NSB-figuren Rost van Tonningen in discrediet bij Mussert te brengen. Mede onder invloed van de pers in die dagen, die natuurlijk zwaar suggereerde, dat al deze mensen, die gearresteerd waren, echt wel iets op hun kerfstok hadden, onder diens invloed was Mussert bereid, bij juistheid van al die geruchten, zich van Rost van Tonningen te ontdoen. De diepere achtergrond was echter, dat Mussert zich innerlijk niet opgewassen voelde tegen Rost van Tonningen, ja zelfs zeer bang voor Rost van Tonningen was, in hem zijn meerdere moest erkennen, wat hij niet wilde. Rost van Tonningen moest helaas nu ondervinden, wat de kleinheid van het hoofdkwartier der NSB inhield, dat hem in deze zware arrestatiedagen direct had laten vallen en zelfs nauwelijks de moeite genomen hadden hem op te sporen. Dit heeft een diep lidteken bij hem achtergelaten, daar het voor hem onbegrijpelijk was, dat mensen, die zeggen een ideaal na te streven, zo minderwaardig konden handelen, zo leer je, je zogenaamde kameraden kennen, had hij daarvoor zijn briljante carrière in Wenen beëindigd, waar ieder hem op handen droeg,om dit te moeten meemaken!! Hoog is het Rost van Tonningen aan te rekenen, dat, ondanks deze ervaring, hij steeds collegiaal tegenover Mussert gebleven is, in zekere zin hem zelfs waarderen kon.

Mr. M.M. Rost van Tonningen 's levensloop.

Meinoud Marinus Rost van Tonningen werd geboren op 19 februari 1894 in Soerabaja. Zijn vader, Marinus Bernhard Rost van Tonningen, hoofd-officier van het Koninklijk Nederlands-Indische leger, was getrouwd met Jkv. Meinouda van den Bosch te Soerabaja. Meinoud was de jongste zoon, van drie jongens, Nico, Wim en als derde nu Meinoud. Hij groeide op in een tijd, waarin zijn vader naar het hoogtepunt van zijn militaire loopbaan toestreefde, en deelnam aan de expeditie naar Lombok. Zijn prille jeugd en een groot gedeelte van zijn schooltijd moet men desal-niettemin zien tegen de achtergrond van een sterke, bewonderende binding aan zijn vader, waarin duidelijke gezagsverhoudingen bestonden. Zijn jeugd bracht hij in dit heerlijke, ons vroegere Nederlands-lndië door. Hij was een zeer bewegelijke kleuter. Als ventje van vier jaar, trok zijn moeder hem steeds rode sokjes aan, om hem van verre te kunnen herkennen, daar hij altijd op pad was. Meinoud was de lieveling van zijn moeder. Vandaar dat zij hem langer dan toentertijd gebruikelijk was, onder haar vleugels vasthield, omdat zij oprecht meende dood te zullen gaan, wanneer Meinoud zijn verdere opvoeding ook weer in Nederland zou moeten ondergaan, zoals zijn broers. Zij had toch immers haar beide andere zoons in Nederland achter moeten laten voor de opleiding van de middelbare school, dat was al dramatisch genoeg, vandaar dat vader Rost van Tonningen in zorg over de gezondheid van zijn zeer geliefde vrouwtje, zich noodgedwongen neerlegde bij haar wens. Hij was bovendien zo door zijn dienst in beslag genomen, dat hem weinig tijd restte, zich intensief met de opvoeding van zijn jongste spruit te bemoeien. Meinoudje mocht dus bij zijn moeder in Nederlands-lndië blijven, totdat het tijdstip aangebroken was van zijn vaders eervol ontslag als legercommandant in 1909 in de Oost. Ondertussen had kleine Meinoud zeer veel contacten opgedaan met vele vriendjes. Hij interesseerde zich voor alles, niets ontging zijn aandacht. Wanneer de wacht voor zijn vader het geweer presenteerde, voelde hij zich zelf ook een kleine generaal. Eens zei hij tot de wacht-commandant, dat zijn vader bevolen had, dat hij zijn mannen moest laten aantreden. De man deed zoals gezegd werd door het kleine ventje, de wacht kwam aandraven en stelde zich voor het kantoor van zijn vader op. Vader Rost van Tonningen kwam naar buiten, vroeg verwonderd, wat er aan de hand was en hoorde, dat zoonlief dit had aangericht. Natuurlijk liet de straf toen niet op zich wachten.

Zowel op de lagere als ook op de middelbare school toonde Meinoud zich een oplettende intelligente leerling. Hij deed plichtsbewust eerst zijn

huiswerk, alvorens te gaan spelen. In alle vakken was hij een uitblinker. Alles wat hij ondernam, deed hij goed, zo ook op het gebied van de sport. Hij werd lid van een gymnastiekvereniging en probeerde ook daar met veel inspanning zich goed te bekwamen. Zijn bewegelijke geest zette hem er toe aan, overal zijn schouders onder te zetten. Zag hij dan na lang proberen geen resultaat, dan verloor hij logischerwijze zijn interesse hiervoor. Hij maakte zijn vader roem van de Lombok-expeditie mee, de glorie van de krachtige beëindiging van de- Atjeh oorlog, kortom hij beleefde alle spanningen van zijn vader. Zoals ook de actie tegen Bali, waarbij inheemse vorstengeslachten op zo dramatische wijze ten onder gingen, omdat men in Nederland de adviezen van zijn vader in de wind sloeg.
Met 15 jaren ging Meinoud met zijn ouders voor goed naar Nederland. In de eerste tijd was dat niet eenvoudig, de grote ongebondenheid van Nederlands-Indië moest verwisseld worden met Nederlands HBS-onderwijs, dat geheel niet aansloot op zijn onderwijs tot dusver genoten,bovendien moest het hele gezin zich aanpassen aan een beperkt pensioen, waaruit ook de marine-opleiding en de ingenieursstudie van de twee oudere broers bekostigd moest worden. Bovendien was Meinoud de grote vrijheid van Nederlands-Indië gewoon, hier in Nederland vond hij het maar benauwd. Eens kwam zijn moeder thuis en wat zag zij daar: op de bovenste verdieping van hun huis op de Groot-Hertoginnenlaan hadden de kwajongens, Nico en Meinoud, een plank uit het raam gestoken en daarop zaten zij te wippen, Nico binnen en Meinoud buiten, heel hoog in de lucht. Haar hart stond stil, ze rende naar binnen en de trap op. Hier wist hun moeder Nico te pakken, zonder dat hij het in de gaten had, en zijn einde van de plank zeker te stellen. Daarna werd Meinoud door het raam naar binnen geloodst. Als reactie op moeders angst, kregen beiden een flink pak voor hun broek.
Vader Rost van Tonningen was de mening toegedaan,dat zijn jongste zoon, Meinoud, voor studie naar Delft zou moeten gaan. Meinoud zelf gaf aan Leiden de voorkeur, moest zich echter voor de wil van zijn vader buigen. Hij studeerde van 1912 tot augustus 1914 aan de Technische Hogeschool te Delft, waar hij tevens voorzitter van het bestuur van het technologisch gezelschap geworden was. Eén van zijn lievelingssporten was het roeien. Toen Meinoud in september 1912 als student in Delft aankwam, is hij onmiddellijk tijdens de groentijd gaan roeien, na de groentijd werd hij afgeroeid tot raceroeier en nam tenslotte aan de voorjaars- en zomerwedstrijden deel als slag van de jonge vier en jonge acht waarbij de jonge vier van LAGA in Hollandia won. In het roeiseizoen 1914 wint hij ook bij de oude vier van Laga op de "Varsity" op het "Zwet" bij Delft. Na de Hollandia wedstrijden werd door alle Laga ploegen op het

raceterrein geoefend voor de roeiwedstrijden van de "Koninklijke ", waarbij ze een heerlijk uitzicht hadden op het molentje bij Alphen aan de Rijn. De oude bootsman Hendriks werd door ieder zeer vereerd, daar hij zo uitstekend zorgde voor zijn jongens. Meinoud heeft de oude vier en de oude acht één jaar lang uitmuntend gecoached, en werd algemeen gerespecteerd en gewaardeerd door zijn vele vrienden en clubgenoten. Na zijn propaedeuse gaf hij echter toch Delft op, tot verdriet van zijn vader en liet zich in Leiden inschrijven. Ook Professor ter Meulen, betreurde het heengaan van deze talentvolle student ten zeerste. Hij had hem graag in Delft gehouden, hij kon echter de wens van zijn student respecteren, omdat Meinoud hem verteld had later in de diplomatie te willen gaan. In Leiden bereikte hij snel zijn doel, in december 1921 deed hij zijn doctoraal "met genoegen" gesteund en bemoedigd door professor Jhr. van Eysinga, die zijn voornaamste leermeester was, en waaraan hij ook later nog zeer veel te danken heeft gehad. Tijdens de oorlog 1914 tot 1918 was Meinoud officier. Hij was door en door militair en diende met veel genoegen. Zelfs later, toen de regering de verordening uitgaf, dat leden van de NSB het militaire verband moesten verlaten, heeft hij pertinent geweigerd, hieraan te voldoen.
In de zomer van 1921 en 1922 had hij een post aan de griffie van het Permanente Hof voor Internationale Justitie, probeerde vandaar uit opgenomen te worden in de financieel-economische sectie van het secretariaat in Genève.
Hij begon zijn succesrijke carrière bij de volkenbond als volontair bij het international labouroffice te Genève, waarna hij in 1923 assistent werd bij de commissaris-generaal van de Volkenbond in Wenen. Dit was Dr. A.R. Zimmerman, die vroeger burgemeester van Rotterdam geweest was. Deze had zich voorgenomen Oostenrijk weer op de been te helpen. In de Heer Zimmerman ontmoette hij voor de eerste maal in zijn leven iemand, die er rond voor uitkwam, dat hij een principiële anti-semiet was. Deze maakte Rost opmerkzaam, op de hoogst verwerpelijke activiteiten van joodse speculanten. Een voorbeeld daarvan was de speculatie tegen de franse frank en de ineenstorting daarvan in 1924, hetgeen een paniek op de weense beurs tengevolge had. In het jaar 1926 nam de HeerZimmerman zijn ontslag, en Rost van Tonningen zette zijn werk voort, tot hij in 1928 Wenen verliet en naar Nederland terugkeerde. Rost van Tonningen trad toen in dienst bij de gerenommeerde bank Hope & Co, waar hij assistent werd van de zeer kundige bankier, H. ter Meulen. Hope & co was meer dan 200 jaar daarvoor opgericht door de schot Henry Hope. Op het eind van de 18 de eeuw financierde deze bank de staatsleningen van verschillende continentale mogendheden, waaronder Rusland. De Heer ter Meulen was de beste nederlandse deskundige op internationaal financieel gebied en

hij was tegelijkertijd nederlands afgevaardigde in het financiële comité van de volkenbond. Na de beurscrisis in New York trad een wereldwijde recessie in, waardoor in het voorjaar van 1931 de grootste weense bank, de Österreichische Kreditanstalt haar deuren moest sluiten. Hope en Co had zeer nauwe relatie met deze bank, in overleg met den heer ter Meulen besloot Rost van Tonningen daarom, het verzoek van de Volkenbond te accepteren, en weer naar Wenen te gaan, om rapport uit te brengen. In de herfst van 1931 werd Rost van Tonningen weer aangesteld als commissaris-generaal van de Volkenbond te Wenen, met de opdracht de economische wederopbouw van Oostenrijk te bevorderen. De eerste wederopbouw poging van Oostenrijk was mislukt, omdat men toen leefde in een tijd, van algemene inflatie, waardoor in Oostenrijk een schijnbaar evenwicht in de financiën tot stand kon komen. De tweede poging begon onder veel slechtere omstandigheden. Door het faillissement van de grootste Oostenrijkse bank en nog enkele andere banken in 1932 en 1933 werd ook de Oostenrijkse staat met een faillissement bedreigd. Door de nieuwe internationale lening kon de vlottende schuld van Oostenrijk tenslotte geconsolideerd worden. Rost van Tonningen slaagde erin een zeer goede relatie op te bouwen met de Oostenrijkse bondskanselier Dolfuss, maar zag ook duidelijk, dat het voor Oostenrijk van groot belang was om een goede relatie met Duitsland te hebben. Toen in 1933 Sir Eric Phipps. Brits gezant in Wenen werd, volgde Rost van Tonningen in begin 1934, na ruggespraak met Dolfuss, een uitnodiging van Phipps, met het doel Hitler te bezoeken, om zodoende een poging te ondernemen, om tot een betere verstandhouding tussen de beide germaanse landen te komen, en het ongelukkige antagonisme te beëindigen. Bij een diner ten huize van Phipps, kwam hij in gesprek met von Neurath, de toenmalige minister van buitenlandse Zaken, doch deze weigerde Rost van Tonningen de toegang tot Hitler te verschaffen, omdat naar zijn mening een dergelijke poging veroordeeld was, om schipbreuk te lijden. Een jaar later was hij wederom in Berlijn op verzoek van Dolfuss, en trof in de salon van von Neurath, de toenmalige leider van de Oostenrijkse nationaal-socialistische partij, Baron von Wachter, die tot iedere overeenkomst bereid was met Dolfuss, onder voorwaarde, dat de nationaal-socialisten twee zetels in de regering zouden krijgen. Onder verwijzing naar de methoden, waarvan Dolfuss zich bediende, verzocht v. Wachter, Rost van Tonningen, Dolfuss aan het verstand te brengen, dat iedere poging om nationaal-socialisten aan de galg te brengen, met dezelfde terreur, ten opzichte van de Oostenrijkse ministers beantwoord zou worden. Zijn mededeling leidde bij Dolfuss niet tot het geringste resultaat, hij zette de vervolging van de Oostenrijkse Nationaal-Socialisten voort, en Rost van Tonningen trok zich uit dit tragische conflict terug. In juli 1934 werd Dolfuss vermoord, waarna

2 Nationaal-Socialisten werden veroordeeld en opgehangen. Rost van Tonningen besloot voor zichzelve, om alles te doen, om de verhouding tussen de twee germaanse landen voor de toekomst te verbeteren. Dit lukte hem eerst in het jaar 1936, toen von Schuschnigg noodgedwongen een regeling met Hitler tot stand bracht, waarbij nu wel twee Nationaal-Socialisten in de Oostenrijkse regering werden opgenomen. Onder invloed van de gebeurtenissen in Oostenrijk was Rost van Tonningen intussen zozeer onder de indruk gekomen van de overtuigingskracht van het nationaal-socialisme, dat hij meer en meer er toe overhelde om zich bij deze beweging aan te sluiten. Het beslissende feit, dat hem van de volkenbondsgedachte afbracht, was de burgeroorlog, die in 1936 in Spanje losbarstte, en waarin de meest afzichtelijke gruwelijkheden door de communisten werden bedreven, en de beslissing van de volkenbond om Sovjet-Rusland als lid toe te laten. Voor zijn terugkeer in 1936 naar Nederland gelukte het hem om door bemiddeling van de duitse ambassadeur in Oostenrijk, Franz von Papen, Hitler in de Berghof in Berchtesgaden te bezoeken. Hij ontdekte toen, dat ook op economisch gebied, Hitler en hij dezelfde meningen hadden, wat hem definitief tot het Nationaal-Socialisme bekeerde. Intussen verbeterde de financiële situatie in Oostenrijk langzamerhand, zodat Rost van Tonningen in september 1936 de tijd gekomen achtte, om de Volkenbondscontrole te beëindigen, en naar Nederland terug te keren. Hieronder volgt een historische brief die M.M. Rost van Tonningen d.d. 13 september 1936 aan Mussert zond:

Leider,

De laatste week in Wenen groeide snel de verwijdering met de Oostenrijkse regering, omdat mijn afreis zoo gehaast geweest is, dat ik tal van menschen verstoord heb. In het diplomatieke corps was men met zijn figuur verlegen. Men bleef mij inviteeren maar dan "en familie" om tegenover de Regeering niet onaangenaam te zijn. Alleen mijn Poolsche, Duitsche en Italiaansche vrienden bleven mij trouw. Den laatsten dag dus eergisteren nam ik afscheid van de Fransche Gezant. (Door de opheffing van de internationale controle in Oostenrijk lag z.i. de weg naar de Anschluss open.) Deze richtte bittere verwijten tot mij "Vous avez fait le jeu de l'Allemagne" een zeer onbillijk verwijt, wat ik dan ook afwees. Hij liet zich toen ontvallen dat Schuschnigg zeer beleedigd was over de brief die ik tot hem gericht heb bij mijn ontslag. Hoewel ik twee lange gesprekken met Schuschnigg had gedurende de laatste week van mijn verblijf, had deze niet de moed gehad mij iets te verwijten, maar vloeide over van vriendelijkheid. Zoo was ook mijn afscheidsbezoek bij de President van de Republiek geheel normaal te noemen. Hoe boos echter de Oostenrijkers

over mijn intrede in de N.S.B. en mijn daarmede gedemonstreerde Nazineigingen waren bleek wel hieruit, dat bij mijn vertrek aan het station geen afgevaardigde van de Oostenrijkse Regeering aanwezig was. Dit treft hen meer daar het corps diplomatique dit ondankbaar vond. Aankomst alhier. Kameraad van d'Ansembourg kwam mij tijdens het scheren gisterenochtend in mijn kamer bezoeken. Hij dejeuneerde met ons en eenige Ribbentrop menschen. Hierover zal hij U wel spreken. Hitler Jugend demonstratie. Ik zat gisteren bij het Berlijnse Corps diplomatique. Er wordt beweerd dat het ondergeschikte personeel van onze legatie in Berlijn zich uitlaat liever de Madrid- bandieten te zien zegevieren dan de Spaansche nationalisten onder het motto "liever communistisch dan fascistisch". Dit heeft zelfs het Corps diplomatique geërgerd.
S.S.- ontvangst gisterenavond. Hier maakte ik met eenige belangwekkende menschen kennis waarover mondeling meer. Na de S.S.-ontvangst vond ik om 11 uur 's avonds von Papen met de secretaris Generaal van Buitenlandse zaken Dickhof en von Bibra Duitsch Gezant in Bern. Von Bibra was 5_ jaar legatieraad in Praag geweest en daar zeer bevriend met den Schotschen secretaris aan de Engelsche legatie Hadow die ook één mijner beste vrienden is. Hij gaf mij tal van inlichtingen over correspondentie uit Praag voor onze courant.
Papen zal nog hier Hitler probeeren te spreken over de kwestie die ons interesseert hierover stuur ik U langs anderen weg bericht. S.A. en S.S. opmarsch vanmorgen. Papen reed mij naar het terrein (de arena) waar ik bij de Regeering zat. Ik hernieuwde aldus mijne relaties met Schwerin von Krosig de Duitsche minister van Financiën en maakte kennis met Duitschland's beste diplomaat Graaf Moltke, de ambassadeur in Warschau, met wien ik lang heb gepraat. Daarna reed ik naar de opmarsch en ging dan hier werken.
Zoeven belt van Maasdijk mij op (correspondent van de Telegraaf) zijn broer ken ik goed. Maasdijk is zeer anti Nazi, doch ik ontvang hem, want dat is beter; echter zal hij zich wel wachten iets tegen ons te schrijven. Ik reis morgenavond naar Genève waar de stemming tegen mij tot het kookpunt genaderd is. Echo's uit Genève over de maatregelen die men tegen mij wil nemen hebben mij van verschillende zijden bereikt. U moet dus niet verwonderd zijn als ik mij in de pers ga verweren. Zoals gezegd schrijf ik U nog langs indirecten weg meer. Met Nationaal Socialistische groet Hou Zee

M. Rost van Tonningen

De grote verdienste, die Mr. M.M. Rost van Tonningen Oostenrijk heeft doen toekomen, werden bij zijn afscheid, door de Oostenrijkse regering

erkend, door hem het Grosskreuz der österreichische Verdienstorden te verlenen.
Zijn superieuren spraken destijds tegenover zijn vader met zeer grote waardering over Meinoud. Bij moeilijke problemen wist hij altijd toch tot een bevredigende oplossing te komen, waarbij zijn chef, Dr. Zimmerman herhaaldelijk zijn grote bewondering hierover uitsprak.
Nadat Meinoud in Nederland was teruggekeerd, stond in tal van kranten vermeld:

EEN GROOT NEDERLANDER KOMT NAAR NEDERLAND...

Enige tijd later vermeldden diezelfde kranten op een onopvallende plaats: "De Heer Mr.Rost van Tonningen is, naar wij vernemen, toegetreden tot de NSB. In 1937 vroeg Meinoud zijn broer Wim, of deze Deterding wilde vragen, de NSB financieel te steunen. Deterding was de man, die de Shell groot gemaakt had. Deze was zeer anti-communistisch ingesteld en steunde ook de NSDAP financieel voor de strijd tegen de Bolsjewieken. Deterding had een briljante geest. Het verzoek, de NSB financieel te steunen, beantwoordde hij negatief. Op de vraag waarom hij wel de Duitsers wilde steunen en de Nederlanders niet, antwoordde hij: "De Duitsers zijn arm". Nederland moet echter eerst nog arm worden- in een welvaartsstaat bereikt het Nationaal-Socialisme niets." In het jaar 1920 voorspelde Deterding reeds, dat de Russen Estland zouden annexeren. Het ging destijds om projecten van de Shell met betrekking tot de Leisteen-Olie-Industrie van Estland. Deterding weigerde in Estland geld te investeren, omdat hij, zoals gezegd, de komst van de Russen voorzag. De I.G. Farben heeft hij wel gesteund. Helaas is dit alles toch verloren gegaan.
Om op mijzelf terug te komen, had ik, alvorens ik Nederlands-Indië verliet, ervoor gezorgd, mijn contract, als directie van de Bandoengse Dierentuin, te tekenen, doch hierbij bedongen pas over 4 maanden in dienst te treden, daar ik via Japan naar Nederland wilde reizen, om mijn ouders op tactische wijze voor te bereiden, voor mijn definitief vertrek uit Nederland. En, zoals het zo dikwijls gaat in het leven, de mens wikt, doch God beschikt. Ondanks dat mijn reis naar Japan al geboekt was, en ik over enkele weken zou vertrekken, kreeg ik plots het bericht, dat deze boten gerekwireerd waren, voor vluchtelingen (Joden), die in Engeland van boord zouden gaan, doch aldaar geweigerd werden, zodat deze boten volgeboekt bleven, en geen plaats meer boden. Gezien de algehele toestand toch ernstiger was, dan aanvankelijk gedacht, besloot ik mijn reisroute te verleggen, en met een auto dwars door Sumatra te reizen, om dan in Medan aan boord te gaan, richting Nederland. Zo gezegd, zo

gedaan. Na een fantastische reis, kwam ik in Medan aan en werd met luid hoera bij de familie Ablij binnengehaald, die intussen in Medan, assistent resident geworden was. Deze ontvangst liep uit de hand, en onder geleide van alle vrienden werd ik aan boord gebracht, en juist op het moment, dat ik vrolijk en wel aan het afscheidswuiven was, en de matroos de kabel van het schip lostrok, om het schip de wijde vaart te geven, zag ik tot mijn ontzetting, op de kade, mijn koffers staan, men had ze vergeten aan boord te brengen, doordat ik er geen aandacht aan had besteed. Hoe ontzettend, ik had slechts een klein handkoffertje bij me, verder totaal niets. Al gauw verspreidde zich het nieuws op het schip, een jonge dame, op reis naar Nederland, had haar koffers niet aan boord gekregen, en ziedaar binnen enkele uren had ik van alle passagiers geleende kleren, jassen, ondergoed, en vooral avondkleren, daar op zo 'n schip elke avond iets te doen was, daar de vaart circa 3 weken duurde. Doch doordat mijn koffers opgespoord en nagestuurd moesten worden, kwamen deze telegrafische berichten ook mijn ouders en mijn broer Wim ter ore. Mijn broer Wim besloot mij op te wachten in Genua, en gezien hij zeer bevriend was geworden met Rost van Tonningen, die langzamerhand zo nieuwsgierig naar Wim's zuster was geworden, want.... wie was dat meisje, zo zelfstandig en alleen in Nederlands-Indië, en wie vergat nu haar koffers, doordat ze de laatste dag in Nederlands-Indië teveel gefeest had.... enz. daar wilde hij ook gaarne eens mee kennis maken. En zo gebeurde het, dat wij gedrieënlijk naar Nederland per auto terugreisden, honderd uit te vertellen hadden, en dat van dat moment af Rost van Tonningen mij niet meer uit zijn gedachte weg kon wissen. Ikzelf was echter zo vol van alle nieuwe indrukken, het terugzien van Nederland, mijn ouders, mijn broer Wim,de politieke constellatie, kortom de intensiteit van al het gebeuren in dat jaar, dat voor mij een diepere binding met een man niet reëel tot mij doordrong, of misschien beter uitgedrukt, bewust verdrongen werd. Bovendien lag de hele situatie niet zo makkelijk, mijn broer Wim en ik vertegenwoordigde de volkse kant van Nederland, dat waren Feldmeyer, Nachenius, van Heemskerck Duker, ten Cate, de Haas etc. Rost van Tonningen kwam echter van een heel andere kant, doch vertolkte precies dezelfde gedachten als wij, deed het zelfs veel beter dan wij, doch hij behoorde niet tot ons kliekje. Bovendien was Rost van Tonningen veel ouder dan ik, was een geboren spreker, werd zelf omringd door vele aanhangers: Het vrijcorps Rost. Neen, er was zo veel te doen, bovendien zat ik met nog een heel ander groot probleem, mijn baan in Nederlands-Indië, ik had reeds uitstel doorgeseind, wegens de politieke situatie in Europa, wat me niet in dankafgenomen werd. Kortom, de omstandigheden waren voor mij duizelingswekkend. Intussen werkte ik goed samen met Jkvr. Juul Op ten Noort, ook een goede vriendin van Rost van Tonningen

en woonde daarvoor op kamers in Den Haag, tezamen met Zus Brakman en Emmy Fonkert op de Suezkade, enkele passen afstand van het huis van Kameraad Rost van Tonningen, en kwam daardoor steeds meer met Rost van Tonningen in aanraking. Door zijn daverende rede op ons jeugdkamp, 27 augustus 1940, "Godsberg" (Goudsberg) te Lunteren, en de onklaarheid op het gebied van de algehele jeugd, kreeg Rost van Tonningen de opdracht van Mussert, na te gaan, in hoeverre de homosexualiteit bij de partijleden aanwezig was, en mij werd de opdracht verleend, na te gaan, hoe het met onze jeugd gesteld was. Het contact tussen Rost van Tonningen en mij was nu niet meer te verbreken, in gedachten waren we één. Desalniettemin was de algehele situatie beslist niet eenvoudig. Vanuit mijn oogpunt bekeken, voelden velen het als een soort verraad aan, als ze mij met Rost van Tonningen tezamen zagen, ik hoorde bij Feldmeyer, en diens kring. Het was mijn broer Wim, die zich oprecht verheugde, over de diepere vriendschap van Rost tot mij, en vond Feldmeyer kinderachtig, dat hij daar jaloers op was. Het was op een mooie dag in tussen Ruigenhoek en Mei en Del, dat Rost van Tonningen mij vroeg: "Florelore, wil je mijn vrouw worden". De ernst, de innige liefde, de charme, waarmede dit gevraagd werd, maakte mij verward. Dolgraag zou ik zijn vrouw willen zijn, doch., was ons verschil van leeftijd niet veel te groot, en wat betreffende het gerucht, dat er bij Rost van Tonningen Indisch bloed zou zitten, en dan nog een probleem, ik had na terugkeer uit Nederlands-Indië toch herrie gehad met Mussert en was uit de partij getreden, dit alles dwarrelde door mijn hoofd. Mijn God, wat moest ik doen. Reeds hoorde ik Meinoud zeggen, "Florelore, vind je de beslissing zo moeilijk?"

Hoe dolgraag was ik op dat moment Meinoud om de hals gevlogen, en had jubelend "Ja," willen zeggen, want wat was heerlijker, dan vrouw te kunnen zijn van deze innemende waardevolle verschijning. Maar... ik kwam uit de volkse hoek, en had ik niet juist daardoor moeilijkheden met Mussert gekregen, en was uit de NSB gestapt. Meinoud voelde mijn innerlijke strijd goed aan, zacht klonk zijn stem: "Florelore, ik neem je mee naar het erfgoed mijner voorvaderen, hun machtige roepstem van hun volkse bewustzijn zal je verrukken, kom ik zal je alles tonen". En zo wandelden wij door zijn familie heen, edele, prachtige mannen en vrouwen, geestdriftige Nederlanders, wat een rijk bezit, wij voelden ons één, ook de leeftijd speelde nu geen rol meer, er bleef slechts één vraag voor mij nog over: "Meinoud, jij bent plaatsvervangend leider van Mussert, en ik... ja ik, ben door verschil van mening met Mussert uit de partij getreden, hoe doen we dat nu?" Ik was nog niet uitgesproken, of Meinoud schaterde het uit: "wat zeg je me daar, jij, Florelore, jij bent uit de beweging getreden, omdat je het niet eens was met de denkwijze van Mussert, om je dood te

lachen, dat vind ik de mooiste mop, die ik tot op heden heb vernomen, wat een grap, schitterend". Stomverbaasd keek ik Meinoud aan, waarom had hij zo een plezier, en sloeg met zijn handen op zijn knieën van het lachen, was dit nu zijn reactie, had ik daarvoor dagen lang in de rats gezeten, om hem dit op te biechten, lang kon ik me echter ook niet meer inhouden, alles werkte zo aanstekelijk op mij, dat ik, half uit zenuwen, half uit geluk, mee proestte, en elkander uitgelaten omhelsden en kusten. Van het ene moment op het andere, waren we plots de gelukkigste mensen op de wereld, niets kon ons nu meer weerhouden. Vanaf dit kosmische moment, waren twee onzichtbaar werelden één geheel geworden, een wereld vol van liefde en geluk, een wereld, die ikzelfs nu nooit had willen missen. Ons lot was bezegeld. Ons pad heette "Liefde en Trouw", op aarde, alsook kosmisch waren we voor eeuwig met elkander verbonden . De volgende dag telefoneerde Meinoud met Himmler, "Ich werde heiraten". Bericht terug: "Ihre Ahnentafel kenne ich, das ist in Ordnung, doch bevor ich die Genehmigung für Ihre Heirat gebe, muss auch die Ahnentafel von Ihrer Frau kontroliert werden". Daar hadden noch Meinoud, noch ik op gerekend, we moesten Himmler plechtig beloven, nog met niemand over ons voorgenomen huwelijk te spreken, ook tegen mijn ouders niet, die achteraf niet begrepen dat wij hen niet over ons huwelijk hadden ingelicht. SS-Standartenführer Kranefuss werd ingeschakeld, de beruchte waak-hond van Himmler, overal stond hij mij in de weg, voor mij knap vervelend, in zijn ogen mocht ik nauwelijks met Meinoud omgaan, eerst de vergunning. En dan eindelijk, het verlossende bericht: "Alles in Ordnung, meine herzlichen Glückwünsche, ondertekend Heinrich Himmler. Onze huwelijksdag werd Winterwende: 21-12-1940.

Ons huwelijk

De Heer en Mevrouw Heubel-van Haren Noman hebben de eer U kennis te geven van het voorgenomen huwelijk van hun dochter FLORRIE met den Heer Mr. M.M. Rost van Tonningen, waarvan de voltrekking zal plaats hebben op Zaterdag 21 december a.s. te 11.30 uur te Hilversum. Hilversum, november 1940. Bussummergrintweg 5.

Mevrouw de Wed. M. Rost van Tonningen, geb. Jonkvrouwe van den Bosch heeft de eer U kennis te geven van het voorgenomen huwelijkvan haarzoon MEINOUD met Mejuffrouw F.S. Heubel, waarvan de voltrekking zal plaats hebben op Zaterdag 21 december a.s. te 11.30 uur, te Hilversum, 's Gravenhage, november 1940 Groot Hertoginnenlaan 215

GEEN ONTVANGDAG

TEGENWOORDIG ADRES, SUEZKADE 161, 'S GRAVENHAGE

TOEKOMSTIG ADRES: NIEUWE PARKLAAN 96, 'S GRAVENHAGE

Na voltrekking van het huwelijk van
Mr. M.M. Rost van Tonningen
en
Mejuffrouw F.S. Heubel

Op Zaterdag 21 december a.s.zal een ontvangst plaats hebben te Hilversum in het Palace Hotel tusschen 12.15 en 1.15 uur.

Nach der Trauung im Rathaus am 21 Dezember von
Herrn Dr. M.M. Rost van Tonningen
mit
Fräulein F.S. Heubel

Findet ein Empfang statt im Palace Hotel, Hilversum zwischen 12.15 und 1.15 Uhr.

De Heer en Mevrouw Heubel-van Haren Noman hebben het genoegen. Bruid en Bruidegom.

Uit te nodigen tot een Dejeunier-Dinatoire, dat zij zich voorstellen te hunnen huize te geven op Zaterdag 21 december a.s. te 1.30 uur, ter gelegenheid van het voorgenomen huwelijk hunner Dochter Florrie met Mr. M.M. Rost van Tonningen.

Hilversum,12 december 1940
Bussumergrintweg 5

Verzoeke gunstig antwoord voor 17 december a.s.

Licht vriezend zonovergoten winterweer met een staal-blauwe lucht, dat was:

"ONZE TROUWDAG"
21 december 1940,
Winterzonnewende.

Waarom juist trouwen op Winterwende....In onze oud-Germaanse gebruiken en dagen, moet men het Joelfeest (Winterzonnewende) zien, als een overwinning van het licht over de duisternis. De zon heeft op de 21 ste wintermaand haar laagste punt bereikt en zal na enkele dagen weer in kracht toenemen. Doch wie zich bewust is van het kosmische natuurgebeuren, weet, dat wij elk jaar opnieuw de overwinning van het licht op de duisternis kunnen beleven. Mijn man en ik hebben ons steeds één gevoeld met dit kosmisch zijn, vandaar dat wij nu, tezamen gekoppeld, juist op deze grootste dag, onze eed opnieuw wilden afleggen:

Hem willen wij de eed vernieuwen, in Wendenacht,
die in dit wereldgebeuren de wende volbracht

In ons Zonnehuis: één en al feestgeroes, mijn ouders, mijn schattige schoonmoeder, familieleden, vrienden, kennissen, bruidsmeisjes, etc. overal stralende gezichten, bloemen, een zee van bloemen, telegrammen, brieven, gelukwensen, doch verheven als eenling boven al dit geroezemoes; **het intens gelukkige gezicht van mijn man, Meinoud.** Witte koetsen, mooi versierd, met mooi uitgedoste koetsiers en palfreniers voor op de bok, reden af en aan op ons erf, en daar gingen we dan, klik-klak, klik-klak, naar ons nieuwe moderne Hilversumse Gemeentehuis, gebouwd door de architect W.M. Dudok. Daar wachtte ons een groots onthaal.. al onze jeugdstormers en - stormsters stonden daar als erewacht opgesteld, gevolgd door onze SS-jongens, ook de NSB was voltallig aanwezig, Mussert en van Geelkerken voorop. Onze dierbare vriend, Jhr. Mr. E.J.B. Ernst von Bönninghausen, pas geïnstalleerd als NSB-Burgemeester van Hilversum hield een voortreffelijke rede, waarbij hij de hoop uitsprak, dat op ons Wikingschip, waar Meinoud de kapitein was, binnenkort vele kleine Rostjes in de toekomst het stuur zouden kunnen overnemen. Na het tekenen van de diverse handtekeningen, wat nu eenmaal behoort bij een huwelijk begaven we ons door een haag van kameraden naar het Palace-Hotel, waar meer dan 2000 handen geschud werden. Wat een ovatie, wat een kameraadschap, wat werd mijn man geëerd, toegeklonken en bejubeld. Ons huwelijk stond als eerste SS-huwelijk in Nederland onder leiding van Himmler, mijn ouders daarentegen wilden hun dochter in ons gezellige Zonnehuis haar mooie huwelijksfeest geven, en zo was

deze dag voor Meinoud en mij dubbel indrukwekkend, als 't ware, "een geschenk Gods". Ons Zonnehuis, was bij terugkomst van deze grootse receptie omgetoverd tot een klein paradijsje. In onze grote zitkamer stonden overal kleine tafeltjes met stoelen, vooraan 2 erestoelen, voor Meinoud en mij. Nadat alle genodigden plaats genomen hadden, werd de schuifdeur naar de eetkamer opengeschoven, daar bevond zich het Zeparoni Kwartet. Als opening werd "Andante" uit het kwartet Op.29 (A mol) van Schubert gespeeld. Vervolgens zong Tine Woudt (de vrouw van Nico de Haas) "Liebes Botschaft" van Schubert. Dan volgde de uitmuntende rede van Nico de Haas, gepaard gaande met germaanse symbolen. Vervolgens zong Henk Weimar: "Gebet des Rienzi" van Richard Wagner. De spreker was SS- Obengruppenführer Rauter, die ons uit naam van Himmler de "Julleuchter"("SS-l_ebensleuchter") aanreikte. Tot slot speelde het Zeparoni Kwartet: "Koraal" van Johann Sebastian Bach. Na dit ernstige gedeelte volgde een heerlijk lopend diner, steeds onderbroken door gloedvolle speeches van mijn vader, broer Wim, Feldmeyer, familieleden of vrienden, kortom een golf van warmte, die ons omringde. Doch de mooiste speech, was die van mijn man, als eerste prees hij met ontroerende woorden mijn ouders, richtte zich dan tot zijn moeder, om haar te danken voor al haar liefde als moeder hem geschonken om zich daarna te wenden tot mijn grootmoeder van Haren Noman, die "prins"-heerlijk gezeten was, naast Rauter, Feldmeyer, Moedertje Rost van Tonningen, onze neef Jan van den Bosch etc., allen in SS-uniform. Zij genoot kennelijk van zoveel hartelijkheid en vreugde. Mijn grootmoeder was beslist geen voorstandster van onze gedachte, doch het deerde haar niet, integendeel, zij vond het prachtig, tenslotte wendde mijn man zich tot mij, om de voorzienigheid te danken, dat zij hem zo'n vrouw geschonken had, waarbij hij tevens de belofte uitsprak, alles te doen, wat in zijn vermogen lag, om ons Zonnehuis met zijn familie die warmte te geven, dat ze werkelijk verdiende.
Toen werd het tijd voor ons vertrek, want een trein naar Berlijn zou zelfs voor ons op deze dag niet wachten.

Berlijn

In Berlijn wachtte ons misschien wel de grootste verrassing, niet alleen dat we daar groots afgehaald werden van de trein, doch in Hotel Adlon wachtte ons een fantastisch onthaal, door Himmler georganiseerd. Het was voor het eerst, dat Hitler mijn hand nam, en mij gelukwenste..... Wat een uitstraling had deze man! Verder vele medewerkers op zeer hoog niveau. De volgende dag gingen we naar München, waar we afgehaald werden door een vertrouwensman van Himmler, Meyer Miesbach uit

Miesbach, en lekker ingepakt in een arreslee, met pluimen op het hoofd van de paarden, voortgleden door het besneeuwde landschap naar de blokhut van Himmler, in Valepp. Waar Herrn und Frau Heiss reeds op ons wachtte, om in opdracht van Himmler, 14 dagen goed voor ons te zorgen. Dit waren onvergetelijke dagen, en zoals mijn moeder zeer juist schreef: "Geniet er maar intens van, nooit ga je meer zo onbezorgd weg". Welk een waarheid bevatten deze woorden. We hebben genoten, intens genoten, doch terugkomend in Nederland, kwamen de problemen ons reeds tegemoet en ging ons pad zeker niet over rozen.
Tot slot nog een kleine anekdote. Op ons dejeuner was Rauter mijn tafelheer, plotseling fluisterde hij mij, met een guitige blik in zijn ogen toe, "Und, Frau Florrie, erwarten sie schon einen kleinen Rost van Tonningen? Waarop ik rap antwoordde: "Wenn SS-Standartenführer Kranefuss uns nicht so bewacht hätte, und schneller mit meinem Stammbaum fertig gewesen ware, vielleicht dann, aber jetzt, lieber Kamerad, nein, aber lassen wir mit Champagne auf unsere Zukunft trinken, auf Ihr Wohl! Prost .....

**Uit de sfeer van kameraadschap,
verbondenheid en trouw aan het vaderland
van vele tien duizenden..**

Een greep uit de vele warme gelukwensen ter gelegenheid van ons huwelijk.

Lieve Flor, Wanneer ik deze brief schrijf, dan verbeeld ik me ongeveer 14 Jaar oud te zijn, en in vliegende haast, met mijn goede vriendin Flortje naar school te rennen, om dan juist voor de tweede bel op onze respectievelijke plaatsen in de Godelinde school aan te komen....

Lieve Mejuffrouw Heubel,
Geloof maar, dat ik mij verheugen zal in Uw geluk en vreugde....

Stafleiding Nederlandsche SS, Utrecht.
Kameraden .... Mijn oprechte wenschen voor een gelukkige toekomst voor U beiden....

Baarn, Faas Eliaslaan 2
Beste Meinoud, We wenschen je in de komende periode veel innerlijk geluk, dit is een wens, die in het bijzonder in onze harten leeft....

Beste Meinoud, ik spreek de wens uit, dat je onverzwakt zal blijven geven aan het Heil van Nederland in het nieuwe Europa....

Nationale Jeugd Storm, Groningen,
Kameraden, De wachten 1 en 2 van de jeugdstorm Groningen twijfelen er niet aan, dat, waar ge beiden steeds zooveel zonneschijn in de Jeugdstorm hebt weten te brengen.....

Hotel-Cafe-Restaurant: "De Vergulde Roskam", Purmerend, Ons aller Heil....

Nationaal Socialistische Beweging in Nederland, algemeen leider Ir A. A. Mussert, Hoofdkwartier Oude Gracht 354, Utrecht. Wij brengen een Heildronk op U beiden uit, en spreken de wensch uit, dat in de toekomst, datgene voor U moge zijn weggelegd, tot Heil is voor U beiden, tot Heil der Beweging....

W.J.Heubel, 1-SS Westland, Ingolstädter Landstrasse, München,
Beste Meinoud, ...Ik geloof, dat jullie een goede greep gedaan hebt en dat jullie een zeer, zeer gelukkige toekomst tegemoet zult gaan. Zo welkom je bij mijn ouders en mij bent, zo zuur zal het misschien zijn met mijn zwager "Daan"..... Dus je ziet, ook bij ons is het bont, wat de Familie-Harmonie betreft... Ondanks dit alles, heeft er bij ons toch een sterk "Sippengefühl" geleefd en zijn we, gezien ons gezellige tehuis altijd van verre tochten weer met blijdschap bij "Moesie thuis" gekomen ..... Nu mijn waarde broeder, tot spoedig ziens, hartelijk gegroet,
Trouw Dietsch! Heil Hitler! Wim.

Nationaal-Socialistische Beweging in Nederland, Utrecht.... IJmuiden. Het is voor ons IJmuidenaren een bijzonder voorrecht in de gelegenheid te worden gesteld, jullie persoonlijk te mogen gelukswensen. Kameraad Rost heeft door zijn contact met onze Kring groote sympathie verworven....

Scheveningen:... en dat Uw huwelijk met een flinke kinderschaar gezegend mag worden. Wij hebben er 7 stuks en ik kan u beiden verzekeren, een groot gezin is fijn....

Arum, Friesland.... Maar we leven in een woelige tijd, en, geen overwinning zonder strijd....

Aalsmeer: ....Moge echter de nieuwe levensbaan, die U gaat bewandelen aan de zijde van hem, die U lief heeft, een weg zijn van geeffendheid en verheffing en leiden tot het doel, dat U beiden voor oogen staat.....

Mijn zuster Annie,
Dit is wel één van de moeilijkste momenten van mijn leven..... je hebt heel wat heen en weer gezwaaid, maar dat het einde dit zou zijn, dat had ik toch niet gehoopt.... Zoo lieve Florrie, nu zou ik willen roepen, vaarwel, hoewel het wat dramatisch klinkt, leef gelukkig en geef veel liefde... Ik heb mijn oesterschelp in deze brief even geopend, als ik je weer ontmoet, is de schelp gesloten, vind me dan niet hard en wreed, het is beter en gemakkelijker, met den Heer Rost van Tonningen zullen wij natuurlijk kennis maken, maar daar blijft het dan bij. Met een hartelijke zoen, je Annie....

Kijfhoeklaan 53, Den Haag. Lieve Meinoud .... ik kan me indenken, hoe innig gelukkig jij jezelf zult voelen in dezen tijd....

Felicitaties door de Nationaal-Socialisten van de Arbeiderpers: J.A. Boogerman. en J.C. van Gerven dito Mijnwerkers .....

Café Restaurant "Rondeel" Rotterdam... wij wensen u gelukkige jaren, Lingmont Houzee.....

Nationaal Socialistische Beweging Weerafdeling, Ban 28, Vendel 2, Hilversum. De leiding van de Motor W.A. te Hilversum biedt U bij dezen bloemen aan. Wij weten, dat U geleden en gestreden hebt. Uwgeluk is ons geluk..... U hebt beiden recht op een gelukkige toekomst temidden van een nationaalsocialistisch nederlands volk, een volk, dat U ondanks alle terreur toch zal gaan achten, omdat U het beste hebt voorgehad en Uw strijd gestreden is en gestreden wordt voor het betere deel van de natie, n.l. den arbeider, in al zijn geledingen en de boer. (21.12.40)......

Kring Bergen op Zoom .... Wij wenschen U een lang en ook gelukkig leven, aan de zijde van Uw vrouw, die blijk reeds heeft gegeven, dat zij niet angstig is en over moed beschikt. Want om met "Oss" te trouwen, dient toch eerst wel gewikt....

Nationaal Socialistische Vrouwen organisatie, Ontvangt door dezen van alle vrouwen der N.S.V.O. districht Utrecht, de hartelijkste gelukwensen bij het aangaan van Uw huwelijk....

Jipsingh, Houzee Kees Bakker: Moge het U beiden, die reeds zooveel voor de Beweging hebt gedaan, en daarvoor hebt geleden, gegeven zijn, als een onzer voormannen, de gansche revolutie mede te leiden .....

Nationaal Socialistische Beweging in Nederland Groepsleider F.M. Meyer Jr ....
Mede namens alle kameraadskes en kameraden wenschen wij U beiden een spoedig en gelukkig leven toe en hopen, dat U gestaald door beider ideaal, binnenkort ons aller ideaal, n.l. een Nationaal Socialistisch Nederland mede zult maken in de wetenschap, dat U ook hieraan Uw beste krachten hebt gegeven....

Nationaal Socialistische Beweging in Nederland, Groep 11 Beemster, Namens de NSB, groep Beemster, brengen wij u beiden onze hartelijke gelukwensen, Hou Zee....
De Kameraden en Kameraadskes van Kring 43 en Groep 11 Beemster .....

Nationaal Socialistische Beweging in Nederland, Leider Mussert Utrecht.

Kringleiding, Nieuwstraat 9, Leiden.... Mogen wij U beiden op deze heug'lijken dag, U onze allerhartelijkste gelukwenschen aan bieden..... Hou Zee....

Groepsleider Schutrup, Rolde.... Hierbij de beste wenschen voor Uw huwelijk; dat na de zware sombere tijden Uw leven mag verheerlijken, gelijk de lente na barren wintertijd. Hou Zee....

Kameraad Rost van Tonningen, Uw bericht heeft mij zeer aangenaam verrast. Ik heb niet de eer uw echtgenoote te kennen, doch ik ben overtuigd, dat Uwe keuze de stoutste verwachtingen zal overtreffen. Hou Zee....

Van harte gelukgewenst met je levensgezellin, die je zeker zal steunen in je zware, maar mooie levenstaak. ...J.M. Cassa-van Leeuwen Boomkamp....

Het Nationale Dagblad... Het zij ons vergund U beiden op deze voor U zoo heugelijke dag onze gelukwensen te doen toekomen Hou Zee. Het nationale Dagblad, afd. opstel raad....

Onderstaande kameraden wensen U vanuit het SS Lager Oberau Berchtesgaden een gelukkig en voorspoedig huwelijk Hou zee.... Kameraden- Een stevig "Hou zee" op deze belangrijke dag van Uw leven. Ik twijfel er niet aan of deze dag zal niet enkel voor Uzelf, doch ook voor ons Land en Volk van verstrekkende beteekenis zijn. Twee menschen, een voor denken en een voor streven in en voor ons groot ideaal, aaneengesmeed om samen alles te beleven wat komen gaat, zullen juist door die eenheid ontzaglijk veel kunnen bereiken..... Hou zeel!

Heerbanleider Feenstra: Een krachtig hou zee van de Haagsche heerban. De heerbanleider Feenstra.

Hartelijk gelukgewenscht Hou Zee = Groep 5 Kring 6 Rotterdam West....

Amsterdam 20 december 1940

OPGEDRAGEN AAN ONZEN KAMERAAD MR. ROST VAN TONNINGEN

BIJ ZIJN HUWELIJK OP DEN 21 STEN december 1940 TE HILVERSUM.

Gij strijder voor recht en voor vrijheid, gij vriend, gij vijand van onrecht en

kwaad.
Gij hebt al onze harten gewonnen, jij toonde je een man van de daad.
Jij grijpt zoo intens in die zaken, waar onrecht zoo duimdik oplegt.
En wij weten, jij gaat nooit op zijde, geen stap ook voor welk gevecht.
Het was in de dagen van Oss nog, waar druk werd geroofd en gemoord.
Waar ontucht, corruptie, chantage, schoon iedere dag werd gehoord.
Wie pleegde daar ontucht, corruptie? Wie deden zoo vuil en gemeen?
Och noemen wij toch geen namen, bekend is daarmee iedereen.
Toen kwam daar de Ossche Brigade, met tact met routine, geweld.
En menig geweldig zwaar vonnis, werd hierop heel keurig geveld.
Maar zij die de misdaden deden, in kamer of achter gordijn.
Zij bleven daar waar zij waren, met wijn en sigaartje heel fijn.
Want zij die de lakens uitdeelden, die hielden toch alles bedekt.
En zij die deez' vuiligheid wisten, zij werden gevuilspat, genekt.
De Ossche Politiebrigade, die moest toen heel snel uit elkaar.
Want verbeeld je, ze gingen eens praten, foei, foei, wat een vreeselijk gevaar.
Wiens stem klonk toen zoo gevaarvol, wiens blik werd zoo hard, bijna wreed.
Toen de toen nog bestaande Regering, deez' menschen dit onrecht aandeed.
Het was jouw geluid als een storm, die pleitte voor hen o zoo raak.
En de Heeren van onze Regeering, die stelde je vies aan de kaak.
Dit heeft ons Politie getroffen, je woorden zij waren zoo schoon.
Ontvangen werden zij in de Kamer, met minachting, spot en gehoon.
Wij mannen der Rechtsfrontpolitie, wij voelen zoo diep met je mee.
Wij wenschen, wij hopen blijf strijdbaar, blijf krachtig, blijf moedig, Hou Zee.
Je stapt nu vandaag in een bootje, de zee staat nog hol en nog ruw.
Maar een knaap van een schipper als jij bent, verdraagt toch een stoot en een duw?
Je hebt je een stuurvrouw gekozen, een krachtige steun op je schip.
Zij zal je steunen en helpen omzeilen, aan 't einde der tocht is de ree.
Wees en blijft samen gelukkig, dat is onze wensch toch,
HOU ZEE.
Met vele hartelijke felicitaties en nationaal socialistische groeten.
De kameraden,

G. Veen
A.E. Stavast
S.P. Olij

Agenten van Politie, d.d. aan het Politie Bureau Stadhouderskade te Amsterdam.

ALEXANDER VON HUMBOLDT-STIFTUNG
BERLIN NW40 KRONPRINZENUFER 13

....Darf ich zunächst meine Glückwünsche zu Ihrer Vermählung nochmals wiederholen und Ihnen und Ihrem Gatten, den ich gelegentlich des Besuches von Reichsminister Rust in Leyden kennen lernen durfte, eine recht erfolgreiche und für Sie persönlich glückliche Zukunft wünschen....

Nationale Jeugdstorm
Gewest IV (Prov. Groningen en Drenthe)

Namens de Nationale Jeugdstorm in mijn Gewest moge ik U van harte gelukwensen met Uw voorgenomen huwelijk! Dit doe ik tevens als lid der N.S.B....

Roma 245 16 20 14 Funk ROM BLN
Ich bin nicht überrascht von ganzen Herzen meine Glückwünsche Wilke

Berlin/11 1304 52 21/12 1751
An Ihrem Hochzeitstage gedenke ich ihrer, mein lieben Rost und ihrer Verehrten Gattin in aufrichtiger Mitfreude und wünsche ihnen für gemeinsamen Lebensweg von Herzen alles Gute und schone in treuer Freundschaft und herzlicher Verbundenheit bin ich mit Heil Hitler stets ihr Wolff SS-Gruppenführer.

Berlin/11 1305 36 21 1752
Lieber Kamerad Rost van Tonningen, Ihnen und Ihrer Frau übersende ich zu Ihrer Hochzeit meine aufrichrigsten Glückwünsche und Grüsse in Herzlicher Verbundenheit Heil Hitler stets Ihr H. Himmler Reichsführer SS.

Invloedrijke persoonlijkheden van de duitse bezetting in Nederland

Reichskommissar der Niederlanden:
Dr. Arthur Seyss-lnquart.

Dr. Seyss-lnquart stamt uit de Groot-duits voelende kring in Oostenrijk. In de tijd, dat mijn man in Oostenrijk zijn werkzaamheden bij de volkenbond uitoefende, kende men de naam Seyss-lnquart slechts als een bekend advocaat. Hij had een rijzige gestalte, grijsblond haar, blauwe ogen achter dikke brilleglazen en daar hij in de Eerste Wereldoorlog aan zijn been verwond is geraakt, hinkend. Hij trachtte voor Nederland het beste te bereiken, en heeft zich veel moeite gegeven om het Nederlands te verstaan. Hij was zeer geïnteresseerd in het Nederlandse volk en de Nederlandse cultuur en dan wel speciaal op muzikaal gebied. Hij was als oostenrijker van goed - katholieke huize. Hij stond bekend om zijn vriendelijkheid en innemendheid, en was een absolute gastheer. Uit hoofde van dit gezichtspunt was de keuze van Hitler dus goed, want zijn vriendelijke aard zou ook de Nederlanders prettig moeten aandoen. In het begin was zijn beleid in Nederland uitgesproken zacht, bijna slap te noemen, waardoor de illegaliteit de gelegenheid kreeg om zich fors te ontwikkelen, aangemoedigd door de radio-uitzendingen uit Londen van "Radio Oranje". Was men in Nederland in het eerste jaar nog betrekkelijk duitsgezind, zo veranderde deze stemming zich ten nadele van de Duitsers alhier, door zijn vage handelswijze zonder lijn in zijn beleidsschema. Hij ontweek moeilijke beslissingen, tot wanhoop dikwijls van de secretarissen-generaal. Dit had te maken met zijn rooms-katholieke aard, die in wezen bij ons protestante Nederlanders slecht paste. Wel was hij zeer intelligent, had een van de hoogste I.Q.'s (bleek later in Neurenberg), tevens had hij een diep gevoel voor muziek, was uitgesproken muzikaal. Het was Seyss-lnquart, die ervoor gezorgd heeft, dat de voedselvoorziening in Nederland tot aan de spoorwegstaking beter functioneerde, en meer levensmiddelen ter beschikking van de bevolking werden gesteld, dan in het neutrale Nederland onder een eigen regering in de Eerste Wereldoorlog het geval was geweest. Op zijn buiten "Clingendael" in Wassenaar, was hij DE charmante gastheer, waarbij zijn ontvangsten altijd bijzonder stijlvol waren, vooral tegenover ons vrouwen was hij de hoffelijkheid zelve, zoals in Wenen te doen gebruikelijk. Verder was hij, voor zover dat voor hem mogelijk was, sportief, waarbij zijn grote liefhebberij golfspelen was. Zijn huwelijk was zeer goed, ook met zijn

vrouw kon ik het goed vinden, hun kinderen waren welopgevoed, waarvan alleen de dochter bij hen in Clingendael geheel vertoefde. Deze edele man werd ter dood gebracht door ophanging in Neurenberg, nadat hij de beruchte dertien treden naar het schavot had moeten bestijgen, op grond van misdadige wetten met terugwerkende kracht. Vanuit mijn man's oogpunt kan men niet zeggen, dat hij voor Nederland een goed beleid heeft ontwikkeld, daarvoor was hij te slap, hij durfde geen ja of neen te zeggen, doch wat ook zijn fouten door dit slappe beleid moge zijn geweest, een held was hij bij het ondergaan van zijn dood. Met rustige en plechtige stem sprak hij zijn laatste woorden uit: "Ik hoop, dat deze terechtstelling het laatste bedrijf is van de tragedie van de Tweede Wereldoorlog en dat men zijn les uit deze oorlog zal trekken, zodat er tussen de volken vrede en begrip zal heersen. Ik heb vertrouwen in Duitsland, ik kan niet vandaag Husiahanna roepen en morgen Heil Hitler, ik heb met vol vertrouwen achter Hitler gestaan, zoals gezegd, ik houd van Duitsland, en blijf hem trouw."

Nog enkele uitspraken op zijn laatste dagen: "Seit ich Gewissheit habe über meinen Tod, bin ich in grösster Ruhe. Mit welcher Liebe und Gesinnung empfinde ich jede Stunde, jede Regung, jedes Handeln. Gewiss, diese Sicherheit ist nichts Selbstverständliches, sie ist das Ergebnis eines ständigen Sich durchkämpfens und Sichselbst überwinden. Auch dies muss täglich und stündlich erfolgen, denn ich lebe und mich ruft das Leben". In de laatste nacht om één uur sprak hij: "Ich bitte meine Familie inständig, stark zu bleiben, wünscht seinen kindern alles Gute und beteuert seiner Frau seine unvergängliche Liebe. Ich bin Euer. Arthur."

Om half drie was hij aan de beurt. Kalm en vanwege zijn hinkende been, iets behoedzaam, betrad hij het schavot. Ook bij hem waren zijn handen met een zwart koord, op zijn rug gebonden. Boven op het schavot nam de beul hem zijn bril af en trok een zwarte kap over zijn hoofd. Het ophangen geschiedde om precies kwart voor drie. De artsen verklaarden dat om 2.57 uur de dood bij Seyss-lnquart was ingetreden.....

Dr. Steinbauer berichtte hierover het volgende: "Und so endete ein ungekrönter König, Herrscher über neun Millionen Menschen: gehängt, seiner Kleider beraubt und die Asche seiner Leiche im Winde verweht."

In Mattsee liet zijn dappere, alleen achtergebleven vrouw Gesi, achter haar huis, waar zij met haar jongste dochter woonde, een gedenksteen plaatsen met de volgende inscriptie:

"Reichsminister Dr. Arthur Seyss-lnquart
Stannern 22.7.1892 .....Nürnberg 16.10.1946.

Ik heb Dr. Seyss-lnquart en zijn vrouw goed gekend, ik kan slechts de volgende woorden uitspreken: "Al, wat ook Seyss-lnquart mijn man voor moeilijkheden aangedaan heeft, ik buig mij in diep respect voor hem. Hij

heeft de **heldendood door strop, kosmisch gesproken,** als hoogste onderscheiding ondergaan".

Gottfried Aschmann.

Duits gezant in Nederland.
Aschmann was na de opheffing van de duitse ambassade in Londen, in het najaar 1939, als "Gesandter zur besonderen Verwendung", aan het gezantschap in Den Haag verbonden, in hoofdzaak voor het contact met de Nederlandse pers.
Mijn man schrijft over hem aan H. Hushahn op 14 juni 1940 in de navolgende brief:
Beste Hushahn,
Ge hebt mij eens gevraagd over het gesprek, dat ik ongeveer een week voor mijn arrestatie met Gesandter Aschmann heb gehad.
Hij had mij voor een diner uitgenodigd met Mevrouw van Schalkwijck en wij begaven ons na afloop naar het Gebouw van de Duitsche Legatie op de Laan Copes van Cattenburg, waar zich Toggenburg en Hahn bij ons voegden.
Onmiddellijk begon Mevrouw van Schalkwijck de Duitsche leiding op economisch gebied af te breken en daarentegen de prestaties van Engelsche economen op te hemelen. Zij verklaarde, dat zij net in contact was geweest met verschillende Engelsche economen en dat de plannen, die werden uitgewerkt voor een imperiale bevoorrechting zoo geniaal waren, dat het vasteland van Europa praktisch zou worden drooggelegd.
Zij verklaarde de geheele synthetische grondstoffenvoorziening van Duitschland voor waardeloos en verklaarde, dat de eenige redding was gelegen in een herstel van den internationalen handel in grondstoffen, die slechts met medewerking van Engeland kon worden verkregen.
De militaire overwinningen van Duitsland, o.a. in Noorwegen waren volgens Mevrouw van Schalkwijck waardeloos. Duitschland zou in de grondstof leege gebieden militair kunnen binnenrukken, doch dan aan een langzaam afsterven zijn prijsgegeven.
Deze economische en militaire onzin zou geen discussie waard zijn geweest, zoo de defaitistische uitingen van Mevrouw van Schalkwijck niet luide bijval hadden gevonden bij Gesandter Aschmann. Hij wilde geen goed woord over de Duitsche grondstoffenvoorziening hooren, hij hielp de militaire prestatie in Duitsland verkleinen; onder den invloed van de sterke drank, die hij in ruime mate tot zich nam werd het gesprek steeds levendiger. Ik heb mij helaas laten verleiden om in deze schandelijke

discussie mij te laten gaan. Ik heb erop gewezen, dat de Duitschers van de Legatie, die zoo'n taal uitten, de soldaten die vochten aan het front van hun Vaderland een trap in den rug gaven. Ik verweet aan Gesandter Aschmann het zaaien van defaitisme, want het spreekt vanzelf, dat deze en dergelijke theorieën met groote gretigheid door de aan het Derde Rijk vijandige elementen in Nederland werden opgevangen. Ik moest zeggen, dat Toggenburg en Hahn mij steunden. Zij verdwenen tenslotte en nu kwam het in de verdere discussie tusschen ons drieën nagenoeg tot een conflict. Wij namen afscheid in een zeer koele stemming en later hoorde ikdat Gesandter Aschmann zich over mij na mijn arrestatie zeer ongunstig had uitgelaten.
Ik heb dezen brief in groote haast gedicteerd. Voor nadere inlichtingen en confrontatie met Aschmann stel ik mij ter beschikking. Hou Zee!

M. Rost van Tonningen.

Otto Bene.

Vertegenwoordiger van het "Auswärtige Amt", bij de rijkscommissaris. Hij vestigde de aandacht op de precaire Duits-Japanse verhouding, naar aanleiding van het feit, dat hij zelf als gezant in Japan werkzaam is geweest, en zeer goed met de Japanse gevoeligheden op de hoogte was. Ik heb Otto Bene en zijn vrouw zeer goed gekend, hij was een zeer bijzonder mens, en was bijzonder op mijn man gesteld, niet alleen als mens, doch speciaal om zijn veel omvattende kennis van zaken. Hij was zeer onder de indruk van de tragische dood van mijn man, en hij bleef ook na de oorlog doorlopend met mij bevriend.

Dr. Albert Bühler.

"Beauftragter" van de Duitse "Reichsbank" bij de Nederlandse Bank. In maart, april 1942, verklaarde Dr. Bühler zich een tegenstander ervan om Nederlandse bankinstellingen te laten verdringen door filialen van de Dresdner-Bank,deBankAlbertdeBary,deCommerzbankendeBankder Deutschen Arbeit buiten Amsterdam. Dit standpunt was reeds tevoren door mijn man hevig verdedigd, in de eerste jaren konden Dr. Bühler en mijn man het zeer goed vinden, kwam dikwijls bij ons thuis, doch na

Stalingrad was hij omgedraaid en had hij zijn inzichten veranderd, zeer ten nadele van Nederland, en geheel in tegenstelling tot het beleid van mijn man. Na de oorlog werd hij, ter beloning van deze houding, directeur van de Bank Deutscher Länder.
In de omgang was hij een aangenaam mens, en ik kon het bijzonder goed vinden met hem en zijn vrouw.

Dr. Ir. Richard H.R.F. Fiebig.

"Beauftragter" voor Nederland van de Rijksminister "für Bewaffnung und Munition."
Mijn man kon het bijzonder goed vinden met Fiebig en hij uitte zich tegenover hem ook, om Nederland in dienst te stellen van een grootste taak: een leger van technici, dat naar de wens van de Führer kan worden gemobiliseerd, ten behoeve van autosnelwegen, de Westwal, de wapenproduktie, en de reorganisatie van het kracht en waterbedrijf. Mijn man's oordeel over Fiebig was, dat je geen ingenieur hoeft te zijn, om het geheel met Fiebig eens te zijn.
Persoonlijk heb ik Dr. Fiebig goed gekend, een zeer moeilijke man, maar als je het geluk had, goed met hem op te kunnen schieten, dan ging hij voor je door het vuur. Persoonlijk heb ik eigenlijk, onbewust, mijn leven aan hem te danken, tezamen met mijn jonge kinderen. Op de vlucht in 1945 naar het noorden toe.werd mijn auto met houtgasgenerator plotseling bestookt door een uit de lucht gedoken jachtbommenwerper,waardoor mijn houtgasgenerator in brand vloog. Als door een gelukkig toeval waren mijn kinderen en ikzelf ongedeerd gebleven. Daar ik echter enkele liters benzine voor noodrantsoen had overgehouden en goddank "door toeval....." mij dicht bij het bureau van Fiebig ophield, trok ik mijn stoute schoenen aan, en wist tot hem door te dringen, ondanks allerlei wacht-posten, die dat wilden verhinderen, omdat ik het codewoord niet kende. Desondanks slaagde ik er toch in bij hem binnengeleid te worden. Hij was uiterst hartelijk en tevens zeer bezorgd over mij en mijn kleine kinderen, en heeft mij geholpen, waar hij kon. Nu ik over benzine en olie beschikte, kon ik mijn tocht "ergens" heen voortzetten om mijn kind ter wereld te brengen.

Dr. Hans Fischböck.

General-Kommissar für Finanz und Wirtschaft.

Eender als Dr. A. Seyss-Inquart, kende ook Dr. Fischböck mijn man uit zijn Weense tijd. Dr. Fischböck was een grote vriend van Dr. Seyss-Inquart. In de eerste jaren leek het erop of hij achter het beleid van mijn man stond, toen hij echter half januari 1942 Rijkscommissaris voor de Prijsvorming werd, bleek hij een felle tegenstander van de Nederlandse belangen, en daardoor ook van mijn man. Fischböck was een exponent van Göring. Persoonlijk kende ik Dr. Fischböck en zijn beeldschone vrouw zeer goed, voor vrouwen was hij altijd zeer charmant, doch vanaf het begin heb ik hem niet gemogen, en het verwonderde mij ook geenszins, toen hij zijn beleid veranderde, en mijn man's tegenstander werd.

Franz Graf Grote.

SS-Standarten-führer en referent voor de Nederlandse "Nährstand".
Graf Grote had goede contacten met landbouw en maatschappij, en met de boerenleider Dieters. Met de boerenleider Roskam kon hij minder goed opschieten en het boerenfront was hem te Haags.
Mijn man mocht Graf Grote zeer gaarne, en door mijn man is Graf Grote bevriend geworden met Dieters. Gerhardus Dieters heeft op middelbare leeftijd nog zijn opleiding genoten in Avegoor, om als SS-er naar het front te gaan.
Graf Grote was een zeer beweeglijke man, uiterst beminnelijk en zeer sportief, ik kon goed met hem overweg.

Dr. Wilhelm Harster.

Bevelhebber van de Sicherheits-Polizei, hetgeen uit twee delen bestond: de geheime staatspolitie en de "Sicherheitsdienst, die inlichtingen verzamelde en iedere week een Lagebericht over de politieke toestand in Nederland vervaardigde.
Dr. Harster was een goede bekende van mijn man en mij, hij was zeer op mijn man ingesteld, doch dikwijls, door gedreven omstandigheden, kon hij zijn werk niet zo uitvoeren, zoals hij wel zou willen. Na de oorlog is hij slechts korte tijd geinterneerd geweest, en vroegtijdig in vrijheid gesteld, omdat hij teveel wist betreffende de handelingen van de illegaliteit. Daardoor is Willy Lages de eigenlijke zondebok geworden. Lages was Dienststellenleiter van het Bureau van de SD in de Euterpestraat te Amsterdam.

Persoonlijk vond ik Dr. Harster sympathiek, doch gezien de moeilijke nederlandse verhoudingen, was het zeer zeker, ook voor mijn man, moeilijk om goed met hem te kunnen samenwerken.

Dr. Med. Wolfgang Ispert.

Van de Sicherheitspolizei in Düsseldorf.
Een goede kennis van Henk Feldmeyer en mijn broer Wim Heubel, waardoor ik, in een moeilijke situatie, toen de grens tussen Nederland en Duitsland gesloten was, tijdens de inval in Nederland, met zijn bijzondere hulp toch in ons land ben teruggekomen.
Door mijn vriendschap met Dr. Ispert werd ook mijn man een vriend van hem.

Fritz Kranefuss.

"Abwehrbeauftragter" van de SS in de staf van de Höhere SS und Polizeiführer H.A. Rauter.
De waakhond van Himmler ,en een gewaardeerde vriend van mijn man en mij. Een SS-man, waar je op kon bouwen .In Berlijn is hij het slachtoffer geworden met vrouw en kind van de russische bezetting. Op 29 april 1944 schreef mijn man aan Kranefuss een brief, waar ik enkele passages uit citeer en waaruit de warme vriendschap tussen onze wederzijdse families blijkt:
"...Ich hoffe, lieber Kranefuss, dass Sie und Ihre Frau Gemahlin für das entsetzliche Leiden des deutschen Volkes, dass durch die Bombenabwürfe verursacht wird, gespart bleiben. Ich glaube zu ahnen mit welcher Kühnheit und unerbitterlich harter Entschlusskraft der Führer an die letzte Verteidigung herangeht und habe vollstes Vertrauen auf den Endsieg, eben weil es gelungen ist, das deutsche Volk zu einer so gewaltigen Anstrengung zu begeistern .. Ich zeichne, lieber Kranefuss, mit herzlichen Grüssen an ihre familie mit

Heil Hitler!
M.M. Rost van Tonningen.

Walter Malletke.

De economisch gemachtigde van de rijksministerAlfred Rosenberg,(Ost-

ministerium). Een man zonder principes.

Fritz Schmidt.

Oorspronkelijk beroep, "persfotograaf".
Generalkommissar zur besondere Verwendung, protégé van Martin Bormann. Generalkommissar Schmidt wilde de annexatie van Nederland door Duitsland, als rijksgouw en beschouwde Mussert als een persoon, die hij politiek zeer goed gebruiken kon en tenslotte politiek te gronde kon richten. Hij versterkte de tegenstelling tussen Mussert en mijn man, en beschouwde mijn man als de grote vijand, die deze politiek kon laten mislukken. De spanningen tussen NSDAP en SS werden daardoor steeds groter, hetgeen Nederland beslist niet ten goede kwam en tenslotte tot een conflict moest voeren. Op 29 juni 1943 viel Generalkommissar Schmidt uit de trein, en vond daarbij de dood. Kwade geruchten zeggen, dat deze dood niet vrijwillig was. Deze dood was een uitgesproken opluchting voor veel mensen, maar een teleurstelling voor Mussert. Ik heb Generalkommissar Schmidt goed gekend, omdat hij bij alle recepties, door Dr. Seyss-Inquart gegeven, als eerste altijd aanwezig was, in mijn ogen was hij een uiterst onaangenaam mens met een zeer slechte uitstraling. In de volksmond werd hij dan ook "Der Kröte" (pad) genoemd, hij was klein van postuur, diken had korte armen en benen. Niet alleen mijn man en ik, doch niemand mocht deze man, hij was niet salon-fahig, alleen al door zijn drankgebruik. Voor Göring was hij een nuttig werktuig, hij ondermijnde de goede verhoudingen in de NSB, waardoor de relatie van Mussert tot mijn man verziekt werd.

Dr. Hans Böhmcker.

Was "Beauftragter" voor de rijkskommissaris voor de stad Amsterdam, waar E.J. Voute burgemeester was, samen hebben zij getracht een goed beleid te voeren.

Dr. Conring.

Landrat ausser Dienst, was "Beauftragter" van de Rijkskommissaris voor de provincie Groningen. Hij was afkomstig uit Oost-Friesland en geheel vertrouwd met het regionaal dialect, dat ook in de provincie Groningen gesproken werd. Om zijn liefde voor land en volk was hij voor deze functie

uitermate geschikt. Hij heeft getracht een zelfstandig beleid te voeren, zonder dat de SD een te grote invloed kreeg. Hij heeft mij een Ausweis gegeven, waardoor het mij mogelijk was in de provincie te verblijven.Hij was zeer begaan met mijn moeilijke positie, in verband met de op handen zijnde geboorte van mijn derde kind. Hij werd algemeen gewaardeerd door zijn goed en gematigd bestuur.

Ross.

Was de "Beauftragter" voor de rijkskommissaris van Friesland, en was zeer geliefd. Hij had veel contacten met de friese Beweging, o.a. ook met R.P. Sybesma, die het gedicht geschreven heeft, "De Swetten utlein" (de grenzen uitgelegd.)
Persoonlijk heb ik zeer veel aan hem te danken, daar ik op mijn vlucht van hem papieren gekregen heb voor de Friese eilanden, waarbij hij mij mededeelde, dat het Kampfgebiet was en dat ik voor mijn leven en voor dat van mijn kinderen zou moeten vrezen, hetgeen achteraf maar al te waar bleek te zijn.

Dr. Schneider.

"Beauftragter" voor de rijkskommissar voor Gelderland, heeft niet zijn volle tijd in functie doorgebracht, omdat hij eerder als SS-officier naar het front is vertrokken, zijn beleid was erop gericht, om de scherpe tegenstellingen, die er bestonden tussen de illegaliteit en de goed-willende burgers zoveel mogelijk op te vangen. Persoonlijk heb ik hem niet in herinnering.

E.A. Schwebel.

"Beauftragter" van de rijkscommissaris van de provincie Zuid-Holland.

Persoonlijk heb ik Schwebel, met zijn vrouw en vele kinderen goed gekend, Schwebel was een uiterst correcte man, die van iedereen en alles liefst alleen het goede zag, waardoor zich soms complicaties voordeden. De familie was van Lutherse huize en kwam uit Marburg, hij was een

nobele man, en een goede vriend van mijn echtgenoot. Hij was geschokt van het feit, dat mijn man in de gevangenis in Scheveningen op zo'n schandalige manier was vermoord.

H. Sellmer.

"Beauftragter" voor de rijkscommissaris voor de Provincie Brabant. Hij heeft zich vol ingezet voor zijn taak, die nogal veelomvattend was. Moeilijkheden werden hem niet bespaard, goede vriend van mijn man, zijn beleid was volkomen correct.
Persoonlijk waren hij en zijn vrouw onze vrienden, zij kwamen dan ook veel bij ons aan huis.

"Beauftragter" van de rijkskommissaris van de provincie Drenthe.
Hij was een vriend van mijn man, zodat wederzijds menig probleem opgelost kon worden. Persoonlijk mocht ik hem graag.

W. Unger.

"Beauftragter" voor de rijkskommisaris voor Noord-Holland. Hij was zeer op mijn man gesteld. Beleid: goed.
Persoonlijk slechts enkele malen een hand gedrukt.

Dr. C.L.F. Völckers.

"Beauftragter" van de rijkkommissaris van de stad Rotterdam. Hij werkte goed samen met Burgemeester F.E. Müller, een hoogstaande man. Dr. Völckers werkte zoveel mogelijk met de anti's samen, zeer ten genoege van de directeur van de Rotterdamse Bankvereniging en voorzitter van de Rotterdamse kamer van Koophandel, Mr. K.P. van der Mandele. Mij persoonlijk kan ik me Dr. Völckers niet herinneren.

H. Wäckerle

Commandeur van de Standarte-Westland-SS.

Zeer geliefd bij zijn manschappen, een fijne man.

Dr. F. Wimmer.

Generalkommissar für Verwaltung und Justiz.
Hij was een grote vriend van Dr. Seyss-lnquart, zeer kundig, doch een te zacht beleid. Hoffelijk in de omgang met vrouwen, een echte charmeur. Hij was filosofisch erg ontwikkeld, dol op diepgaande gesprekken, en had een grote liefde voor muziek.
Dr. Wimmer was een vriend van mijn man. Ik mocht Friedrich Wimmer zeer graag, tot zijn heengaan heb ik nog met hem een briefwisseling gehad, waarbij hij steeds weer, mij ontroerde, door zijn intens medeleven met de tragische dood van mijn man.

Of. Dr. F. Wehofsich.

De duitse president van de Nederlands-Duitse cultuurgemeenschap. Een goede kunstkenner.

SS. Obergruppenführer H.A. Rauter.

Rechterhand van Heinrich Himmler, Reichsführer SS, voor Nederland, met de speciale opdracht te zorgen voor mijn man. Uitspraak van Rauter over mijn man: "Rost war eine ausgesprochene Kampfnatur. Sehr klug, sehr intelligent. Geistig eine der höchst stehende Nationen, er hat mit Schnellzugschritten gedacht, sehr reizbar, Rost ist in leidenschaftlicher weise kolossal für die Holländische Sache, dem Reichskommissar gegenüber aufgetreten, sowie es kein anderer Hollander gewagt hat, er war ein radikaler, leidenschaftlicher National-Sozialist, aber andererseits auch durch und durch Niederländer, Mussert hat ein Rost-Komplex gehabt, er hat in Rost seinen Rivalen gesehen", tot zover Rauter.
Door verschillende omstandigheden, waarbij het mislukken van de Nederlandse Unie een grote rol speelde, vonden de Duitsers het gewenst, om de NSB tot enig toegestane partijpolitieke organisatie in Nederland te maken. Zoals mijn man reeds voorspeld had, kwam ten gevolge daarvan een grote toevloed van nieuwe leden, die opgenomen wilde worden in de NSB. Daarmede was de strijdgeest voor een groot deel uit de NSB gehaald, die nu algemeen zich als een gearriveerde politieke partij

beschouwde, waarbij verschillende leden zich beijverden, om de vruchten van deze politieke overwinning binnen te halen in de vorm van burgemeestersposten, en diverse ambtelijke benoemingen. Door deze maatregel werd het op zichzelf ook moeilijker, om de SS-gedachte onder het Nederlandse volk te verbreiden. Rauter had zich ten doel gesteld, om wanneer er razzia's in Nederland gehouden zouden worden, speciaal de waardevolle families bescherming te verlenen.
In het voorjaar 1945 werd er bij de Woeste Hoeve een aanslag op Rauter gepleegd, waarbij zijn chauffeur meteen gedood werd, en Rauter als door een wonder zwaargewond in een greppel bleef liggen. Met zijn laatste krachten wist hij zijn geweer op de weg te gooien, toen een duitse auto passeerde. Daardoorwerd Rauter gevonden en naar een Lazarett gebracht, om via diverse hospitalen naar Nederland toch uitgeleverd te worden. Er volgde een zenuwslopend proces, om tenslotte toch ter dood te worden veroordeeld. Zijn laatste woorden voor een nederlands vuurpeleton waren: "Ich bitte den Almächtigen, das, das Opfer meines Blutes den Hass zwischen den Deutschen und den Niederländischen Volke hinweg fegen möge", meteen gevolgd door zijn eigen commando: "Feuer!" De directeur van de strafgevangenis te Scheveningen, de Heer Ording, die gevraagd had om aanwezig te mogen zijn bij de executie van SS-Obergruppenführer Rauter sprak met diep bewogen woorden over de voorbeeldige militaire houding, waarmee deze man in de dood gegaan was, zoals afgesproken, was hij noch geblinddoekt, noch gebonden. Hannes Rauter was een vriend van mijn man, en in grote lijnen dachten ze gelijk, beiden vereerden Himmler, Reichsführer der SS, en Rauter was voor mij een grote vriend, die mij steeds oprecht bewonderd heeft. Zijn vrouw Elze en kinderen waren meermaals bij ons. Kortom; Rauter heeft een leven vol van strijd en opoffering gevoerd, ten behoeve van het volkse denken; eerst meegeholpen om de marxistische opstand in zijn land neer te slaan, om vervolgens mede leiding te geven aan de wereldworsteling tegen het joodse kapitalisme onder opperleiding van Adolf Hitler, ter verwezenlijking van het Groot-Germaanse Rijk.

Fritz Knolle.

SS Standartenführer, was werkzaam bij de Sicherheitsdienst. Door een nederlandse moeder en duitse vader groot gebracht, daardoor goed op de hoogte over Nederland. Eender als Rauter een leven vol van strijd, gevaar en opoffering. De grote voorvechter van mijn man, aangezien hij meende, dat mijn man steeds groot onrecht aangedaan werd. Diep geschokt over het feit dat mijn man vermoord werd. Hij was een goede huisvriend.

Plannen en speculaties.

In juni 1940 was Himmler van zijn tocht langs het westelijk front naar Nederland gekomen, om mijn man hartelijk te feliciteren met zijn behouden terugkeer na de verschrikkelijke gevangenname. Bovendien lag het in Himmlers bedoeling, mijn man als belangrijk Nederlander aan Seyss-Inquart voor te stellen, om tezamen een reeds ver gevorderd plan over Nederland door te nemen. Mussert werd niet direct als de ideaalfiguur, als Leider van het nederlandse volk gezien, Himmler wilde Seyss-lnquart voorstellen, dat mijn man deze taak zou overnemen. Kranefuss had zich hiervoor reeds zeer ingespannen, daar hij mijn man al jarenlang kende, en geheel achter mijn man's politieke opvattingen stond. Men wenste een nationaal-socialistische beweging in Nederland onder sterke leiding, daarvoor had Himmler mijn man voorbestemd. Voor dit doel had men reeds "Flugblätter" laten drukken en wilde deze per vliegtuig over Nederland laten droppen. De teleurstelling was groot, toen mijn man kort en krachtig verklaarde, dat hij dit plan tegenover Mussert niet collegiaal vond, deze taak niet ambieerde en beleefd Seyss-lnquart vroeg, hem niet met deze taak te willen belasten. Beiden, Seyss-lnquart en Himmler konden mijn man's argementen begrijpen, om tenslotte zich bij zijn wens, geen leider van het nederlandse volk te worden, neer te leggen. Nu werd door Himmler het volgende plan gelanceerd, "Zou mijn man de functie ambiëren, Hoofd der SS in Nederland" te willen worden? Bij deze vraag schoot mijn man in de lach, zijn antwoord luidde: "Natuurlijk, Reichsführer, zou ik het een hoge eer vinden, Voorman der SS te mogen worden, doch ik meen toch te mogen zeggen, dat ook een voorman der SS, een jonger iemand moet zijn, ik ken een prima jeugdleider, W.J. Heubel, ook Feldmeyer is mij bekend, zou dit geen betere keuze zijn, want ik ben reeds 46. Ik denk dat deze taak voor Heubel de functie zou kunnen zijn". Dit was voor Himmler een nieuw gezichtspunt, met zeer veel interesse had hij dan ook naar de woorden van mijn man geluisterd. Tenslotte werd mijn man's financiële en economische visie op Nederland en Duitsland haarfijn besproken, waar budget-evenwicht, behoorlijke gouddekking voor bankbiljettencirculatie terwille van de waardevastheid van geld, laag loon- en prijsbeleid zijn speciale aandacht had, doorgenomen met zijn buitenlandse visie.

Voor de toekomst stond hierbij eigenlijk al zijn positie vast, doch men stond pas aan het begin van het nederlands beleid, vele klippen moesten nog genomen worden, alvorens mijn man zijn inaugurele rede (maart 1941) als President van de Nederlandse Bank kon uitspreken. Volgens de

mening van J. Robertson, toenmalig directeur van de Nederlandse Bank was deze rede een meesterstuk. Hier volgt een passage uit een brief van J. Robertson:

"Rost van Tonningen had een hoge dunk van de leidende Nederlanders, die in de commercie en in het bankvak hun werkkring vonden en hij verwachtte van hen veel bij de moeilijke taak de internationale verbindingen na de oorlog te herstellen. Hij was ervan overtuigd dat deze invloed niet zonder veel moeite en hier en daar met harde strijd gepaard zou gaan, maar hij was er ook van overtuigd dat wij zouden slagen. Hij zeide mij eens toen ik financiële hervormingen, die de Duitsers wilden invoeren met succes bestreed maar daarbij veel tegenstand ondervond: "Ach, Jan, wij hebben het nu heus niet zo moeilijk, onze zwaarste strijd komt eerst NA de oorlog". Rost van Tonningens inaugurele rede als president van de Nederlandse Bank werd aangehoord door vrijwel alle bankiers en vriendelijk ontvangen, zoals mij bleek uit gesprekken met Mr. H. Hintzen, in die tijd firmant van R. Mees & Zoonen en met Mr. R. Kooien, toen directeur van de Incassobank.
Rost van Tonningen heeft geen werkelijk aandeel in de opheffing van de Duits-Nederlandse deviezengrens gehad, deze verantwoordelijkheid lag bij Mr. Trip, wij stonden voor een voldongen feit. Van Duitse zijde heeft Dr. Bühler zich fel verzet tegen deze opheffing. Rost van Tonningen's visie wordt niet alleen duidelijk geïllustreerd door zijn inaugurele rede, doch ook in zijn jaarverslag over het jaar 1942 en zijn verweer, zoals dat o.a. in het boek "Onderdrukking en verzet-Nederland in Oorlogstijd" deel 2 (Blz. 249 t/m 252) naar voren komt. Dit verweer tegen de verhoging van de Nederlandse bijdrage en de bijzondere plaats, die ons door de Duitse maatregelen was toegewezen is volkomen juist. Over de relatie van Rost van Tonningen tot Dr. H.M. Hirschfeld herinner ik mij, wat hij mij vertelde over Hirschfeld's toestemming voor maatregelen tegen een geallieerde inval vanuit zee. Het betrof hier een linie van obstakels, versperringen en bunkers langs de Belgisch-Nederlandse kust. Nederland kreeg ook de kosten te dragen van de Belgische kust. Rost van Tonningen was zeer verontwaardigd over Hirschfeld's toestemming. In het boek van Hirschfeld "Herinneringen uit de bezettingstijd" ben ik niets hierover tegengekomen. Ik kan dit boek van Hirschfeld ook moeilijk serieus nemen, daarvoor bestaat het teveel uit tendentieuze en met name tegenover Rost van Tonningen stijlloze berichtgeving. Wellicht begrijpelijk als men bedenkt dat Rost van Tonningen na zijn dood (onvrijwillig) een ongekend gemakkelijk object bleek en in de naoorlogse jaren maakte het op menigeen een goede indruk Rost van Tonningen als vijand of tegenstander af te schilderen, zeker als de eigen houding in

oorlogstijd niet brandschoon was."

Jan Robertson. (Directeur Ned.Bank)

Bovenstaande feiten wil ik gaarne nog nader belichten, omdat er zoveel onwaarheden over mijn man in omloop zijn. Ik heb al deze ontwikkelingen van nabij meegemaakt. De verhouding tussen Mussert en mijn man vindt zijn oorsprong in het feit, dat mijn man van zeer goede familie was, tevens internationaal geschoold en de drie moderne talen vloeiend sprak en schreef, en Mussert geen vreemde talen kende, vrijwel nooit buiten de grenzen van Nederland was geweest en bovendien met zijn tante was getrouwd. Allemaal factoren, waardoor hij zich de mindere voelde van mijn man, hij vreesde daarom de intellectuele superioriteit van mijn man. Toen generaalkommissaris Schmidt deze gevoelens ontdekte, zag hij dit als een hefboom, om zijn politieke plannen te verwerkelijken. Hij wist daardoor de kloof tussen mijn man en Mussert te vergroten, door de schijn bij Mussert te wekken, dat hij zijn grote vriend was, die hem altijd ter zijde zou staan tegen de upperdog Rost van Tonningen. Daar er in wezen nauwelijks kritiek op mijn man was uit te oefenen, omdat zijn capaciteiten internationaal erkend waren, moest er een stok gevonden worden om de hond te slaan en deze stok was de suggestie.dat mijn man van gemengden bloede zou zijn, ondanks het feit, dat mijn man en ik als eerste in Nederland een SS-huwelijk gesloten hadden, waarbij van beide kanten kwartierstaten moesten overgelegd en afgestempeld worden. Volgens mijn oordeel is mijn man steeds collegiaal geweest tegenover Mussert, doch Mussert was in diepste wezen mijn man liever kwijt dan rijk. Het tweede punt, waar ik dieper op in moet gaan, is de vraag van Himmler aan mijn man, of hij bereid zou zijn, om de leiding van de algemene SS, in Nederland op zich te nemen.
Reeds ver voor de oorlog waren mijn broer Wim, Henk Feldmeyer en ik kameraadschappelijk verbonden binnen de volkse werkgemeenschap, waartoe ook Wim van Heemskerck Duker, van Houten, Nico de Haas,Conrad Nachenius etc. behoorden. Volgens Feldmeyer moest ik in eigen stal trouwen, mijn man behoorde echter niet tot de roedel, dus... dat was verboden.Een ramp voor Feldmeyer was het feit, dat mijn man goed bevriend was met Himmler, terwijl Feldmeyer duidelijk een ander niveau had. In plaats daarvan, dat Henk Feldmeyer mijn man dankbaar was, dat hij zijn functie van voorman der SS te danken had aan deze vriendschap, was hij jaloers op mijn man, omdat mijn man met mij getrouwd was. Ook mijn broer Wim vond deze houding van zijn vriend Feldmeyer niet te pas komen, maar ondanks alles bleef het fabeltje over de stamboom doorlo-

pend in circulatie. Men heeft, tezamen met mijn broer Wim alles in het werk gesteld, om Henk Feldmeyer te ondersteunen, zonder succes evenwel. Op bevel van Rauter, is Feldmeyer enkele malen naar het front gestuurd, om zijn geschiktheid als SS-officier aan het Oostfront te tonen, opdat hij dan in Nederland, als Voorman der SS, zijn aanzien zou kunnen vergroten.
In een brief van mijn man aan R. Jungclaus d.d. 24-11-1941 stelt mijn man nochmaals: "....Ich sage ausdrücklich meine S.S.-Männer, denn ich nehme für mich in Anspruch durch den Jahrenlangen Kampf 'für die völkische Idee und der Gross-Germanischen Gedanken die Grundlagen fürdie niederländische S.S. in meinerHeimatgelegtzuhaben." Mijn mans uitspraak steeds tegen mij was, "Ach, Florelore, hoge bomen vangen helaas steeds veel wind, wij moeten ons er maar niet te veel van aantrekken."
Geheel onbekend voor de buitenwereld is het feit, dat mijn man, na de duitse overwinning een van de hoogste functies in de algemene SS zou krijgen, ondertekend door Hitler en Himmler.
Als derde punt volgt nu de inaugurele rede van mijn man, bij zijn installatie als President van de Nederlandse Bank.

INAUGURELE REDE
Mr. M.M. Rost van Tonningen
26 maart 1941

Beëdiging als President van de Nederlandsche Bank.

Mijne Heren,

Ons volk staat te midden van een der grootste omwentelingen, die de Europese geschiedenis heeft gekend. De gebeurtenissen hebben velen zo verrast, de oorlog heeft miljoenen van onze volksgenoten zo diep in hun zieleleven aangegrepen, dat de innerlijke verscheurdheid gedurende achteneenhalve maand,sedert de tiende mei voorbijgegaan zijn, nog verergerd is. Het leven gaat echter onverbiddelijk zijn gang, het eist de dagelijkse arbeid van alle mannen en vrouwen op. Hoe zeer velen ook innerlijk onder de ineenstorting van een aan hen dierbaar verleden lijden, toch doen zij trouw hun dagelijkse plicht, omdat zij zich er van bewust zijn, dat het bestaan van ons volk, de plichtsbetrachting van een enkeling tot voorwaarde heeft. Al degenen die zich met lichaam en ziel aan ons volk verbonden voelen, zullen de volle zwaarte van de zielestrijd begrijpen van

diegenen die tegenover het nieuwe Europa ook nu nog in een innerlijke afweer staan. Om met volle vreugde te leven en te werken, moet men nu eenmaal geloven aan de taak, welke een bepaalde geschiedkundige periode aan een volk stelt. Het is zaak, dat elke vrijgeboren mens zelf een weg in de toekomst vindt. Dat het verleden nooit meer zal terugkeren is niet slechts een Nationaal Socialistische opvatting. Ook in onze vertegenwoordigende lichamen, in de beide Kamers der Staten Generaal, in de Provinciale Staten en Gemeenteraden werd reeds voor de tiende mei maar al te vaak de mening gehoord, dat de kapitalistische democratie was doodgebloed. Dezelfde mening is door wetenschappelijke schrijvers in de democratieën verkondigd, schrijvers die zich veelal konden verheugen in een internationale bekendheid. EEN de grootste vrienden der Angelsaksische democratieën, de wereld beroemde franse schrijver Andre Siegfried, een protestante Elzasser, heeft in het voorjaar 1931 in een geniaal boek met de titel: "Englands crisis" vroeg een ware noodkreet geuit om het Britse volk te waarschuwen voor de komende ineenstorting van het Imperium. Zijn waarschuwingen waren haast profetisch, nog in hetzelfde jaar werd het engelse pond met geweld van het goud afgeworpen. De ineenstorting van het Engelse pond in september 1931 trof echter het door misdadige pers en plichtsvergetende leiding misleide Britse volk totaal onvoorbereid. Ik herinner mij, dat op de Volkenbondsvergadering in Genève, die juist op de dramatische zaterdag van de ineenstorting van het pond, in vergadering bijeen was, de Britse afgevaardigde, die thans blokkadeleider van Engeland is, een rede ter verheerlijking der stabiliteit van het betaalmiddel wilde houden, welke stabiliteit Engeland op dat ogenblik sinds zeven jaren had gehandhaafd. Hij kon die middag niet aan het woord komen, omdat de breedsprakigheid van de voorafgaande spreker hem niet in de gelegenheid wilde stellen VOOR het sluiten van de zitting zijn rede uit te spreken. Enige uren later kreeg hij het bericht van de ineenstorting. Hij veranderde vervolgens op zondag zijn rede en betoogde maandag juist het tegengestelde van hetgeen hij zaterdag als zijn vaste overtuiging had willen belijden. Over deze handigheid werd toen in de Volkenbondskringen nogal gelachen. Dat echter achter deze en dergelijke gebeurtenissen de ontzettende tragedie van een wereldrijk in ondergang zich aankondigde, drong nauwelijks tot het besef van deze kringen door.

Omstreeks terzelfder tijd had de goudcommissie in Genève het resultaat van haar tweejarige arbeid gepubliceerd. De Heren van deze goudcommissie waren mannen, die tot de beste deskundigen van de kapitalistische democratieën werden gerekend. Zij kwamen tot de slotsom, dat de voornaamste oorzaak van de wereldcrisis in een tekort aan goud was gelegen. Wie de verslagen van deze goudcomissie doorbladert, is ver-

baasd over een zienswijze, die ZO de wetten van deze levende schepping veronachtzaamt.

Nauwelijks zeven jaren later echter, werd door dezelfde, of met deze deskundigen geestverwante heren in de bank voor internationale betalingen te Basel, waarin bijna alle Circulatie Banken vertegenwoordigd waren, verklaard, dat niet een gebrek, maar een overvloed aan goud een economisch gevaar zou zijn. Doch ook op ander gebied veranderden de meningen met een snelheid die verbijsterend was. Met een onvergelijkelijke taaiheid had het grote kapitaal van de Londense City sedert het einde van de oorlog in 1918 naar de stabilisatie van de Europese betaalmiddelen gestreefd. Beginnend met de ineenstorting van het pond in september 1934 poogde hetzelfde gezelschap- in Londen dus- de door haar zo moeizaam gestabiliseerde betaalmiddelen met geweld te doen ineenstorten.
Ons land sloot, ter afweer dezer pogingen, onmiddellijk op de, ter bezwering van alle economische ziekteverschijnselen der kapitalistische wereld georganiseerde economische conferentie van het voorjaar 1933 te Londen, met enige landen enkele maanden later een akkoord. Dit zogenaamde goudblok heeft drie jaar lang tegen de stormloop der Angelsaksiche aanvallen tegen ons betaalmiddel stand gehouden. In september 1936 moesten wij echter het onderspit delven. De gulden werd gedevalueerd.
Dezelfde leiders, die tot dat ogenblik de stabiliteit van ons betaalmiddel als het "Financiële Evangelie" hadden verkondigd, verheugden zich nu plotseling over de zogenaamd welgeslaagde devaluatie.

Ik heb deze enkele voorbeelden hier willen aanvoeren om de toenemende verwarring te kenschetsen, die in de met miljoenen werklozen bezwaarde kapitalistische democratieën heerste. Daartegenover stelt het nieuwe Europa geen nieuwe leerstellingen, het herstelt slechts de oeroude wijsheid onzer voorvaderen in ere, zoals deze bestond VOOR de kapitalistische ontbinding van onze volkeren. Niet de grotere of kleinere hoeveelheid goud, doch de arbeid alleen is immers de grondslag van de welvaart van een volk. NIET het bedelen op internationale markten voor het behoud van de afzet der nationale produktie, maar de zelfverzorging der volkeren, ten minste voor zover betreft de goederen, die voor het leven onontbeerlijk zijn, is het beginsel van het volkshuishoudelijke stelsel van het nieuwe Europa. NIET de economische verbindingen met veraf gelegen gebieden, maar de solidaire samenwerking van natuurvolken van hetzelfde ras, de zogenaamde "grootruimte-economie", is het programma van de vormende Europese herordening der volkshuishoudingen.

Deze grootruimte-economie voltrekt zich op het ogenblik met de elementaire kracht van een natuurverschijnsel. En dit niet slechts in ons oude Europa, maar op de gehele aardbol.
Vier grootruimten laten zich thans reeds onderkennen, namelijk Amerika, de snel groeiende Japans-Aziatische grootruimte, Rusland en de onder Duitse leiding voortgaande ordening van het Europese vasteland. In al deze vier grootruimte-economieën is de volkshuishoudelijke uitbreiding in het huidige tijdgewicht meer of minder zuidwaarts gericht. Na het afsluiten van de economische herordening van Europa komt Afrika aan de beurt, dat binnen de Europese ruimte-economie zal worden betrokken.

Het Nederlandse volk staat nu temidden van dit natuurverschijnsel. Het kan zich innerlijk van deelname aan het geweldige gebeuren onthouden. Het kan echter ook in deze Europese herordening leidend deelnemen. Doet het dit laatste niet, dan wordt over de hoofden van ons volk heen de Europese opbouw onder leiding van anderen voltrokken. Zulk een houding is onzer onwaardig. Het heeft geen zin om op het ogenblik de handen in de schoot te leggen en te treuren over de overzeese verbindingen, die toch voor de duur van de oorlog zijn afgesneden en in deze omstandigheid een grond te zoeken om zich afzijdig te houden. Tot aan het sluiten van een vrede hebben wij de gelegenheid ons aandeel in de Europese ordening te verzekeren. Wij bewijzen daarmede aan ons volk een dienst en kunnen daarmee niet slechts zijn levenssubstantie behouden, maar ook de hoop op herstel der welvaart in de harten der honderdduizenden arbeiders en arbeidsters in ons volk weer opwekken.

Het is nu al weer drie eeuwen geleden, dat ons volk zich, na de afscheiding van het Duitse Rijk bij de Vrede van Munster in 1648, van de tot vier miljoen doodgebloede Duitse stammen en de puinhopen van de door de godsdienststrijd verwoeste ruimte van Centraal Europa, afwendde. Sindsdien hebben wij ons steeds meer naar overzee georiënteerd en in ons in het bijzonder gedurende de laatste driehonderd jaar onder de leiding van het thans ineenstortende Britse Imperium geschikt. De terugkeer tot het opbloeiende vasteland van Europa, waar thans in stede van vier niet minder dan vijfentachtigmiljoen Duitsers leven en werken, is derhalve geen nieuwe ontwikkeling, maar beduidt slechts de wederopleving van een lotsverbondenheid, die ons voor de scheiding van 1648 gedurende duizend jaren met het Duitse volk samengeklonken had.

Wij zijn juist in de laatste weken getuige van de snelle uitbreiding die de Europese herordening in het Donau-gebied en in de Balkan ondergaat. Wij beleven het wonder van de volkenhuishoudelijke opbouwarbeid in een

Europese grootruimte rondom welke een wereldstrijd met alle kracht woedt. De opbouw van een Europese grootruimte-economie wil geenszins zeggen, dat wij duurzaam van de andere grootruimten van deze wereld zijn afgesneden. Integendeel, de ontwikkeling die de waren en dienstenuitwisseling na deze oorlog tussen de grootruimten dezer wereld zal nemen, zal des te krachtiger zijn, haar vlucht zal des te hoger zijn, naarmate reeds in volledige oorlogstijd de ordening van het Europese vasteland is voltooid.

Aan deze taak behoort zich elke organisatie in het land,en daarom ook de met de huidige dag aan mij toevertrouwde Nederlandsche Bank te wijden. Na deze algemene taak, waarover wellicht in de toekomst nog het een en ander te zeggen zal zijn, is het de bestemming van de Nederlandsche Bank om zich in dienst te stellen van het arbeidende volk en de knechtschap onder een steriele goudbegoocheling af te wijzen. In tegenstelling tot de bovenvermelde wisselende opvattingen der kapitalistische volkshuishoudelijke leiders, ben ik van mening, dat de dienstvervulling aan het volk, voor zover het de Nederlandsche Bank betreft, in de eerste plaats gericht moet zijn op de onwrikbare handhaving van de stabiliteit van ons betaalmiddel. Elke aanslag op de gulden bedreigt de koopkracht daarvan en derhalve de koopkracht van de lonen en het bestaan der arbeiders en arbeidsters in de industrie, landbouw, handel en andere takken van bedrijven.
De stabiliteit van het betaalmiddel kan slechts worden behouden door de volle inzet van de scheppende en werkende mens. De koopkracht van het geld is inderdaad niet gegrondvest op de hoeveelheid van het beschikbare goud, maar op de omvang van de goederenproductie, die een volk te zijner zelfverzorging kan voortbrengen.

Het spreekt vanzelf, dat juist nu, in een oorlog, een goed deel van de arbeidskracht van de Europese volken voor de produktie van voor krijgshandelingen onontbeerlijke goederen is gebonden. Maar daarom is toch de verhoging van de goederenproduktie, die voor het verbruik van ons volk onontbeerlijk is, ten volle mogelijk, vooral in ons land, waar nog vele werklozen naar werk snakken.

Juist dezer dagen heeft een commissie van vooraanstaande landbouwdeskundigen haar arbeid aangevangen om een slag voor de snelle produktieverhoging te strijden. Een enkel voorbeeld mogen verduidelijken op welke wijze wij opbouwend werkzaam kunnen zijn. De krachtsinspanning van het gehele volk is zoveel te meer nodig, waar wij met een zware erfenis zijn belast. Hoe was immers de toestand op de tiende mei?.. De

vlottende schuld bedroeg op dat ogenblik rond een half miljard, de totale staatsschuld 4,1 miljard. Hierbij komt de door ons gegarandeerde schuld van Indië ten bedrage van 1,1 miljard en de netto schuld van provinciën en gemeenten van 2,5 miljard. In totaal een bedrag, dat de 8 miljard begon te naderen.
Onze staatsuitgaven begonnen reeds VOOR de tiende mei het enorme bedrag van 2 miljard te naderen, waarbij ik de onzakelijke onderscheiding tussen gewone en buitengewone uitgaven principieel terzijde stel. De economie van het land schrompelt ineen, want ook toentertijd waren reeds de overzeese verbindingen afgesneden. Onvermoeid heb ik in het parlement, en in woord en geschrift daarbuiten, tegen de methoden van deze ontreddering van staat- en volkshuishouding gestreden. Het is merkwaardig, dat degenen die verantwoordelijk zijn voor de devaluatie van de gulden in 1936, zich op het ogenblik pogen uit te geven als de vijanden van de inflatie, die zij zelf hebben bedreven. Als men mij de inflatiemethoden dezer leiders thans in de schoenen wil schuiven, dan kan ik een dergelijke laster in alle rust van mij afschudden, de economische orde is gebouwd op de onverbiddelijke handhaving van een behoorlijke huishouding in openbare financiën in de Banken. Het zijn waarlijk niet DIEgenen, die aan de moeilijkheden van het verleden op het gebied van de geld en kapitaalmarkt schuld zijn, die thans aanspraak kunnen maken op de wijsheid, welke aan het beleid van een behoorlijke staats- en volkshuishouding ten grondslag moeten liggen. Ik kan diegenen, die in Den Haag en Amsterdam in het verleden land en volk met hun zorgeloze methoden in gevaar hebben gebracht, de verzekering geven, dat ik onverbiddelijk aan de stabiliteit van ons betaalmiddel zal vasthouden, hoe diep ik ook het mes in de uitwassen zal moeten zetten. Het zou anderzijds echter dwaas zijn te willen loochenen, dat door de oorlogstoestanden de staatsfinanciën aan een sterkere belasting zijn blootgesteld dan in vredestijd. Doch hier komt ons de hier VOOR geschetste ontwikkeling van de Europese ruimte-economie te hulp.
De koppeling van de Nederlandse gulden aan de Duitse Mark is een nieuw element van kracht, daar de Duitse Mark bezig is zich tot een Europees betaalmiddel te ontwikkelen. Het is verbazingwekkend, in deze te moeten vaststellen, hoe door een geweldige inspanning der Duitse arbeiders de Mark, die in het jaar 1933 nog het meest bedreigde betaalmiddel van Europa was, thans muurvast is gegrondvest en een steun tot verschillende Europese valuta vormt.

Zo ziet men, wat een volk, dat in eigen kracht gelooft, in kcrte tijd kan bereiken. In de achttiende eeuw was het Amsterdam, dat het financiële centrum van Europa vormde. In de negentiende eeuw wist Londen de

plaats van financieel centrum van de wereld te veroveren. Thans beleven wij in volle oorlogstijd de ontwikkeling van Berlijn tot het hart van de Europese geld- en kapitaalsituatie.

Het Nederlandse Volk, dat zo vaak bewezen heeft, in moeilijke tijden tot uiterste krachtinspanning bereid te zijn, zal thans de moeilijkheden weten te overwinnen, als wij elke arbeider en arbeidster met het geloof aan een nieuwe tijd weten te vervullen. In deze dienst aan het eigen volk is de Nederlandsche Bank een der arbeidsgemeenschappen. Zij behoort echter een gesloten gemeenschap te zijn, in de plichtsvervulling en de aanvaarding van de taak, welke aan haar staf en aan het gehele arbeidende personeel door ons volk is toevertrouwd. In deze plichtsvervulling zal elkeen, die bezield is met de wil tot dienen, ongeacht zijn politieke opvattingen de dank van zijn volk oogsten.

De Nederlandsche Bank is inderdaad geen plaats voor politieke krachtmetingen, zij is een van de gewichtigste werkplaatsen van het gehele volk. Diegene echter, die zich aan de dienstvervulling aan ons volk wil onttrekken en daarvoor zijn politieke opvattingen als verontschuldiging wil gebruiken stelt zich buiten de gemeenschap van ons volk en zal daarvan zelf de gevolgen hebben te dragen. De verantwoordelijkheid tegenover ons volk vereist ook een loyale samenwerking met de Duitse bezettingsautoriteiten. De toestand van bezetting van een land is een internationaal erkende status. Wij zijn dus verplicht, ook onzerzijds loyaal met de bezettings-autoriteiten samen te werken. Diegenen, die nog steeds geloven aan een terugkeer der verzonken kapitalistische wereld zullen met rust worden gelaten, zolang zij hun plicht loyaal vervullen. Het Nederlandsche Volk verkeert in een grote zielscrisis. Zoals ik in de aanvang van mijn rede zei, ben ik van mening dat ieder de weg in de toekomst zelf moet vinden.

Wij kunnen voor diegenen, die in hun gemoed het meest geschokt zijn, goede kameraden zijn. Wij kunnen met geduld en begrip voor innerlijke moeilijkheden, hen tegemoettreden in de hoop, dat ook eenmaal door hen de grootheid van deze tijd erkend moge worden en dat de levensvreugde wederom hun deel moge zijn. Niemand kan echter verlangen, dat in de plichtsvervulling tegenover ons volk de tegemoetkomendheid ZO ver zou moeten reiken, dat deze plichtsvervulling geschonden of vernietigd zou kunnen worden.

Het is mijn warme wens tot de staf der Nederlandsche Bank, dat alle arbeiders en arbeidsters in dit bedrijf ook in de toekomst door hun plichtsvervulling voor ons volk een prachtig voorbeeld zullen zijn en dat

eens ook in deze eerbiedwaardige werkplaats,uit de huidige tegenstellingen van vele meningen een vast aaneengesloten gemeenschap ten bate van het welzijn van ons volk moge opbloeien.

Het zal mijn ernstig streven zijn, in deze geest zelf in de Bank te arbeiden, want tenslotte is elke Nederlander, die zijn volk lief heeft, van het verlangen vervuld om dit volk weer gelukkig te zien. Met de wens dat dit spoedig weer het geval zal zijn, sluit ik deze verklaring.

M.M. Rost van Tonningen

Ons werd een zoon geboren.

"Du bist nicht heute, und bist nicht morgen, Du bist tausend Jahre vor Dir und bist tausend Jahre nach Dir Tausend Jahre vor Dir haben Ihr Blut gehütet, dass Du so wurdest, wie Du bist.

Hütest Du Dein Blut, dass die Geschlechter folgen der tausend Jahre nach Dir, Dir Dank wissen.

Das ist der Sinn des Lebens, das Gott wach wird im Blute.

Aber nur im reinen Blut ist Gott.

Ons werd een zoon geboren

MEINOUD GRIMEERT
Florry Rost van Tonningen-Heubel
en Mr. M.M. Rost van Tonningen
Den Haag, 1e van de Slachtmaand 1941, Nieuwe Parklaan 96

Afschrift eener geboorteakte, voorkomende in de registers van den Burgerlijken Stand der gemeente 's-Gravenhage.

Rep. no. 1286.
Akte no.A 3674

Heden den eersten november negentienhonderd een en veertig, verscheen voor mij, Ambtenaar van den Burgerlijken Stand der gemeente 's Gravenhage,
ROST van TONNINGEN, Meinoud Marinus, President der Nederlandsche Bank, Secretaris-Generaal van het Departement van Financiën, oud zeven en veertig jaren, wonende alhier, die verklaarde, dat op heden, ten viere uur zeven en twintig minuten, in deze gemeente Nieuwe Parklaan zesennegentig, is geboren een kind van het mannelijk geslacht uit zijn

echtgenoote: HEUBEL, Florentine Sophie, zonder beroep, wonende alhier, aan welk kind worden gegeven de voornamen:

Meinoud Grimbert.

Hiervan is deze akte opgemaakt, welke overeenkomstig de Wet is voorgelezen, (geteekend:) M. Rost van Tonningen; Boekhout.

's Gravenhage, 1 november 1941

Citaat uit het
kinderboek, geschreven
door de over-gelukkige vader

30 okt. 1941, 's morgens 3 uur zeide Moeder Flore, die nog geen moeder was tegen vader Meinoud, dien zij wakker maakte: Wek Miesze (de keukenmeid) en laat ze de verwarming en het Aga fornuis aanmaken. Het is begonnen!

31 okt. 1941. "Mutti en Papa waren er 's avonds. Toen zeide Moeder Flore: "Ik ben moe". Mutti en Papa gingen heen en Moeder Flore zeide: "Vannacht gaat het gebeuren." 31 okt.-1 nov. Middernacht:

Moeder Flore wekte vader Meinoud en zeide: Wek de zuster. Vader Meinoud verhuisde naar de slaapkamer boven. 1 nov. 3 uur 's nachts:

De zuster wekt mij, en vraagt de dokter te waarschuwen, Vader Meinoud blijft bij moeder.

3.30 uur De zuster zegt: "De dokter mag zich wel haasten !"

1 nov. 4.24 uur Meinoud Grimbert komt ter wereld. Moeder Flore heeft zich kranig gehouden.
7.30

7.30 uur Mutti Heubel hoort het groote nieuws, dat zich snel door de stad verspreidt.

10 uur Het eerste bezoek voor Meinoud Grimbert: Grootmoeder "Mutti" en Grootvader "Papa" Even later Grootmoeder "Moedertje"

Weer even later vriendin- secretaresse Tonny Dahmen von Buchholz, wie de eerste telefonische gelukwenschen en bloemen opving. Om 12 uur aangifte der geboorte

2 nov. Zondag Familiebezoek, Oma van Haren Noman wordt overgrootmoeder voor de 4de maal, Mutti en Opa Heubel worden Oma en Opa voor de 4de maal, Moedertje Rost

van Tonningen wordt Oma voor de 7de maal

3 november Bezoek van Juul Op ten Noort, onze dappere medestrijdster uit moeilijke dagen.

4 november Wiet Rambonnet, de avontuurlijke medewerker uit de laatste anderhalf jaar. Hij staat voor niets, zelfs niet voor een kraambezoek. 4-5 nov. 12.30 Nacht: ER WORDT INGEBROKEN! Vader Meinoud is in Leeuwarden. Spreekbeurt. Om half een 's nachts stapt een inbreker, die langs de achtermuur over het balkon door de openstaande deur is gekomen Moeder Flore's kamer binnen. Moeder Flore roept! EEN INBREKER, MEIN.O..U...D... Dan een stem, St, stil ik ben het Wim, ik heb gebeld, doch jullie sliepen klaarblijkelijk allen zo vast, want niemand hoorde de bel, daarom ben ik maar langs de achtermuur omhoog gekropen.! Dus,

De inbreker was Oom Wim Heubel in zijn SS uniform, kersversch van het Russische slagveld. Moeder Flore's laatste wensen is ook vervuld, Wim behouden..

Eindeloze gesprekken tussen broer Wim en moeder Flore, waarbij broeder Wim moeder Flore tenslotte allerlei vlekken laat zien over zijn hele lichaam, en moeder Flore dacht,; "O, Hemel, Wim heeft vlektyphus, wat achteraf bleek wandluizen te zijn, (al erg genoeg) waar heel het russisch front vol van zat, Vader Meinouds pyjama wordt geleend.

Zes november bezoek van Else Rauter, vrouw van SS Gruppenführer Rauter der Höhere SS und Polizeiführer, Frau Seyss-Inquart, und Frau Wimmer, und Elisabeth Wehofsich en eindeloze nederlandse vrienden, zoals Tante Fie, Tante Cor Hellwig, Wim Heemskerck Düker, Jeantje Hoekstra Fritz Knolle, Erna Kühnen (naderhand vrouw van Piet Heerema), Hoekstra, Hannie van der Does, Bets Keers-Laseur, Gred Kerkmeester, Rie Mussert-Witlam, Marietje Delbaere, Gène van den Bosch-Bloembergen, Ibel Feldmeyer, Pop van Maasdijk-van Marie, enz...emz...enz. Dan het openen van de vele pakjes, als eerste van het Führerhauptkwartier, van Hitler een beeldschoon schilderij, een adelaar zwevend over de bergen, en van SS-Reichsführer Himmler, de Lebensleuchter. Van Polizeipräsident C.F. Cristiansen, Wehrmachtsbefehlhaber in den Niederlanden een smeedijzeren kandelaar met inscriptie: "Der Sieg des Lebens ist der Sinn der Welt". Honderden en honderden brieven en

telegrammen, en zoveel bloemen, dat ze op een gegeven moment buiten's huis opgesteld moesten worden; slechts enkele namen wil ik even laten volgen, opdat U een idee krijgt, hoe het in onze tijd was: Rauter, Gips, Vervoersfront, de slager, Joh. de Ruyter, Zuster Hesse, Robertson, Juul, van Kempen, van Maasdijk. Volksche Werkgemeenschap, Reichskommissar Dr. Seyss-lnquart, Woltersom, Sociaal Economisch Genootschap, Fischböck, Rambonnet, Wimmer, van der Zee, Essen, B. Hoekstra, Dr. Harster, Frau Wimmer, Serné, Ekker, van Houten, Economisch front, Moedertje, Hoekstra, SS Führer-Hauptkwartier, Jhr. v.d. Does, van Genechten, Tante Dora, Fam. Hoechst, Fritz Knolle, Parlevliet, Hauptmann Schoeppe, Schuller ter Peurssum, Schulze, Swing, Pavel, Boehmke, Jongjang, Kruyder, de Centrale, Het Bolwerk, Jhrv. van der Wijk, Henk Schumacher, Joop Kok, Voüte, Ketel, Goedewaagen, van Houten, Rolf Dupin, Bruns van Houten, Ellen Wegerif, M. Ooyen, Marietje de Vries van Doesburg, Jeantje Hoekstra, Schwebel, Kern, Nederlandse Bank, mijn zuster Annie en Daan, Fiebig, Jo Baden, M. Bessel, v.d. Wal, Haasman, Hannie Rietema, Kröter Schäfer, Meyer, Goedhuys, Stähle, Hellwig, Emmy Fonkert, J. Frima, Fam. de Brune, Sietske Bontkes, Govers, Bets en Evard van Dieren, Leider en Mevrouw Mussert, de Kock van Leeuwen, Kniep, Graf Grote, v.d. Werff, Else Valeton, SS-Hauptsturmführer Nord-West, Piek, Gleichmann, Egbert van Putten, Else Rauter, Erna, tante Cor Hellwig, Kok de Munnick, Schokker, Freiherr von Schröder, Mevrouw von Bönninghausen, Woudenberg, Dr. G.A. Schalij, J. de Jong, Fam. Cassa, Fam. Hoek, Wehofsich, Fritz Knolle, Jeugdstorm Den Haag, Kantoor, van der Loo, Loes van Marken, Gerda Schaap, Fam. Burema, de Jager, Frans de la Fontaine, Fam. Ruit, Munster, Diebens, Henny Schäle, Zondervan, Edmund Halm, Henk Vollmüller, Carel Bierman, Fam. Dahmen von Buchholz, SS-Obergruppenführer Jungclaus,
Kader der SS Avegoor, Henk Feldmeyer, Brendel, Kerkmeester, Sinzig, ... etc. Telegrammen, bloemen, brieven, cadeaux, met onder andere een schitterende kaart van Karl Wolff,

WOLFF
SS-Gruppenführer und Generalleutnant der Waffen SS,
chef des Persönlichen Stabes Reichsführer SS,

Die Patenschaft übernehmen
herzlichst mit Heil Hitler
Ihr Karl Wolff

Berlin SW 11,
Prinz Albrechtstr. 8.

met daaraan toegevoegd een "Patenbesteck", en "schonen SS-Patenbecher".... Aandoenlijk was de volgende dag het bezoek van Bruns van Houten, enig zoon van Jo van Houten en Dora van Houten, geb. Baronesse von Lüdinghausen Wolff, 21 jaren oud, in SS uniform met een roos in zijn handen. Deze roos werd bij Grimbert, één dag oud op zijn wiegje gelegd, met de woorden: "Lieve Grimbert, ik ga naar het front om tegen het bolsjewisme te strijden, ik vecht ook voor jou, je vader en moeder, voor Germanje, Heil Hitler." Drie maanden later was deze dappere Bruns gevallen aan het Russisch Oostfront.

Kort daarop wordt mijn broer Wim bevorderd tot SS- Opperstormleider in de Germaanse SS.

SS OPPERSTORMLEIDER W.J. HEUBEL
Leider Standaard 3 Nederlandsche SS

Koningslaan 12
Amsterdam Tel.
96600

Met tevens de plechtigheid van het in ontvangst nemen van het IJzeren Kruis-2, ter gelegenheid van zijn manhaftig strijden aan het oostfront- Heil mijn innig geliefde broer Wim..

Tenslotte nog een vrolijke noot: Ook mijn man kreeg een bijzondere onderscheiding en wel vanuit Amsterdam, Frederiksplein 51, 19 januari 1942,

WelEdelGestrenge Heer,
Is het U bekend, dat het heden voor U een verjaardag is? Niet de gewone herdenking van Uw geboortedag, die elk jaar herhaalt, maar een bijzondere verjaardag, die slechts EENMAAL in uw leven voorkomt: het is Uw "4711 "-Verjaardag.
Immers, heden bent U juist 47 jaar en 11 maanden oud-de dag van heden staat voor U in het teeken van "4711" Daarom wil "4711" op Uw huidigen feestdag gaarne persoonlijk aanwezig zijn om U in den vorm van een U gelijktijdig per post toegezonden geschenkverpakking haar welgemeende gelukwensen aan te bieden.

Met "4711 "groeten,

Het tienjarig jubileum van de N.S.B.

De verdeeldheid van allerlei partijtjes en partijen in Nederland is groot, in Duitsland neemt de oorlog ernstiger vormen aan. De strijd tegen het bolsjewisme beheerst alle gebeurtenissen en verhoudingen in geheel Europa, ook bij ons in Nederland. Tegelijkertijd viert de NSB haar tien jaren strijd van de Nationaal-Socialistische beweging der Nederlanden 1931-14 december-1941. Mijn man schrijft aan Mussert op 9 december 1941, als volgt: Leider,
Het spijt mij, dat ik U temidden van de ontzaglijke gebeurtenissen om Indië heen, die het lot van ons Volk en Vaderland voor de toekomst in zoo belangrijke mate zullen bepalen, moet lastig vallen. Ik begrijp dat deze gebeurtenissen en daarenboven de ontzaglijke drukte, die verbonden is met een viering van het Tienjarig bestaan der NSB, U deze dagen geheel bezig houden
Op 8 dec. 1941 had de Japanse aanval op Pearl Harbor plaats en begon de oorlog in de Stille Oceaan. Ik zou dit schrijven dan ook niet op dit oogenblik aan U zenden, zoo het bezoek, dat Uw adjudant Kameraad van den Arend, mij gisteren bracht, mij daartoe geen aanleiding gaf, waar ik vrees, dat mondelinge boodschappen misverstanden kunnen doen ontstaan. Ik heb U in een lang schrijven van 22 oktober de redenen ontwikkeld waarom het mij niet mogelijk was het formulier "Strijd en Offer" in te vullen, gericht als het zou zijn, tot het bureau dat onder leiding staat van Kameraad de Jager Mezenbroek.
Het is deze Kameraad, die eerst als Leider van de C.l.D., en nadien als leider van Algemeen Toezicht Leden, verzuimd heeft maatregelen te nemen tegen het lid de Haas, die mij na de Vormingsvergadering in Utrecht, in februari j.L, in nabijheid van getuigen als "Landverrader" bestempelde. U heeft mij Uwerzijds maatregelen tegen de Haas toegezegd, waarbij het in deze niet gaat om een lid als elk ander, maar om iemand, die blijkens de meedeelingen van Kameraad Woudenberg, wegens malversaties uit het N.V.V. werd verwijderd. Uw instructies om hier maatregelen te nemen, werden tot nu toe niet uitgevoerd, evenmin als de belofte van Kameraad van Geelkerken, dat hierzou worden ingegrepen, Driekwart jaar duurt de toestand reeds voort, dat een lid van de Beweging mij als plaatsvervangend Leider ongestraft voor "Landverrader" kan uitmaken, op grond van een vormingsbijeenkomst, waarvan de inhoud krachtens een schrijven Uwerzijds geen bezwaar ontmoette. Ik heb U in mijn schrijven dd. 22 oktober nog op iets anders gewezen, nl. op het feit,

dat de nagedachtenis van mijn Vader en de eer van mijn Moeder gelijkelijk met de mijne wordt besmeurd door de aantasting van mijn stamboom door leeken in de Beweging en zelfs in Uw naaste omgeving, en U verzocht de eenige afdoende weerlegging hiertegen, die mogelijk is te doen geschieden, door een algemeen onderzoek van de stamboomen der leidende functionarisen der N.S.B., met inbegrip van de mijne, door het thans reeds bestaande en volkomen geoutilleerde Sibbe-bureau. U kunt van mij niet verwachten, dat ik gezien deze feiten, waaraan ik gaarne nog andere zal toevoegen, juist aan die personen, die met het toezicht over de leden belast zijn, verdiensten zou gaan opsommen en verklaringen over mijn arische afstamming zou afleggen, die straffeloos het onderwerp zijn van onverantwoordelijke commentaren. Mijn eventuele verklaringen worden dan zinledig. Ik had U op grond van deze en de andere feiten in mijn brief van 22 oktober om een onderhoud verzocht, in de hoop VOOR het Tienjarig bestaan der Beweging alle misverstanden uit het verleden uit de wereld te kunnen helpen. U heeft mij dat niet toegestaan. In Uw antwoord van 8 november rept U met geen woord over dit verzoek of over de hier aangehaalde feiten.
Zoals gezegd, had ik gaarne de feestvreugde van de Beweging ten volle gedeeld, nadat door de zielscrisis, waarin de Beweging in de laatste anderhalf jaar heeft verkeerd en waarover ik in mijn bovenbedoeld schrijven van 22 oktober U zoo openhartig mijn bezorgdheid heb mede-gedeeld, zooveel moeilijkheden waren ontstaan. Dan verheugt mij dat deze zielscrisis thans is overwonnen, en de Beweging zoo eensgezind het tienjarig bestaan begaat.
Ik moge U voor de toekomst der Beweging mijn allerbeste wenschen uitspreken en eindigen met de hoop uit te spreken, dat temidden van de wereldhistorische gebeurtenissen onze Beweging onder Uw leiding haar breedst mogelijke volksche beteekenis spoedig zal krijgen. In de hoop, U na de feestdagen spoedig te mogen spreken, teeken ik met een krachtig Hou ZEE M. Rost van Tonningen.

Brief,
22 oktober 1941 M.M. Rost van Tonningen aan A.A. Mussert.
s'Gravenhage, 22 oktober 1941.

Leider,

Bij schrijven van 18 september 1941 werd mij door het Bureau "Strijd en Offer," een formulier ter invulling toegezonden. Op 18 oktober werd mij

een tweede schrijven, gedateerd 17 oktober, waarbij mij verzocht werd, voor het einde van deze week het formulier ingevuld terug te zenden. De bedoeling is klaarblijkelijk, dat de leden, die drager zijn van het vijfjareninsigne een onderscheiding krijgen, voor zoover zij door hun strijd en hun offers zich een dergelijke onderscheiding hebben waardig getoond. Het moge ter beoordeling der oude partij-kameraden noodig zijn, dergelijke formulieren toe te zenden. U zult mij echter ten goede houden, dat ik ter verkrijging van de bedoelde onderscheiding niet tot opsomming mijner offers ten overstaan van het bureau overga, daar ik deze als genoegzaam bekend mag veronderstellen.
Doch U als Leiderder Beweging moge ik eenige overwegingen voorleggen: Moet ik er aan herinneren, dat ik ontijdig, zulks in het belang van de door U dringend geachte stichting van het Nationale Dagblad, mijn post te Weenen verliet (hoewel mijn intrede in de Beweging in overeenstemming met U eerst maanden later zou plaatsvinden). Moet ik U uiteenzetten, dat ik met mijne oude moeder tezamen haar en mijn laatste spaarduiten verbruikte, daar ik wederom in nauwe overeenstemming met haar den steun van de zijde der Beweging tot het uiterste beperkte? Wilt U van mij hooren, dat ik genoeg zakenkennis had, om het waagstuk, de onderneming van het Nationale Dagblad, te onderkennen, gesticht als het was met onvoldoende middelen; onder leiding van en kennelijk niet tegen zijn taak opgewassen directeur (die door U binnen het jaar moest worden ontslagen op de rand van een bankroet); een dagblad, gespeend van behoorlijke journalistieke en administratieve krachten. Ik zette toen het kostbaarste bezit in, wat ik heb, mijn goede naam. Die goede naam werd ingezet in de meest bewogen politieke actie, die de Beweging sinds mijn intrede voerde, "de zaak Oss". Voor het beginsel, dat de ongereptheid onzer kinderen voor homosexueele priesters onaantastbaar moet zijn, vocht ik ALLEEN tegen een oppositie in de Beweging (katholieke intellectueelen), tegen de georganiseerde laster, tegen alle politieke partijen, lokte acht vervolgingen, berecht in alle instanties uit, werd in vier parlementaire interpellaties het woord ontnomen, twee maal uit het Parlement gegooid, reisde onverpoosd in vergaderingen het land af, om het volk te bewegen en bracht tenslotte den minister van Justitie Goseling ten val, dezen knecht van een misdadig priesterdom. Het was deze Goseling, die als reserve-officier van de Generale Staf wraak nam door mijn arrestatie als eerste der Beweging te bewerkstelligen, een arrestatie, waarbij ik machteloos werd tegen aanvallen mijner tegenstanders en tijdens welke ik in de rug aangevallen door kameraden, die ook thans nog een hooge positie in de beweging innemen. Herinnert U zich mijn werk in de Kamer? Heeft U de vele aanvallen nog in het geheugen, welke in het politieke bureau ook daartegen zijn gericht,

welke aanvallen in de zitting der economen onder leiding van kameraad von Brucken Fock in Uw aanwezigheid zoo jammerlijk mislukten, hetgeen U tot de erkenning der ongegrondheid dezer aanvallen bracht. In dien arbeid liggen nachten arbeid.

Moet ik U nogmaals, waarschijnlijk vergeefs, verhalen, hoe moeizaam ik na de nederlaag bij de verkiezingen van 1937 getracht heb, in Duitschland de waardeering voor de beweging in stand te houden; hoe ik in Berlijn de levering van goedkoop papier aan het Dagblad na de resultaatlooze reis van Chevalier en van Houten zoo krachtig doorzette, dat de Heer Wickel later aan d'Ansembourg zeide, mij de deur uit te hebben laten gooien, als het van hem afgehangen had. Deze werkzaamheid als "Handelsreiziger" werd vervolgens herhaald ter verkrijging van Duitsche advertenties en Duitsche abonnees. In een tijd, waarin elke Duitsche vriendelijkheid aan het adres van de N.S.B. door de regeering van Den Haag werd aangemerkt als een vijandige daad, werd minister von Ribbentrop op mijn herhaaldelijk verzoek door den SS-Reichsführer bewogen, U te ontvangen. Met den Reichsführer zelf bracht ik U in contact. Ik vroeg en verkreeg, na sterke oppositie overwonnen te hebben, plaatsing van Uw plan voor een Joodsch Tehuis in de Duitsche pers. Dit alles is thans muffe geschiedenis, evenals de eindelooze colportages in Rotterdam in den zomer en herfst van 1939, toen de schare bij het stijgen der spanningen langzamerhand tot een klein groepje dunde, die de gevaren bleef trotseeren. Onder de enkelen waren ook eenige dappere vrouwen, onder hen de dapperste van allen de toenmalige "vrouwenleidster Kameraadske Keers." Het heeft geen zin, het verleden op te halen.vooral niet als de waardeering ontbreekt en de laster in de Beweging als middel werd gehanteerd, om een richting, die ik onwrikbaar heb gehandhaafd, te treffen. Ik wil liever in dezen brief een poging tot opbouw van den toekomst doen. Daarmede geloof ik de Beweging nogmaals het beste te dienen. Het Nederlandsche Volk en ook onze Beweging is door den verloren oorlog tegen het Duitsche volk in een ernstige zielscrisis geraakt. Onze nederlaag heeft bij velen een minderwaardigheidscomplex te voorschijn geroepen; de steun, die onze Beweging kreeg van de Duitsche overheid, heeft elke ontplooiing van kracht in de oogen van het volk tot een misbruik van macht gemaakt. De Beweging zelf is innerlijk verscheurd. Zij startte op een Dietsch programma, dat jarenlang de volksche inzet op het Vlaamsche Zuiden richtte. Zij wordt thans met een ruk voor de verhouding tot de N.S.D.A.P. en haar Führer Adolf Hitler geplaatst. Zij zag enkele weken na den 10den mei de eerste mannen dienst nemen bij de Waffen SS en begreep dit veelal niet. Een verzet rees op en een neiging om een ieder, die de frontidee en dienstname in de SS propageerde, als een landverrader te bestempelen. Een zekere de Haas, een individu, die wegens malversaties uit het N. V. V. werd

verwijderd, kon Woudenberg en mij ongestraft beleedigen. Deze belediging werd noch door den toenmaligen leider van de C. l. D., thans leider van "Strijd en Offer", noch door Kameraad van Geelkerken, die maandenlang de bescheiden bij zich hield, gesignaleerd, laat staan bestraft. Uw instructies, zulks te doen, zijn niet uitgevoerd. Dit is voor mij niet maar geschiedenis. Hoe wordt mijn positie in de beweging als deze toestand blijft voortbestaan! U zelf heeft den Führer als Uw Leider, als den Führer aller Germanen erkend. U zelf heeft thans den eed van trouw van de W. A.-mannen op den Führer afgenomen, (De beëediging van een Wa-bataljon door Mussert op het Binnenhof in den Haag op 10 Okt. 1941 voor hun vertrek naar het opleidingskamp van het Vrijwilligerslegioen in Oost-Pruisen) wat ook een jaar geleden nog veelal tot ernstige meeningsbotsingen aanleiding zou hebben gegeven. Het is verheugend, deze ontwikkeling in Groot-Germaanschen zin. Zij is ook een eisch van menschelijke waarachtigheid in het aangezicht der doode kameraden, die aan het front vielen na den onvoorwaardelijken eed van trouw aan den Führer te hebben afgelegd. Deze mannen vielen voor de Gemeenschap der Germaansche Volken en hun Führer. Zij waren bezield door hun geloof aan de eeuwigheid van hun volk en de heiligheid van de wetten van het bloed. Deze mannen, die hun leven aan het front inzetten, dwingen den eerbied af van onze tegenstanders. Ik kan begrijpen, dat U nu door "Strijd en Offer" de oude kameraden bijeenhaalt, die ook voor den 10den mei pal stonden en thans te oud of te invalide zijn, hun inzet aan het front te vernieuwen. Doch wat ik niet kan begrijpen is, dat U de richting, die deze ontwikkeling met ontembare stoerheid heeft voorgestaan, onder Uw oogen laat beleedigen, belasteren. Dat de personen, die door hun onwankelbare wereldbeschouwing op den weg naar den Führer, de uiterste voorhoede hebben gevormd, veelal als jachtwild worden vervolgd.

Hiermede ben ik aangeland op de tweede vraag van het formulier, die mij opviel, nl. "Staat gij volkomen trouw achter den Leider ?" Het zou onmannelijk en eerloos zijn, U hierop een onoprecht antwoord te geven. De feiten, waartoe ik thans kom, spreken voor zichzelf. In den strijd, die ik boven heb geschetst, heb ik mede in het brandpunt gestaan, niet omdat ik dit nu sociaal gewenscht heb, doch omdat mijn overtuiging mij daartoe noopte. Waar de bedoeling van dit schrijven is, tot klaarheid te komen, verzoek ik U het volgende relaas in dit licht te beschouwen.

Ik ben Nationaalsocialist geworden door de aanschouwing van den Heldhaftigen titanischen strijd der Oostenrijkers en door de lezing van "Mein Kampf" in EEN enkele nacht. Ik vond in Hitler's werk al hetgeen, waarop ik mijn gansche leven gehoopt had. Wat ik moeizaam als diepe

geloofsovertuiging had verworven, was hierin neergelegd. Sindsdien vulde mijn nationaalsocialistische wereldbeschouwing mijn leven, zij is mijn onwankelbaar Godsgeloof.
Mijn intrede in de N.S.B. en het daarmede verbonden aanvaarden van Uwe leiding was een weloverwogen daad van diepen ernst. Ik meende als Nederlander de plicht te hebben, dit volk in een Nederlandsche Beweging te dienen, doch was er mij van bewust, dat ik in de wereldbeschouwing ver van de N.S.B. afstond.
Ik heb bij de intrede in de Beweging mijn gelofte afgelegd en heb er steeds, temidden der grootste moeilijkheden naar gestreefd mijn woord gestand te doen. Mijn gelofte staat nog steeds en MIJN HOUDING IN DE TOEKOMST ZAL DEZELFDE ZIJN ALS ZIJ STEEDS WAS. Mocht ooit, naar mijn diepste overtuiging een conflict ontstaan met den wereldbeschouwing van den Führer, dan zal ik evenals in het verleden mij ruiterlijk tot U wenden, om alles open te leggen. Vanzelfsprekend heeft U als Leider te beslissen. U begrijpt, dat zulke conflicten met Hitlers wereldbeschouwing mij in het verleden vaak voor een zwaren strijd hebben gesteld en het is dan ook mijn hoop, dat de N.S.B., hoe groot ook de innerlijke strijd in de Beweging heeft mogen zijn, tenslotte tot de klaarheid van Hitler's wereldbeschouwing moge komen. Dit zou voor mij innerlijk een groote verlichting zijn.
Ook hier wil ik geen historie ophalen. U weet, welke botsingen ik gehad heb bij de verdediging der beginselen. Kameraden als Roskam, Woudenberg en anderen hebben er trouwens evenzeer voor gestreden. U weet, dat vooral de Jodenkwestie tot ernstige botsingen in den politieken Raad, vooral met Kameraad van Geelkerken aanleiding gaf, totdat de eerste schrede werd gezet: de sluiting der Beweging voor de Joden in Uw decemberrede 1938, een daad, die met onbeschrijflijke vreugde werd ontvangen.
De bezetting van ons land verraste de Beweging in haar langzame ontwikkeling naar de wereldbeschouwing van den Führer toe. De nog aanwezige Joden en vrijmetselaars (voor zoover bekend) werden thans uit de Beweging verwijderd of" kalt gestellt". Dit heeft mijn innerlijken strijd vergemakkelijkt.
Tijdens mijn gevangenschap is, om redenen, die ik hoogstens kan bevroeden, doch nauwelijks kan bewijzen, een tegenactie ingezet. Deze viel samen met de uitnoodiging, welke in de knechtenpers der toenmalige Regeering aan de Beweging werd gericht, om zich van mij te distancieeren, een streek, die men van Goseling en zijn trawanten kon verwachten. Den dag daarop begaf zich Kameraad Harloff tot U, vertoonde U op een vodje papier een mededeeling, dat ik U in Duitschland ondermijnd had, een mededeling, die hem notabene was verschaft door een ambtenaar der

recherche derzelfde regeering, die van de Beweging eischte, dat zij mij zou verraden. De eisen van Woudenberg om door een forsche actie in de Kamer de onvoorwaardelijke solidariteit der Beweging met haar gevangen kameraden (Feldmeyer, Kröller, van der Oordt en mijzelve) te documenteeren, strandde o.a. op de laaghartige opmerking, dat men niet wist, of ik misschien toch landverraad had gepleegd. Aan het Nationale Dagblad werd verboden, over mij te schrijven en toen ik tenslotte ziek uit de gevangenschap terugkeerde, vernam Feldmeyer dat hij afgezet was als leider van de Mussertgarde en ik moest hooren, dat de Marchant et d'Ansembourg mijn werk als gevolmachtigde voor de betrekkingen met Duitschland had overgenomen. Eenigen tijd moest ik door een toeval ervaren, dat U de meening in een schriftelijk rapport aan een Duitsche instantie had weergegeven, dat ik U in Duitschland ondermijnd had. Den avond van mijn terugkomst, was mij dit alles nog onbekend. Ik werd bij verrassing per auto afgehaald, om bij den "Reichsführer" en den Rijkskommissaris te verschijnen, verklaarde daar in den loop van het gesprek, geen oordeel af te kunnen geven over den toestand, alvorens U te hebben gesproken, wat op den volgenden dag geschiedde. U heeft mijzelf toentertijd over dit bewijs van loyaliteit gesproken. In het belang van de Beweging verscheen ik als eerste met een geüniformeerde troep op straat, overtrad alle nog bestaande verboden (uniformverbod, colportageverbod, marschverbod) en bewerkstelligde de afschaffing dezer verboden na hevige straatgevechten. Wat de nieuwe gevolmachtigde voor Duitschland de Marchant et d'Ansembourg niet bereiken kon, heb ik toen voor U geregeld "de vervoergelegenheid voor den partijdag in Lunteren". Het resultaat was, dat men mij, op het drijven van den overste de Jong, de W.A., met wien ik bovenvermelde resultaten had bereikt, ontnam. Tenslotte begon een wei-georganiseerde campagne tegen mijn stamboom, waarbij de lasteraars er zorgvuldig voor zorgden hun anoniemiteit te behouden.

Het is ieders recht, zich ervan te overtuigen, of de leidende personen in een nationaal-socialistische Beweging van zuiveren bloede zijn. Ik had dit destijds in 1936 reeds begrepen, had ook begrepen, dat hierin klaarheid moest bestaan. Aanvankelijk met geringe middelen, doch later vooral na mijn benoeming tot President der Nederlandsche Bank (Daartoe in staat gesteld door mijn ruim inkomen) heb ik alles op alles gezet, om ongeacht de kosten, klaarheid in mijn stamboom te brengen. Dat is ook gelukt, in een mate, waarop weinig functionarissen der Beweging kunnen bogen. Daar ik weiger, mijn stamboom als eenling te laten onderzoeken, vroeg ik U de stambomen aller hooge functionarissen der Beweging, inbegrepen de mijne, te laten onderzoeken. Dit kan op korten termijn geschieden door het

Sibbeamt, die het apparaat daartoe heeft.
Gebeurt dit niet, dan moet ik vaststellen, dat de vraag in het formulier aan de leden gesteld, of zij arisch zijn, zinledig is en dat de fluistercampagne tegen mij het uitvloeisel is van een laffe haatcampagne, die de aandacht van eigen bloedmenging af wil leiden. Men tast met deze campagne de nagedachtenis van mijn vader aan en beleedigt mijne moeder, die als een oude vrouw de beweging dapper diende.
Doch laat ik van het persoonlijke op het zakelijke overgaan. Ik kan rustig afwachten hoe dilettanten en lasteraars aan mijn stamboom liefhebberen, doch reeds heeft men in het hoofdkwartier zelf functionarissen met Joodsche bloedmenging ontdekt. De voortwoekerende twijfel, over en de aanwijzingen van enkele functionarissen van het Hoofdkwartier als Joodsch gemengdbloedigen tast echter de Beweging in haarwortels aan en maakt elke actie tegen de Joden onzerzijds tot een aanfluiting onzer beginselen. Het gerucht verspreidt zich; de Beweging wordt er kwetsbaar door. Hiermede kom ik tot de toekomst en de taak onzer Beweging. Het politieke beeld van Nederland is op het oogenblik als volgt: Als draagsters der Nationaal-Socialistische Gedachte treden in Nederland op het oogenblik op, de N.S.B., de N.S.D.A.P.
De N.S.D.A.P. (Arbeitsbereich der Niederlande) maakt deel uit van een partijorganisatie, die later over het heele gebied van den Germaanschen Statenbond zal heengrijpen en waarschijnlijk door de V.D.A. (Volks Deutschen Ausland) officieel vertegenwoordigd zal zijn bij de Duitsche Gezantschappen in alle Staten van Europa. Het partijinsigne der N.S.D.A.P. zal de deuren in ons geheele vasteland openen. Door het begrip Volks-Deutsche zullen weldra meer dan 40.000 kinderen en hun ouders in Nederland in de gemeenschap opgenomen worden, die doorde N.S.D.A.P. (Arbeitsbereich) worden verzorgd. De organisaties der N.S.D.A.P. als H.J.; N.S.F. enz. breiden zich snel uit en beschikken over een groeiend aantal leden en "Heime". Achter partij en nevenorganisaties staat de kracht, de ervaring van de N.S.D.A.P. in Duitschland. De Partij is door-drongen van de wereldbeschouwing van den Führer. Het is mij en met mij waarschijnlijk tal van anderen niet geheel duidelijk hoe de verhouding zal zijn tusschen N.S.B. en N.S.D.A.P.. De contacten breiden zich op alle terreinen uit. Ik zal U niet vervelen met beschouwingen over de samenwerking tusschen Nationale Jeugdstorm en H.J.; N.S.V.O. en N.S.V. enz. U is daar zelf dagelijks mee bezig. Laat ik komen op mijn eigen terrein, nl. het economische gebied. Hier ontwikkelt zich de zaak aldus, dat wij economisch meer en meer met het Rijk een geheel worden en in dit grootere kader datgene willen verwezenlijken, wat ik tegenover U "de gelding van den Nederlandsche mensch in de Germaansche ruimte" heb genoemd. Een toenemend

aantal bedrijven in Holland raakt door de ariseering, door Feindvermögen of anderszins onder het beheer van een Verwalter en tenslotte in het bezit van Duitsche ondernemingen. Ik bevind mij in een uiterst moeilijke positie, daar ik bestormd word door Kameraden, die zelf in aanmerking hadden willen komen voor de leiding van een dergelijk bedrijf, of overname daarvan.

Daar velen niet kapitaalkrachtig zijn, ben ik op het oogenblik bezig een regeling te ontwerpen om door middel van het Middenstandscrediet deze Kameraden tegemoet te kunnen komen.

Er zijn op economisch gebied dus twee, of eigenlijk drie elementen, die onze aandacht verdienen. In de eerste plaats kapitaalkracht. In de tweede plaats de kundigheid, en in de derde plaats de samenwerking met de Duitsche bezettingsautoriteiten, bij de overname van te ariseeren bedrijven door Nederlanders. De machtsverhoudingen liggen veelal op het oogenblik zoo, dat onze Partij vanzelf teleurstelling moet wekken en de N.S.D.A.P. hier den voorrang krijgt. Ik hoop op korten termijn in deze gezamenlijk met Kameraad Gips enkele voorstellen te doen en misschien zal het goed zijn om de zaak eens met den Reichskommissar, met Generalkommissar Schmidt en Generalkommissar Wimmer te bespreken, nu minister Fischböck vertrekt.

Ik heb hier even uitgewijd op een terrein, dat ik zelf overzien kan en waarvan ik de moeilijkheden kan schetsen, die er zouden kunnen ontstaan en de verhoudingen tusschen N.S.D.A.P. en N.S.B. zouden kunnen vertroebelen

Zoo is het overal. Ik kan U makkelijk tal van andere voorbeelden noemen. Een ding is ontegenzeggelijk waar, dat men de ervaring en het organisatie vermogen en de financieele kracht der N.S.D.A.P. overal duidelijk kan waarnemen.

Ik kom nu tot de N.S.B. Zij is onze Beweging, U is haar Leider. Zooals U zelf zegt, beschouwt U Hitler als den Führer aller Germanen, die als het ware de top vormt, van het geheel. Hoe zal in de eerstvolgende jaren de verhouding van het Nederlandsche volk t.o.v. onze Beweging en de N.S.D.A.P. zijn? Zooals ik U reeds mondeling eenmaal zeide, is ons volk door het doodzwijgen onzer beweging en door het ontbreken van een zoo tastbaar martelaarschap voor 10 mei als in de Duitschen en Oostenrijkschen terreur is aanschouwd veelal onbekend met den strijd, dien wij tot 10 mei tegen de overmacht onzer vijanden streden.

De Nederlanders, die om welke redenen ook (en helaas zullen er ook tal van opportunisten zijn) mettertijd tot inkeer gekomen, lid willen worden van een Nationaal-Socialistische organisatie zullen, als zij in hun stamboom eenige Duitsche voorouders hebben (dat zijn er zeer vele) de keuze hebben tusschen de N.S.D.A.P. en de N.S.B. respectievelijk als

Volksdeutsche of als Nederlander. Treedt een Volksdeutsche in de N.S.D.A.P. (Arbeitsbereich) dan deelt hij in alle voorrechten, welke een Duitsch lid op het Europesche vasteland zal genieten en behoudt bovendien zijn Nederlanderschap. Adolf Hitler is zijn Führer. Het zou een misvatting zijn dergelijke personen uit hoofde van deze gedragslijn zonder meer als Duitschers te bestempelen. Want kozen zij de N.S.B., dan is, waar U zelf Hitler als den Führer aller Germanen heeft bestempeld, tenslotte Hitler evenzeer hun Führer als bij hun intrede in de N.S.D.A.P.

Het is in het belang van de gemeenschappelijke zaak van het Nationaal-Socialisme, dat het Nederlandsche volk niet den indruk krijgt van een concurrentie tusschen N.S.D.A.P. en N.S.B. als het voor het Nationaal-Socialisme gewonnen wordt. Hoe zuiverder dit ideaal wordt gesteld, des te eerder zal ons doel zijn bereikt. Hoezeer het probleem alle strijders bezighoudt, moge uit het volgende blijken:

Een der oudste en beste strijders onzer Beweging, die U zeer zeker trouw is toegedaan zeide mij nog dezer dagen: Als het niet lukt om de Nederlanders als volwaardige mannen hun taak in Nederland te doen vervullen, doch zij door het mislukken onzer Beweging als niet gelijkgerechtigde burgers in den Germaanschen Statenbond zouden moeten leven, ware de Anschluss beter geweest, want dan was de gelijkgerechtigheid vanzelf gekomen.

Ik wil niet verder uitwijden, doch U om een onderhoud verzoeken. Als ik tot de innerlijke geslotenheid der Beweging kan bijdragen, zal ik met vreugde mijn taak vervullen.

In de hoop dat U mijn schrijven als een oprechte poging tot positieve medewerking wilt waarderen, teeken ik, Hou Zee,

M. Rost van Tonningen

Om een einde te maken aan de concurrentiestrijd tussen de verschillende Nationaal-Socialistische groeperingen werd van duitse zijde noodgedwongen toch besloten om de NSB als grootste partij,ook de enige organisatie op het gebied van het nationaal-socialisme te maken. Op 10 december 1941 legde Mussert de eed op Adolf Hitler af en op 14 december werd de NSB als enige Nationaal-Socialistische partij erkend. Op 17 mei 1942 vond de eerste beëdiging plaats van onze SS mannen op de Führer, in aanwezigheid van de Reichsf ührer H. Himmler, de stemming was zeer plechtig. Himmler had prachtig gesproken in de dierentuin.

M.M. Rost van Tonningen aan A.A. Mussert.
Den Haag, 13 december 1941

Leider,
Het historische oogenblik, waarop U in Berlijn den eed van trouw aan den Führer aflegde valt samen met het tienjarig bestaan der door U gestichte beweging en met EEN der meest critieke perioden in de historie van ons volk en vaderland. Ik moge U het allerbeste toewenschen in de zware taak van opbouw van ons land, des te zwaarder, nu ons koloniaal Rijk definitief van ons afgescheurd dreigt te worden. Moge het U gegeven zijn, in de groote gemeenschap der Germaanse volken, ons volk weldra in onderlinge verbondenheid in onze beweging te vereenigen. Het feit, dat door U in zoo plechtige wijze de band tusschen onze beweging en den Führer aller Germanen is gelegd, vervult mij met groote vreugde waar, zooals ik U schreef, ik in mijn eigen ontwikkeling tot Nationaal-Socialist dezen zelfden weg innerlijk heb afgelegd. Ik hoop, dat allen in en buiten de beweging U op dezen weg in volle eensgezindheid zullen volgen en dat wij U in de zware taak naar onze beste overtuiging en met alle kracht zullen mogen steunen. Hou Zee!

M. Rost van Tonningen

Mijn man heeft - om verdere klippen te omzeilen - in een gesprek onder vier ogen met den Führer, Adolf Hitler, de afspraak gemaakt, dat de door hem afgelegde eed op Adolf Hitler zou prevaleren boven de eed, die hij op Mussert, als leider van de NSB, zou afleggen, dit zou evenwel niet bekend worden in de buitenwereld. Vandaar, dat men bij vele geschriften van mijn man, overal de kanttekening aantreft, "...zolang Adolf Hitler leeft."

In het begin van 1942 werden de eisen van de duitse kustverdediging van dien aard, dat niet alleen het dorp Scheveningen, maar ook het westelijk deel van Den Haag geëvacueerd moest worden. Om die reden verhuisden mijn man en ik met onze zoon van ons geliefd huis aan de Nieuwe Parklaan naar het ouderlijk huis van de "van Haren Nomans" aan de **Riouwstraat 216,** waar tot op die dag mijn grootmoeder geheel alleen woonde, met de vast in dienst zijnde huisknecht Christiaan, die vroeger lakei bij het Koninklijk huis was geweest. Mijn grootmoeder verhuisde naar haar dochter in Hilversum, en wij namen de huisknecht over, die uiterst belangrijk voor ons werd, door de vele ontvangsten en diners, die ik moest geven. Dit huis, dat een van de mooiste huizen van Den Haag was, is nu de Spaanse ambassade geworden, waar kort geleden nog een bomaan-

slag op gepleegd werd.
Voor mijn man en mij behoorden deze maanden in het voor-ouderlijk huis misschien tot onze gelukkigste tijd.
Het was toen voor bekende NSB-ers een moeilijke tijd, omdat de illegaliteit verschillende hooggeplaatste personen, uit de weg ruimden door sluipmoord, zoals Generaal Seyffardt, Mr. Reydon en zijn vrouw, Dr. Posthuma etc. Om die reden werd verordend, dat wij 's nachts bewaking zouden hebben, en wel een ATL-er (Algemeen Toezicht Leden). Mijn man was juist niet aanwezig dien nacht, toen deze ATL-er ons huis 's nachts moest bewaken. De volgende dag werd ik door Mussert opgebeld, met de mededeling, waarom ik in mijn huis een groot schilderij van Hitler had, - die wij van de Führer persoonlijk gekregen hadden - en geen portret van Mussert. Na thuiskomst van mijn man, werd mijn man zo boos, dat de ATL-er ons huis direct uitgezet werd, en wij Rauter vroegen, de verdere leiding in handen te nemen. Wie schetst mijn verbazing, toen ik rustig in de voorkamer zittend, plotseling de Grüne Polizei zag verschijnen, 12 man sterk, die met commando's door mijn huis marcheerden, waarbij om de twee uur iedere kamer van ons huis, alsook onze slaapkamer doorzocht werd naar mogelijke aanslagplegers. In mijn wanhoop belde ik wederom de volgende dag Rauter op, en zeide hem, dat deze bewaking," des Guten zuviel was", en dit op andere wijze nog erger was dan de vorige ATL-man. Rauter wanhopig: "Aber, Frau Florrie, ich habe mein Möglichstes getan, was jetzt..". Binnen enkele dagen kwam toen de verordening, dat elke hoge functionaris vaste lijfwachten kreeg, wij in totaal 8 stuks, aangezien mijn man en ik, als nummer 1 en 2 bovenaan prijkten op de dodenlijst van de Nederlandse illegaliteit.. De gewone functionarissen van de NSB kregen in die tijd ter hunner verdediging een jachtgeweer uitgereikt.

Nederlandsche Oost Compagnie N.V.
opgericht 6 juni 1942.

De economische inzet van de Germaanse randstaat op de grondslag van gelijkberechtiging met de inzet van het Duitse Rijk werd zowel door Rijksminister Rosenberg, als door de Rijksmaarschalk ondersteund. Mijn man was van mening, dat wij niet dadenloos de zware slagen van het noodlot moesten aanvaarden, die ons vaderland getroffen hadden. De koloniën waren verloren gegaan, en het overzeese verkeer werd afgesneden. Wij wilden graag de zware opgave, welke ook aan ons volk gesteld werd, verstaan en het goede en hoopvolle in de toekomst erkennen. Dit verscheurde, oneensgezinde Europa, werd, naar wij hoopten, als een gepacificeerd groot ruimtegebied met een vrij goederen verkeer uit de puinhopen van de oorlog omhoogkomen. Uit deze geweldig vergrote ruimte van Europa zal eenmaal het verkeer gedwongen naar de uitvalspoort tussen Jutland en Bretagne dringen en ook onze zeehavens weer tot bloei brengen..
Het zou onwaardig zijn dit toekomstige opbloeien van Europa als een geschenk aan te nemen. Veel meer willen wij door actieve medewerking in volle oorlogstijd de aanspraak op de inachtneming van onze wensen bewerken.
De wederopbouw van het, van bolsjewisme bevrijde Oosten was ten tijde van de Stichting van de Oost-Compagnie de allereerste taak. De ontsluiting van deze gebieden scheen overigens ten aanzien van het schokkende lijden van de daarlevende volken, een gebod der menselijkheid. Daarvandaan zou naar onze mening een ieder, ongeacht zijn politieke instelling in staat geweest moeten zijn, om met vreugde aan dit werk deel te nemen. Het Nederlandse volk moest uit de terugkeer naar het werkterrein van haar voorouders in de oostelijke gebieden reeds nu het ruimte begrip van het wordende Germaanse Rijk van het Nieuwe Europa leren erkennen. Wij moesten ons volk in volle oorlogstijd de weg uit zijn huidige noodsituatie naar de nieuwe economische opbloei na de oorlog voorbereiden. Wij waren en zijn vol vertrouwen, dat ons volk door deze taak zal groeien en dat het door zijn prestaties zich de gelijkberechtiging met het duitse broedervolk zal verwerven. Want deze gelijkberechtiging kan alleen in de wederkerige achting van onze beide volken verankerd zijn. De meningen over de indeling van de oostelijke gebieden in de wordende europese economie zijn gedeeltelijk nog onopgehelderd. Eensdeels werd ons de mening overgebracht, dat de oostelijke gebieden niet geïndustrialiseerd moesten worden en dat zij veeleer als grondstof-

gebieden de basis voor de europese industrialisering moesten veilig stellen, aan de andere kant was juist het doel van de deelneming van de Germaanse Randstaten aan de wederopbouw van het oosten, de verplaatsing van werkloze bedrijven naar deze gebieden. Met alle kracht heb ik mij tegen deze opvatting gekeerd. In de Germaanse landen liet zich een verdere vergrote vlucht van het platteland niet vermijden, wanneer na de oorlog in het midden en aan de kust van Europa één geforceerde industrialisering zou worden doorgevoerd.
Het voorbeeld van Engeland dient een ernstige waarschuwing tegen een dergelijk streven te zijn. We zouden dit probleem niet behoeven te vermelden, wanneer het zich niet in interessante gevallen had aangediend, zoals bij de verplaatsing van oliemolens of textielindustrieën, waar aanbiedingen onzerzijds werden afgewezen.
De duitse autoriteiten en wij zagen helder in, dat er gedurende de oorlogsvoering van normale economische verhoudingen geen sprake kon zijn.
Het risico van een economische werkzaamheid in het oostelijk gebied overschrijdt de opzet van de meest gedurfde onderneming in vredestijd. Wij wisten, dat wij in vele leidende-en aan Engeland-horige economische kringen op een enorme weerstand zouden stuiten, maar ook een zeer grote belangstelling zouden aantreffen. Ik zou hier uitdrukkelijk willen accentueren, dat van duitse kant ons aanvankelijk het standpunt werd opgedrongen, dat wij voor het aantrekken van het nederlandse zakenleven, het eigen belang van de leidende zakenkringen moesten prikkelen, door behoorlijke winsten in het vooruitzicht te stellen, die de deelneming aan de inzet in het oosten moesten aanmoedigen. Van duitse zijde werd er de nadruk opgelegd, dat de prestaties van de Nederlanders in het oosten met tegenprestaties uit de oostelijke gebieden beantwoord zouden worden. Hieraan werd evenwel niet altijd de hand gehouden. Gedurende het verdere verloop van de oorlog bleek dat, ondanks de grote inzet en belangstelling van vele nederlandse bedrijven en vaklieden voor de Baltische landen en de Oekraïne er een zwak punt was, en wel dat zij ongewapend in deze oostelijke gebieden verbleven, waardoor zij helaas steeds meer een doelwit werden van de activiteiten van de steeds sterker wordende partisanen, die hen zonder enig risico konden vermoorden. Ondanks alle pogingen van mijn man, om deze mensen te bewapenen met geweren, werd dit van duitse zijde niet toegestaan. Gezien het verder verloop van de oorlog werd het streven van de Oost-Compagnie gedoemd tot mislukken. Al naarmate de fronten elkander naderden, werd de toestand voor de leiding steeds benarder. Dit leidde er tenslotte toe, dat de leiding van de Oost-Compagnie, onder directie van Mr. D. Krantz, zich in Lübeck moest overgeven aan de Geallieerden. Medewerkers van de

Oost-Compagnie waren naast Mr. D. Krantz, Ir. P. Heerema, Ir. C. Staf, P. van Leeuwen Boomkamp, H.C. van Maasdijk, Ir. F.E. Müller, E.J. Voute, Dr. C.W. Zahn, F.B.J. Gips, Dr. L.P.Krantz, Ir. E. van Dieren, F.L. Rambonnet, G.J.Ruyter, W.T. Robertson, A.A. Hofman Sr, P.H Hoekstra, D. Blankenvoort, E.J. Cool, J. van Hoey Smith, P.J. Tack etc..............
Juist door alle beperkingen, die de oorlogsvoering ons oplegde, was het streven van mijn man en mij er op gericht, onze medewerkers zoveel mogelijk in hun moeilijkheden te steunen, en af en toe een kleine intieme bijeenkomst van circa 100 man te organiseren in ons huis. Dit voorzag des te meer in een behoefte, omdat juist onze mensen zoveel dierbaren aan het front moesten verliezen.

Midwinterzonnewende.

Hier spreekt Mevrouw A. de Brune-Verker
We waren uitgenodigd het Joelfeest te komen vieren, en echt Joelfeest, in den huize Rost van Tonningen. Nu, we wisten al, als het feest door Kameraadske Rost van Tonningen geleid zou worden, dat het dan niet een feest zou worden van rumoerige vreugde en lawaaierig plezier, maar dat het zou zijn in de gedachte van onze voorouders. Hoe het zou zijn, dat wisten wij niet en we gingen dan ook nieuwsgierig en met verwachting op pad. In de hal, die keurig versierd was met dennegroen en hulst werden we door de gastvrouw allervriendelijkst ontvangen. Een behagelijke warmte en een geur van dennegroen verspreidden zich door het huis. Spoedig schaarden we ons allen om den mooien lichtboom. Deze lichtboom was anders dan de protserige kerstboomen, die zoo langzamerhand in de mode waren gekomen. In plaats van de groote glimmende glasballen was de boom net heel iets anders versierd. Boven in den boom het wentelend zonnerad, dan alle teekens van den dierenriem, de kreeft, de tweelingen, de steenbok, de boogschutter, de waterman enz. en de verschillende runen, de odal-, de hagal-, de Siegrune en de wolfsangel. Al deze dingen waren van koek gebakken. De levensboom van koek hing ook in den boom. Vele kaarsjes verlichtten het geheel en deden de echte appels, die in plaats van de glasballen hingen glimmen, dat het een lust was. Maar wat stond er tegen den boom aan? Het huisje van Hans en Grietje, een beeldig rood huisje overal bedekt met koek. Een pad leidde naar het huisje toe. Wat zou dat beteekenen? Spoedig zouden wij het te weten komen. De gastheer opent de plechtigheid en beveelt zijn vrouw: "Ontsteek de heilige vuren." De gastvrouw steekt hierna de kaarsen aan. Hij vertelde, dat hij blij was zijn medewerkers en hun gezinnen eens allen bij elkaar om hem heen te zien. Doordat hij als zoo velen in dezen tijd met werk overladen was, was er zoo weinig gelegenheid persoonlijk met

elkaar in aanraking te komen. Het Joelfeest had hem echter een geschikte gelegenheid daartoe geleken en de gastvrouw had zich verdiept in de oude gebruiken en de oude sagen en dienovereenkomstig moet men het Joelfeest zien als de overwinning van het licht over de duisternis. In letterlijken zin heeft de zon op dezen dag het laagste punt bereikt en zal ze van nu aan weer in krachten toenemen. Maar ook in figuurlijken zin is dit waar en zoo leggen we op dezen dag opnieuw de eed af.

Hem willen den eed wij vernieuwen, in Wendenacht,
die in dit wereldgebeuren de Wende volbracht.

Nu nam de gastvrouw het woord, begeleid door zachte pianomuziek en vertelde ons van Hans en Grietje. Hansje het maanmannetje en Grietje het zonnetje. Er stonden op den weg naar het peperhuisje twee lichten: voor het eene stond een sikkeltje, dat was het maanmannetje of wel Hansje, voor het andere een cirkeltje met stralen, dat was het zonnetje of wel Grietje. Nu hoorden we hoe Hansje sterretjes verzamelde en daarmee den weg weer terug wist te vinden, toen de booze wintervrouw hen in het bosch alleen liet. Een tweede keer echter toen het erg donker was, kon Hans ook de sterretjes niet meer vinden. Dan hooren we hoe een mooi, wit vogeltje hen naar het peperhuisje lokt; hoe dan Hans en Grietje weer langzamerhand in krachten toenemen en de booze wintervrouw overwinnen. Dan wordt er een grootere zon en maan voor het lichtje gezet en een groote zwaan brengt Hans en Grietje weer naar huis. Voor kinderen een prachtig sprookje, voor ouderen een verhaal met diepen inhoud: steeds zal het licht overwinnen. Dan vertelde de gastvrouw nog een sprookje, hoe menschen en dieren Baldur, de zon gingen zoeken. Zij dachten, dat hij dood was, maar één had het geloof, dat hij nog ergens moest zijn en sleept hen allen in hun geloof mee en zoo vinden ze dan na vele moeilijkheden door dat vaste geloof, in den bergen een klein gouden kindje, dat straalt als de zon. Het is de herboren zon. Na appelen en zilverdraden ten geschenke gekregen te hebben, rent mensch en dier weer naar huis terug om de hunnen te vertellen, wat ze gezien hebben en iedereen leeft weer op.
Twee mooie vertellingen met een diepe waarheid. Allen, groot en klein, hebben ingespannen zitten luisteren en ieder heeft het op zijn manier beleefd. Nadat er nog eenige kerstliederen door de kinderen gezongen werden, was het plechtige gedeelte van het feest geëindigd. De gastvrouw haalde eenige dennetakken onder den boom weg en daar kwam een heele stapel verrassingen te voorschijn. Voor ieder was er iets, voor de kleinen speelgoed en voor de groten spreuken, die door de gastvrouw uitgezocht en geschreven waren. Daarnagingen we naar de aangrenzende

kamer en daar wachtte ons een nieuwe verrassing. We zagen daar een door kaarsen verlichte en met bloemen versierde tafel vol met koek, koekjes, taart en snoep en daar voor een hele grote pot met erwtensoep. Prachtig en heerlijk, maar even gingen onze gedachten verder, hoe was dat mogelijk in deze tijd van schaarste? De gastheer en -vrouw raadden al gauw onze gedachten en spoedig werden wij verder ingelicht. Wat was het geval geweest; Kameraad Rost was een week geleden van een reis naar de Oekraïne teruggekeerd en daar had men hem een pakket van de eerste oogsten van de Oekraïne meegegeven. Meel, suiker, boter enz. en hiervan had de gastvrouw alles zelf gebakken en gemaakt. Hier ondervonden we in kleinen kring het grote gebeuren. Nog staan de jongens aan. het oostfront en achter het front wordt al met man en macht gewerkt om Europa te behouden. De avond werd verder doorgebracht met heerlijk eten en gezellig samenzijn. Als laatste mochten de kinderen de boom van zijn lekkernijen beroven. Kleine Grimbertje zat genoegelijk op de schoot van grootmoeder Rost en deze vroeg mij ook voor hem, de kleine Rost, iets te halen. Ik wist een hagal-rune te bemachtigen en bood hem deze aan. Grimbert pakte hem met zijn twee knuistjes beet, keek me veel betekenend met zijn pientere oogjes aan, alsof hij zeggen wilde," wij begrijpen elkaar wel" en begon erop te sabbelen. Eindelijk was dan het uur van afscheid daar en begonnen de verschillende gezinnen te vertrekken. Wij gingen allen heen gesterkt door de blijde boodschap. Dat het licht toch zal overwinnen, hoe diep het duister ook moge zijn. Toen het plechtige deel afgelopen was en het uitdelen van koek en geschenken begon, zeide iemand naast me: "dat is voor velen het voornaamste". Dit is niet waar, want de koek en geschenken zijn we werkelijk na enige weken vergeten, maar de mooie boom met zijn versieringen en kaarsje en het peperhuisje van Hans en Grietje zullen steeds weer voor onze geest komen. Steeds weer bij "Zonnewende" zullen we dat alles zien en het zal na vele jaren nog in onze herinnering zijn en weer voor onze geest komen.Steeds beter zullen we alles begrijpen. Vooral op de kleintjes zal dit een onvergetelijke indruk gemaakt hebben. De gastvrouw komt alle eer toe voor haar moeite en de vele uren, die zij daar aan besteed moet hebben. Het zal wel één van de mooiste Joelfeesten zijn geweest, die in ons land gevierd zijn.Dit is pionierswerk in het voorlichten van ons volk tot de werkelijke en ware geest van het Germaansche ras.

Heil!

Het vierde oorlogsjaar voor Germanje.

Helaas de laatste maanden gaat het hard tegen hard. Overal moeten voorzorgsmaatregelen genomen worden tegen de steeds fellere aanvallen, die deze oorlog met zich mede brengt. Mijn man heeft een groot deel van zijn leven vele gevaren onder ogen gezien, is echter steeds strijder voor zijn idealen gebleven. Doch ieders weg van komen en gaan ligt in de kosmos verankerd, ieder van ons draagt in zich de plicht naar deze stem te luisteren en ondanks vallen en opstaan, positief ernaar te handelen. Helaas schreven verordeningen voor, dat nu ook Den Haag ontruimd moest worden, daarom moesten wij wederom verhuizen naar Amsterdam, en kregen een huis in de Viottastraat 41, waardoor mijn man zijn tijd verdelen moest tussen zijn werk in Den Haag, Amsterdam en Deventer, (Schalkhaar, Departement van Financiën), dicht bij ons tweede huis te Schalkhaar. In juni van het vierde oorlogsjaar voor Germanje mijmert mijn man over zijn tweede spruit. Hij schrijft: "Als alles gaat, zoals de sterren het zeggen, zal ons tweede kind geboren worden in het teeken van de Leeuw tusschen 22 juni en 23 augustus, dus in de taal van de "Edda" in Gladsheim, in de vijfde maand, waar de Edda van Odin verhaalt:
"Scharf spähte sein Auge trotsdem wie keins in Walhal und höhere Weisheit ward ihm als einem der Götter; auf seinen Schultern sassen Raben Gedank und Gedenk, ihm täglich Kunde zu bringen von allem Ereignis der Welt."

"Auch hiess er der Wandrer, weil er im Wind unterwegs war,
wo die Rader der Wolkenlast rollten, wo die Bäume sich bogen
im Sturm und die Wellen schäumten wie Rosse, war. Wodan im flatter
"Mantel"
"Denn nicht mehr im ewigen Gleichmass die Tage zu füllen, war der Götter und Wodans Geschick; im elementarischem Aufruhr zur Herrschaft gekommen, in Schuld und Schicksal den Wanen verschwören von der Rache der Riesen bedroht, im Bangen um Ygdrasil, dem von drei Asten schon einer verdorst war; hielt umrast ihr Dasein und Wodans Allvaterteil war die Sorge."

Zo lezen vader en moeder een ander boek. De onrust van de Sibbe, de zeelieden die voeren op Amerika, de kaperkapitein, die zijn regiment op zijn schip voerde, de generaals die streden in Zuid-Afrika, Britsch-Indië en Nederlandsch-Indië, de Schotsche kolonel die oproer maakte omdat de Staten van Holland hem een bevel gaven, dat hem niet zinde, de Kolonel

Rost van Tonningen die streed in de garde d'honneur van Napoleon bij Saragosa, de Majoor Rost van Tonningen die Breda tegen de vijand verdedigde en je grootvader die in twee der bloedigste expedities in Atjeh en Lombok onderscheiden werd. Dit zijn jou "AHNEN" kind dat komen moet. Strijders en pioniers, een onrustig geslacht zet zijn vrucht in den grootsten strijd, welke Germanje ooit streed.
Geboren uit een onrustig geslacht, in een onrustige tijd, onder een onrustig gesternte naar de Edda's taal.
De sibbe van je moeder schijnt geevender, doch je moeder zelf zwierf jaren door de oerbosschen op jacht, het kleine geweertje op schouder. En zoo roepen wij jou toe, kind, dat komen moet: Ben je een man, wees dan overtuigd als je moeder Ben je een vrouw, wees dan onversaagd als je moeder. En voor alles geloof dat het leven kwam uit de eeuwige bron van Germanje, dat je leven hoort aan Germanje's sibbengemeenschap, die door de Führer zijn opstanding beleeft, je vader. Intussen gingen de oorlogshandelingen voort. In de nacht van 9 op 10 juli 1943 landden de Amerikanen op Sicilië, waar zij hun geheime wapen inzetten. Dit geheime wapen was, Lucky Luciano. Deze maffia-leider, die in Amerika tot vele tientalle jaren gevangenisstraf was veroordeeld, werd uit de gevangenis gehaald om Sicilië voor de Amerikanen te veroveren. In een Jeep met een grote gele vlag, waarop een zwarte L was geplaatst, reed hij op Sicilië rond van het ene maffia-adres naar het andere en met enkele dagen was het dan zover. De maffia was aan de Amerikaanse kant gebracht en de Italiaanse troepen op dit eiland capituleerden, zonder dat er gevochten was. Zo gemakkelijk als het op Sicilië was gebeurd ging het echter in de rest van Italië niet. Heel wat kunstschatten gingen bij de gevechten in deze oorlog verloren. Bekend is daarbij het gevecht, om het oudste klooster van de benedictijner-orde Monte Cassino, waar vele weken om gestreden is. Intussen hadden ook de vijanden van Mussolini het plan opgevat om de Duce te verwijderen. Op 25 juli werd Mussolini eerst ontzet uit alle ambten en gearresteerd, waarna hij op een geheime plaats in Italië werd gebracht. Intussen ging de strijd in Italië door en die eindigde op 8 september 1943 met de capitulatie. Bepaalde gebieden werden echter nog door Duitse troepen bezet en reeds weken voor de capitulatie was er een grote zoekactie op gang gebracht, om de verblijfplaats van Mussolini te weten te komen. Het was Skorzeny, die Mussolini tenslotte bevrijdde op de Gran Sasso op 12 september, om 3 uur en die Mussolini gezond en wel naar de Führer bracht. Een grote vreugde overmeesterde het duitse volk, men meende nu, dat de oorlog gewonnen was. Een kennis van mij heeft in het Hotel "Zum Römischen Kaiser," in Goslar meegemaakt, dat volkomen vreemde Hotelgasten elkaar om de

hals vlogen van vreugde, dat dit gelukt was, om Mussolini te bevrijden. Skorzeny was en bleef vanaf dat moment de held van Duitsland. Het laatst, dat ik Skorzeny getroffen heb, was ook in de Harz, in een autobus van Goslar naar Hahnenklee, waar we uitvoerig over de hele oorlog met al zijn heldendaden hebben gesproken. Skorzeny behoort tot een van onze allergrootsten, tevens was hij een kameraad van mijn broer Wim. Bij een diner maanden daarvoor in het Amstelhotel in Amsterdam, was ik wederom de tafeldame van Himmler, die zich plotseling naar mij vooroverboog en mij enigszins olijk bij deze gelegenheid vroeg, of mijn broer Wim reeds getrouwd was. Toen ik met een verlegen lach zeide: "Neen", zo mompelde Himmler inzichzelve, wat een schande, zo'n uiterlijk en dan ongetrouwd" om meteen zijn adjudant opdracht te geven Obersturmbannführerw.j. Heubel, "Heiratsbefehlinnerhalb drei monate." En ziedaar mijn broer heeft het weten waar te maken, en zo gebeurde het, dat mijn baby en zijn trouwen vrijwel tegelijk samen zou vallen, te weten augustus 1943. Mijn broer gaf mij de voorkeur, doch mijn te verwachten zoontje wilde deze wereld eerst later aanschouwen. Mijn broer Wim trouwde op 5 augustus 1943 in Hilversum met Ans van den Bergen. Een schitterend SS-huwelijk met honderden SS-kameraden. Mijn man schrijft: 23 oogstmaand, 17 uur 4 minuten Maandag, Ebbe wordt geboren. We hebben lang op onze tweede jongen gewacht. Moeder werd er moe van zoo lang te wachten. Tot het laatst bleef zij zwemmen in de "KOLK" Wij zeidden tot elkaar: "Als het nu al in je buikje meezwemt wordt hij misschien wel een zeevader als zijn voorvader Ebbe Raven, die in een Fjord werd geboren".

Moeder zonk geleidelijk in het koude water van de kolk. "Niet te snel" zeide zij, anders schrikt hij van de koude, maar in stilte hoopte zij, dat hij daardoor snel zou komen. Maar Ebbe haastte zich niet. "Hij is bedachtzaam net als Grimbert" zeide vader: "Hij denkt, mijn vader heeft zich zijn heele leven lang gehaast, waarom zou ik het niet kalmer doen". Eiken dag sinds vaders wekelijkse reis naar het Westen (Amsterdam, Den Haag) voor de laatste keer voor de geboorte achter de rug was (Woensdag 18 oogstmaand) zeide Moeder: "Hij komt vandaag." Maar Ebbe kwam niet Als vader zeide: "Het is misschien een meisje", antwoordde Moeder: "Neen, het is een jongen."

Zaterdag 21 Oogstmaand zeide Vader: "Waarom komt die kerel nou niet?" Zondag plukten moeder en vader met wachtmeester Hartman weidezwammen. "Dat is voedzaam" zeide vader, "ook voor de kleine kerel, die je bij je draagt."

Moeder bukte veel en vader dacht bij zichzelf: "Zij wil hem eruit drukken." Zondagavond werd moeder onrustig, want vader moest Maandag naar

het Westen met den eersten trein. "Je zult zien, dat die jongen de boel in de war stuurt, zeide Vader "ik heb Maandag twee gewichtige besprekingen." Moeder en vader werden drie uur in de nacht wakker en eindelijk werd besloten: Vader reist niet. 's Morgens om half acht toen de wacht ons wekte had er en nieuwe conferentie plaats. Om drie uur ging moeder liggen en om 4 minuten over vijf kwam Ebbe ter wereld. "Een zoon, zie je wel" riep moeder.
"De volgende wordt een dochter, en zij zal heten Florrie," sprak Vader. Vervolgens worden de grootouders opgebeld, en belangrijke bezoekjes melden zich aan. Onze wacht. Zij staan om de wieg, deze stoere trouwe kerels, die mij gedurende de laatste twee maanden in Deventer hebben bewaakt, het tweelingpaar de Kreuk, de boer Rensink die onze geit helpt melken en verzorgen, Gruppelaar de oolijkert en mijn trouwe bewaker Hartman, Grimbert's pleegvader. Rensink vooral is zichtbaar aangedaan. Hij als boer begrijpt het beste dit wonder van de zich eeuwig vernieuwende schepping. Het gezin is groter geworden, felicitaties en bloemen stromen in grote overvloed binnen.
's Avonds komt de tijding, dat aan het Oostelijk-Front Charkov door de duitse troepen is ontruimt. Zoo wordt daar in het oosten de heldenstrijd van Germanje gestreden en thuis het nieuwe leven geboren. Wij weten allen, dat leven of ondergang -van ons- allen hier vanaf hangt. Zoo werd Ebbe in het teken van de strijd geboren. Moge hij een stoere strijder worden.

Riele 15
Schalkhaar bij Deventer
Vader

Gedicht van mijn broer Wim

Reeds weken waren wij erop bedacht, dat
onze Ebbe werd verwacht. Bij de voorbereiding
voor ons huwelijksfeest, vroegen ma, pa en
Ans steeds heel bedeesd,
en.... ? Wanneer komt onze tweeling an?
De bruiloft willen wij verschuiven dan!
Want nu de laatste verstokte jonggezel,
gaat verlaten 't oudelijk huis van Heubel.
Mag Flore, de zuster met wie hij deelde veel lief en leed.
En met wien zij in de rimboe tegen slangen, apen en soms haar oudste
broeder streed.

Niet mankeren nu Ansje deze man strikte,
En in snel tempo in de huwelijksboot mikte,
Zoo was de familie dan bijna kompleet.
Toen de boot met Ans en Willem van de wal afgleed.
Onderweg de telefoon ons steeds deed medeleven,
En ma zorgde voor 't snelle en betrouwbare bericht doorgeven.
Zoo landden wij ook prompt na het heerlijk gebeuren,
En zijn nu in het huis met jongleven en heerlijke bloemengeuren.
Dit keer kozen wij niet het balkon als ingang,
Maar werden wij normaal binnengebracht door een SS-man.
Ans en ik zijn met jullie geluk van harte dankbaar,
En hopen zoo, dat wij zullen worden een even gelukkig ouderpaar.
Flore en Meinoud ons geloof in Ebbe is,
Dat hij zal worden een kerel gewis.

Jullie Wim en Ans.

Schalkhaar
Rijm zeer vrij
Gezien 15 min. voor treinvertrek naar Berlijn.

De spoorwegstaking van 1944 en de hongerwinter.

Het leven van mijn man en mij leek meer op het leven van een duizendpoot, mijn man met zijn vele, vele werkbesprekingen, ontvangsten, het reizen naar zijn verschillende departementen in den lande, brieven dicteren, telefoongesprekken behandelen en dat alles onder een steeds groter wordende oorlogsdruk, verder gewend zijnde, totaal op mij te kunnen rekenen ,dag en nacht, wat ik vanzelfsprekend graag deed, doch ook ik had mijn beslommeringen, als Presidentsvrouw van de Nederlandse Bank, en met tevens al zijn vele andere functies. Er werd veel van mij gevraagd, zoals ontvangsten organiseren, hooggeplaatste Duitsers te woord staan, huishouden met steeds veel gasten en dan niet te vergeten mijn kinderen, waarbij ik of zwanger was, of zwanger werd. Hierbij speelde de voeding voor mijn kinderen voor mij wel de hoofdrol. Om steeds verzekerd te zijn voor het nodigste voor mijn kinderen nl. melk, had ik onze wacht opdracht gegeven een mooie witte melkgeit voor mij op te sporen. Intussen waren wij weer verhuisd, nu van Schalkhaar naar Diepenveen, "Huize 't Clooster," wat wij naast ons huis in Amsterdam aan moesten houden voor de oneindig vele besprekingen, of te Diepenveen of in Amsterdam. Mijn kind (kinderen) reisden steeds met mij mee, doch ook de melkgeit. Gezien mijn man en ik eigenlijk nauwelijks tijd hadden voor iets uitzonderlijks, (zoals ons jaarlijks kort reisje als geschenk van de Reichsführer SS Himmler, om als gast van hem in zijn huis ieder hoog in de bergen een gemsbok te mogen neer-schieten) schoot elk verder extraatje er merendeels bij in. Doch er waren momenten, dat iets gewoon gebeuren moest, tijd of geen tijd, en dat was dan in dit geval de geit... wilde ik blijvend profijt van mijn melkgeit behouden, zo diende dit edele dier jaarlijks gedekt te worden. Aangezien ik met Artis nog steeds goede contacten had, zo was mijn hoop, in Amsterdam snel een bok te kunnen versieren, die mijn geit kon dekken. Dit viel diktegen. We leefden in het jaar 1944, waar voeding uiterst spaarzaam was, dus overbodige dieren, puur voor de gezelligheid, zoals kinderboer-derijen waren reeds lang opgeheven, bestonden dus niet meer. Na veel speurtochten kwam dan toch eindelijk een melding binnen, "pracht bok, staat ter dekking gereed in Weesp.. .."Prima, ik maakte direct een afspraak voor de volgende dag, ik zou dan met mijn geit even voorbijkomen, de zaak leek dus in orde.." Dit was echter toch makkelijker gezegd, dan gedaan, want wij hadden in Amsterdam slechts één vervoermiddel, n.l. onze auto van de Nederlandse Bank. Mijn man, die altijd zeer er op bedacht was, geen enkele extra beloning of voordeel te accepteren, omdat hij als hooggeplaatst persoon dit niet wenste, daar hij het voorbeeld moest zijn,

verlangde dit in hoge mate vanzelfsprekend ook van zijn vrouw. Om dit nog beter uit te drukken, denk ik terug aan de inzameling van goud, verordening van de Nederlandse Bank, dus mijn man, dat alle gouden tientjes en vijfjes ingeleverd dienden te worden voor financiering oorlogskosten, waarbij ikzelf mij natuurlijk ook geheel schaarde achter deze gedachte en me met deze maatregelen verenigen kon, doch als vrouw,... slechts één gouden tientje als aandenken achterhouden, dat was toch niet zo erg, om dat in je byouteriekistje weg te willen stoppen.... doch liet dat niet mijn man zien of horen, hij kon niet tegen dit inconsequente gedrag, juist wij, en in dit geval ik, moesten het goede voorbeeld geven, en gelijk had mijn man. Soms was dit voor mij toch wel eens moeilijk, want ook andere gevallen herinner ik me nog als de dag van gisteren, dat bij onze autoreizen van Deventer naar Amsterdam op een auto rijdend met een houtgenerator, wij steeds vele zakken hout mee moesten nemen voor onderweg, om te kunnen rijden. Bij de brug van Deventer was dan tevens strenge controle, zodat het uiterst moeilijkwas te smokkelen. Wanneer ikechter dan aan al die hongergezichten van mijn kennissen in Amsterdam moest denken, dan kon ik het niet over mijn hart verkrijgen met lege handen daar op bezoek te komen. Ik gaf dan onze wacht opdracht zakken hout van de auto af te laden, om daarvoor in de plaats twee zakken aardappelen op te stapelen, die dan in Amsterdam of omstreken bij kennissen ongemerkt afgeladen werden, waarbij ik tevens strikte orders aan hen gaf, niets hiervan te vertellen aan Kameraad Rost. Gelukkig ben ik er altijd door heen geglipt, wel is waar met hartkloppingen, omdat mijn man in wezen groot gelijk had, doch ik... toch typisch een vrouw was, en af en toe gaarne wilde ontglippen aan al die strenge maatregelen.
Terug naar het probleem van mijn geit. Op de ochtend van de afspraak ter dekking mijner geit bij de bok in Weesp, zeide ik tegen mijn man, "Ik breng je wel even gezellig naar de bank en kom je in de middag weer afhalen, ik moet nog enkele boodschappen doen, mijn man natuurlijk enthousiast en blij, zo reden we samen in onze auto van de Nederlandse Bank naar de Bank, waar mijn man uitstapte, en ik hem gezellig nawoof, waarna hij naar binnen ging. Als de bliksem reed ik toen terug naar huis, waar de geit reeds op mij stond te wachten, zoals ik afgesproken had met de wacht. Vele lappen werden ter bescherming van de auto in de mooie auto gelegd, gauw de geit erin, luid mekkerend en vlug weg wezen. Richting Weesp. In Weesp aangekomen keek de bok reeds verlangend uit over zijn half houten deurtje naar zijn geliefde, -het was dan ook in enkele minuten geschied, de dekking, deze dekking was voortreffelijk gelukt, ik dankte de boer en snel terug naar huis, geit in zijn hok, alle lappen uit de auto, goed schoonmaken, verkleden en gauw naar de Nederlandse bank, mijn man zou vast reeds op me wachten. Een laatste blik van mij in de auto, ja hoor, alles was in orde, mijn man zou niets bemerken van mijn onzalige daad, daarvoor had hij het

te druk. Vrolijk stapte ik langs de portier van de Nederlandse Bank naar binnen, die mij reeds aankondigde, dat mijn man met gasten op mij wachtte. En jawel hoor, bij het binnentreden in zijn mooie kamer, begroette mijn man mij uitbundig en stelde mij direct voor aan Duitsers, van het Ostministerium van Rosenberg. "Kom," zei mijn man, we gaan met zijn allen in het Amstelhotel eten, wanneer we snel zijn, mis ik mijn verdere afspraken niet. Zo gezegd, zo gedaan. Mijn man pakte het stuur, ik ging naast hem zitten, de Duitsers achterin. Voor mij was de hele affaire "geit" reeds verleden tijd, ik dacht er zelfs niet meer aan. Doch onder het gezellig confereren in onze auto naar het Amstelhotel, zeide plots een dezer Duitsers, -"was sehe ich denn da, das muss einen Haar sein von einer Ziege, ich sehe und rieche das....." Mijn hart stond stil, ik zag mijn man plots met schichtige ogen naar mij kijken, waarbij hij zeker dacht, dat kan toch niet waar zijn...., ja en toen... ik kon er niet meer onderuit, ik moest wel mijn hele avontuur vertellen met horten en stoten, en ziedaar, nadat ik mijn verhaal opgebiecht had, begonnen ze allen te bulderen van het lachen, ja zowaar ook mijn man, en hiermede was deze affaire van de baan. Dit en nog veel meer was "ONS" leven, hield het leven in van mijn man en mij Mijn man schrijft: maart 1944. De oorlog houdt nu reeds vier en een halfjaar aan en het einde schijnt voorlopig niet in zicht. Ebbe ons tweede oorlogs-kind groeit hier in Nederland nog in betrekkelijke rust op met zijn broertje Grimbert. Naast ons trotseert het Duitsche volk de ontzettende bommenhagel in afwachting van het moment, dat de "Führer" weer terugslaat. Flore en ik voelen ons gelukkig en geloven in den Führer. Wij weten waarom het gaat. De Führer beschermt met het leger onze kinderen tegen moord en uitroeiing door de bandieten van Londen en Washington en het bolsjewisme. Twee dagen later zijn wij in Berlijn voor de rouw-plechtigheid bij de baar van twee kameraden boerenleiders van onze oostinzet, die wij in Hotel Bristol in de kelder moesten bijwonen, daar door een dubbele voltreffer van twee bommen, alles verder kapot gevlogen was. Nauwelijks in Nederland terug wordt Nijmegen door de Amerikaansche luchtgangsters in puin gegooid zonder naspeurbare oorzaak. Lieve jeugd, vergeet nooit, dat Germaansche en vooral Duitsche mannen jullie allen beschermden tegen deze vuige moord. Wordt allen mannen en strijders, trouw aan de groote Sibbegemeenschap der Germaansche volken. De lente brak door, doch tevens brak ook het Russische maartoffensief door naar Roemenië en Hongarije. Weer zijn vanaf het begin van het zomer-offensief van de Russen juli 1943 tot begin maart, 300 divisies door de Duitschen afweer vernietigd. Het daarbij aansluitend offensief, dat begin maart 1944 werd ingezet, werd met 300 versche divisies begonnen. Tot begin maart hebben de Russische verliezen 20 miljoen dooden en ge-vangenen bedragen. Als deze nieuwe 300 divisies weer zullen zijn vernietigd

zullen de verliezen tot rond 25 miljoen zijn aangegroeid. SS-Obergruppenführer Gille brak met de divisie Viking eerst bij Tscherbassy en een maand later bij Kowal uit de omsingeling. Terwijl het Duitsche leger en enkele tienduizenden Germaanse vrijwilligers zo de borstwering van Europa tegen het banditisme vormen, bloeit het nieuwe leven achter het front.
Waarom moesten we verhuizen van de Zonneheuvel uit Schalkhaar naar "'t Clooster" in Diepenveen, waar onze tweede zoon geboren was? De Wehrmacht had het eerste huis, dat eerst voor ons gevorderd was, later gerequireerd voor de eigenaar, die een worstfabriek had en als leverancier van zijn fabriek, nu wehrmachtsbetriebsleiter was geworden. Wij staan in Europa voor groote militaire beslissingen. Aan het oostfront braken de Russen bijna 9 maanden geleden door het front in Charkov heen, thans staan zij voor de Karpaten. De Britten en Amerikanen zijn op het Britsche eilandenrijk voor de sprong naar Europa aangetreden. Zoo staat alles voor de beslissing.
In mijn werk is het een moeilijke strijd. Najaren oorlog, zijn niet alleen de Angelsaksische volken oorlogsmoe, doch zijn ook de gemoederen gauw verhit. Het zal heel wat behoedzaamheid en zelfbeheersing kosten om de eindstreep in behoorlijke vorm met behoud van al mijn medewerkers te halen."
Deventer, 't Clooster, 7 mei 1944. Nog werd ons gezin op 30 mei 1944 in Huize 't Clooster een paar heerlijke dagen gegund, doordat mijn ouders en moedertje Rost en ook onverwacht mijn broer Wim uit Berlijn even kort overkwamen, doch nadien had de ernst van de oorlog geheel de overhand.

15 augustus, de beroemde Dolle Dinsdag. Ons huis leek wel een kazerne. Mijn man stond bij ons hek, en deed niet anders, dan iedereen weer terug naar huis sturen, met de mededeling, als soldaat hoor je op je post te blijven, om de achterhoede te verdedigen. Dat neemt niet weg, dat vele de zenuwen toch verloren hadden. Enkele dagen voordien had ik mijn vriendin Gerda Schaap met Dieuwke uit Amsterdam mee genomen, omdat ze voor dit kleintje absoluut geen eten had, ze was getrouwd met Han van Etten, en ziedaar plots was het echtpaar uit ons huis verdwenen, en bij onderzoek in hun kamer, bleek, dat een grote russische revolver onder de matras verstopt was, waarschijnlijk om in opdracht mijn man en mij uit de weg te ruimen. Enkele uren later belde Rauter mij op, en vroeg waar van Etten was, van Etten eens SS-officier, had ons verraden. Helaas moest ik Rauter mededelen, dat ze zojuist gevlucht waren, en dat ik niet wist waarheen. Han van Etten heeft een boek geschreven, waarbij hij de uitspraak van mijn man gebruikte, die mijn man slechts tegen zeer enkele mensen uitgesproken heeft: "indien we de oorlog verliezen, dan hebben

we dat aan Göring te danken, wanneer we de oorlog winnen, dan hebben we dat aan Himmler met zijn SS te danken." Hoe was het verder met Nederland gesteld?
Gedurende het eerste gedeelte van de Tweede Wereldoorlog bleven de spoorwegen normaal functioneren, waardoor de voedselvoorziening van ons land zelfs beter in de behoefte van de bevolking kon voorzien, dan gedurende de Eerste Wereldoorlog het geval was geweest. Tot september 1943 was er tussen de directie van de spoorwegen aangevuld met de personeelsraad geen contact geweest met het verzet. Er bestond onder het personeel geen sterk verlangen tot staking. De landing van de Geallieerden in Normandië op 6 juni 1944 (D-day) bracht de oorlog echter snel dichterbij. De dag daarop zocht de directeur van de Nederlandse spoorwegen, Ir. W. Hupkes, contact met de chefstaf van de ordedienst, Jhr P.J. Six, samen stelde zij een telegram op, dat gericht werd aan de exil-regering te Londen, waarin men zich bereid verklaarde te gaan staken, indien de regering dit nodig achtte. Toch nog onverwachts kondigde de radio-Oranje op 17 september op 1944 de spoorwegstaking af, waardoor het slagen van de staking geheel afhankelijk werd van de bereidheid van het personeel, om gevolg te geven aan de bekendmaking van de regering.
Voor het grote publiek werd het nieuws van de spoorwegstaking verdrongen door de berichten van de geallieerde luchtlandingen bij Eindhoven, Grave, Nijmegen en Arnhem. Zolang de slag bij Arnhem woedde, wachtte men af. Toen deze echter eindigde in een duitse overwinning en de Geallieerden er niet in slaagden een overtocht over de grote rivieren te forceren, kreeg de hele situatie een geheel ander aspect. Er trad al spoedig een schaarste aan levensmiddelen op, omdat de voorraden in het westen uitgeput waren. De spoorwegstaking betekende voor de steden in de Randstad: geen steenkolen, geen gas, geen elektriciteit, geen voedsel, en geen waterleiding. Een langdurige vorst, die van 23 september 1944 tot 31 januari 1945 duurde, stremde de scheepvaart en hongersnood was daarvan het directe gevolg. Toen de onheilspellende berichten over de voedselvoorziening in het Westen van het land Londen bereikten, heeft de regering zich beraden of de staking moest worden opgeheven. Op 2 oktober 1944 liet zij echter over Radio Oranje weten, dat de staking moest worden voortgezet. En dit ondanks het feit, dat deze staking voor de oorlogsvoering van de Geallieerden haar betekenis had verloren.
Engelse jachtbommenwerpers terroriseerden de burgerbevolking, zolang er treinen liepen, werden deze in de laatste maanden voor de spoorwegstaking beschoten. Zo werd er op 5 september 1944 bij Apeldoorn een trein door jachtbommenwerpers bestookt, waarbij 23 mensen gedood werden,

en de dag daarna bij Diemen, waarbij 40 doden te betreuren waren. Alle verkeer op de weg en het water werden beschoten. Om de mensen enige bescherming te bieden, had men naast de wegen mangaten gegraven, waarin de mensen konden vluchten, bij een beschieting uit de lucht. Intussen werd de toestand in de steden steeds benarder. De rantsoenen werden tot beneden het minimum verlaagd, de barre honger staat voor de deur. Aardappelen zijn van het menu verdwenen, men leeft op bloembollen en suikerbieten. Gestoomde suikerbieten, rauw geraspte suikerbieten, suikerbieten met essence, zelfbereide suikerbietenstroop, gebakken tulpenbollen, geroosterde tulpenbollen, en hartige koekjes van tulpenbollen. De angst zonder water te komen zitten, leefde allang. Niet alleen werden er pompen geslagen en putten gegraven, maar er kwamen ook filters in de handel, om het grachtwater drinkbaar te maken. In plaats van electrisch licht had men licht van carbid lampen. De gemeentereiniging had opgehouden te functioneren, vuilnisemmers werden trouwens direct gestolen om er noodkachels van te maken, kolen bezat praktisch niemand meer. In de parken werden de bomen gekapt, het Vondelpark werd op 20 november 1944 gesloten, om de houtroof tegen te gaan. Men stookte beddenplanken, raamkozijnen, zolderdeuren,binten, balken, vloeren en trappen werden successievelijk gesloopt. De honger die duizenden op de beruchte hongertochten dreef, waar velen onderweg stierven, gaf de straten van de stad een triest aanzien. Overal zaten wel een paar mensen uitgeput door ondervoeding te rusten. Op de lange tochten door sneeuw en ijs naar Gelderland en Overijssel werd door de boeren steeds waardevoller ruilobjecten gevraagd voor bonen, erwten, graan melk en boter en dan moest men oppassen, dat men bij het huiswaarts keren, niet door de politie gesnapt werd. De zwarte handel bloeide levendig, een knecht vertelde, dat hij met deze handel wel duizend gulden per dag verdiende. Een pond boter kostte Fl. 150,- één kilo keukenzout, Fl. 12,- en een mut aardappelen Fl. 560,- Begrafenissen vonden doorgaans per handkar of bakfiets plaats, voor zover er nog begraven kon worden. In de kerken van Amsterdam lagen de doden wekenlang opgebaard in hun laatste kleren op de stenen vloer, omdat er geen hout was voor kisten en geen arbeidskracht om een graf te delven. Bombardementen door de Geallieerden tegen de burgerbevolking:

Den Haag 511 doden

Venlo 441 doden

Eindhoven 138 doden

Amsterdam 157 doden

Diemen 96 doden

Enschede 361 doden

Vlissingen 202 doden

Arnhem 252 doden
Maastricht 180 doden
Venray 201 doden
Zutphen 81 doden
Hengelo (O) 311 doden
Apeldoorn 107 doden
Den Helder 138 doden
Doetinchem 168 doden
Roosendaal 71 doden
Dordrecht 80 doden
Deventer 145 doden
Haarlem 112 doden
Geleen 83 doden
Roermond 75 doden
Leiden 69 doden
Velzen 67 doden
Amersfoort 66 doden
Middelburg 45 doden
Almelo 38 doden
Utrecht 50 doden
Winterswijk 41 doden
Leeuwarden 15 doden
Assen 14 doden
En dit was nog maar een fractie van het daadwerkelijke aantal!

Uitspraak Ir. Fritz Todt, Vrijdag
25 november 1938

Wenn wir heute durch Deutschland gehen und wir sehen auf allen Gebieten der wirtschaftlichen Tätigkeit (Vierjahresplan) des kulturellen Bauschaffens, der Landesverteidigung, die grossen Aufgaben die gestellt sind, dann kommt uns zum Bewusstsein, dass wir es schwer haben, die Menschen zu finden, die befähigt sind, mit den erforderlichen Voraussetzungen, Wissen und Können, Freude am schöpferischen Gestalten und unbedingten Glauben an den Nationalsozialismus an die Arbeit zu gehen. Ohne diese Eigenschaften fehlt dem Betreffenden etwas, selbst wenn er auf einem Gebiet hervorragender Spezialist ware. Man kann diese Aufgaben nicht nur mit reinen Fachleute lösen, denen der Glaube fehlte. Sie stürzen früher oder später oder sie finden nicht zu der Grosse hin, die von den bleibenden Mitarbeitern unsrer Zeit verlangt wird. Wo stünden wir, wenn wir nicht den Weg gefunden hätten zur Seele unseres Volkes ?

Hitlers nieuwjaarsrede.

Op 1 januari 1945 luisterden mijn man en ik naar de aangrijpende woorden van onze Führer. Hij wenste zijn volk sterkte, waarbij hij zich vooral in zijn rede tot alle vrouwen en kinderen richtte en hen dankte voor hun immense inspanning, overdag werken, 's nachts rennen in en naar de bunkers met hun kinderen, baby's en ouden van dagen, terwijl de mensonterende fosforbommen dood en verderf zaaiden, en alle weerbare mannen aan het front stonden, om Germanje te verdedigen tegen het bolsjewisme, daardoor hun vrouwen en moeders met kinderen niet konden bijstaan in hun grote nood van leven of dood. Ontsteek nu een kaarsje, indien U dat nog heeft, dit licht zal in Uw bunker U allen kracht schenken. Ik dank U allen voor Uw trouw.

Terwijl wij luisterden naar zijn woorden, eenvoudig en aangrijpend, konden wij het bulderen van de kanonnen aan het front duidelijk horen. Mijn man noemde mij altijd vol trots, "mijn vrouwelijke frontstrijder", daar ik een van de weinige vrouwen was, welke zo dicht achter het front nog zat, tezamen met onze twee kinderen en de kleine zoon, welke nog geboren moest worden. Buiten lag er sneeuw, het vroor 8 graden Celsius, de sneeuw viel in dikke vlokken, het was de maand na winterzonnewende, nog twee maanden scheidden ons van het voorjaar. De toestand aan de fronten is uiterst moeilijk, met bovenmenselijke inspanning hopen wij dit offensief op te vangen. In het voorjaar valt de beslissing, dat voelen we allen, gelijktijdig zal mijn derde kind geboren worden.In Nederland werden ook steeds meer kinderen geboren. In Duitsland was het geboortecijfer in het noodjaar 1944-1945, waarbij merendeels alle grote steden werden verwoest, 5x hoger dan in 1943. Zo openbaart zich steeds weer de levenswil van de mens. Zeer, zeer zorgelijk is de nijpende honger in het Westen van ons land, ons volk draagt deze nood dappere,maar hoe zal alles eindigen....
Heerlijk waren dan voor mijn man en mij onze kleine momentjes, wanneer wij met ons drieën, mijn man, mijn broer Wim en ik ons even verpoosden aan de piano en viool en tezamen musiceerden of er geen nood en ellende bestond, ons even overgaven aan het innerlijk van de mens, waarbij je zo intens kan genieten, onder het muziek maken, ik aan de piano, mijn broer Wim de viool, en mijn man met zijn prachtige bariton stem, vol van warm gevoel, in samenspel met mijn piano- en vioolspel... Ik hoor hem nog zingen, het prachtige lied, waarbij Helgi verteerd in haar liefde voor haar man, deze zoekt en hem ten leste vindt, ten grave gelegen

boven op de berg, waarbij zijn geest door de nachtelijke sterrenhemel rijdt, en pas als de zon opkomt, zich ten ruste in zijn graf legt, waarbij Helgi over haar man heenvalt en bewusteloos raakt....
Op mijn piano stond een aandoenlijk mooi noord-Hollands vensterhorretje met tal van zinnebeeldjes erin, waarbij het middelste de Horrune is met de twee zonnevogels erin, die de zon in hun snavel dragen. Alle drie werden we onder het musiceren geboeid door dit zonnebeeld, moge het zoontje in mij, Gerrune, Herrune, de keerrune altijd ook dit zonnetje in zijn hartje dragen, en ook blijven schijnen als ons Rijk, ons land of onze sibbe weer in nood is, want eens zal de wende, het keerpunt naar het licht toch komen...
Mijn man, overtuigd dat slechts het front nog van belang kon zijn, heeft na diepgaande besprekingen met mij, al zijn werkzaamheden tijdelijk aan de beste van zijn medewerkers overgedragen, en om een voorbeeld te zijn, zich gemeld aan het front, dat bij Amerongen, en door onze SS Landstorm verdedigd werd, tegen de aanstormende poolse legers, en waarbij mijn broer Wim het bevel voerde.
Op 16 maart zat ook mijn man als duits officier aan het front Amerongen, en ikzelf, werd ingeschakeld door Reichskommissar Seyss-Inquart en SS-Obergruppenführer Rauter, om als speciale bode de berichten van de Nederlandse Bank, eenmaal per week aan mijn man te brengen, midden in het front. Mijn man schrijft: "Liefste vrouwke, je weet, hoeveel ik van je houd, jij bent het zonnetje van mijn leven gebleven, en zo warm ik mij in gedachte aan jouw grote liefde, kus de kinderen en Herretje in je buikje van mij en wees innig omhelsd door je man, want liefste vrouwke, mijn Florelore, wij zijn toch een, ook al zijn wij niet bij elkaar, want jij leerde mij, wat liefde is. Als jij en de kinderen deze oorlog overleven, dan heb ik deze kinderen duizenden malen uit den dood zien herleven, want ik weet, wat hen wacht, indien wij verliezen... Ik sluit je nogmaals in deze heerlijke lentetijd in gedachten in mijn armen en dank God voor zijn grootheid zo'n lief wezen op mijn levenspad te hebben gezonden. Ik omarm ook mijn oudste, mijn Grimbert, die in zijn liefde voor zijn verstrooide vader nooit versaagde, als ik aan hem voorbijging en ik kus de goede en uitbundige Ebbe, evenals Herre in je lief lichaampje. Het werk roept, vrouwke van mij, je man." Eind maart kwamen de legers zo dicht bij Diepenveen, zodat ook ik moest besluiten met mijn kinderen naar het Noorden van het land te vluchten,omdat ook het ook Gooi,voor mij niet meer bereikbaar was.Voorheen wilde ik echter nog eenmaal mijn man opzoeken, een levensgevaarlijke tocht midden in het front. Na lang zoeken over eenzame verlaten velden vond ik tegen het morgengloren eindelijk mijn man, in een kapot geschoten oude boerderij met twee kameraden, nederlandse SS officieren, vrijwel zonder munitie,.... ik zat op mijn man's schoot, en we

omhelsden elkander, — op dat moment werden twee lichamen tezamen tot een eenheid gesmolten, waarbij mijn man's hand op mijn buik rustte, waar over enkele weken mijn jongste zoon uit voort zou komen. —

DIT WAS ONS LAATSTE SAMENZIJN, ONS AFSCHEID, NOOIT ZOU IK MIJN MAN, OF MIJN MAN MIJ WEER TERUGZIEN.

ONZE EER HEET TROUW!

IN MEMORIAM

Het is niet waar dat je bent weggegaan, Want ik blijf altijd bij je glimlach waken En verder kan de wereld mij niet raken, En verder gaan de dingen mij niet aan,

Want uit mijn wezen is de kern genomen, En verder gaan de dingen mij niet aan. De jaren zullen om dit doodsbed staan Als vreemdelingen, die voor mij niet komen.

Zo wacht ik; zo bewaak ik de kristallen Minuten van die uitgestreden strijd, En als de zware dagen langs ons vallen Hoor ik mijn voeten lopen door de tijd; Hoor ik mijn voeten lopen langs het smalle Slapende pad, dat naar jouw glimlach leidt.

W.M.FREDERIKS.

N.B. Dit gedicht werd bekroond met de uitgeloofde sonnet-prijs door de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde.

**Privé bijeenkomst bij Arthur Seyss-lnquart te Clingendael
in aawezigheid van Adolf Hitler
en Heinrich Himmler.**

Eind december was er een "geheime" bijeenkomst bij Seyss-lnquart op Clingendael, in aanwezigheid van Adolf Hitler en Heinrich Himmler, waarbij aan mijn man de beslissing overde naaste toekomst van Nederland zou worden bekend gemaakt.
Op deze BLITZ-bijeenkomst nam Heinrich Himmler herhaalde malen het woord, om te spreken over het derde oog op het voorhoofd,-een esoterisch begrip, waar hij op dat moment geheel vervuld van scheen te zijn. Mijn man, uitermate geprikkeld door de houding van Himmler, verloor daarop de etiquette geheel uit het oog en raakte zo buiten zichzelf van woede, dat mevrouw Seyss-lnquart en ik in de kamer daarnaast ademloos onze conversatie staakten en onze lijfwachten buiten opgesteld, hun geweren ontzekerden, in de stellige overtuiging, dat mijn man iets heel ergs overkomen was en misschien wel vermoord werd.... Duidelijk hoorde ik mijn man bulderen, alles goed en wel, maar de oorlog moet toch eerst gewonnen worden, alvorens we over het derde oog philosoferen, maar bovendien, wat Nederland betreft, als U allen van plan zijt ons hier uit te schakelen, en de hond de staart af te hakken, doe dat dan ineens, maar niet in kleine stukjes. Der Mohr hat seine Schuldigkeit getan, und der Mohr kann genen. Het doel van die bijeenkomst was, om aan mijn man te vertellen, dat het algemeen gedrag van de NSB teleurstellend was, Mussert te weinig leiderscapaciteit had, om hierin verbetering te brengen. Dat maakte mijn man zo boos, omdat reeds in 1941 de NSB door de duitse overheid als enige partij erkend werd. Ten gevolge daarvan, werd de NSB daarna overstroomd met profiteurs, die geen ander doel hadden als de baantjes onder elkaar te verdelen. Hiervoor had mijn man de duitse overheid tevoren uitdrukkelijk gewaarschuwd. Mijn man brulde: "Das geht mir zu weit, da mache ich nicht mehr mit" en verliet zonder afscheid te nemen de kamer, stormde in de kamer, waar ik binnen was, en gebood mij onmiddellijk mee te gaan, om vervolgens met de opgeluchte lijfwachten, de terugtocht naar huis te aanvaarden. Thuis gekomen, leek het ons het beste, om een koffertje te pakken, daar mijn man vreesde door zijn controversieel gedrag gevangen genomen te worden. Urenlang hebben wij op onze bedrand samen gepraat, waarbij mijn man eerst erg down was, doch na enkele uren weer zijn zelfvertrouwen herkreeg en zeide: "Dit is de weg, nu kan ik eindelijk bij dit eventueel komende proces Hitler van man tot man zeggen, wat de Duitsers hier in

Nederland fout gedaan hebben, zonder door een tussenpersoon, zoals de rijksmaarschalk in een verkeerde richting geduwd te worden." Tegen de morgen ging onze huisbel, wij dachten, dat we afgehaald zouden worden, maar in plaats daarvan,kwam een hele grote mand met beeldige witte bloemen voor mij, door Himmler gestuurd in naam van Hitler met de woorden: "Liebe Frau von Tonningen, wir danken Ihren Gatten, für seine Aussage." Opgelucht pakten wij ons koffertje weer uit, en gingen aan de slag.

Uit het derde verhoor van Hans Albin Rauter in de Strafgevangenis te Arnhem op 6 februari 1947 Bladzijde. 6:
R: Die SS hatte die Auffassung, das die Widerstandsbewegung von grösserer Interesse sei, als alles andere. Die Widerstandsbewegung interessierte mich besonders.rassisch und politisch war sie die Stosskraft Hollands.

Ihrer Idee nach sollte nach dem Kriege gerade mit den Leuten aus der Widerstandsbewegung zusammengearbeitet werden, nicht wahr?

R: Ja, die NSB würde nicht frei gelassen werden. Ich war nicht böse, dass die Leute mich angeschossen haben (bij de Woeste Hoeve op 7 maart 1945). Ich habe mich auch sehr bemüht mit Ihnen in Kontakt zu kommen, nicht aus politischen Zwecken. Mir war es wirklich zu tun, um neben diesen Kampf in Kontakt zu kommen mit einer Gruppe von Leuten, die auf der anderen Seite stand. Sie waren hundertprozentige Niederlander, mit denen muesste es möglich sein zu handeln. Ich glaube wirklich, es waere möglich gewesen. Ich habe einen gewissen Respekt vor den Leuten. Man wollte die Leuten nicht betrügen. lm Gegenteil, ich habe viele Sachen abgebogen. Also mir war es wirklich darum zu tun, wo das Holländische Volk zwischen 2 Steine zerrieben wurde, doch mit den Leuten zusammen zu kommen. Ich war der Auffassung, die SS ware eine starke Faktor geworden. Der Kurs der SS war allen Leuten sehr gut bekannt, auch denen der Widerstandsbewegung. Ich glaubte in eine saubere Gross-Germanische Lösung. 50% der Niederlander sind politisch ziemlich neutral gewesen und mit diesen konnten man schon rechnen. Und wenn der Krieg gewonnen ware, hätten wir mit der Widerstandsbewegung fertig kommen können. Aber natürlich erst nach vielen Jahren, erst würde dies gelungen sein. Es war soldatisch psychologisch meine Auffassung. Ein soldatischer Kampf-Mensch denkt nicht wie ein normaler Politiker. Der Hollander denkt nüchtern. Ich war der Ansicht, das, wenn der Krieg gewonnen ware, die Hollander zu den Dingen ganz sachlich Stellung nehmen würden und zwar eine positive Stellung. Der Hollander ist kein

Franzose, er schwärmt nicht, er ist sachlich, kühl, fühlt sich nicht gekrenkt wie ein Franzose, er überlegt sich die Dinge ganz nüchtern, ein nordischer Mensch, er ist ein mensch, der die Dinge ins Gesicht sieht, wir waren also von den Hollandern etwas überrascht. Wir waren überrascht durch die Widerstandbewegung, diese war ja auch vom Ausland in Holland hineingetragen, von England und Russland aus. Die Holländische Widerstandsbewegung war schwach. In Amsterdam haben sie Nachrichten gehabt aus Moskau. Zwischen Amsterdam und Moskau wurde ein ganzes Nachrichtennetz gebaut. Die Kommune hatte enge Beziehungem mit Russland schon vor dem Krieg. Die Kommune hatte gleich schon Widerstandsgruppen. Nach dem Kriegsausbruch. Aber auch zuvor. Gleich nach dem Anfang des Krieges mit Russland gingen die Kommunen tos. Die Widerstandsbewegung in Amsterdam war inspiriert von der Kommune. Vorher waren sie sehr ruhig. Der Februarstreik hat an sich nicht mit dem Kommune zu tun gehabt. Die WA ist mit den Juden im Judenviertel zusammengekracht, es waren einige Juden frech aufgetreten, also den damaligen politischen Verhältnissen nach. Vierhundert oder fünfhundert Juden sollten dann ins KZ gesteckt werden. Das hat Himmler angeordnet nach Rücksprache mit Seyss-lnquart, danach ist der Streik ausgebrochen. Die Juden haben viele Gelder hineingeworfen. Er ist von den Juden ausgegangen, ich war der Auffassung. es war eine Judensache, eine von den Juden enszenierte die Sache. Hier kamen zum Ausdruck die enge Verbindungen, die die Juden hatten mit den Hafenarbeitern und den Gemeindebetrieben in Amslerdam."

In de loop der jaren werd mijn man door de machtspositie, die hij bekleedde, steeds benaderd door mensen, die op de een of andere manier in hel gedrang waren geraakt, zoals bijvoorbeeld: Charles Pahud de Monlagnes, de olympische kampioen op het gebied van de hippische sport. Zijn zoon was in een klein bootje de Noordzee opgegaan, om naar Engeland over te steken, al dobberende was hij opgepikt door de duitse marine, Pahud vroeg mijn man om in deze zaak te interveniëren, waardoor het leven van zijn zoon gespaard zou kunnen worden, zo ook mijn neef Jan Fenlener van Vlissingen, waarbij Rauter mij opbelde en vroeg, of Fentener van Vlissingen inderdaad een neef van mij was. Jan Fenlener van Vlissingen beriep zich op mij. Hij was een van de landelijke leiders van de illegalileil en bovendien hooggraad vrijmelselaar. Door lussenkomst van mijn man is zijn leven gered. Bij het noemen van namen wil ik mij voorlopig beperken tol deze twee, omdat zij familieleden van mij waren. Het was C.F. Overhoff, de hoekman van de beurs, die ondanks zijn afkeer van de duitse bezetting, mijn man smeekle, zijn aanbod aan te nemen, om met vrouw en kinderen via een belgisch kloosler naar Brazilië uit te wijken.

Mijn man heeft dit aanbod zeer gewaardeerd, doch afgewezen, op grond van het feit, dat hij van mening was, zich voor zijn financieel beleid geheel te kunnen verantwoorden en dat hij daarom op zijn post wilde blijven. Mijn man liet aan mij de keus of ik al dan niet met onze kinderen daarheen wilde gaan, doch ook ik wees dit vanzelfsprekend van de hand. Hoe konden wij op dat moment vermoeden, dat er onmiddellijk na het eindigen van de Tweede Wereldoorlog in Nederland anarchistische toestanden zouden heersen, waarvan wij het slachtoffer konden worden. De Heer C.F. Overhoff heeft mijn man uitdrukkelijk gewaarschuwd, dat mijn man bij het verliezen van de oorlog op een gruwelijke wijze vermoord zou worden. Uit hoofde van zijn functie bij de illegaliteit had hij hierover betrouwbare berichten ontvangen.

Dood van mijn broer Wim,
mijn man als krijgsgevangene
en ik op zoek naar een veilig plaatsje voor de geboorte
van mijn derde zoon

Voordat ik het meest tragische gedeelte van mijn leven ga beschrijven, wil ik nog een kleine bijeenkomst vermelden, ten huize van Seyss-lnquart op Clingendael, waar een selecte groep muziekliefhebbers was uitgenodigd, om enkele liederen van Willem Mengelberg, een vriend van Seyss-lnquart aan te horen. Wij allen hadden een gevoel, dat deze uiterst gevoelvolle bijeenkomst innerlijk een afscheid inhield van gezamenlijke verbondenheid van een tijdperk, waar de europese cultuur de overhand had, Na enkele liederen van Willem Mengelberg aangehoord te hebben, zong Mengelberg, op speciaal verzoek van Seyss-lnquart, het AVE MARIA van Verdi. Dit was zo aangrijpend voor ons allen, ondanks dat we niet katholiek waren, dat Seyss-lnquart vroeg, het nog eenmaal te herhalen. Diep bewogen, mede door ons innerlijk voorgevoel, dat wij zo iets moois en innigs voor het laatst mochten beleven, en dat wij geen van allen elkander ooit terug zouden zien, namen we ontroerd afscheid en gingen huiswaarts. Willem Mengelberg was de grootste dirigent van het Concertgebouworkest te Amsterdam. Terecht werd hij dan ook door de Telegraaf van Zaterdag 2 februari 1957,samen met Toscanini.de reuzen der Muziek genoemd," Willem Mengelberg en Toscanini". De verhouding tussen Willem Mengelberg en Arturo Toscanini werd voor de Tweede Wereldoorlog veel besproken, beiden hadden elkaar leren kennen en waarderen in de jaren kort voor de Eerste Wereldoorlog, toen Mengelberg in de voorzomer telkenjare naar Italië trok om er enkele concerten met de voornaamste orkesten te dirigeren. In het feestseizoen 1919-1920 vierde Mengelberg zijn Zilveren Jubileum als Dirigent van het Concertgebouw. In mei 1925 was Mengelberg door de "Ente Concerti Orchestrali" te Milaan uitgenodigd om 4 concerten te dirigeren. Deze concerten waren schitterend en een triompf voor Willem Mengelberg, die vooral met de *Pastorale* en de vijfde Symphonie van Beethoven een groot succes bij pers en publiek oogste. Het is een bewijs van de ontstellende cultuurloosheid, die er in Nederland heerste, na de Tweede Wereldoorlog, dat deze Reus der Muziek eenvoudig uit de Nederlandse samenleving werd uitgestoten, en gedwongen was zijn laatste levensjaren in Zwitserland door te brengen. Dit bewijst wederom, hoe zelfs de meningsvrijheid op het gebied der muziek in de oneigenlijke democratie van na de oorlog niet geduld werd. We weten nu, dat de angelsaksische wereld van het amerikanisme

vastbesloten is, om Europa, d.w.z. het vaderland en het begin van de cultuur van het avondland te vernietigen. Doch de innerlijke stem van ons zelf is echter onvernietigbaar. Het binnentreden van Amerika in deze wereldomvattende oorlog is niet het binnentreden in de geschiedenis, maar de laatste amerikaanse daad van het amerikaanse gebrek aan geschiedenis. Want deze daad is het ontkennen van het beginnende (wortel van het eigene) en het de voorkeur geven aan het beginloze. (het verloren hebbende van het eigene) De verborgen geest van het beginnende in het avondland zal voor dit proces van de zelfvernietiging van het beginloze, niet eens een blik van verachting overhebben,maar in tegendeel uit de gelatenheid van de bron van het beginnende op het beslissende ogenblik wachten.
"Wir denken das Geschichtliche der Geschichte stets nur halb, und das heisst hier immer überhaupt nicht, wenn wir die Geschichte und ihre Grosse zusammenrechnen aus der Lange der Dauer des Gewesenen, statt im ersten Gewesenen als dem Anfang dass Kommende und Künftige zu **erwarten.** So geheimnisvoll ist das Wesen des Eigenen, das es nur aus der überlegenen des Fremden seinen eigensten Wesensreichtum entfaltet. (uit "Die Deutung des Menschen in Sophokles 'Antigone - Hölderlins Hymne)
Bij een van de laatste gevechten van de Nederlandse Landstorm tegen de overmachtige vijand bij de Grebbelinie, is mijn broer Wim, die bevel had gegeven om een schijnbaar leegstaand huis op een eilandje midden in het onder water gezette land, te bezetten, gevallen, door het vuur van de in dat huis aanwezige poolse militairen.
Mijn man schrijft: "Florelore, ik heb Wim gegroet, zoals hij dat wilde. Als trotsche krijgsman, als vlekkeloos mens, als een trouwe zoon en man, en een onwankelbare SS man en volgeling van den Führer. Ik heb Wim beloofd aan zijn graf niet meer te zullen treuren, want dat willen wij SS mannen niet en Wim zeker niet. Boven Wim's lieve gezicht rust de irrune, gesneden uit wit berkenhout. De vrouw baart het kind. Het kind wortelt in de eeuwige levensstroom. De levensboom ontspruit met drie wortelen uit de aarde en gooit zijn takken naar het licht van God's heerlijke zon. Het kind werkt en strijdt, heeft lief en geeft het aanschijn van een kind tot mensch. Dan keert het terug naar dat Eeuwige Rijk, na dit wonderbaarlijke leven, waar ook onze voorouders zijn. Zoo geloven wij het. Wij weten allen, dat een zoo goed mensch als Wim ergens is, waar de Almachtige in zijn Wijsheid hem heengeroepen heeft om zijn taak verder te vervullen. Wij eeren zijn nagedachtenis, in zijn kind leeft Wim verder volgens de heilige wetten van het bloed, welke ergens in het verleden dit menschenras van nobele fierheid geschapen heeft, en dat Wim als een stralende teuge wel heeft belichaamd."

Als de koningin nu over de oranjezender zegt, dat de SS soldaten behoorlijk moeten worden behandeld, om later de kern van het Nederlansche leger tegen Japan te helpen vormen, dan is dit de zegepraal van onze idealisme. Doch Wim en ik zouden onder alle omstandigheden de strijd van Führer en Rijk hebben voortgezet.
Zo sprak mijn man ergens aan het front op 29 april, nadat mijn broer Wim gesneuveld was op 28 april 1945

Mijn man krijgsgevangen.

Overlangbroek, 13 juni 1945.

Mevrouw,
De laatste drie weken van Uw man's diensttijd was de Heer Rost van Tonningen in ons dorp ingekwartierd. Daar de kommandeur zijn kwartier had in onze pastorie, bezocht hij dien meermalen in ons huis. Ook het laatste uur, dat hij vrij was, bracht hij in de Pastorie door. Van hieruit ging hij Dinsdagavonds 8 mei 1945 in krijgsgevangenschap. Bij het vertrek verzocht hij mij een laatste groet over te brengen aan zijn vrouw en kinderen. Hij was ervan overtuigd, dat hij vrouw en kinderen niet zou weerzien. Hij zei: "ook als krijgsgevangene marscheeren wij tot het heil der wereld, schrijf aan mijn vrouw, dat ik alles aanvaard zonder vrees en zonder klacht.
Zijn gedachten waren altijd bij zijn vrouw en kinderen. Hij verzocht mij eenigen tijd te wachten, voordat ik dit schrijven zou verzenden. Ik moest ook mededeelen, dat hij de begrafenis van zijn zwager, Uw broer, een der laatste gesneuvelden, had bijgewoond.
Onder den diepen indruk van zijn tragisch einde, voldoen ik bij deze aan zijn laatste wensch. De Heere zij zijn vrouw en kinderen genadig. Alle menschelijke troostwoorden schieten hier te kort.

Met hartelijke groeten,

D. Vlasboom

Geachte Mevrouw Rost,

Ook ik wil graag persoonlijk eenige woorden hierbij voegen, daar ik begrijp, dat U graag zooveel mogelijk wilt hooren, wat de laatste woorden van Uw man waren. Hij heeft ons meermalen verzekerd, dat hij zoo'n

volkomen gelukkig en harmonisch huwelijk had. Ik heb werkelijk een allerliefste vrouw, zei hij. Zeg haar, dat ik heel veel aan haar gedacht heb deze dagen. Hij liet ons een foto zien, van U en de kinderen. Zeer heeft ons zijn tragisch einde getroffen en we begrijpen, hoe diep Uw smart moet zijn. Er ist slechts een, die werkelijk helpen kan en we hopen en bidden voor U, dat de Heer Jezus Christus U nabij moge zijn en U rustgeven. Hij heeft het beloofd: Komt allen tot mij, die vermoeid en belast zijn en ik zal U rust geven. Moge hij U vertroosten, zooals geen mens dat doen kan. Die hulp en vertroosting wensen wij U zoo van harte toe.

Vlasboom

P.S. Mevrouw. Het bovenstaande wilde mijn vrouw er nog aan toevoegen en nu tenslotte, ik hoop, dat gij zult zeggen, "Doch bleibt Er meine Sonne, auch wenn ER untergeht."

Deze brief mocht ik jaren later ontvangen, waarvoor nog mijn zeer oprechte hartelijke dank.

Brief Nico Roskam, Zwartsluis.
Naar aanleiding van je vraag, Florrie, wanneer ik je man Meinoud Rost van Tonningen voor het laatst heb gezien, het volgende: "Toen wij als krijgsgevangenen, bij elkaar gedreven werden in kamp Elst op de Veluwe, hadden wij niet veel werk met ons huiselijk in te richten. Dit z.g. kamp bestond n.l. uit een paar hectare terrein, waarom heen een lint was gespannen van een paar centimeter breed. Binnen dit lint mochten wij ons vrolijk maken, er buiten waren Canadese soldaten, die ons moesten bewaken. Het waren aardige jongens, die graag een praatje maakten, maar van de hele situatie geen lor begrepen. Zoals ik al zei, veel huishoudelijke beslommeringen hadden wij niet. Een paar tentzeiltjes aan elkaar en in een vloek en zucht was ons onderkomen gereed. Daar je verder niets te doen had, ging je links en rechts een praatje maken en informeren en uitkijken, of je ook kennissen kon ontdekken. Een van de eersten, die ik tegenkwam was je man, die ik zeker in een half jaar, misschien wel in een heel jaar niet had gezien. Na de gebruikelijke vragen over en weer naar vrouw en familie en de laatste belevenissen, werd hij ineens ernstig en zei: "Kerel, ik ben blij je zo gauw te zien, daar ik een idee heb en dat graag met enkele lui wil bepraten. Kom morgenmiddag (naar ik meen om 3 uur) hier, dan ben ik er ook met een paar kameraden, die ik al ontmoet heb. De volgende dag waren wij met een man of tien, waarvan ik enkelen wel van naam kende. Ze waren jonger dan ik, zodat ik aanneem, dat er nog wel van hen in leven zijn. Kort en goed, Rost wilde

aan de toenmalige regering voorstellen om te trachten een contingent vrijwilligers samen te stellen, die ingezet konden worden om in Indië weer orde te scheppen. Daar wij allen overtuigd waren, dat je man de situatie daarbuiten veel beter kon beoordelen, gingen wij er mede accoord, dat hij zou proberen dit voorstel ter bevoegder plaatse in te dienen. Of en hoe groot de mogelijkheden waren, dat de regering hierop zou reageren, konden wij in die dagen niet vermoeden, maar wij voelden ons,.... als schipbreukelingen, die de laatste droge vuurpijl, die ze nog hadden, de lucht instuurden. Een paar dagen later liet je man zich uit, "De eerste contacten zijn gelegd."
Kamp Elst was maar een zeer kort leven beschoren en wij moesten al spoedig verhuizen naar de Harskamp. Vervoer per billenwagen, of wel marcheren. In de Harskamp ging ik opnieuw op zoek naar kennissen. Naar ik meen, hoorde ik van Rambonnet, dat je man eruit gepikt was en naar elders was overgebracht. Van de vrijwillige inzet naar Indië hebben wij niets meer gehoord. Toen echter in 1946 een beroep op ons geinterneerden werd gedaan om uitgezonden te worden naar Nieuw Guinea, schoot mij een en ander weer te binnen. Ik was toen in Westerbork en heb mij daarvoor opgegeven. Ik ben wel voor een commissie geweest, maar niet gekeurd omdat ik vermoedelijk al te oud was. Mogelijk is dat voorstel van je man afkomstig, die de stoot heeft gegeven, tot de latere uitzendingen, maar achteraf gezien, kwam het te vroeg, omdat er toen nog niet gestraft was. De oproep van de regering kwam in 1946, toen de zogenaamde rechtspleging al voor het grootste gedeelte had plaats gehad. Diegenen, die het eerst werden opgeroepen om voor de tribunalen en bijzondere rechtbanken te verschijnen, werden het kind van de rekening. Er werden straffen uitgedeeld van 6 tot 10 jaren en meer, zelfs tot levenslang en doodstraf. Deze vonnissen hadden met de feiten hoegenaamd niets te maken, maar waren in vele gevallen terug te voeren tot kleinzielige wraakacties, soms camouflage van diefstal of erger. Toen men enigszins tot bezinning kwam, zat men danig in de maag met deze zwaargestraften en vermoedelijk heeft men toen zich het plan Rost herinnerd en is men op het volgende idee gekomen.: Roep vrijwilligers op voor opruimingswerkzaamheden in Nieuw Guinea op aanlokkelijke voorwaarden, biedt ze een verbintenis aan voor twee jaar en stuur dan dat "schuim der natie" (zoals de commandant van Westerbork ons noemde) maar weer de maatschappij in.
Uit de aard der zaak meldden zich de zwaargestraften, die b.v. zes jaar of meer opgebromd gekregen hadden. In totaal zijn er twee ploegen uitgezonden, naar ik meen in 1946 het eerste transport van circa 130 man naar Biak en in 1947 een tweede van ongeveer 170 man naar Hollandia. Een kennis van mij, die tot 10 jaar veroordeeld werd, werd reeds na 20

maanden gerepatrieerd en naar huis gestuurd. Uit het voorgaande komen naar mijn mening twee dingen naar voren:
A. Er moesten slachtoffers vallen, dat was men "De straat" schuldig, na al het gebral door de radio enz. Mussert alleen was wel wat weinig,dus moest er iemand bij.
B. Toen wij nog met duizenden bezig waren ons verstand weer bij elkaar te zoeken, had het brillante brein van je man met zijn snelle reactiever mogen al een mogelijkheid gezien om te pogen er het beste van te maken. Was het misschien de angst hiervoor of wist je man teveel? Ik ben blij met de herinnering aan hem, zoals ik hem de laatste keer gezien heb in kamp Elst, zoals steeds trachtend de omstandigheden te beheersen. Dit is mijn eerlijke overtuiging, meer dan dertig jaar, nadat die dingen hebben plaats gehad. Mag dit geschrevene helpen die zaken anders te zien, n.l. als historie. De geschiedenis herhaalt zich vaker en men mag niet vragen naar schuld,daar het een feit is, dat een klein duwtje op het juiste moment naar links of rechts bepalend is voor het verdere verloop, incluis de gevolgen. Op mijn bureau heb ik een klein spreukje geplakt: "De overwinning vindt wel vaders, maar de nederlaag is een wees." Deze brief is ook bedoeld als een kleine pleister op de oude wonde. Hartelijke groeten en een stevige handdruk, ook van Aenne, als steeds je NICO

Onze eer heet trouw

Een kleine brief:
Liebe Flora!

Am vergangenen Montag haben wir unsren Roggen geschnitten und gestern schön trocken unter Dach gebracht, die Frucht, ist das nicht ein Wunder. Ein Wunder, wenn man es keimen und sprossen sieht, dann die Blüte, später wie sich die Ahren füllen und schwerer werden. Dann das reifen und gelb werden der Halme. Schliesslich das Opfern der Frucht für uns Menschen. Haben wir es begriffen, ist es nicht so mit einem Ideal? Ist unser Opfer nicht mit der Getreidefrucht zu vergleichen? Wie dem auch sei, die Welt kann ohne Menschen, die von einem Ideal beseelt sind, nicht weiter kommen, mogen noch so viele nur leben... Das möge man zur Kenntnis nehmen. Das Zepter ist nicht beim Schaffenden, aber er kennt das Glück allein.

Mijn vlucht.

Daar door ONS LAATSTE SAMENZIJN, op 30 maart 1945 midden in het frontgebied, mijn man en ik - door ons geluk samen te zijn - wij de tijd

vergeten hadden, zo was het bij mijn vertrek reeds volop dag, doch ondanks alles wist ik dankzij mijn goede begeleider ongeschonden door alle vijandelijke spervuur heen te komen, om tenslotte toch mijn huis te Diepenveen te bereiken, waar mijn 2 kinderen met de bewaking reeds in grote spanning op mij wachtten, vrezend voor mijn leven. De Polen waren reeds zo dicht bij en ik realiseerde mij ineens, dat ik heel alleen overgebleven was, iedereen had de benen genomen, vluchten zat er nauwelijks meer in. Juist op dat moment van vertwijfeling van wat te doen, ging de telefoon: "Florrie, hier Wiet (Rambonnet), ik wilde even weten, of je nog thuis bent. Het is niet meer mogelijk voor jou door de vijandelijke linies heen te komen, vluchten lukt niet meer, het enige wat ik je aan bieden kan, is: "Kom vannacht om 12 uur met je kinderen op de brug, ik ben er dan zelf ook, ik laat de brug omhoogvliegen, we zijn dan met zijn allen dood, doch dat is beter, dan in vijands handen te vallen, want er gebeuren door de Polen de vreselijkste dingen..." Na enig nadenken, zei ik: "Lieve Wiet, dank voor je kameraadschap, jij bent de enige, die aan mij denkt op dit moment, ik zal nog een poging wagen om door de Waterlinie het Noorden van ons land te bereiken, *zo* niet, dan ben ik vannacht om 12 uur bij jou op de brug.

Zo vertrok ik met de auto van de Nederlandsche Bank uit mijn huis, rijdend op een gasgenerator, in de hoop, niet af te glijden van de weg, midden door het water, wat onherroepelijk onze dood tengevolge zou hebben. Boven ons cirkelden de Jabo's.

Schicksal, mijn levenslot....? Wij kwamen erdoorheen, via Heerenveen etc. door naar Haren, ook daar huis leeg, dan naar een boerderij in Nieuwwolda, ook daar juist klaar voor de vlucht. Ik mocht de sleutels van de boerderij hebben, doch er was geen licht en water meer, en ook zij gingen weg.... intussen was mijn auto nogmaals aangeschoten, doch we leefden nog.... weer op naar.... ergens.... waar moest ik mijn zoon krijgen....? Weer als een der laatsten, weg uit Groningen, waar intussen bijna alle bruggen opgeblazen werden, richting Leeuwarden, dan de afsluitdijk.. O, God, wat een dramatisch tafereel... Honderden, zo niet duizenden, Nederlanders en Duitsers, waren daar bij elkander geveegd, en hoopten, merendeel in lompen gekleed over de afsluitdijk nog te kunnen ontvluchten. In Harlingen werden reeds vele rode vlaggen uitgehangen, en ieder die ze treffen konden werd in de rug geschoten. Links en rechts vielen doden en gewonden, een aanblik om nooit meer te vergeten. Vanzelfsprekend ontmoette ik tal van onze kameraden, die vertwijfeld niet meer wisten, wat te doen. Ik gaf aan onze Vriend Eddy mijn auto van de Nederlandsche Bank, zeide hem, hier je kunt hem gebruiken er zit nog benzine in, en ik... zag een marinebootje, gooide vrijwel mijn kinderen erin, om zelf nadien te volgen, en voordat iemand het begreep, voeren wij weg,

richting Terschelling. Onderweg werden wij beschoten, doordat wij op een zandbank terecht gekomen waren en stil lagen, wel vielen we allemaal om, en de Stabsartz, die geattendeerd werd door zijn mariniers op mijn plotselinge aanwezigheid op zijn schip, was bang voor een onverwachte bevalling, (het laatste, waar men op wachtte in deze noodsituatie) doch alles ging goed, met oneindig veel moeilijkheden kwamen we op Terschelling aan. De Stabsartz, die zeer onder de indruk was van mijn tragedie, zeide mij, "Ik kan niets meer voor U doen, we kunnen een fiets voor U te pakken zien te krijgen, de rest moet u zelf in handen nemen." Ik was hem uiterst dankbaar, en zo per fiets zocht ik een onderkomen op Terschelling om mijn zoon Herre te mogen ontvangen, tezamen met mijn twee andere zonen, 3_ en 1_ jaren oud. Op het laatste nippertje vonden wij een onderkomen, mijn zoon Herre werd geboren zonder hulp in aanwezigheid van mijn 2 andere kindertjes, die niets van de geboorte bemerkt hadden. Gezien ik een halve fles Bols bewaard had voor dit dramatisch moment, zo gaf ik deze fles weg, omdat ik zeker wilde zijn, van de inschrijving in het geboortenregister, dat mijn zoon Herre aldaar geboren was. Dit had tot gevolg, dat het hele eiland wist, dat Mevrouw Rost van Tonningen op hun eiland een zoon geboren had, kort daarop werd zoals te doen gebruikelijk aldaar, een bericht door een omroeper afgekondigd, dat heden een zoon van Mr. M.M. Rost van Tonningen geboren was. (mijn man was bekend, door zijn bankbiljetten met ondertekening Rost van Tonningen.) Kort daarop verzamelde zich het hele dorp in Midsland, voor mijn kamer, joegen mij uit mijn woonruimte. Mijn zoon Herre, was geboren op 28 april 1945, naderhand tot mijn ontsteltenis geconstateerd, dat de dood van mijn geliefde broer Wim juist op de zelfde dag plaats vond, dat mijn derde zoon geboren werd .... ,28 April 1945,......
Is dit SchicksalL. Lt... **Stirb und Werde...**
Ik herinner mij nu slechts honderden vlaggetjes, rood / wit / blauw, en oranje, oranje overal.... ik stond buiten voor mijn kamer, de eerste klappen waren reeds gevallen. Mijn kinderen vroegen: "Mutti, mogen we ook zo'n vlaggetje hebben", waarop ik, in mijn doodsnood aan omstanders vroeg, geef tenminste mijn kinderen ook een vlaggetje, die ze inderdaad kregen, om dan te wachten, op ons einde... Juist op dat moment kwam mijn Stabsartz met zijn auto aangereden, om nog voor het laatst te kijken of ergens Duitsers in nood waren, hij zag deze hoeveelheid mensen, herkende mij van zijn marineschip. Reed pardoes in de menigte, gooide mijn kinderen en mij in zijn wagen, en zeide mij. Hier is niet meer uit te komen, wat wilt U, hier vermoord worden op straat of.... bij onze vloot. Ik zeide hem, liever gezamenlijk ons einde tegemoet te moeten gaan, dan hier alleen op straat, doch vers in mijn geheugen zat, dat na de dood van

Hitler, men van hoger hand een bevel gekregen had, naar Duitsland te komen, omdat de SS een bevel gekregen zou hebben, gezamenlijk met de Angelsaksers tegen de Russische horden te vechten. Zo was het mijn verlangen, naar Duitsland te komen. Misschien zou ik daar mijn man weer terugvinden.... Ik kreeg van deze Stabsartz een grote ampulle vergif, voor het geval, dat ik door het gepeupel liederlijk vermoord zou worden. Bij de haven aangekomen, lag daar een deel van de duitse oorlogsvloot, slechts één scheepje was apart verankerd, op wonderlijke wijze mocht ik dit schip bereiken, met mijn kleine zoontjes, de kapitein haalde zijn anker op en daar koersten wij weg, de zee op, midden tussen honderden mijnen, dagenlang....
Tenslotte Cuxhafen.. De achtergebleven duitse schepen bij Terschelling werden in beslag genomen.

Fier op eigen kracht dan trekken
Ze uit, Ostara's wakkere scharen,
Naar vooruit verkende streken,
Voor het eerst in de geschiedenis
Als een volk verschijnend: lichtend
Straalt hun jeugd de toekomst tegen.
Ostara's trouwe broeder beschermt haar.

**De moord op mijn man Mr.
M.M. Rost van Tonningen**

Doordat mijn man zo thuis was in de moderne talen, werd hij in het krijgsgevangenen kamp te Elst onder generaal Kohlrose gebruikt als tolk bij de onderhandelingen tussen de Duitsers en de Geallieerden, waarbij de voertaal engels was. Tevens zag hij daardoor kans, een rapport samen te stellen voor de inzet van de in de kampen verblijvende NSB-ers in Nieuw-Guinea, dat toen nog geheel onder nederlands beheer was. Bovendien wist hij nog vliegensvlug een rapport te schrijven in het engels over zijn hele levensloop, een geweldige prestatie. Toen Prins Bernhard met zijn staf het krijgsgevangenenkamp te Elst bezocht, stond mijn man voor de tweede maal oog in oog met Prins Bernhard met als resultaat, dat hij, uit zijn dienstverband gehaald, dadelijk als eenling op transport werd gesteld, (met van Rappard), naar de gevangenis te Utrecht. Mijn man's politieke testament werd door hem in Utrecht afgesloten op 24 mei 1945 en ondertekend door hem, en twee Canadezen,waarvan de namen bekend zijn en die als getuige optraden. Elk blad van dit getypte testament is gewaarmerkt met zijn bloed, hiervoor moest hij een snee maken bij zijn pols, dit geschiedde echter niet in een poging tot zelfmoord, maar slechts om de echtheid van de 14 bladzijden van zijn politieke testament buiten twijfel te stellen. Door zijn grote levenservaring wist mijn man, dat tegenstanders in staat zouden worden geacht, zijn politieke testament te vervalsen, indien het in hun kraam te pas zou komen, vandaar, hier weer de ervaren politicus, dat hij elk papier met dik bloed verzegelen moest,- zijn laatst geschreven rapport-, om eventuele vervalsing tegen te gaan. Kort daarop werd mijn man op transport gesteld naar de gevangenis te Scheveningen, en daar werd hij overgeleverd aan de Haagse onderwereld.Bij aankomst aldaar werd mijn man uit de auto gesleurd, hetgeen niet zo eenvoudig was, omdat zijn been aan een stok met riemen was vastgemaakt, waardoor hij dit been niet kon buigen en uit de auto gesleurd werd.Ze begonnen hem direct met stokken af te ranselen en naar binnen te knuppelen, tot groot vermaak van de leiders van het transport. De commandant zei tegen mijn man, dat hij wel levend de gevangenis binnen was gekomen, maar dat hij er nooit levend meer uit zou komen. Men had hem direct al te kleine schoenen gegeven, waardoor hij slechts trippelend lopen kon, om hem nog erger te kastijden, daar het onmogelijk was hierin hard te lopen en de hem opgedragen hoeveelheid tonnen met fecaliën weg te dragen. Als President van de Nederlandse Bank moest hij zo vernederd worden, vonden de betaalde bewakers, zoals de hoofd-

bandiet Pijl, Poot, Damhof, van Rijn, Pronk en Dr. de Reus. Waarbij alle slagen met de gummiknuppel merendeels slechts op hem neerdaalden. Men bond als verder grapje een touw om zijn penis, om hem daarmee over de vloer te slepen, wanneer hij niet gauw genoeg hun walgelijke opdrachten kon uitvoeren of hij werd hieraan kort omhoog gehesen. Vooral de nachten waren ontzettend. De bewakers, die dan voor tijdpassering hoeren uit de stad bij zich haalden, richtten ware bacchanalen aan, waarbij mijn man het feestobject was. Het was daarbij een hels lawaai, dat horen en zien je verging, een B.S-er speelde op een piano, "Ouwe Taaie" Boven op de piano zat iemand, die de maat sloeg en alle andere B.S-ers van het bewakingspersoneel, kennelijk dronken, brulden dit schone lied mee. Naakt moest hij voor deze hoeren het Wilhelmus zingen en in de houding staan, bij haperen werd aan het touw getrokken. Dagelijks werden grote hakenkruisen op de vloer getekend, dat daarna door de half beschonken bewakers werden volgespuugd. Mijn man moest dan onder hevige slagen met de gummiknuppel met zijn tong het hakenkruis en de hele vloer in snel tempo schoonlikken. Mijn man werd gedwongen op zijn knieën te zitten en zware bakstenen omhoog te moeten houden, totdat hij er bewusteloos bij neerviel, dan werden emmers met water over hem heengeschud, om hem weer bij kennis te brengen. Mijn arme man werd elf dagen lang, speciaal 's nachts aan deze hel blootgesteld, waarbij hij elke marteling, die de dronken koppen met hun hoeren konden bedenken, onder luid onderwereld gejuich uit moest voeren, levend of meer dood dan levend. Schijnbaar is op het gebied van het bedenken van kwellingen de menselijke geest onuitputtelijk. Namen van alle beul-bewakers, die zich hieraan schuldig hebben gemaakt, liggen in ons archief vast.
Het gegil in de gevangenis, ook van alle medegevangenen, die in iets mindere mate hetzelfde mee moesten maken, was zo hevig, dat de politie besloten had, een inval te doen, om speciaal mijn man eruit te halen. Van dit plan schijnt echter iets uitgelekt te zijn, dat verklaart het feit, dat tegen alle gebruiken in, het vangnet in het trappenhuis plotseling die dag was weggenomen. Toen mijn man weer na een vreselijke nacht naar buiten werd gedreven om hem met een volle ton fecaliën te bevuilen en te knuppelen, heeft een bewaker hem plots gegrepen en over een 1,25 meter hoge leuning van het trapportaal gewerkt, waarna hij in het trappenhuis te pletter is gegooid!!!.... Dat gebeurde in de vroege morgen van 6 juni 1945. De bibliothecaris van de gevangenis, W. van der Kolk heeft het uitelkaar gespatte hoofd van mijn man, door geweerkolf en val, uit diep medelijden, bijeen geveegd, is kort daarop, tengevolge van deze verschrikkingen, die hij zelf mee aan heeft moeten zien, zenuwziek geworden, om daarna 2 jaren in een inrichting verpleegd te worden. Een neef van mijn man, Wim Kreischer, wilde met zijn oude bandenloze

oorlogsfietsje een tochtje naar Haarlem maken, doch gaf onderweg gehoor aan een innerlijke stem, die hem gebood op zijn fiets direct naar Den Haag terug te keren,- daar het mijn man Meinoud was, die hem duidelijk riep-, zo meende hij. Als in een droom ging hij een bosje bloemen kopen, om daarmee naar de strafgevangenis te Scheveningen te gaan, daar hij bij geruchte had vernomen, dat zijn neef daar gevangen zat, eventueel zelfs dood was. Van politiek had hij in het geheel geen verstand, daarvoor was hij te lang in Nederlands-I ndië geweest, doch een ding stond bij hem vast, hij was dol op zijn neef. Hij zou hem een bloemetje geven, en zo gezegd zo gedaan, hij meldde zich bij de Strafgevangenis te Scheveningen en wilde naar zijn neef Meinoud. Daar dacht men, dat deze persoon idioot was, want- wie kon het iets schelen, wat en wie daar binnen in de gevangenis zat, dood of levend... doch door het aandringen van deze neef werd toch de deur geopend en werd hij toegelaten. Tot zijn ontsteltenis bracht men hem naar een schuur, en zag daar mijn man's gehavende lichaam liggen op een hoop oud vuil. Deze aanblik schokte hem zodanig, diep bewogen legde hij zijn bloemetje op het stoffelijk overschot van mijn man.Dit beeld heeft hem nooit meer losgelaten, en zodra ik vrij kwam en enkele jaren later neerstreek op de Frankenslag in Den Haag, bezocht hij mij dadelijk om me alles te vertellen, waarna hij later ook zijn belevenis schriftelijk heeft vastgelegd. Korte tijd later was hij overleden.

De politieke ommekeer en de hierdoor ontstane chaos.

De verovering van Nederland door de Geallieerden maakte een eind aan de Tweede Wereldoorlog, en bracht geheel andere maatschappelijke groepen aan de macht, dan die welke tot dusver de touwtjes in handen hadden gehad. De illegaliteit werd tijdens de oorlog fors gesteund door de Nederlandse exil-regering,die bij voorbeeld in januari 1944 haar een bedrag van 30 miljoen gulden deed toekomen. Hierdoor ging de nederlandse exilregering in Londen duidelijk in tegen de overtuiging van haar voorgangster, de nederlandse regering van voor de oorlog, die in de "Aanwijzingen" ambtenaren en burgemeesters op grond van het land-oorlogsreglement had gewezen op hun plicht om met een eventuele bezetter samen te werken.
Doordat de democratie van voor de oorlog bewezen had een bedreiging te zijn voor de toenmalige machthebbers, moest ditmaal niet een democratie VOOR het volk, doch een democratie TEGEN het volk gecreëerd worden. Dr. H.W. van der Vaart Smit doet er in zijn brochure "Kamptoestanden 1944-'45-48" met voorwoord van Prof. Mr. G.M.G.H. Russel ook een boekje over open. En wie kent niet het boek van Groen.... Verder heeft Mr. A.M. baron van Tuyll van Serooskerken, samen met het

gewezen Kamerlid, Mevrouw van Schilfgaarde, een rapport samengesteld betreffende zijn onderzoek naar de mistoestanden in de kampen voor de politiek-deliquenten,welk rapport op 5 oktober 1950 werd aangeboden aan de voorzitter van de Enquêtecommissie Regeringsbeleid. (Enquêtecommissie regeringsbeleid 1940-1945, deel 5a). Evenals dat in de tachtigjarige oorlog onder de Spanjaarden gebeurd was met de onthoofding van de Graven van Egmond en Hoorne, moest ook nu de bevolking schrik worden ingeboezemd en dat kon het beste gebeuren door een ketterjacht op Nationaal-Socialisten en collaborateurs. Niet voor niets sprak minister Anthony Eden in 1945 in het Britse Lagerhuis over de grootste mensenjacht van de geschiedenis, die toen op handen was. In Nederland werden tussen de 170.000 en 250.000 mensen in de kampen gestopt, mannen, vrouwen, kinderen en baby's. Kampen, waarvan de voedselvoorziening niet geregeld was. Het leegroven van de achtergelaten huizen van de NSB-ers was zo algemeen, dat men half Nederland in de gevangenis had moeten stoppen, wanneer men deze diefstallen had willen vervolgen. Daarom werden deze inboedels ZOGENAAMD door de regering gevorderd en de NSB-ers kregen een claim op de Schade-Enquête van ten hoogste Fl 4000,- waardoor zij een fractie van de waarde van hun oorspronkelijke inboedel terug konden krijgen, dat leek natuurlijk nergens op. Hier volgen enkele passages uit Rapport, d.d. 5. okt. 1950

Bij het door mij ingesteld onderzoek heb ik mij beperkt tot kampmisstanden - het onderzoek heeft evenwel uitgewezen - dat nagenoeg alom bewakers zich niet hebben ontzien weerloze mensen te kwellen en te mishandelen, waarbij door de Duitsers gedurende bezetting toegepaste methodes zijn overgenomen. De mishandelingen hebben plaats gevonden, zowel als op zich zelve staande handelingen van bewakers als door de kampleiding goedgekeurde, althans toegelaten feiten. De ernstigste gevallen van mishandelingen hebben zich voorgedaan in de eerste tijd nade bevrijding. In het kamp "De vergulde Hand" zijn gedetineerden met ijzeren scheepskettingen afkomstig van de scheepswerf Figee waaraan twee ijzeren beugels waren bevestigd (gewicht 2,3 Kg.) aan de enkels aan elkander geklonken. Bedoelde gedetineerden zijn weken lang, dag en nacht aan elkander geklonken geweest. De bewaking van de Harskamp is in de maand juli 1945 door de Canadezen aan nederlandse bewakingstroepen overgedragen, de nederlandse bewakingstroepen hebben zich op ernstige wijze misdragen. Gedurende de avond en in de nacht hebben zij door de barakken geschoten, tengevolge waarvan vele gedetineerden, zelfs in hun slaap, het leven hebben verloren. Deze nachtelijke schietpartijen, welke gemiddeld twee tot drie keer per week plaats vonden, hebben

zekere tot in het voorjaar 1946 voortgeduurd....
Ernstige en meedogenloze mishandeling van gedetineerden heeft plaats gevonden in de Strafgevangenis te Scheveningen, gedurende het tijdvak, waarbij de leiding van het bij de Canadezen berustte. Als directeur trad hierbij op, een als in canadese dienst zijnde nederlander. De bewakers waren in hoofdzaak Scheveningers. Op 22 juli 1945 werd de leiding overgedragen aan het Militair Gezag, waarbij aan deze wantoestanden terstond een einde gemaakt werd...
Harskamp.... Het was gewoonte dat, bij het avondappel, door het barakkenhoofd bekend werd gemaakt, dat iemand in het kamp was overleden. Op zekere dag heeft het barakhoofd bekend gemaakt, dat Mussert gefusilleerd was, waarna 2 minuten stilte in acht is genomen. Voor dit laatste is de gehele barak (ongeveer 300 mannen) bestraft met: gedurende vier weken water en brood, vier uur per dag strafexercitie en vier uur per dag spreekverbod. Het kwam voor, dat men in een cel werd vastgebonden met een ketting, waarvan het ene einde aan een arm en het andere einde aan de centrale verwarming vast zat.... Een andere man wilde men ook voor de grap dood schieten, "ik ben toen geplaatst tegenover een pantserwagen waarop een mitrailleur stond. De soldaat, die de M-24 mitrailleur, waaraan een slot zit, hetwelk opgewonden moet zijn om het te kunnen bedienen. Het slot bleek evenwel niet opgewonden te zijn, tengevolge waarvan de mitrailleur niet werkte, en ik niet doodgeschoten werd...." In de Harskamp was de medische behandeling in den beginne zeer slecht, tengevolge van het feit dat geneesmiddelen ontbraken, voeding ontoereikend. In Westerbork gold de kamprechercheur Wieringa als een zeer hardvochtig man, tengevolge van de, zowel in de Harskamp of in Westerbork ondervonden behandelingen is mijn linker long aangetast, voordien was ik geheel gezond.... Van de Harskamp ben ik met vijftien anderen overgebracht naar de bunker Blaskowitz. Bij aankomst werden wij allen in een cel van 3 bij 2 meter geperst. Wij moesten op onze knieën met het gezicht naar de muur gericht tegen de muur zitten met de handen in de hoogte. Toen ik opstond ben ik door de bewaker Zieltjes met een karabijn weer neergeslagen, etc. etc... Ik heb gezien, dat een Mr. Neuthorn en Ir. Grote in een kolenhok opgesloten waren, waarin men niet overeind kon staan.... Uitlatingen van: "Is het een SS-er?. Stop dan maar onder de grond.... Vele van de gedetineerden verbleven in holen in de grond, soms door hen zelf afgedekt met wat oude planken, in de winter 1945 / 46 Na het zingen - op de toren- van liederlijke versjes, waarin de geslachts-en voortplantingsdelen het hoofdmotief vormen, het volgende gesprek: "Er is een vent neergeschoten. Dat heeft een van de patrouille van Dun gedaan, Kruyf geloof ik. De kerel stond voor het venster van de barak. Hij

moet dood zijn, maar het is niet erg, het is maar een SS-er". Ik heb er wel achttien omgelegd, waarop de korporaal mededeelde, "Nou, van mij liggen er wel heel wat in bloed te baden in dat witte tentje daar met dat wasgoed. En nog doen die klootzakken het licht niet uit, maar dan schiet ik het hele kamp in puin.".... Er werd de raad gegeven goed laag te schieten: "Omdat die rotzakken zich
hebben ingegraven."....

Oneindig zijn soortgelijke onvoorstelbare verhalen. Over het verblijf in deze kampen van april 1945 tot april 1949 geeft H.J. Nijks te W. een uitvoerig verslag: Nijks wordt in Blijham in de provincie Groningen gearresteerd door de Binnenlandse Strijdkrachten, de BS. Hij werd met de handen omhoog naar de dorpsschool gebracht, waar hij als eerste binnenkwam, maar al spoedig wordt gevolgd door andere lotgenoten. In deze school waren eerst Duitsers gelegerd geweest, die in het stro verscheidenen handgranaten hadden achtergelaten. Overdag moesten de NSB-ers bij de boer werken en als men naar de wc moest, kreeg men een bewaker met geladen geweer mee. Al spoedig werden de politieke delinquenten overgeplaatst naar het Asyl in Winschoten. De commandant was daar Dr. Hommes, geneesheer-directeur van het R.K. Ziekenhuis te Winschoten. Daar werd men met twintig man in een kleine cel gedrukt, waarvoor ieder maar 20 cm ruimte op de vloer beschikbaar was. In een hoek stond een wc. Het eten was teveel om dood te gaan en te weinig om van te leven. Als de celdeur openging leefde menigeen in angst, dat hij eruit gehaald zou worden om een zeer pijnlijk verhoor te ondergaan. Zo nu en dan ging Dr. Hommes met een geladen pistool zijn ronde doen langs de cellen. Eenmaal haalde hij mij uit de cel en vertelde mij, dat ik een ploert en een schurk en een moordenaar was. Overdag moesten wij of bij de boer werken, of bij burgers allerlei klusjes opknappen. De voeding was toen zo slecht, dat ik gras heb gegeten om in leven te blijven. Als wij thuis kwamen van het werk moesten wij in de gang blijven staan tot de bewakers onze cellen openden en we naarbinnen konden. Als dat dan niet snel genoeg gebeurde of iemand uitgeput op de grond was gaan zitten, werden we met geweerkolfslagen naar binnen gedreven. Op 7 mei 1945 werd ik door de politieman Jurgens uit Blijham verhoord. Hij stelde mij verschillende vragen, waarop ik geen zinnig antwoord kon geven. Toen ik het antwoord schuldig bleef, wilde hij mij met gummiknuppel afranselen. Doordat ik snel opzij sprong, raakte hij mij in het begin niet. Later haalde hij er nog 3 man bij, die mij gezamenlijk bewusteloos sloegen. Toen ik weer bij kennis was gekomen, moest ik met drie SS-ers aantreden en in de tuin achter de gevangenis ons eigen graf graven. Terwijl wij met water werden bespoten, waren andere bewakers bezig een kwartier lang ons met machinepistolen om de oren te schieten. In die tuin waren ook greppels, die vol water

stonden, hier moesten wij doorheen kruipen. Deze exercities stond bekend als het waterballet van Winschoten, 's Winters moesten wij in een van de barakken erwten lezen. Het gebeurde dan wel eens, dat iemand een erwt in de mond stak, hoewel dat streng verboden was. Een van ons, Berend Veen stak een erwt in zijn mond. Daarvoor kreeg hij strafexercitie. Dat was dit keer hardlopen rondom een brede diepe sloot, die dwars door een weiland liep. Hij werd daarbij achterna gezeten door een bouvier, die hem regelmatig stevig beet. Toen Veen weer in de barak terugkwam, waren zijn weinige kleren aan flarden gescheurd en hij bloedde aan alle kanten. Hij werd direct op transport naar Westerbork gebracht en is de volgende dag aan de gevolgen van deze strafexercitie overleden. Waren dit slechts enkele schanddaden, die boer Nijks heeft meegemaakt, dit sadisme werd vrijwel in elk kamp uitgeleefd. Ik herinner mijzelf in een der vrouwenkampen, dat we allemaal op een rijtje moesten gaan staan, honderden vrouwen, terwijl er "bij wijze van grap" langs ons geschoten werd, om vrouwen te raken. Dan moesten op bevel drie vrouwen naar voren treden, en verwilderde katten, waaraan zij zich gehecht hadden, in een zak stoppen met een lichte steen erbij, en deze in het water gooien. De katten moesten langzaam verdrinken. En wij moesten onbewogen in een rechte rij blijven staan, anders werd je neergeschoten. Te Rhijnauwen werd in de zomer 1947 gedetineerde Lemmers door een bewaker van vlakbij doodgeschoten, omdat deze bewaker bij een ander een dreigende houding had menen op te merken. In de krant kwam toen te staan, dat Lammers bij een poging tot ontvluchting was doodgeschoten. Te Sellingerbeetse werd een vrouw met haar zuigeling geheel willekeurig doodgeschoten. In het kamp Ellewoutsdijk werd op 6 april 1946 C.A. de Kreuk op zijn werkobject doodgeschoten. In het kamp te Wezep werd de Commissaris van de provincie Overijssel, Mr. de Rijke, voor de grap een been afgezet, bij een ander werd een been afgezet, doch lieten bewust alle hagel in het overgebleven deel van het been zitten, opdat deze man nooit een prothese zou kunnen verdragen. Een kameraad schrijft het volgende over zijn vader: "Mijn vader kwam in de C.C. polder na in enkele andere kampen te hebben gezeten. De gevangenen kwamen te voet, zij werden allen mishandeld. Twee agenten, die met de fiets kwamen om F. op te halen, dwongen F. voor hen, in draf vooruit te lopen, waarbij zij hem telkens schopten en sloegen. Enkele malen kwam F. ten val en dan reden de agenten op hem in, totdat hij tenslotte een boerderij binnengesleept werd, omdat hij uit eigen kracht niet meer kon opstaan. Een andere gevangene was net voor mijn vader aan de beurt en kreeg van de registrerende bewaker te horen; Oh, ben jij de vader van een ridderkruis-drager? Dan tuigden ze hem extra af, de dokter kwam de volgende dag, bleef in de deuropening staan en verklaarde, dat er aan die man toch niets

meer te doen zou zijn "Laat hem maar doodgaan", sprak de dokter. Inderdaad stierf Br. ongeveer in het middaguur." Ten H. uit Scheemda was ook in de C.C. polder, hij probeerde te vluchten. De plurken achtervolgden hem en schoten hem daarbij in de lies, na een kort ziekenhuisverblijf kwam hij terug, en werd met een ketting aan een zwaar projectiel geklonken, zodat hij niet meer in de gelegenheid kwam, een andere vlucht voor te bereiden.
Bij vrouwen werden haren afgeknipt, hakenkruizen op het hoofd gebrand, kortom ik kan een heel boek schrijven alleen over deze gruweldaden. Een geval wil ik als laatste vermelden, er waren onder ons vrouwen, ook moeders met baby's, de baby's werden buiten een kring gelegd, de vrouwen en moeders in het midden gedreven, de plurken (zo werden ze algemeen genoemd) hierom heen. Voordat de moeders dan hun kind mochten zogen, of eten geven, moesten ze eerst met een van de plurken vrijen, zo niet, dan mochten ze niet naar hun kindertjes, en deze baby's gingen dan dood. Sadisme, sadisme, sadisme! Bedroevend.
Uitspraken over de bijzondere rechtspleging.
Mr. R. Pollema(CHU) in de Eerste Kamer van de Staten Generaal: "Laten wij duidelijke taal spreken: De bijzondere rechtspleging, gelijk de Regering te Londen, in het bevrijde Vaderland teruggekeerd, ons heeft gebracht, is een schennis der Grondwet en niet door het Staatsnoodrecht te rechtvaardigen of, zwakker nog gezegd, te billijken."

Z.H. Paus Pius bij de opening van het Heilig Jaar: "Er moet een einde komen aan elke overgebleven rest van bijzondere rechtspleging en wetgeving, die, na zoveel jaren, nog straffen uitdeelt en ongeluk brengt over gezinnen zowel als enkelingen, en daardoor een geest van verbittering oproept tegenover de gemeenschap, die hun deze behandeling oplegt. "En bij de jaarwisseling 1951 / 52: "Hoe pijnlijk is niet het lot van degenen, die in sommige landen onschuldig in gevangenschap zuchten en lijden tengevolge van onrechtvaardige wetten, die op verkeerde opvattingen berusten of, erger nog, door verfoeilijke politieke hartstochten zijn ingegeven."

Prof. Mr. G.M.G.H. Russell: De Londense Koninklijke Besluiten (1948) "De Londense Regering heeft het nodig geacht in het najaar van 1944 een grote verzameling van wetsbesluiten af te kondigen, welke het nederlandse volk tot wettelozen en rechtelozen maakte. Strafbaarstelling achteraf en zogenaamde heropvoeding in kampen van personen, die zich gedroegen op een wijze, die 's lands wetten niet verboden, zijn behalve een schennis van grondwet en wetten, een uiting van bekrompenheid door mensen, die geleid zijn door vooroordelen van fantasieën. Het blijft voor de onbevoor-

oordeelde een raadsel, hoe de Regering er toe gekomen is het nederlandse volk een stelsel op te dringen, dat diametraal in strijd is met de vaderlandse wetgeving, die diep geworteld is in de overtuiging en het rechtsbewustzijn van alle gezonde lagen der bevolking."

Nederlands Juristen Blad, jaargang 1947 blz. 216 "In Londen en in bezet Nederland zag men deze groep (der nationaal-socialisten) gedurende de bezettingsjaren als een bende asociale en profiterende verraders en misdadigers, wier enig doel was met behulp van de bezetter aan hun verlangens naar bezit en macht te voldoen. De aanvankelijke Londense besluiten, die in de praktijk ten enenmale onuitvoerbaar bleken, waren daarvan de uitdrukking: de wijze waarop de detentie in het eerste halfjaar werd uitgevoerd, was daarvan het gevolg."

De Linie, 13 mei 1949: "Wij zijn verplicht te wijzen op het onrecht, dat zeer velen zijn gestraft of gezuiverd overeenkomstig een standpunt, dat lijnrecht in strijd is met het gedurende de bezettingstijd geldende rechterlijke standpunt behoudens enige openbaar geworden uitzonderingen van na juni 1944!"

Nieuwsblad van het Noorden, 1 juni 1948:
"De Tribunaalrechtspraak is afgelopen, maar de erfenis ligt er. Toch blijft het moeilijk over de erfenis rustig te zijn. Naarmate de straffen aflopen, verkeert straks in ons midden een geregeld toenemende groep burgers, die zich voelen uitgestoten uit de gemeenschap. Wellicht zullen zij dan honend de voorbijgangers toeroepen: wat hebben wij eenmaal gezegd van Rusland, wat van Amerika, wat van Europa!"

Leeuwarder Courant, 28 november 1947:
"Het moet ronduit worden erkend: tegenover de politieke delinquenten zijn de elementairste rechten van de mens geschonden.... Er zijn bladzijden aan het Nederlandse geschiedboek toegevoegd, die het nageslacht niet met trots zal kunnen lezen, -De illusie van zuivere rechtspleging in deze materie wordt toch door niemand meer gekoesterd."

De Linie, 27 februari 1948:
"Bijzonder (on)recht. -De conclusie moet zijn, dat de bijzondere raad van cassatie gefaald heeft in zijn poging om de staats-noodwetgeving theoretisch te rechtvaardigen en dat de bijzondere rechtspleging gefaald heeft in haar poging om door zakelijk succes de vlek van haar oorsprong weg te nemen."

De Telegraaf, 24 juni 1950:
"De vloed van onrecht, door deze rechtspleging gedaan, heeft inderdaad vernietigend werk in Nederland gedaan." En dit zelfde blad op 26 september 1949: "Er lopen over de bijzondere rechtspleging en over de figuren daaruit sinds jaar en dag verhalen,die door dit simpele feit, dat ze de ronde doen, een teken zijn, dat aan het justitiële beleid iets hapert... Het is een publiek geheim, dat de oude justitie zich stoot aan heel wat figuren, die na de oorlog te voorschijn zijn getreden. Pogingen om deze figuren te demasqueren en om de onontwarbare knoop tussen de verplichtingen, in de oorlog aangegaan, en de rechtspraak los te maken, zijn tot dusverre mislukt. Geen van de ministers van justitie is erin geslaagd.... Onze indruk is,dat er in Nederland DE BEZEM door moet en dat er in Nederland een aantal zaken hangende is, die van een gezonde rechtspleging EEN AUGIASSTAL hebben gemaakt."

Ons Noorden, 2 juni 1948
"Een nationale blamage. -Dat is dan ook wel zeker, dat de wijze, waarop de bijzondere rechtspleging in ons land is gevoerd, aan het rechtsbewustzijn van ons volk grote schade heeft gedaan, want hier is vaak op een ergerlijke wijze met twee maten gemeten.... De geschiedenis van de bijzondere rechtspraak is een zwarte bladzijde geworden in de geschiedenis van ons volk. Ze werd "BIJZONDER" genoemd, maar ze is ook wel in hoge mate "BIJZONDER" geweest, zo bijzonder, dat zij het land van Hugo Grotius tot een schande is geworden."

DeLinie, 8 april 1949:
"Dr. van Heuven Goedhart, die als Londens minister van justitie een zware verantwoordelijkheid draagt voor de noodlottige wraak-wetgeving, die de orgien van machtswellust en mensenvertrapping mogelijk maakte."

Mr. G.J. de Lint in "Rechtsbederf" (nummers 52-55 van "Tijdseinen"):

"De noodbesluiten, welke de regering uit Londen heeft meegebracht en die, welke later tot stand zijn gekomen, hebben de Nederlandse rechtsorde ten dele ontwricht. Dit geldt bepaaldelijk voor de noodbesluiten betreffende de bijzondere rechtspleging."

De Linie, 15 april 1949:
"De grootste lepel, waarmee Nederland het kostbare en eens welgevulde vat der democratie heeft uitgehold, heet bijzondere rechtspleging." En op 27 mei 1949 in hetzelfde blad: "Het aanzien van het recht is door het buitengemeen bijzondere rechtsplegen van de na-oorlogse jaren toch reeds tot op het canvas beschadigd."

Sans justice il n'y a que des oppresseurs et des victimes.

Napoleon.

(Zonder rechtspleging zijn er slechts onderdrukkers
en slachtoffers).
N.B. De politieke rechtspleging van na de Tweede Wereldoorlog valt hier natuurlijk buiten.

Een lange mars.

We vinden elkander allen weer terug in onze keizerstad Goslar.
Mijn tocht, op het kleine scheepje, richting....., tenslotte Cuxhafen werd een tocht om nooit te vergeten. Wij dobberden tussen de mijnenvelden, door laagvliegers bedreigd, tussen hoop en vertwijfeling over het water. Ik mocht met mijn drie kindertjes in de kleine, doch zeer benauwde kajuit. Grimbert en Ebbe werden meteen zeeziek, Herre zag er zo ellendig uit, dat ik vreesde voor zijn leven. Ik legde hem aan de borst, maar dat hielp ook niet veel, ik had geen melk meer. Samen met de kapitein zochten wij op een kaart een weg door de mijnen. Wat een nacht! Door de overmatige inspanning, zorg en angst verloor ik enkele malen het bewustzijn. Een zekere troost gaf mij de gedachte, op Duits gebied te varen, misschien zou ik dan toch nog ergens mijn man terugvinden. Welk lot wachtte ons, doch het geluk, "Lot" bleef mij trouw, temidden van velerlei gevaren bereikten wij Cuxhafen. Deze stad was sedert de vorige dag door de engelsen bezet. Ons schip werd meteen in beslag genomen, wij mochten niet van boord. De kapitein, die zielsmedelijden met mij en de kinderen had, probeerde toch verbinding te krijgen met een ziekenhuis, en ziedaar, hij had succes. Enkele uren later reed een Rode-Kruisauto met de Stabsarzt Dulle voor, ik overhandigde hem een schrijven van de Stabsarzt van het marinescheepje, dat mij gered had, hij verklaarde bereid te zijn, mij en mijn kindertjes te willen helpen. Het werd hoog tijd, Herre was bijna dood, en ik ook. Na een onderzoek door de engelsen reden wij naar het ziekenhuis en kregen een eigen kamer, nauwelijks te geloven. Kleine Herre kwam meteen naar de kraamafdeling, en werd verzorgd door Schwester Cecilia, een schat van een vrouw. Ik had weer geluk, of duurde "mijn" wonder voort? Wij alle vier dobberden tussen leven en dood, doch onze ster bleef schijnen, we werden weer gezond. In de kraamafdeling was mijn kind het enige kind, dat erfelijk gezond was, alle andere 30 baby's, waren bij de geboorte reeds geslachtsziek, een ontzettende aanblik. Ons leven van mij en mijn drie kleutertjes was een wonder, in gedachte klampte ik me steeds vast aan de laatste woorden van mijn man aan zijn kinderen, op donderdag 15 maart 1945: "Grimbert oudste zoon, jij zult lief voor Mutti zijn, nu Vadi naar het front gaat, dat weet ik. Wees maar dapper, kereltje, -Dag lieve Ebbe, vader gaat naar het front en hoopt je spoedig weer te zien als een grotere jongen, Heil Dir- en Herre, mijn zoon, je wordt Mutti's geluk! jullie vader."
Is het leven niet raadselachtig? Waar waren alle mensen, die mijn weg gekruisd hadden, van niemand wist ik, wat er met hem of haar was

gebeurd. Leefden zij nog? Zaten zij ergens gevangen? Leefde mijn man, mijn broer Wim, mijn ouders, mijn schoonmoedertje nog...? Wat te doen? Doch lang hoefde ik hierover niet na te denken, Schwester Cecilia kwam mij 's nachts vertellen, dat het uitgelekt was in het ziekenhuis, wie ik was, ik zou de volgende dag op transport naar Engeland overgebracht worden. Snel werden lakens in het geheim aan elkander geknoopt, kinderen uit het raam, ik uit het raam en vlug op straat. Met Schwester Cecilia had ik afgesproken, dat zij midden op straat zou gaan staan, ongeacht wat voor een vrachtauto, ik zou dan de gelegenheid hebben te trachten ongemerkt achter in de vrachtauto te kruipen. Zo gezegd, zo gedaan, Schwester Cecilia bleef midden op de weg staan, toen een zware amerikaanse lastwagen aankwam rijden, deze moest knarsend stoppen, wilde hij haar niet overrijden, ik klom achterin in de auto, met mijn drie kinderen, en jawel hoor, na enkele vloeken, die de vrachtrijder naar Schwester Cecilia uitstootte, trok de wagen op en reden we door. Door een kiertje van het achterzeil kon ik net nog mijn dappere vriendin zien en wuiven. Ik was voorlopig gered. Bij de controle, circa 30 Km verder was militair-grens-controle, ik werd ontdekt, doch men had het te druk, wandelend maakte ik mij op weg... Waarheen, hoe... ? Ik voelde me een opgejaagd hert, zonder thuis, zonder vaderland, zonder geld en familie, wel had ik voor een officieel papier gezorgd: "Frau Rost und ihre drei Kinder aus Deventer / Holland wurden zur stationären Behandlung im Stadtkrankenhaus Cuxhafen aufgenommen. Frau Rost litt an Fieber im Wochenbett, das Neugeborene an Ernährungsstörungen mit Gewichtsverlust, die beiden alteren Kinder an Bronchitis, teils mit Fieber, Mutter und Kinder sind jetzt soweit wieder hergestellt, dass sie aus der Krankenhausbehandlung entlassen werden koennen. Die Entlassung ist wegen Überfüllung des Krankenhauses dringlich, da die Betten gebraucht werden. Schilling, Chefarzt."

We wandelden aan de kant van een hoofdweg, een vrouw met een kinderwagentje voor zich uitduwend met een baby en een kind in het wagentje, de grotere lopend naast mij, mij vasthoudend aan mijn jas. Wat was nu het verschil tussen een presidentsvrouw met haar kleintjes of doodgewone straatzwervers. We waren van God en iedereen verlaten, er reed geen trein, geen bus, en er was geen enkele wegwijzer te zien, Duitsland had de oorlog verloren, oh arm, verwoest eenzaam land, geslagen, gebombardeerd, vernietigd....

Ineens hield een MP auto (Militaire Politie) halt, met twee van die griezelige kerels met rode petten, erin. Dreigend keken zij naar dit zwerverstafereel, boosaardig vertelden zij mij, dat het verboden was, zich op een weg op te houden, laat staan te wandelen. Of ik dit niet wist, dit was geheel in strijd met de door de engelse bezetting afgekondigde regels. Ik

wist van niets, ergens uit een van mijn zakken haalde ik een verfrommeld stukje papier te voorschijn, een papier waarop een gestolen engelse stempel was afgedrukt, nog ontvangen uit het Ziekenhuis. Dit was mijn laatste kans, ik wist, dat het een riskante zaak was, die tot onthulling van mijn ware identiteit had kunnen leiden. Het resultaat was verrassend, plots vroeg hij mij vriendelijk, waar moet u heen, en spreekt u engels. Ik haastte me te zeggen, dat ik engels sprak, en ja hoor,ik werd met kinderschaar op hun jeep gepakt en kreeg de opdracht te moeten dolmetschen. Zo bereikten we na lang en hobbelig gereden te hebben, Hildesheim. Daar moest ik onmiddellijk de jeep verlaten, plots hadden ze haast. Op het trottoir achtergelaten, sprak me een klein jongetje aan: "Wer bist, du, wo wollst du hin?"
Ik zei tegen dat kleine jochie, dat ik geen onderkomen had,-O,zeide hij: "Komm mit, meine Mutti hat ein Zimmer... En zo wandelde ik achter dit kleine schattige jongetje aan, met mijn kleuters. Heel Hildesheim was gebombardeerd, van elk huis was slechts een heel kleine stukje bewoonbaar. Wij stapten in een kamer, waar "Mutti" zat met acht kinderen, een tafel, 2 stoelen en een bed, dat was hun hele bezit. Het kleine jongetje vertelde opgewonden over ons, de moeder zei, waar we met zoveel zijn, kunt U er ook nog wel bij. Gezien ik er waarschijnlijk zeer slecht uit zag, zo drong ze erop aan, dat ik eerst op het enige bed liggen moest om uit te rusten. Voor mij een weelde. We mochten de nacht daar verblijven, de volgende dag ging het te voet door naar Goslar. Ik had het geluk, met een grote vrachtauto mee te kunnen rijden, en zo kwamen we werkelijk in Goslar aan. Goslar was nog net niet bezet door de Russen, wat een intens geluk, zouden mijn ouders, mijn schoonmoeder hier nog zijn en leven. Het duizelde mij, bij het huis van een zuster van mijn vader belde ik aan, en wie deed open, mijn zwager Wim, we vlogen elkaar om de hals, ook mijn schoonmoedertje was daar, o groot geluk, ineens werd echter mijn zwager ernstig en zei: "Je vader ligt op sterven, misschien haal je het nog net, om hem in leven te zien". Ik rende met mijn kinderen naar Fremdenheim, Kloster Frankenberg, liet Herre in zijn wagentje even achterop het pleintje, stormde de kamer binnen van mijn ouders, die daar een vluchtkamer bemachtigd hadden. Mijn moeder zat bij het bed van mijn vader, ja, hij leefde nog.... langzaam heel langzaam deed hij zijn ogen open, hij keek me aan, en bleef me aankijken, minuten lang... "Lebst du noch und die Kinder?" Ik haalde vlug Herre naar binnen, en liet drie jongetjes zien, het volgende wonder geschiedde, mijn vader wenste weer te leven en het lukte. Overgelukkig waren wij tenminste bij elkaar, maar wat met mijn man en mijn broer Wim.... Men had bij geruchte vernomen, dat Rost van Tonningen dood was, ook mijn broer Wim.... Welke krachten moet je kunnen opbrengen om in deze tijd niet je geloof

te verliezen, het geloof in je ideaal, en vooral het geloof in de mens. Het was op een van deze dagen, dat ik, "ja ik", ineens besefte, -ik sta nu alleen, mijn man is niet meer, mijn God,ik heb drie kleine kinderen, wat nu?- Het "LOT" heeft mij tot leven bepaald, o, was ik ook maar heengegaan, zoals mijn man en broer Wim. Doch mijn levensloop was duidelijk nog niet ten einde. Er lag op mij nog een verdere taak te wachten.

In wessen Brust das: "Es war einmal seines Geschlechtes nicht wach ist, der hat auch keine Zukunft, die ihm gehort.

Lauschen wir wieder auf der Ahnen Stimmen und hüten wir vor fremder Hand, was aus der eigenen Seele wachsen will.

Stärker als Heere ist der Mensch, der den Gewalten sein heiles Ich entgegenzustellen vermag"

Wulf Sörensen, die Stimme der Ahnen.

Het verlies van de oorlog.

Er zijn over de Tweede Wereldoorlog alle mogelijke verhalen verteld, een van de meest onware verhalen is wel, dat Hitler de oorlog zou hebben gewild. Integendeel: evenals als in de Eerste Wereldoorlog hebben de Geallieerden tegen Duitsland een omsingelingspolitiek toegepast, waarbij het ontvlammingspunt van de oorlog in het oosten gezocht werd. Het was algemeen bekend, dat ertegenstellingen bestonden tussen de Polen en de volksduitsers, die voor de Eerste Wereldoorlog deel hadden uitgemaakt van het duitse Rijk. De staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, graaf Szembek vertelt in zijn dagboek, dat de gouverneur van de poolse provincie, Opper-Silezië, die met name genoemd wordt, de Heer Grasczynski, de Duitsers in zijn provincie wilde uitroeien. Dit was ook de Britten bekend, en reeds jaren tevoren had men de Polen verzekerd van de steun der Geallieerden, voor het geval, dat er oorlog zou uitbreken. Door de berichten van de poolse ambassadeur in Washington, Graaf Potocky ,was men ervan op de hoogte, dat de tweede en de derde Internationale, de Joden en de kanonnenfabrikanten niets liever wilden, dan dat de Tweede Wereldoorlog spoedig zou uitbreken. Graaf Szembek schrijft hierover: "Men behandelt ons hier als een negervolk, en wil over onze rug oorlog voeren". Tevens laat deze dagboekschrijver duidelijk blijken, dat bij redelijke onderhandelingen met het Derde Rijk de vrede gehandhaafd zou kunnen worden. Het is daarom niet het Derde Rijk geweest, dat de Tweede Wereldoorlog veroorzaakt heeft, maar de ongehoorde agressie van de Verenigde Staten, waarvan President Franklin Delano Roosevelt verklaarde: de grenzen van de Verenigde Staten liggen aan de Rijn. Het was dan ook volkomen begrijpelijk, dat de duitse troepen hun volksgenoten te hulp kwamen, toen overal in Silezië de Duitsers op grote schaal,(circa 2 miljoen),vermoord werden en 12 miljoen werden verdreven.

Polnischer Vertreibungsbefehl

SONDERBEFEHL

für die deutsche Bevölkerung der Stadt Bad Salzbrunn
einschliesslich Ortsteil Sandberg.

Laut Befehl der Polnischen Regierung wird befohlen:

1. Am 14 Juli 1945 ab 6 bis 9 Uhr wird eine Umsiedlung der deutschen

Bevölkerung stattfinden.
2. Die deutsche Bevölkerung wird in das Gebiet westlich des Flusses Neisse umgesiedelt.
3. Jeder Deutsche darf höchstens 20 Kg Reisegepaeck mitnehmen.
4. Kein Transport (Wagen, Ochsen, Pferde, Kühe usw.) wird erlaubt.
5. Das ganze lebendige und tote Inventar in unbeschädigtem Zustande bleibt als Eigentum der polnischen Regierung.
6. Die letzte Umsiedlungsfrist lauft am 14. Juli 10 Uhr ab.
7. Nichtausführung des Befehls wird mit schärfsten Strafen verfolgt, einschliesslich Waffengebrauch.
8. Auch mit Waffengebrauch wird verhindert Sabotage und Plünderung.
9. Sammelplatz an der Strasse Bhf. Bad Salzbrunn-Adelsbacher Weg in einer Marschkolonne zu 4 Personen. Spitze der Kolonne 20 Meter vor der Ortschaft Adelsbach.
10. Diejenigen Deutschen, die im Besitz der Nichtevakuierungsbescheinigungen sind, dürfen die Wohnung mit ihren Angehörigen in der Zeit von 5 bis 14 Uhr nicht verlassen.
11. Alle Wohnungen in der Stadt mussen offen bleiben, die Wohnungs- und Hausschlüssel mussen nach aussen gesteckt werden.

Bad Salzbrunn, 14 Juli 1945,6 Uhr. ABSCHNITTSKOMMANDANT
(-) Zinkowski
Oberstleutnant

Van het begin af aan, hebben de Geallieerden op een onvoorwaardelijke capitulatie aangestuurd. Want het ging niet alleen om Duitsland, maar om geheel Europa, waarvan Duitsland het culturele middelpunt was, en de europese cultuur moest en zou vernietigd worden. Toen dan ook op 8 mei 1945 deze onvoorwaardelijke capitulatie van de Duitse weermacht door Groot-Admiraal Dönitz plaats vond, was dit het bereiken van een reeds tientallen jaren tevoren nagestreefd doel. De grote gap- en roofakties konden nu in Duitsland en de andere overwonnen landen beginnen. Dit sloeg letterlijk op alles. De patenten en uitvindingen, die in Duitsland beschermd waren, werden ineens oorlogsbuit. En zo ging het eveneens met alle mogelijke particuliere bezittingen. Dit ondervonden ook de generaals en andere officieren van de Wehrmacht, de SS, de Marine en de Luchtmacht. De admiraalstaf van Groot-admiraal Dönitz evenals zijn interimstaf, zijn onderscheidingen en rangaanduidingen, zoals de schouderstukken van ieder officier werden eveneens afgenomen. Bovendien werden een hele reeks privé voorwerpen, als aktenmappen, vulpenhouders, foto's van familieleden en dergelijke zaken ontvreemd. Deze handelingen waren absoluut ontoelaatbaar, volgens de conventie van Genève, maar de

Geallieerden stoorden zich aan geen enkele conventie en stuurden regelrecht aan op een oorlogsmisdadigerproces, waarvan de wetten, waarop de mensen veroordeeld werden, na de Tweede Wereldoorlog werden gemaakt, en waarbij men aan deze wetten terugwerkende kracht had verleend, hetgeen in flagrante strijd was met alle tot dusvere geldende rechtsnormen.
Toen de leden van de Rijksregering gevangen genomen werden, liet men deze eerst een uur wachten in de hal van het gebouw, onder *zware* bewaking werden Graf Schwerin van Krosigk met de andere leden van de rijksregering en de generaal-oberst Jodl met de top van het oppercommando van de weermacht gevangen genomen. Van hen hoorden wij de afloop van de gebeurtenissen in het regeringsgebouw. Met een militair vertoon van tanks, infanterie en militaire politie, hetgeen in geen enkel verband stond met de taak van de gevangenneming zelf. Maar er moest een toneelstuk van gemaakt worden, de soldaten van de 11de engelse divisie speelden deze rol in ieder geval zo goed, als de voorheen reeds gemelde engelse kapitein in het huis van de groot-admiraal. In het regeringsgebouw klonken, kort na het begin van de zitting, waarbij de regeringsleden stonden tegenover militairen met getrokken maschinepistolen en handgranaten bewapende engelse soldaten, de bevelen: "handen omhoog en broek naar beneden", waarbij de pers aanwezig was en alle gelegenheid had om dit minderwaardige tafereel te fotograferen. Alles was er opgericht, om een georganiseerde plundering van de leden der regering en het oppercommando der weermacht door te voeren. Generaal-Majoor O.E. Remer vermeld in zijn boek: "Kriegshetze gegen Deutschland", het volgende: Gross-Admiral Dönitz:

1. Die Kapitulation ist von meinen Beauftragten auf Grund einer schriftlichen Vollmacht geschlossen worden, die ich als Staatsoberhaupt des Deutschen Reiches und damit als oberster Befehlshaber der Wehrmacht ausgestellt habe, und die in dieser Form von den bevollmächtigten Vertretern der Allierten Streitkräfte verlangt war und anerkannt wurde. Die Allierten haben mich damit selbst als Staatsoberhaupt des Deutschen Reiches anerkannt.
2. Durch die mit meiner Vollmacht am 9. Mai 1945 angeschlossene bedingungslose Kapitulation der drei Deutschen Wehrmachtsteile hat weder das Deutsche Reich aufgehört zu bestehen, noch ist damit mein Amt als Staatsoberhaupt beendet worden. Auch die von mir berufenen geschäftsführende Regierung ist im Amt geblieben; mit ihr hat die Allierte Überwachungskommission in Flensburg bis zum 23. Mai in Geschäftsverkehr gestanden.
3. Die im Anschluss an die Kapitulation erfolgende vollständige Besetzung

des Deutschen Reichsgebietes hat an dieser Rechtslage nichts geändert. Sie hat nur mich und meine Regierung tatsächlich behindert, in Deutschland Regierungshandlungen zu vollziehen.

4. Ebensowenig konnte meine und meiner Regierung Gefangennahme auf die dargelegte Rechtslage Einfluss haben. Sie hat nur zur Folge, dass jede tatsächliche Amtstätigkeit für mich und meine Regierung vollständig aufhörte.
5. Mit dieser Auffassung über die Rechtsfolgen der erwähnten militärischen Vorgänge befinde ich mich in Übereinstimmung mit den allgemeinen anerkannten Grundsätzen des Voelkerrechts."

Diese Erklârung von Dönitz ist nicht nur historisch von Wert, sondern sie hat auch völkerrechtliche Bedeutung. Es gibt naemlich keinen legalen Akt der Siegernationen, der die Beendigung des Deutschen Reiches erklärt hat. Dönitz war als derzeitiges Staatsoberhaupt des Deutschen Reiches gezwungen, die Bedingungslose Kapitulation zu unterzeichnen. Das Deutsche Reien blieb existent.
Generaal-Majoor O.E. Remer had Hitler voor het laatst bezocht en vond Hitler door de jaren getekend, een man echter die geestelijk volkomen helder was en ondanks de meer dan vertwijfelde situatie zoals een rots kracht en vertrouwen uitstraalde. Remer vervolgt met: "Ich habe lange über diese meine letzte Begegnung mit Hitler nachgedacht. Ich hatte immer wieder die Vision, dem grossen König, dem alten Fritz, begegnet zu sein, als er gramgebeugt übers Schlachtfeld reitend einem jammernden schwerverwundeten Fähnrich zurief: "Stirb anständig!" Ähnlich klangen mir die soeben gehörten Worte des Führers in den Ohren: "In einem ehrenvollen Untergang liegt der Keim des Aufstiegs." Für mich als Soldat war das Auftrag und Verpfichtung."
In tegenstelling van deze behandeling diene men het keurige protocol en de behandeling der Franse generaals in Compiegne bij de capitulatie van Frankrijk in 1940, te vergelijken.

Die Heimat

Wenn ich den Wandrer frage: Wo kommst Du her?
Von Hause, von Hause, spricht er und seufzet schwer.
Wenn ich den Wandrer frage: Wo gehst Du hin?
Nach Hause, nach Hause, spricht er mit frohem Sinn.
Wenn ich den Wandrer frage: Wo führt Dein Glück?
lm Hause, lm Hause, spricht er mit feuchtem Bliek.
Und wenn er mich nun fraget: Was drückt Dich schwer?
Ich kann nicht nach Hause, hab keine Heimat mehr.
Hilversum september 1925 G.A. Heubel (mijn vader)

Dramatische jaren in een omgekeerde wereld.

Mijn komst met mijn drie zoontjes te Goslar betekende; grote vreugde, een verademing, een rustpoos, en een "niet te beschrijven, diep ingrijpend leed."
Hoe dicht liggen leven en dood bij elkaar....? Was ik nu weduwe of was ik nu geen weduwe....? Men heeft mij jaren in het ongewisse gelaten, de een wist te vertellen, dat mijn man van drie hoog uit het raam gesprongen was, de ander beweerde, ze hebben hem dood daar en daar naar toegebracht, zelfmoord - geen zelfmoord, moord? Neen, zei weer iemand anders, ik weet zeker, hij heeft kunnen ontsnappen en is naar Argentinië gevlucht, U krijgt van daaruit bericht. Eén ding staat echter vast als een paal boven water, men heeft mij door de engelse bezetting in hechtenis laten nemen, om hen mede te delen het onderduikadres van mijn man, daar ze van mij niet wilden aannemen, dat ik zelf niets definitiefs over mijn man wist. Mijn man was dringend nodig voor een her-organisatie bij de "Bank of England", mijn man stond daar zeer goed aangeschreven. Zo ziet men, de één zijn dood, de ander zijn brood....
Het was voor mij een grote geruststelling, dat ik mijn ouders in Goslar heb teruggevonden, wat er ook met mij zou gebeuren. Mijn drie kleine kleutertjes hadden hun grootouders, die dol op hen waren, hun nestwarmte was verzekerd. Nu achteraf besefte ik pas goed, door welke gevaren mijn kinderen en ik heengerold waren. Hoe was het eigenlijk mogelijk, dat wij nog leefden....? En ook ons geliefd Goslar stond nog, het werd NIET gebombardeerd, zoals vrijwel over heel Duitsland het geval was, vernielde dorpen en steden, dood, ondergang .....Denken we slechts aan Dresden, de stad, die in de nacht van 13 op 14 februari gebombardeerd werd door de engels-amerikaanse luchtmacht, een massamoord, waarbij binnen 15 uren 480.000 mensen vermoord werden, smartelijk verbrand, waarvan:
37.000 kleine kinderen en zuigelingen.
46.000 schoolgaande kinderen.
55.000 oorlogsinvaliden, artsen, rodekruisverplegers en-sters.
12.000 leden van de reddingsbrigade.
330.000 oude vrouwen en mannen.
"Wer das Weinen verlernt hat, der lernte es wieder beim Untergang Dresden", zei de grote dichter Gerhard Hauptmann ontsteld. Op een gedenksteen op de Heide-begraafplaats van Dresden staat:

Wieviele starben
Wer kennt die Zahl?

An deinen Wunden
sieht man die Qual
der Namenlosen
die hier verbrannt
im Höllenfeuer aus
Menschenhand.

Weliswaar was Goslar gespaard gebleven, en temidden van dood en verwoesting stond het daar, als een eenzame oase, die rust en geborgenheid beloofde, doch ik vergeet ook nooit, hoe ik met mijn kinderen huilend aan de kant van de weg heb gestaan, en mee moest maken, hoe honderden zo niet duizenden duitse officieren met hun soldaten, zelfs nu nog in gelid, Goslar binnen marcheerden, en ondergebracht werden in de Hotels Pieper, Römischer Hof, die als kazerne dienden, allen vrijwel onder de luizen met merendeels de hoogste graad hongeroedeem, met opgezette benen, armen en lichamen. Arme kerels, arm Duitsland, die tegen deze horde de oorlog verliezen moest

Enkele dagen, na mijn verblijf in Goslar, werd ik opgehaald door een engels-nederlandse verbindingsofficier. Vier en twintig uur werd ik ondervraagd, vrijwel zonder rust- of slaappauze, aan het einde van dit verhoor, zeide deze verbindingsofficier mij: "Ik spreek mijn respect uit, u heeft merendeels de waarheid gesproken, op grond daarvan laat ik U vrij, doch ik geef U de raad, maak dat U weg komt, ik weet, dat de Russen U gevangen willen nemen." Ik dankte deze goede man, en zorgde ervoor onvindbaar te zijn. Troost haalde ik uit mijn jongste zoon, wanneer ik alleen met hem was: "Lieverd", zei ik dan," je vadi heeft reeds VOOR je geboorte ZOVEEL over je nagedacht en gesproken, en noemde jou ons "Wendekind", want jouw geboorte betekende voor Vadi en mij "DE WENDE". Helaas, het mocht niet zijn.

De jaren 1945, '46 en '47 zijn voor mij jaren geweest van gevangenschap, vlucht met en zonder mijn kinderen. Ergens schilderen voor eten, voor mijn ouders en kinderen, bosbessen- plukken en paddestoelen zoeken in bossen, om in leven te blijven, of door ruil te verkopen. Verder waren mijn ouders en mijn lief schoonmoedertje innig met mij verbonden, die bij iedereen respect afdwongen door hun onbuigzame trotse houding, ondanks dat ze alles verloren hadden. Mijn ouders hadden in een jaar tijd niet alleen alles verloren, huis, goed kantoor, vermogen, doch: ook hun oudste zoon, Dolf, na een operatie in Nederland, vanwege een vreselijke gevangenschap in Nederlands-Indië door de Japanners en ook hun tweede zoon, Wim Heubel die op 28 april 1945 aan het front als SS-officier sneuvelde, en dan mijn man, die zij beschouwden als hun eigen zoon. Mijn schoonmoeder verloor haar jongste zoon, haar oogappel, "mijn man". Bij het passeren over de grens naar Nederland werd ze nog op haar 75ste

jaar gevangen genomen en in een KZ gebracht, weliswaar dan bevrijd door haar oudste zoon Nico, die intussen benoemd was tot schout bij Nacht, Chef van het Militair Tehuis van H.M. de Koningin, maar mijn lief schoonmoedertje heeft al deze ellende niet meer kunnen verwerken. Zij is jammerlijk gestorven.
Bij één van mijn vele overplaatsingen werd ik dit maal gebracht naar het Bewaringskamp Fort Honswijk, te Schalkwijk. Het mopje van de dag van de bewaking was aldaar, dat ik als enige vrouw, die onderaards vertoefde in een der kelders, elke dag op een soort toren moest staan, om toe te zien, hoe mijn arme SS-medegevangenen voor mij moesten defileren, mannen met een been, één arm, weggeschoten kaken etc.. Het was in een woord vreselijk, om dit sadisme mee te moeten maken. Elke dag daarna werden dan deze arme mannen op een tafel gezeten ik moest zeggen, wie ze waren. Indien ik dit niet wist, werden ZIJ geslagen, één grote ellende, nadien werden ze met zijn allen in een veel te kleine ruimte geduwd, waarin zich prikkeldraad bevond, en waar ze allen zwaar verwond werden. Op zekere dag werd nr. 1367 per luidspreker opgeroepen, ik (nr. 1367) slenterde naar de uitgang, zoals bevolen, op mijn klompen met een bundeltje kleren en zag twee auto's staan, één gevangenisauto en een CD (Corps Diplomatique) -auto, automatisch wilde ik in de gevangenisauto stappen, doch kort werd mij vanuit de luidspreker bevolen, dat ik in de CD-auto moest stappen, waar de rechercheurs Luyendijk en Karsten, in de auto op mij wachtten. Ik werd naar Hotel "Jan Tabak" gereden wat ligt tussen Huizen en Laren in en daar werd mij bevolen andere kleren aan te trekken, die ze voor mij meegenomen hadden, tevens moest ik geld innaaien, Duits en Nederlands geld. Beneden komend stond een diner op mij te wachten, doch gezien ik echter 98 pond woog, en nauwelijks goed voedsel had gehad, durfde ik niets tot me te nemen. In 2 uren tijd werd miij door de heren, tot mijn grote verbazing verteld, hoe zij mijn man en mij tijdens de oorlog steeds gevolgd waren. Inderdaad wisten zij frappante dingen te vertellen, bijvoorbeeld dat ik tezamen met mijn man voor de antiekzaak Catz in Dieren stond en een grapje met mijn man maakte, waarbij ik hem zijn hoed over zijn gezicht trok.... Enkele uren later werd ik weggebracht naar Enschede, met het bevel, dat ik de rol moest spelen, te zijn de vrouw van een generaal van de marechaussee, gezeten aan een grote tafel met vele militairen, om dan in de loop van de avond een tikje op mijn schouder te krijgen, met bevel: Kom mee.... Ik werd toen in een rode- kruis auto gestopt, waarbij de deur achter mij vergrendeld werd, en daar gingen we dan, hobbel de bobbel... ergens heen, tenslotte eindigde ik in Burg Steinfurt, waar de twee Heren mij op de trein zetten, richting Hildesheim, doch net zo lang bleven kijken, totdat zij zeker waren dat ik werkelijk vertrokken was.... In Goslar aangekomen kreeg ik een kamer in

Kloster Frankenberg voor mij en de kinderen, die voorheen bij mijn ouders op hun kamer hadden geslapen. Doch het verblijf in deze kamer duurde niet lang, daar ik 's nachts plotseling gewekt werd door militairen die door het raam geklommen waren, pistolen op mijn borst zetten en mij geboden binnen enkele minuten mee te gaan. Ik moest mijn drie kleine jongens alleen laten, die goddank niet wakker geworden waren, ik legde een briefje in een schoen van een andere kamer, met mijn ampulle vergif, met de mededeling, of mijn ouders direct voor mijn kinderen wilden zorgen en de ampulle vergif, die ik indertijd van de Stabsartz in Terschelling ontvangen had, te willen bewaren. Ik werd in een auto gestopt, waar reeds SS-mannen inzaten.die weggerukt waren uit het ziekenhuis .waarvan bij één een kaak weggeschoten was en bij een tweede een been was geamputeerd en een derde beide benen had verloren. Deze rode-kruis auto werd na mijn gevangenneming op slot gedraaid, we werden naar Nederland overgebracht. We konden deze auto niet verlaten, omdat deze afgesloten was. Meer dan 36 uren moesten wij doorbrengen in deze kleine ruimte, waardoor wij bijna allen dood waren, wegens gebrek aan zuurstof en de onverdraaglijke stank van de onverzorgde wonden.Waarschijnlijk is het de bedoeling geweest, dat we allen zouden sterven. Veel later, bij een vluchtpoging, waarbij ik met een vriendin van mij een grenspost moest passeren tussen Duitsland en Nederland, viel zij juist op het cruciale moment, waarbij de zak mewt kofiebonen,die zij in haar boezem had gestoken om mee te nemen naar Duitsland door haar val barstte en de koffiebonen op de grond vielen.Toen moest ik wel doorlopen, weliswaar in wanhoop,over hetgeen zij nu weer gepresteerd had. Enkele uren later werd echter ook ik gevangen genomen om tezamen overgebracht te worden naar een boerderij in het toentertijdse "Niemandsland" waarbij de commandant onze namen vroeg om op te schrijven. Deze man was zo verguld, dat hij mij, een Rost van Tonningen gevangen had, dat hij zich in gedachten reeds bevorderd zag. Om dit te vieren bezoop hij zich aan wijn, die hij daar gevonden had.Beneveld door de vele wijn viel hij echter in slaap en begon te snurken, waardoor ik het waagde de deur te openen, mijn vriendin te bevrijden en na nog vele andere moeilijkheden toch tezamen behouden in Goslar aan te komen. Hoe het ook zij, voor mijn ouders was het haast niet meer mogelijk in Duitsland langer te vertoeven, het geld was ontoereikend. En ik viel als kostwinster met schilderen telkens uit. Met mijn laatste krachtsinspanning,wist ik mijn moeder met mijn jongste zoon naar Nederland te laten reizen, mijn twee andere zonen konden met een nederlands transport meereizen en ikzelf, als van ouds weer clandestien over de grens zien te komen. Het geluk was met mij, alles slaagde en zo gebeurde het, dat wij, mijn moeder, mijn drie zonen en ik tezamen in Hilversum

waren bij mijn grootmoeder, de moeder van mijn moeder. Wij waren zo intens gelukkig, dat ik daarbij de voorzichtigheid uit het oog verloor, Het was een heerlijke avond, doch ook onze laatste avond. De volgende dag stond de Hilversumse politie voor ons huis, mijn moeder werd over de grens gezet, waarbij zij zich geheel moest uitkleden en zelfs zich schedeonderzoek moest laten welgevallen, onder het motto, dat ze misschien daar geld verstopt zou kunnen hebben, tevens werden haar alle bijoux afgenomen oftewel gestolen. Ik werd in het politiebureau ondergebracht, om later naar Amsterdam afgevoerd te worden. Mijn kinderen werden bij dierbare kennissen van ons ondergebracht. De behuizing in het Amsterdamse politiebureau was zo miserabel, dat ik meende te moeten sterven, er was geen lucht, geen water, nauwelijks voedsel, dag en nacht licht, waarbij elke dag enkele mannen, die zich bij mij introduceerden als broeders van de sanitaire diensten mij kwamen pijnigen, door met zeer vieze handen mijn baarmoeder te willen onderzoeken, en daarbij zulke gemene stompen uitdeelden, dat ik het bewustzijn verloor. Zij echter beschouwden dit als hun dagelijks grapje. Het was een aalmoezenier, die mij bloedend op de grond vond, en mij terstond naar de ziekenafdeling heeft laten overbrengen, ben ik aan deze hel ontsnapt. Door deze edele man ben ik in leven gebleven. Van mijn zuster ontving ik een klein brief kaartje, waarop te lezen stond: "Deze rust zal je goed doen". Over zoveel onbegrip werd ik zo boos, dat ik nu eerst recht wilde tonen, dat ik bereid was om verder te leven.. Door de hulp van een fijne advocaat kwam ik vrij, en nu voorgoed.

Gezien ik geen familie had, die mij liefdevol wilde opnemen, zo trok ik in bij een verre neef van mijn man, om daar de huishouding te verzorgen. Het verblijf aldaar was voor mij een hel, daar de man verslaafd bleek te zijn aan alcohol. Ik had een dak boven mijn hoofd, en dat was het allerbelangrijkste. Na veel moeilijkheden gelukte het mij, om mijn drie kleine kereltjes weer bij mij onder te brengen, waardoor mijn gezin weer compleet was Wat een weelde en rijkdom voor een moeder!!!.

Was dit alles geen omgekeerde wereld, waarin de vaderlandslievende mens steeds vervolgd werd en dankbaar moest zijn een dak boven zijn hoofd te hebben. Alle bezittingen waren ons afgenomen, wij waren bestolen en beroofd. De democratie was tot een karicatuur geworden, inplaats van een democratie VOOR het volk, hadden we nu een democratie TEGEN het volk gekregen.

Florrie !

Zij stond in de schaduw
en zocht naar het licht,
Het oog, noch ZO jong,
Op de toekomst gericht.
Zij hoorde de leugen
En zag het venijn. Zij
had een verlangen
Naar alles wat rein Zij
had het verlangen
Naar HET ideaal, Dat
zuiver en sterk was
Als edele staal.
Dat rein als het bloed
Van het oude geslacht,
Als lichtend sterren
In donkere nacht.
En toen zij het vond,
Haar schoon ideaal,
Toen bracht het haar vreugde
En bracht het haar kwaal.
Maar ging ook de vreugde
En bleef ook de smart,
Zij draagt idealen Nog
steeds in haar hart.

Peter Kooymans.

Aan de Frankenslag 180 in Den Haag.

Mijn verblijf werd nu, Frankenslag 180, in Den Haag, waar deze verre neef reeds sinds jaren als weduwnaar alleen woonde, nadat ook zijn tweede vrouw jaren geleden heengegaan was. Hier zou ik ondervinden, hoezeer de mensen gebruik maken van de omstandigheden, waarin andere verkeren, om mij als politiek-delinquente persoonlijk te belagen en mijn dienstverband met hem te misbruiken. Zijn gewoonte was, om na 3 uur s' middags, wanneer hij een hele fles Bolsjenever opgedronken had, mij lastig te vallen, waardoor ik tenslotte zo bang werd, dat ik de stoute schoenen aantrok, om de hulp in te roepen van een nichtje van mijn man, de familie du Serrière, die enkele huizen verder woonde. Tot dien dag had ik nauwelijks contact met ze gehad, daar ik ook daar bang was, mijn hoofd te stoten, als politiek-delinquente, doch na mijn verhaal aangehoord te hebben, waren ze direct bereid mij te helpen, neef Wim ging met mij mee. Samen zouden we dit varkentje weieens wassen.... Doodstil hielden we ons op, in de benedenkamer, en jawel hoor,-daar hoorden wij de treden van de trap kraken, en met gedempte stem, "Florrie, Florrie, ben je daar..."roepen. Gezien ikdoor mijn mannelijke bescherming nu niet de deur op slot had gedraaid, was dit voor de oude man een verrassing, hij hoefde niet de deur open te trappen, want bols maakt sterk. De deur ging geruisloos open, hij stak zijn hoofd om de deur, en wilde
liefelijk wederom roepen: "Florrie, ik ben het ......"toen hij plots krachtdadig onderbroken werd door de kleine terriër, die ongemerkt met zijn baas mee mijn kamer binnengeslopen was, en nu woedend op de deur afschoot, onder heftig geblaf. Tot ons ALLER verbazing, schrok de oude man zo van dit geblaf, dat hij, zo hard als zijn benen het maar toelieten, terug naar boven stormde, en wij elkander van verbazing aankeken, daar we eerstens de aanwezigheid van de hond helemaal niet bemerkt hadden en verder verrassenderwijze het probleem hierdoor opgelost schenen te hebben. Nooit werd ik nadien meer lastig gevallen, de hond kon toch weer eens beginnen te keffen tegen hem, wat een geluk voor mij, en hoe eenvoudig was hierdoor dit probleem opgelost.
Daarvoor in de plaats kwam echter een van de volgende dagen een verhuiswagen voorrijden, om al zijn meubels, die beneden stonden, af te halen voor de verkoop. Hierdoor dacht deze man mij zeker tot inkeer te brengen, wat vanzelfsprekend een misrekening van hem was. Dit hele voorval lekte bij mijn kennissen snel uit, men bracht mij stro, om op te slapen en enkele stoelen om op te zitten, dat waren vrienden, kameraden, die eender als ik ook niets meer bezaten, waarvan merendeels de mannen

nog in de gevangenis of in de kz's vertoefden... Dramatische tijden !! Door een gelukstoeval, (maar toeval bestaat niet!), belde kort daarop, een oud-NSB verhuizer op, die me vertelde, dat hij enkele meubels van mij had, doch dat hij bij geruchte vernomen had, dat deze meubels de volgende dag afgehaald zouden worden door een zekere Mevrouw Kruseman, en een Mevrouw Bollaan. Hij zou mij een auto sturen om me af te halen, ik kon dan zelf beoordelen, of dit van mij was, dan gaf hij het direct vrij om mee te nemen. Zo arriveerde ik in Amsterdam, en jawel hoor, het was een restantje van ons huis uit Amsterdam. Overgelukkig met deze vondst, werd het in een kleine verhuiswagen gedragen, en we reden terug naar Den Haag. Ik bedankte deze goede man uitvoerig, ondanks dat ik van de zenuwen onwel was geworden en alles mij nog teveel was. We bereikten mijn huis, en alles werd in de twee lege kamers binnengedragen. Het bestond uit een wankel bed, doch het was een bed, een nachttafel-kastje, stoelen een echte tafel en nog veel meer, kleine voor mij waardevolle spulletjes. Uitgeput van al deze emoties lag ik op mijn nieuw veroverde bed, toen plots een auto stopte, en wie kwam daaruit, mijn zuster. Ze eiste onmiddellijk alles terug, want deze goederen (MIJN goederen) had zij voor iemand anders bestemd. Intussen had ik, al liggende op mijn bed, mijn nachttafelkastje geïnspecteerd, en het laatje opengetrokken, en wat lag daar nog in? Mijn mooi geprepareerde rode lange vlecht, die ik eens af had laten knippen... Woedend zeide ik dan ook, terwijl ik zegevierend mijn eigen vlecht in de hoogte hield: "Van wie is dan deze rode vlecht, van jou of van mij, deze vlecht is onmiskenbaar van mij, want jij zou wel willen, dat je zo'n mooie.kleur rood haar had...." Dit was teveel voor mijn zuster, ze droop af en liet mij verder met rust.
Niemand van ons, achtergebleven NSB-weduwen of vrouwen, waarvan hun mannen nog in het kz vast zaten, voor 10 of 20 jaar.... had geld. We hielpen elkaar, waar we konden. Ik probeerde wat geld te verdienen met het schilderen van lampekappen, en had daarvoor een mooi kaartje geschilderd, dat ik bij mijn voordeur achter het raam had gezet, hierdoor kreeg ik werkelijk orders. Ik had reeds in een krant de naam verworven: Van Presidentsvrouw tot portretschilderes, kort daarop verwierf ik de onthutsende faam, dat ik nu lampekappen op perkament schilderde, eender als indertijd Ilse Koch op perkament van mensenhuid, en weg was hiermede mijn bron van inkomen. Een kennis van mij, de Heer Asjes, bood mij aan, één keer per week mee naar Leiden te gaan, daar moest hij les geven in grafologie, ik kon, wanneer ik daar prijs op stelde, met hem meereizen, zonder te hoeven betalen, om de cursus gratis te kunnen volgen. Met beide handen greep ik deze gelegenheid aan, om tenslotte mijn 3 cursussen "grafologie" met goed gevolg met een examen te kunnen afsluiten. Voor mij was daarom deze cursus zo uiterst interessant, omdat

men in die dagen alleen maar hoorde, "Hitler is een demon, Himmler is een duivel, etc. etc. en ikzelf nog in een zekere ongewisheid verkeerde, hoe,en wat te moeten geloven. Misschien kon ik nu uit een handschrift juistere conclusies trekken, en jawel hoor, grafologie werd voor mij een openbaring. Ik constateerde, dat eerstens mijn man een uiterst intelligent handschrift had, dan werd de handtekening van Hitler voor mij een openbaring, wat intelligentie betreft, slechts Himmler bracht mij in een innerlijk conflict, waar ik later graag nog op terug kom.

Met de post bereikte mij een geschrift, waarbij een Herenboer BONTKES, een dierbare vriend van mijn man en mij, mij beschrijft, hoe hij mijn man en zijn zonen voor de toekomst ziet.

"Auf Gott und dem Glücke hoffen wir alle Augenblicke,"

spreuk 1751

Huisspreuk van een boerderijtje, waar de familie Bontkes met mijn zonen op hun vlucht tijdelijk vertoefden:"

"Meinoud Grimbert: de oudste en als zoodanig in zijn trekken reeds het duidelijks te onderscheiden. Hij kwam bij ons als een stadskind, mat in uitingen, ietwat verstrooid, maar wei nadenkend en peinzerig, een begaafd kind, maar gebrek aan concentratievermogen, zijn gezicht dwarrelt wat, vanwege de ondervoeding.
Ebbe, forscher gebouwd, uit hem spreekt de soldaat, physieke kracht, hoewel zijn knieën iets rachitisch aandoen, wegens de ondervoeding. Stoere figuur, zwaar op gewicht, energieker, hoewel denkelijk minder begaafd. Hij heeft een krachtige bloedsomloop en een forsche kop, toont ook een sterkere wil dan zijn oudste broer, en heeft sterkere zenuwen.
Herre, hoewel nog zeer jong, heeft reeds bijzondere kenmerken, hij verraadt enige zeer duidelijke trekken, die herinneren aan zijn vader, die deze zo weergeven in miniatuur. Het zijn vooral de vrolijkheid en de ernst, die hij afwisselend ten aanschouwe geeft. De eerste eigenschap kondigt in de regel activiteit en de tweede het denken aan. Het zou wel mogelijk kunnen zijn, dat de vleug van genialiteit, welke bij de vader uit een rij van grote voorouders, te voorschijn kwam, bij minstens een van de zoons uitgroeide tot een persoonlijkheid. Bij de vader was deze onmiskenbare genialiteit toch niet zo sterk, dat hij als drager en vertolker van een eigen idee of bouwer van een nieuwe wereldbeschouwing, als een beroemd man de eeuwigheid is ingegaan. Waar evenwel de vader in het algemeen in de zoon verder groeit en bij deze nog een nieuwe bloedsvermenging is toegetreden, zou het niet zo dwaas zijn, hier iets bijzonders van te verwachten. Indien wij deze gedachte aanhouden en nader bekijken, merken wij op,

dat de erfelijke voorbeschikking en de gaven daarvoor wel aanwezig kunnen zijn. Gesproten uit de beste Nederlandse families.de grootvader was commandant-generaal van de Nederlands-Indische weermacht en diens vrouw een dochter van de bekende gouverneur-generaal Graaf Johannes van den Bosch. Van Vaders zijde dus een goede erflijn, hun moeders vader stamt uit Goslar, de oude Keizerstad in "Nieder-Sachsen," van waar sedert menschen heugenis oerkrachtige germaanse bloeds-golven zich naar het Westen hebben bewogen.

Es grüne die Tanne,
es wachse das Erz;
Gott schenke uns allen
ein fröhliches Herz

De moeder van de drie jongens, een rosharige goudglanzende blondine, een engels type, uit intellectueel-stedelijk milieu zou men kunnen verge-lijken met Bismarck's moeder, die ook met haar man zo'n schitterende combinatie vormde, welke haar hoogste uitdrukking vond in hun beider zoon, OTTO. Wil men nog een voorbeeld, hoe een groot gezin tot stand kwam, men denke aan de Bonapartes, vader ook advocaat en van de drie eerste zoons werd de derde op de vlucht geboren, Napoleon. Ook Herre werd geboren op de vlucht en bracht het er nauwelijks levend vanaf. Deze vergelijking zijn een stoute fantasie, waarin men niet te ver moet gaan. Maar uit een goede erflijn en een gelukkige combinatie der voorouderlijke bloedstroom kan wel eens iets groots ontstaan. Gesteund door de erflijnen en op grond van de beschikbare gegevens, kan men verwach-tingen gaan bouwen.
Uit Meinoud Grimbert zal een kunstenaar groeien, die zijn talenten kan ontwikkelen, hetzij philosofisch, in de journalistiek of in een andere richting.
Ook Ebbe kan putten uit de erf massa zijner voorouders, die gezond naar lichaam en verstand zijn geweest
De jonste spruit, Herre, hebben we gadegeslagen in zijn pasontluikend leven. Hij is een lieve kerel, ernstig en vlug, beschouwend en handelend. Zoals hij naast mij op de tuinbank zit, deftig als een grote man, zoals hij diepzinnig kijkt naar de kip, die om zijn loophek scharrelt, zoals hij peinzend in deze wonderlijke nog onbegrepen wereld staart: "Maar dan zijn parmante trippelpas, zijn kordate verschijning, die een ieder weet in te nemen, zijn prettig vrolijk humeur, dat alles kon weieens beloften zijn voor een grootere persoonlijkheid. Ernst en "Froh-Natur" waren ook de eigenschappen, die Goethe van zijn ouders erfde en die in harmonie samengaan en zijn genius begeleidden. Zoals we schreven is de derde

zoon het meest gelijkend op zijn vader. En als de sibbegeest nog bredere wieken slaat, zo zou het niet onmogelijk zijn, dat eens de zoon bereikte, wat reeds de vader benaderde, en dat dan eens de zoon aan een toekomstig geslacht bewees, dat zijn vader, ondanks het slechte begrijpen zijner tijdgenoten, het grote ideaal voor zijn volk heeft nagestreefd en aan zijn zoon het geestelijk erfgoed, nodig om een volk naar den opgang te leiden, heeft doorgegeven. HERRE is zijn naam en dat zal hij worden. En als wij beiden dan, wandelend hand in hand door het tuinpad gaan, denkende aan de toekomst van Nederland, van Duitsland, van Europa en van de wereld en een van ons reeds de contouren van een nieuwe synthese tussen de volkeren van land en zee, in plaats van de oude tegenstellingen ziet opdoemen, dan rijst de vraag, wie eens deze gedachte zal helpen uitvoeren. En onzichtbaar glijden dan de gedachten van het heden naar de toekomst en zijn wij beiden daarvan symbool. Moge daarom eens de jongere uitvoeren, wat nu reeds de oude als een opkomende zon uit de nevelen van de toekomst ziet gloren."

DAT ZIJ EENS ZULLEN WORDEN,
WAT HUN VADER ZOO ZEER HEEFT GEWENSCHT:
"KRACTIGE LOTEN AAN ZIJN OUDEN STAM EN LEIDENDE PERSOONLIJKHEDEN."

Dietrich Batavus (Bontkes, 16 september 1946)

Mijn man's uitspraak, wanneer hij zat te kijken hoe Grimbert speelde: "Ik hoop, dat Grimbert ook eens als man zoo'n groote hand krijgt, als mijn dierbare vriend boer Dieters, want daar verdwijnt je eigen hand in, wanneer je deze flinke boer een handdruk geeft, zo ook moet onze Grimbert worden." Mijn man had een uitgesproken liefde voor het BOERENLAND

Op 10 maart 1949 kreeg ik en dramatisch bericht: "Mijn moeder dodelijk ziek, kom." Met onvoorstelbare moeilijkheden en dank zij mijn fantastische advocaat, kon ik naar Goslar komen, om mijn moeder te begeleiden tot haar einde. De arme schat, het leven was haar te *zwaar* geworden, de Almacht ontfermde zich over haar. Met tranen in de ogen, en met diep respect nam ik van mijn moeder afscheid op 17 maart 1949, een moeder, als voorbeeld voor iedereen en om nooit te vergeten. Mijn vader en ik bleven achter, innig was onze band.

Onze eer is trouw.

Mijn nasporingen, omtrent de moord op mijn man

Men heeft mij nooit een tijding van het overlijden van mijn echtgenoot doen toekomen. Ik werd daardoor gedwongen hier naspeuringen naar te doen. Door middel van mijn advocaat, hoorde ik, dat met zekerheid vastgesteld kon worden, dat mijn man niet meer in leven was. Zo kreeg ik dus een uittreksel uit het Register van het overlijden van de Gemeente Den Haag, dat mijn man op 6 juni 1945 overleden was. Pas drie jaar later kwam ik door een afrekening van het nederlands beheersinstituut erachter, dat mijn man per vuilniswagen van de Gemeentereiniging uit de Strafgevangenis was weggehaald, om hem naar het Gemeente-ziekenhuis te brengen. Van ons hele vermogen werd mij slechts door het Beheersinstituut Fl. 3.637,— uitbetaald, waarbij men nog de brutaliteit had, om de post van het wegbrengen van mijn man, ad Fl. 47,25 ook nog op MIJ te verhalen. Dit afschuwelijke feit bracht mij op het spoor van het drama, dat zich na de dood van mijn man afgespeeld had. Hierdoor bracht mij het spoor verder naar het Gemeente-ziekenhuis, waar ik mij in de wachtkamer opstelde als patiënt, doch op het moment, dat het belletje ging voor mij, vertelde ik de directeur-geneesheer, dat ik geen patiënt was, doch slechts gegevens over mijn man wilde vernemen. Deze Dr. Michael was door mijn verschijning zo ontzet, doordat hij ineens weer geconfronteerd werd met het vreselijke herinneringsbeeld van het stoffelijk overschot van mijn man, dat hij zich van zijn witte jas ontdeed, hij gaf mij twee zoenen, nam mij onder de arm, vergat zijn hele spreekuur, en samen wandelden wij de trap naar beneden. Diep ontdaan mompelde hij: "Hier heeft U geld voor een taxi, en laat u naar de Wittebrug-begraafplaats rijden, vraag naar de directeur, die weet er meer van". Zo gezegd, zo gedaan, aldaar aangekomen, kwam de directeur in dezelfde situatie te verkeren, als de directeur-geneesheer, toen ik hem naar mijn man vroeg. Hij wees met zijn vinger, naar een plank, waarop een reeks ordners stonden, allen met het opschrift: "Secret" of te wel Geheim. Ook hij, de Heer J.C.W. Kaenderer nam mij bewogen onder de arm, en hij leidde mij naarde afdeling armenzorg, waar zich een massagraf bevond, vier lagen boven elkaar, in totaal 16 lichamen, allen zonder kist onder een kleine steen, waarop slechts een nummer 19 stond. We zien hier. Hoe men zich hier van overheidswege het eigendom van het stoffelijk overschot heeft toegeëigend, maar tegelijkertijd van mening is, dat men de kosten van het vervoer daarvan best kan verhalen op zijn plotseling achtergebleven weduwe.

Reeds in het jaar 1950 werd door mij een verzoek gericht aan Hare Majesteit de Koningin, om aan mij de plaats bekend te maken, waar het

stoffelijk overschot van mijn man begraven lag. In antwoord daarop kreeg ik van het kabinet der koningin het bericht, dat mijn verzoekschrift was doorgezonden naar de minister van Justitie en Binnenlandse Zaken. Een jaar later kwam ik op dit verzoek terug, en deelde aan Hare Majesteit mede, dat ik op mijn verzoekschrift nog steeds geen antwoord had ontvangen. Ook nu kreeg ik noch van de minister van Binnenlandse Zaken, noch van de minister van Justitie enig antwoord. Tenslotte richtte ik mij tot de Burgermeesteer van Den Haag, waar ik verzocht het stoffelijk overschot van mijn man op te graven, teneinde het in het familiegraf te kunnen laten bijzetten. Dit werd door de Burgemeester van Den Haag geweigerd, waarop ik in beroep ben gegaan bij de Raad van State. Ook dit werd geweigerd, en men heeft zolang met deze weigering gedraald, tot de Raad van State kon zeggen, dat het graf reeds geruimd was. Hiervan ben ik in beroepgegaan, tot ik tenslotte van het ministerie van Binnenlandse Zaken de mededeling.kreeg, dat het beroep ongegrond verklaard werd. In 1949 heb ik door mijn advocaat Mr. Sassen te Nijmegen het verzoek ingediend, bij de Procureur Fiscaal van het Bijzondere Gerechtshof te 's Gravenhage, Mr. J. Zaayer, om een posthume vervolging tegen mijn man in te stellen, waarbij ik dan mijn man wilde verdedigen. Hierop kreeg ik ten antwoord, dat tegen mijn man geen vervolging zou worden ingesteld, omdat zijn vermogen negatief was.

HET NEDERLANDSE BEHEERSINSTITUUT
Bureau Amsterdam
No. 10169/P.12915. Dossier No.: NP2095 Afdeling: B/AZ/H.Do/ALo.

Amsterdam-C., 23 maart 1949

Toestel: 4
Bijlagen: geen
Onderwerp: wijlen Mr.M.M. Rost van Tonningen

Wij delen U hierdoor mede, dat de Procureur-Fiscaal bij Het Bijzonder Gerechtshof te 's-Gravenhage, Mr. J. Zaayer, ons per 16 dezer berichtte, dat hij tegen wijlen de Heer Rost van Tonningen geen posthume vervolging zal instellen omdat zijn vermogen negatief is.

Het Nederlandse Beheersinstituut
Bureau Amsterdam

(Handtekening onleesbaar!)
In het Heilige Jaar,in 1950, heb ik, ondanks dat ik niet Katholiek ben, een bezoek bij Paus Pius XII in Rome gebracht, en door bemiddeling van Luciana Frassati, die op Vaticaan's grondgebied woonde, en bij wie ik logeerde, een audiëntie aangevraagd bij de Paus. Op het centraal station te Rome werd ik afgehaald door Luciana. Bij het langzaam binnenrijden van de trein op het station, was het voor mij ondanks de in elkaar krioelende menigte reizigers niet moeilijk om haar te ontdekken. Als een rijzige dame, stak zij statig in een vuurrode jurk en een hele grote zwarte hoed, met een roos daarop, boven de mensenmassa uit. Met een uitvoerige begroeting met vele kussen werd ik welkom geheten, zij loodste mij in een dure auto meteen mee naar haar huis, een klein paleis, en vertelde mij reeds onderweg, dat zij plotseling een aandrang voelde, dat zij direct enkele gedichten op papier moest zetten, doch voor mij een feest had georganiseerd, waarbij ze mij verzocht, zelf als gastvrouw op te treden, daar zij schrijven moest. Binnen de kortst mogelijke tijd stond ik zelf in mijn geleende lange jurk, die overigens beeldschoon was, in haar huis om de meer dan honderd gasten, die zij voor mij uitgenodigd had, te ontvangen. Ik was niet op de hoogte met de italiaanse gewoontes, om eerst de dure bontjassen van de gasten te bewonderen, en om dan pas de gasten uit te nodigen, hun beeldschone mantels op te hangen in de garderobe. Het was een avond om nooit te vergeten, in een kosmopolitisch en aristocratisch gezelschap uit alle landen van Europa. Op het hoogtepunt van de avond, om 1 uur 's nachts verscheen plotseling Luciana in een prachtige zilveren avondjurk. Haar pikzwarte haren strak naar achteren gekamd en in een beeldige wrong door zilveren spelden bijelkander gehouden. Hierdoor was zij een zeer imponerende verschijning en werd dadelijk daarbij het middelpunt van alle galante heren. Zij vertelde met luide stem, dat ze juist klaar was gekomen met haar gedichten en dat zij, nu om de feestvreugde nog te doen verhogen, voor de gast (ik), die speciaal uit Holland gekomen was, de vrouw van een vroegere vriend van haar, bij de Volkenbond, een waarzegger hier nu introduceerde, om de toekomst uit de handlijnen van de gasten, te voorspellen. En daarbij stak zij meteen haar hand uit, en kreeg van deze waarzegger, in rok gestoken, meteen te horen, dat zij een gouden toekomst tegemoet ging... Het feest duurde tot in de vroege morgenuren. Deze winter was in Rome, in tegenstelling tot andere jaren, ijzig koud. Rondom Rome op de bergen ligt dikke sneeuw en in Rome zelf woei een koude wind, dit geheel in tegenstelling tot de voor ons, warme gezellige sfeer van het feest. Twee dagen later kleedde Luciana mij aan, waarbij zij mij een prachtige zilveren kam in mijn rode haar stak, alles overdekt door een schitterende kanten Spaanse zwarte mantilla. Nadat ik mijzelf in de spiegel bekeek,

alvorens naar het Vaticaan te gaan, vertelde mijn spiegelbeeld mij, dat ik er indrukwekkend uitzag. Bij mijn entree werd ik opgewacht door schildwachten van de Zwitserse garde, in hun door Michelangelo ontworpen rood-witte uniformen, met blinkende morion- helmen en dito hellebaarden. Ik werd ontvangen door een pauselijke kamerheer, in zestiende eeuwse spaanse dracht, die mij langs oneindiglijkende gangen, vol met beelden en schilderijen, met goud versierd, leidde naar een klein vertrek, waar mij verteld werd, dat ik moest antichambreren, tot de paus mij zou kunnen ontvangen. Mijn aandacht was gericht op de ene deur, waarlangs ik verwachtte, dat de paus zou binnenkomen, doch wie schetst mijn verbazing, toen achter mij een kleine deur open ging, waardoor de paus plotseling verscheen. Hij maakte een gebaar om met hem mee te komen in zijn aangrenzend vertrek, om mij aldaar een hand te geven. De ogen van Hitler waren mij bekend met zijn blauwe uitstraling, doch deze ogen, die mij aankeken, waren zo indringend, dat het mij de grootste moeite kostte, mijn ogen niet neer te slaan, doch zijn blik met de mijne te kruisen. Seconden leken hierbij minuten. Ik hield mijn korte toespraak in het Duits, die ik hierbij laat volgen: "Heilige Vater,
Ich bin nurdarum aus Holland gekommen, um Ihnen herzlichstzu danken, für die schoenen Worte, gesprochen aus Ihrem Munde, bei der Eröffnung von dem Anno Santo für alle der Rechtlosen. Ich möchte Ihnen danken, aus Namen aller denen, die Schwieriges auch bei uns in Holland, nach dem Kriege mitgemacht haben, für die schonen Worte, die Sie bei der Eröffnung des Heiligen Jahres, auch für uns in Holland gesprochen haben." Na deze inleiding ging de paus over, om mij over mijn man te spreken. Tot mijn opperste verbazing was de paus geheel over mijn man ingelicht, eigenlijk hoefde ik hem niets meer mede te delen. Hij bleef mij met zijn doordringende blik aankijken en vroeg mij, hoe ik mijn kinderen wilde opvoeden. Ik begon ontspannen te lachen en zei: "Neen, neen, ik stam uit een protestantse familie, en evenzo mijn man, als ze eenmaal tot de leeftijd des onderscheids gekomen zijn, mogen ze zelf beslissen, in welke richting zij hun leven willen vormen, nu nog niet, als U dit als voorwaarde beschouwd, om mij met de moord op mijn echtgenoot te kunnen helpen, dan moet ik daarvoor helaas bedanken." Hij ontkende dat dit de bedoeling was, maar wilde mij helpen ter wille van mijn drie zonen, om deze misdaad aan het licht te brengen. Nadat het particuliere gedeelte van deze audiëntie geëindigd was, gingen we naar een andere kamer, waar een twintigtal katholieke zusters met verschillende rozenkransen stonden. Deze hadden een rozenkrans op hun arm, en in hun handen, welke door de paus gezegend werden. Hierdoor waren deze rozenkransen voor de gelovige katholieken duidelijk in waarde gestegen. Pius de XII bleek, in mijn ogen, duidelijk daarbij geïmponeerd te zijn door vrouwelijk

schoon, want ik constateerde tot mijn genoegen, dat hij veel meer aandacht schonk aan een beeldschoon bloedjong zustertje. Nadat iedereen een reference gemaakt had, was de audiëntie beëindigd. Teruggekeerd in Den Haag werd ik, bij het station opgewacht door een auto van de internuntius, Mgr. Giobbe, die mij naar zijn woning liet brengen. Daar aangekomen, werd ik binnengelaten in zijn wachtkamer, met een grote kooi, waar een kanariepiet zich uitvoerig te goed deed, aan een waspartij. Even later werd ik door Mgr. Giobbe hartelijk begroet. Dit gesprek was uitermate bemoedigend, niet alleen, omdat Paus Pius XII zich tegenover Mgr. Giobbe zeer positief over mij uitgelaten had, doch ook om het feit, dat hij mij wilde helpen, om de omstandigheden van de moord op mijn man aan het licht te brengen. Mgr. Giobbe beloofde mij zich vol te willen inspannen, om deze zaak tot een bevredigende oplossing te brengen. Hierna werd ik met zijn auto naar mijn huis gebracht. De afspraak was, dat ik een officiële mededeling zou ontvangen, waarin de moord op mijn man erkend werd. Hiervoor zou ik een bedrag van Fl. 1,- voor legesrecht moeten betalen.
De minister van Justitie, Mr. Struycken, liet op zijn departement een onderzoek instellen, of daar gegevens omtrent de moord op mijn man te vinden waren. Omdat hij daarin niet direct slaagde, kreeg ik op het einde van het jaar 1950, via mijn advocaat, Mr. K. van Rijckevorsel het bericht, dat: "Zolang omtrent het bestaan van een recht op schadevergoeding van de erfgenamen van Mr. M.M. Rost van Tonningen, door de regering nog geen beslissing is genomen, er van de kant van de minister van Justitie geen beroep zal worden gedaan op verjaring. Ondertekend: De minister van Justitie, Mr. Struycken." Intussen bleef ik dus wonen op het adres, Frankenslag 180, waar intussen de hoofdbewoner overleden was, en ik hoofdbewoner werd. Daardoor had mijn vader, die weduwnaar geworden was, en niet voor zichzelf kon zorgen, de mogelijkheid om, om de maand in Nederland te verblijven, aangezien hem maar een verblijfsvergunning verstrekt werd, welke één maand geldig was.
Drie maal heeft men mij getracht mij met een auto te overrijden. Minister Mr. Struycken werd opgevolgd door Mr. H. Mulderije op 15 maart 1951. Dit had tot gevolg dat ik nooit het bewijs heb mogen ontvangen van de moord op mijn man,die kennelijk met voorbedachten rade was gepleegd. Intussen zorgde Prof. M.A. de Block, van de Raad van State (mijn toezichthouder na mijn detentie) ervoor, dat mijn zwager, Nico Rost van Tonningen, de Grootmeester van het Huis van Hare Majesteit de koningin als toeziend voogd over mijn zonen werd benoemd. Aangezien hij graag mijn zonen op een christelijke school geplaatst wilde hebben, meldde ik mij bij de directeur, de heer Oranje op deze school. Deze verklaarde, dat

mijn oudste zoon op zijn school geplaatst kon worden, maar niet onder zijn werkelijke naam, maar alleen de door hem bedachte fantasienaam van Bertje Roest. Dit werd door mij afgewezen. Tragischerwijze kon ook mijn vader niet meer op tegen alle moeilijkheden, die hem door verschillende ambtelijke maatregelen in de weg werden gelegd, waar hij toch reeds zijn vermogen, huis en twee zonen plus schoonzoon, en sedert kort ook zijn geliefde vrouw verloren had. Hij kreeg een attaque en overleed in mijn huis, op 22 december, 1952.
Mijn kinderen waren dol op hun grootvader, hij was om zo te zeggen, "hun vader."
Prof. T Goedewaagen schrijft:
Over Goden, die wij niet kunnen aanvoelen, horen of zien, maar wier aanwezigheid wij in ons midden bespeuren.
Over mensen, die wij kunnen aanraken, horen of zien, het zijn er veel, heel veel, misschien wel te veel. En zij zijn klein en zwak.
Over helden van wie er weinig, heel weinig zijn. Zij zijn geen goden, geen mensen, maar godenmensen in mensengedaanten, grote hoge edele gestalten, die van verre zichtbaar worden en blijven. Zij leiden de mensen naar het schone, goede en ware.
Maar deze begrijpen hen vast niet, vergruisen, verbannen en doden hen soms. Hun leven is moeilijk, maar altijd zuiver en groot.
Jullie zult dan trachten aan hen gelijk te worden.
Doe dat, vrindjes van mij, met al jullie hartstochten, wilskracht en talenten.
De goden zijn onzichtbaar
en de mensen klein en zwak
Zij hebben grote en sterke helden nodig
Zij vragen om hen.

Oom Tom, 15 februari 1953, Den Haag.

Om nog eenmaal op de paus terug te komen:
De verhouding tussen het groot-Duitse Rijk en de Katholieke kerk is steeds problematisch geweest. Na het sluiten van het Concordaat met de Paus, dacht men deze verhouding geregeld te hebben en werd van duitse zijde gehoopt op een definitieve vredestoestand, mede gezien de verschillende voorrechten, die men aan de Katholieke kerk had toegekend. De meerderheid van de priesters en bisschoppen en het grootste deel van de hoogwaardigheidsbekleders van het Vaticaan, bleven echter een tegenstander van dit nieuwe denken. Daar stond tegenover, dat de Kardinaal Aartsbisschop van München-Freysing, Kardinaal von Faulhaber, een vurig voorstander van het Nationaal-Socialisme was, en dit ook

meermalen heeft laten b'lijken, ook de Oostenrijkse kardinaal Innitzer gaf bij de binnenkomst van de duitse troepen in oostenrijk in 1938 duidelijk zijn instemming met het Nationaal Socialisme. In Frankrijk was het de kardinaal Aartsbisschop van Parijs, Kardinaal Alfred Baudrillard, deze was duidelijk aan de kant van het Nationaal Socialisme toen hij de SS-divisie Charlemagne zegende en hen strijders tegen het goddeloze bolsjewisme noemde. Een duidelijk beeld van de wijze, waarop de katholieken, die voorstanders waren van het Nationaal-Socialisme deze uitlatingen be-leefden, zijn de uitlatingen van de priester Wilhelm Maria Senn. In zijn boek: Katholizismus und National-Sozialismus verschenen in Karlsruhe in het jaar 1932 schrijft hij onder meer het volgende: "Und die Bewegung, die sich heute unsrem erstaunten Blieken bietet, dürfte wohl nichts anderes sein, als ein urgewaltigerRückschlag. Der Naturhat die christlichen Seele gegen das, was teuf liche Machte in unsren Tagen aus der schonen Gotteswelt gemacht haben... An der Hitlerbewegung sind schon netten Blüten und Früchten zu sehen: Glühende Vaterlandsliebe, hoher Idealismus, Gewöhnung an Zucht und eiserne Disziplin, Kampf gegen nationale Würdelosigkeit, Kampf gegen den stinkenden Morast im Deutschen Theatern, gegen frivolen Schmutz im Kino, Kampf für reines Familienleben, gegen die zynischen Gegner des Paragraphen 218, Kameradschaft, Treue, Opferbereitschaft bis zum Tode.... Siehe, da stand ein Mann auf, Adolf Hitler! Er gründete eine Bewegung und stellte sie auf christliche Boden. Ergibt die Parole aus: Gegen die rote und goldene Internationale! Gegen jene Machte, die der grossen Leo XIII, als die Führer des "Satansreiches" auf Erden und als "Pest" unserer Zeit bezeichnet hat..
Ich grüsse in dieser Stunde die junge Hitlerbewegung!" Gedurende de Tweede Wereldoorlog werd de verhouding tussen Duitsland en het Vaticaan er niet beter op en dit gaf Hitler aanleiding, om de Oberbefehlshaber und Obergruppenführer der SS in Italië, Karl Wolff opdracht te geven, om voorbereidingen te treffen ten einde het mogelijk te maken om het gehele Vaticaan in ballingschap naar Duitsland te verplaatsen.
Door de verdere ontwikkeling van de Tweede Wereldoorlog konden deze plannen niet verder doorgevoerd worden.

De gelukkige vondst van mijn huis, "Ben Trovato."

Mijn kinderen werden groter, en de invloed van de stad deed zich gelden. We waren aan veranderingen toe. Waar mijn grootmoeder kort voor het heengaan van mijn vader ook overleden was, zo zou haar huis aan de Riouwstraat 216, waar mijn man en ik een gelukkige tijd hadden doorgebracht, verkocht worden. Een bevriende makelaar kwam mij opzoeken, om mij ditte vertellen, en bracht mij zover, dat ik meeging naarde huizenveiling. Hij stelde mij voor aan de notaris, die de leiding van de veiling had. Als een directe afstammeling van de overledene had ik het recht, om het huis op mijn naam te zetten, indien ik dit wilde, bij het laatste bod van dit huis. Gezien ik gecharmeerd was van dit huis, alleen al door al de herinneringen, die er aan vast zaten, stak ik mijn vinger op, bij het laatste bod, en ziedaar, het huis werd mijn eigendom, zijnde erfgename van mijn grootmoeder. Natuurlijk kon ik er niet aan denken, om ooit dit huis, aan de Riouwstraat 216, weer zelf te kunnen bewonen. De huurder van dit prachtige huis, betaalde slechts Fl. 100,- per maand, wat voor mij financieel geen uitkomst bracht, aangezien het huis teveel kosten aan onderhoud met zich meebracht. Eén van de volgende dagen kreeg ik een uitnodiging van mijn leraar in de grafologie en bezocht 's avonds zijn lezing. Die werd gehouden in een zaaltje van het gebouw Pulchri Studio. Dit zaaltje was veel te klein voor alle geïnteresseerden, en we zaten daardoor als haringen in een ton. In de pauze snakte iedereen daardoor naar een kop koffie. De heer naast mij was zo vriendelijk mij een kopje koffie aan te willen bieden. Ik zei, dat ik dit vanzelfsprekend heerlijk zou vinden, doch er was geen doorkomen aan, desalniettemin lukte het mijn buurman toch twee kopjes koffie te bemachtigen, een voor hem en een voor mij. We kwamen daardoor in gesprek over diverse facetten van de grafologie, waarbij hij vervolgens in zijn jaszak greep, en mij een envelop liet zien, waar een handschrift op stond. Tot mijn niet geringe verbazing, zag ik, dat daarop het adres stond, van het huis, wat ik enkele dagen tevoren had gekocht. Mijn interesse voor een analyse van het handschrift was meteen verdwenen, en ik vroeg de nog steeds voor mij onbekende heer: "Hoe komt U aan dit adres?". Waarop hij enigszins geprikkeld antwoordde: "Dat gaat U niets aan, ik vroeg U een analyse van dit schrift". "Ja, dat begrijp ik, doch dit adres is het adres van mijn zojuist gekochte huis". Onmiddellijk wendde hij zich af, met de woorden: "O, hemel, dan bent U mevrouw Rost van Tonningen, ik wil niets met u te maken hebben." Intussen was de lezing na de pauze voortgezet,

en wij moesten onze mond houden. Onze verhouding was hierdoor geheel bekoeld, en ik werd door mijn eigen gedachten zozeer in beslag genomen, dat ik mij niet meer kon concentreren op deze lezing. Waarschijnlijk ging het mijn buurman evenzo, want na afloop bleef ook hij op zijn stoel zitten. Zodoende zaten we met zijn tweeën naast elkaar tenslotte alleen in de zaal. Hij nam het woord, en zei: "Mevrouw Rost van Tonningen, ik ben Dr. van Schelven, IK ben de huurder van nu, UW huis, zouden wij er toch niet verstandig aan doen, samen naar de Riouwstraat 216 te gaan, om over deze zaak te spreken?". Ik beaamde dit volmondig, en zo zat ik even later, gezellig in mijn eigen huis, bij een glas wijn. Dr. van Schelven had in overleg met mijn zuster een makelaar opdracht gegeven, om dit huis voor hem te kopen, en hij was zeer in zijn wiek geschoten, dat ik een spaak in het wiel gestoken had, geheel buiten mijn weten om waardoor hij het huis niet goedkoop had kunnen bemachtigen. Toen ik hem echter mededeelde, dat voor mijn portemonnaie dit huis voor mij veel te kostbaar was om er te kunnen wonen, kwamen wij spoedig tot de hoogst merkwaardige overeenkomst, door wat hij vervolgens zei: "Ik was huisarts in Velp, doch mijn vrouw wilde naar Den Haag terug, zo ben ik nu hier, maar mijn huis in Velp heb ik nog niet kunnen verkopen". Vlot maakten wij de afspraak, dat hij mij de volgende dag op zou halen, om tezamen naar Velp te rijden, en zijn huis te bekijken. Na bezichtiging van het huis, stemde ik toe in de ruil van mijn kant, omdat ik na alle ellende van de laatste jaren, dit huis als een bevrijding voelde, ondanks dat het sterk uitgewoond was, en hij, van zijn kant, omdat hij een zeer goede ruil tot stand had gebracht. Enkele maanden later verhuisden wij van Den Haag naar Velp, en ik begon hier met een nieuw leven. Wat Dr. van Schelven betreft, ik werd zeer goed bevriend met zijn vrouw en hem, en we gingen tenslotte zelfs samen op vacantie naar zijn huis in Italië. Achteraf gezien kan ik weer voor de zoveelste maal spreken van een.... "toeval", het heeft zo moeten zijn. Nauwelijks woonde ik in Velp, en stond bij de ingang van mijn huis, toen een oud mannetje voorbijkwam en mij tot zich riep. Verbaasd over dit oude mannetje liep ikdekluizenaarsweg op, en vroeg hem, wat zijn bedoeling was. De man wees met mijn witte wandelstok naar mijn huis, en zeide tegen mij: "Wat staat daar op dit huis?" Ik nog meer verbaasd, zeide: "Ben Trovato". "Ja" zeide de man, maar ziet u dan niet, dat Uw naam op Uw huis geschreven staat, en die naam is hier in Velp al heel oud. En inderdaad had hij gelijk. Want Rovato kon beschouwd worden als een afkorting van onze naam. Glunderend sprak hij toen: "Ja, maar, dat woordje "BEN" betekent, GOED, er zijn meerdere Rost van Tonningen in Nederland, maar ik wil maar zeggen, dat U de GOEDE Rost van Tonningen bent. Hij nam nadien zijn hoed voor mij af, en verdween, ik heb hem helaas nooit meer terug gezien.

Ingeburgerd in Velp en mijn zakelijk bestaan.

Mijn kennissenkring uit Den Haag vond het erg jammer, dat ik nu voorgoed Den Haag verliet. Voor mijzelf liet ik bij mijn vertrek uit Den Haag een innerlijke leegte achter, gezien zowel mijn man als ik van Den Haag hielden. Maar wat doe je niet allemaal voor je kinderen, zij horen opgevoed te worden in een natuurlijke omgeving met sport, wandelen in de buitenlucht, en niet groot te worden in een stad met zijn vele verleidingen. Bij mijn intrek in Velp was het inderdaad onvoorstelbaar te bespeuren, met wat voor verschil van tempo men te maken kreeg. In Den Haag was een afspraak een afspraak in die dagen, hier redeneerde men, als het vandaag niet lukt, dan lukt het morgen wel.
Mijn zonen hadden het hier heerlijk, het Rhedens Lyceum was pas opgericht, en stond nog in de kinderschoenen, en verder gingen mijn zonen bij alle grote vacanties naar verrukkelijke paardrijkampen, of op jeugdcursussen bij de nederlandse alpinisten-vereniging, hoog de Oostenrijkse bergen in. Tenslotte was ik een dochter van een hartstochtelijke bergbeklimmer, mijn vader, o zo gaarne hoopte ik, dat ook mijn zonen de bergen even lief zouden krijgen als mijn vader en ik. Voor mijn eigen toekomst moest ik voor mijzelf een richtlijn bepalen, daar ik door alle afschuwelijke omstandigheden van de laatste jaren me zeer terughoudend opgesteld had en niet veel meer geloof in de goedheid der mensheid had. Het leven was er voor mij niet eenvoudiger op geworden. Na rijp overleg met mij zelf, besloot ik agentschappen van buitenlandse huizen te verkrijgen, om zodoende geld te verdienen en misschien op deze wijze normaal in de maatschappij te kunnen functioneren. Ik startte met een vertegenwoordiging van keramische beestjes, herten, olifanten, reetjes. Ik verkocht bij onder de door mij gekozen firmanaam Verina BV, die netjes in de Kamer van Koophandel ingeschreven werd. Dit agentschap was een lust voor het oog, doch bracht geen geld in het laatje. Deze kleine keramische diertjes bleken bij verzending zo breekbaar te zijn, dat het geen zin had hier veel moeite en inspanning aan te besteden. Jammer van dit produkt.... Vervolgens werd mij een Belgische firma aanbevolen, die wel is waar aan de rand van de afgrond stond, doch bij goed beleid en vooral gedegen verkoop toch nog een succes zou kunnen worden mits men een persoon zou kunnen vinden, die dit organisatorisch goed ter hand zou willen nemen. Dit leek mij wel boeiend, misschien was dit wel wat voor mij. En zo gleed ik door deze keuze heel geleidelijk aan meer in technische branche. Na verloop van tijd, werden door mij verdere technische agenturen voorzichtig aangetrokken. Noodgedwongen raakte ik

op deze wijze vertrouwd met een beroep, nl. de techniek, dat ik als biologe altijd geheel verafschuwd had. Merkwaardigerwijze bleek, dat ik een vrij goede kijk had op verschillende technische problemen. Zelf was ik hier misschien nog het meest door verrast. Een verwaarloosd huis aan de Hoofdstraat 14 te Velp werd met een hypotheek mijn eigendom en zo startte ik met mijn onderneming, eerst met slechts een secretaresse voor halve dagen en een mannelijke knutselaar, doch het breidde zich heel langzaam uit, ook wat mijn personeel betrof. De eerste jaren bleef ik bij buitenlandse huizen, zoals bijvoorbeeld de wasmachines van de firma Hildebrand uit Osnabrück, die ik op een heel klein standje op de Jaarbeurs in Utrecht tentoonstelde. In het begin gaat alles goed, maar dan moeten onderdelen besteld worden, motoren gaan kapot, etc, in- en uitvoer papieren voor over de grens zijn noodzakelijk, veel werk en weinig of geen verdiensten, alles valt onder "service van de zaak". Kortom zeer arbeidsintensief doch het zette geen zoden aan de dijk. Ik had een ander idee, ik besloot een eigen produkt te gaan ontwikkelen, waar de markt behoefte aan zou kunnen hebben. Ik ontwikkelde een droogmolen, een droogmolen om natte was aan op te hangen, tevens moest deze molen ook kunnen draaien door de wind, dan zou de was vlugger droog zijn. Het eerste exemplaar werd bij mij in de tuin van Hoofdstraat 14 gemaakt. Deze werd veel te zwaar, zeer primitief, doch het functioneerde en dat was voor mij de hoofdzaak. Ik liet bij een vakman koppen en schuifstukken draaien, kortom de VHB-droogmolen kwam op de markt. Ik huurde een handige jongen, die met mijn eerste VHB-droogmolens op het buitenterrein van de Jaarbeurs stond. Dit werd een groot succes, iedereen was enthousiast en ze werden verkocht, niet te geloven, de eerste grote order kreeg ik van de Bijenkorf, daarna Vroom en Dreesman. Gezien in de tuin van Hoofdstraat 14 een grote kastanjeboom stond, en wij voor dit soort werk geen plaats binnen hadden en wel deze tuin als onze werkplaats moesten gebruiken, hadden degenen die daar werkten heel veel last, van de rijpe kastanjes, wanneer die naar beneden vielen en dikwijls knalhard op hun kop neerdaalden. Regelmatig hoorde je dan ook zeggen, "Die rotdingen, au, weer een op mijn kop". Daarom vroeg ik een vergunning aan bij de gemeente om de boom te mogen kappen, antwoord: "De boom is een schoonheid, dit wordt niet toegestaan". Goede raad was duur, mijn sportiefste zoon bood zich aan, dikke takken te snoeien, alhoewel ik het wel angstig vond, want de boom was hoger dan mijn huis. Toch stemde ik toe. Juist op dat moment kwamen deftige mensen van de gemeente, met een papier, om mij nogmaals hierover aan te manen. Ik vroeg hen binnen te komen, ze kregen een kop koffie, en ik moest plechtig beloven, de boom te laten staan. Nadat alle formaliteiten voorbij waren, wilden ze nog even de boom zien, en wat zagen we toen.... Mijn zoon had gesnoeid,

doch niet van onder naar boven, doch van boven naar beneden, de kroon hing net met een tak nog scheef aan de stam, ik verbijsterd, de mannen van de gemeente woedend, ik probeerde mijn zoon naar beneden te roepen, doch hij was zo druk bezig, hij hoorde niets. De mannen weg, en twee dagen later kreeg ik een dringend schrijven, indien ik de boom niet binnen enkele dagen weggehaald had, dan zou ik een boete krijgen, want dit was geen gezicht. Nu, daar hadden ze gelijk in, het was werkelijk geen gezicht, met veel moeite en onder luid hoera, kwam de boom ten val. Na een vergunning aangevraagd te hebben voor de bouw van een werkplaats, konden we, na de permissie te mogen bouwen, alle droogmolens in onze eigen werkplaats vervaardigen. Voor de kop en het schuivend gedeelte vroeg ik patent aan voor de Beneluxlanden, ik betaalde uitvoerig alle kosten, doch wat bleek, ik was in geen enkel opzicht vertrouwd met alle gemenigheden van zaken doen etc. Juist toen mijn VHB-Droogmolen werkelijk een groot succes werden, en de verdiensten evenredig waren, nam een groot nederlands concern deze droogmolen over door een lichte verandering te ontwikkelen in de constructie, daardoor had mijn patent geen waarde meer. Zij hadden veel kapitaal, bouwden in grote series een droogmolen, die uiterlijkgelijk was aan de mijne, doch lichter en goedkoper werd. Zij plukten de vruchten, die eigenlijk voor mijn firma bestemd hadden moeten zijn. Mijn slagzin: Koop een VHB wasdroogmolen, een kind kan nu de was doen,was definitief overgenomen door het grootkapitaal. Dit was de eerste grote teleurstelling op zakengebied voor mij. Mijn produkt bleek zeer goed, doch door kapitaalgebrek en misschien ook nog onkunde bij mijn beginnend zakendoen, had ik verloren. Vervolgens lukte het mij een agentschap van een duitse firma op het gebied van infrarood te bemachtigen, deze grote fabriek wilde gaarne op de Nederlandse markt komen, had echter nog geen vertegenwoordiging alhier. Ik scheen op de directeur zo'n goede indruk gemaakt te hebben, ik kreeg de alleen-vertegenwoordiging voor deze producten, voorlopig voor een jaar. Deze fabriek fabriceerden infrarood- kachels, en infraroodstralers, werkelijk schitterende producten. Deze infrarood Monsumkachels waren zodanig uitgedacht, dat zij door een dubbele wand, waar infraroodkeramische pijpjes ingebouwd waren, als schoorsteen fungeerden en zodoende door warmtecirculatie 100% functioneerden met een betrekkelijk laag Watt-vermogen voor nettstroom, (220 Volt), speciaal voor huis en keuken verbruik. Na mij goed met dit produkt vertrouwd gemaakt te hebben, kwam mijn biologenhart weer boven, en wist ik, deze infraroodstralers voor veel meer doeleinden te kunnen gebruiken, door ze om te bouwen en te gebruiken voor landbouwkundige doeleinden, zoals bevordering van groei in kassen, of droging van aardappelen, etc. kortom hierbij boden zich voor mij eindeloze mogelijkheden aan. Daardoor werd mijn vestiging op de Hoofd-

straat 14 te klein, en ik durfde het aan om een nieuw pand te laten bouwen op het industrieterrein aan de Beemd, wat toen juist door de gemeente voor vestiging ter beschikking was gesteld. Ik liet het officieel openen door de burgemeester, in aanwezigheid van vele afnemers, leveranciers en klanten, waarbij Willy le Comte, in een gloedvolle rede mij veel lof toezwaaide en mij de meest succesvolle zakenvrouw van Nederland noemde op exportgebied. Onze exportclub, onder leiding van de directeur Willy le Comte had eenmaal per jaar een grote bijeenkomst in het Hotel "De Bilderberg.". Van Handelsonderneming was ik tot vooraanstaande producent van electrische verwarmingsapparaten voor industrie, scheep-vaart en woningbouw geworden. Mijn medewerkers en ik vormden een hecht samen
werkingsteam, waarbij mijn medewerkers gewend waren om ook creatief mede te denken over nieuwe ontwikkelingen en oplossingen. Wij werden specialisten op het gebied van de techniek, metaalbewerking en de produktie van electrische verwarming. Onze speciale afdeling was de introductie van nieuwe producten en we hadden een groeiende export binnen de EEG en naar het Midden-Oosten. Diverse electrische verwarmingsproblemen werden bij ons opgelost, ons leveringsprogramma omvatte: ruimteverwarming, thermo-elementen en bijzondere producten. Ons verder profiel was eigen ontwikkelde electrische behangstomers, een zeer speciaal produkt was het ontwikkelen van kogellager verwarming, die merendeel voor het Midden Oosten bestemd waren. Verdere producten waren van ons: VHB-Ruimteverwarming, plaatradiatoren, convectorradiatoren, olie-gevulde Paneelradiatoren, en kolom-radiatoren uit Italië. Ons leveringsprogramma bevatte verder, onze speciale VHB Ventilatorkachels, systeem Frico tot 30 kW, en voor de PTT een speciale PTTH kachel. 3000 Watt, 3 x 380 Volt voor het drooghouden van schakelkasten. Wederom een geheel eigen produkt van mijn firma was de VHB Ribbenkachel.ook explosieveilig, mijn Alu-miniverwarming, voor het vorstvrijhouden van toiletten, kasten etc., Bandelementen voor de pijpindustrien zoals Hak, Akzo etc, de VHB-Scheepscomforen voor de scheepsvaart, 220 en 380 Volt, waterdichte uitvoering. VHB-Thermozones werden aan binnenkanten van winkeldeuren aangebracht, om koude lucht buiten te sluiten, bij open deuren, om de warmte in de winkels, restaurants en magazijns toch te behouden, waardoor bedrijven energiebesparend werkten. Een VHB-Voetplaatverwaming diende voor personen, die stilstaand werk verrichten, zoals weeg-bruggen, montagewerkzaamhewden etc. Heel effectief voor de bergen was een VHB-Laarzendroger, die bij natte bergtochten de bergschoenen snel door middel van ventilatie van koude of warme lucht voorzag, maar mijn grootste succes heb ik geboekt met mijn mobiele Belastingsweerstanden,

in diverse uitvoeringen, die tevens luchtgekoeld werden door middel van ventilatoren. Belastingweerstanden tot 400 kW hebben wij, met groot succes vervaardigd in opdracht van de postbank te Amsterdam. Verina had nauwelijks concurenten, en met deze concurenten konden wij het nog zeer goed vinden, 's Zomers verkochten wij zwembaden, incl. Ilse sauna, om eventuele verkoopleegten hierbij te kunnen opvullen. Een geheel nieuw produkt was ons solarprogramma, kleine mini-motoren op zonnenenergie, waarvoor ik speciaal met mijn zoon naar New York reisde. Mijn klanten waren geheel bekend met mijn naam, onder de naam Rost van Tonningen heb ik, naar beste weten, steeds mijn klant van advies gediend, bij ieders wensen ben ik altijd persoonlijk gaan kijken, om hun naar hun behoefte goed van dienst te kunnen zijn. Zo ook de Nieuwe Kerk te Amsterdam, en het wegrestaurant dat over de weg van Schiphol naar Den Haag loopt, welke door Koningin Beatrix geopend werd en waarbij wij dit project op het laatste moment dit klaar kregen. Onder mijn klanten waren de voornaamste firma's van Nederland zoals: Alewijnse Elektrotechniek, A.I.C.Harderwijk, Ballast Nedam Groep Amstelveen, Batenburg Rotterdam, Bernard Breda en verdere filialen, Billiton, Bos en Kalis, van Boxtel, Brinkman en Germeraad, Bronswerk, Cammaert, Claessen, Contact-Roestvrijstaal, Croon, Damen Scheepswerven, Dow Chemical, Florie v.d. Heuvel, Gebhard, Gemeentelijke energiebedrijven, alle groepen van de GTI, Hak Pijpleidingen, Handeslcompagnie, Heerema Engineering, de Holec-groep, den Hollander, de Hoop Groenpol, Hyster BV, installatietechniek Bredero, Jarino, Kerger, Kloeckner-Moeller, Kranenbouw, Kaandorp, Mannesmann Nederland, Merwestroom, Munters Nederland, Nelis Uitgeest, Nettenbouw, Nolte, Odink en Koenderink, Pgem, Pezem etc., Philips, Staatsbedrijf der PTT algemeen, Rietschoten & Houwens, Rotterdamse Droogdok Maatschappij, Rijksinkoopbureau, Rijkswaterstaat, Schuurman, SKF Norma, Swarttouw, Technische Unie alle filialen, Tot en Beers, Vibo, Vredestein, Waardenburg, Waterleiding mij, Wilma, Wolter en Dros, Zeegers etc. Er is in de tijd van het bestaan van de BV Verina zoveel gebeurd, dat het niet mogelijk is, om ook maar enigermate een beeld te geven, van datgene, wat in deze tijd voor belangrijks geschied is. Alleen de tijdspanne van 34 jaar, dat mijn zaak heeft bestaan, bewijst voldoende, dat mijn firma in Nederland in een reële behoefte voorzag. Alleen doordat ik ongelukkiger wijze in het ziekenhuis terecht kwam, hebben vijandige machten buiten mijn onderneming om, de kans gegrepen om de goede naam van mijn firma Verina BV, belangrijke schade toe te brengen, waardoor ook de financiële positie ondergraven werd. Dit gevoegd bij het feit, dat ik ondertussen de 70 jaar gepasseerd was, maakte het noodzakelijk, dat er naar een opvolger in de directie van mijn zaak gezocht moest worden.

Geheel buiten mijn eigen bedoelingen om, werd voor dat doel een Surinaamse neger door de Rabobank uitgezocht, die tevoren reeds een faillissement achter de rug had, dit heeft er tenslotte toe geleid, dat na de overdracht van mijn firma onder dwang van de Rabobank de zaak anderhalfjaar later in het faillissement terecht is gekomen. Hoeveel firma's die daarna.ondanks de laster tegen mij, mij voortdurend opgebeld hebben om te vragen of ik hun toch niet in dit ene speciale geval wilde helpen is onnoembaar. Het was voor mij een grote troost dat zovele firma's in Nederland mij ondanks deze laster niet vergeten waren. Mijn firma heb ik hiermede echter niet meer teruggekregen.

Intrige en liefde.

"Hallo, met wie spreek ik, spreek ik met Florrie, hier je neef Jan Fentener van Vlissingen uit Maartensdijk". Dat is ook een tijd geleden, dat we elkander gesproken hebben. "Hoe gaat het met jou. Met mij gaat het goed, doch ik hoor over jou, dat je nogal moeilijkheden hebt". Ja, alles is niet ZO makkelijk voor mij, doch het meeste bezwaard mij, dat het met mijn oudste zoon niet zo goed wil lukken, mijn zonen missen het gezag van een vader, en hij in het bijzonder. "Ja Florrie, daar wilde ik het juist met jou over hebben, mijn kinderen zijn, op Paul na, allen het huis uit, nu is Paul nog alleen thuis, en indien jij het prettig zou vinden, wil ik best Grimbert hier bij ons in huis nemen, dan is Paul ook niet zo alleen". Tjonge, Jan, dit is wel het laatste, waar ik ooit aan gedacht zou hebben. "Ja, Florrie, dat kan ik mij wel een beetje voorstellen, doch ik ben niet vergeten, wat speciaal jij en dus je man voor mij gedaan hebben in de oorlog, want toen Rauter mij gevangen had genomen, zou ik het waarschijnlijk niet overleefd hebben, als jij en je man toen niet voor mij in de bres gesprongen waren, dat is dan ook de rede, waarom ik je dit aanbied". Jan, bedankt voor je telefoontje, ik zal het met Grimbert bepraten, 's Avonds heb ik met mijn oudste zoon dit aanbod besproken, en hem verteld, dat ik, als weduwe slechts dit kon geven, hoe we NU leefden, doch dat het leven van mijn neef Fentener van Vlissingen meer zou lijken op dat leven, wat mijn man en ik zouden leiden, indien je vader was blijven leven. Je hebt de keuze, mijn zoon. Mijn zoon voelde veel voor deze onverwachte verandering voor hem, bij hem leefde nu ineens de hoop en de verwachting op, dat het Baarns Lyceum hem meer geluk zou kunnen brengen dan hier in VELP, verder was hij reeds enkele malen met deze oom Jan in contact gekomen, het leek hem een aardige man, mijn zoon had er wel oren na.
Ondanks dat het voor mij weer een extra financiële aderlating betekende door de maandelijkse bedragen, die ik te betalen had, meende ik echter ook, dat het voor mijn zoon's toekomst nieuwe perspectieven zou openen. Bepakt en bezakt, vol met nieuwe kleren, vertrok Grimbert naar Maartensdijk en ging daarmede een nieuwe toekomst tegemoet. Mijn leven met mijn 2 jongere zonen ging verder op dezelfde voet door. Ergens binnen in mij gloeide ook mijn trots, dat Grimbert in het Gooi terecht kwam, het gebied, waar ik, toen ik nog niet getrouwd was, zo thuis was, en vast elke boom, laat staan familie kende. Hoe dikwijls waren we niet bij de Taets van Amerongen, die in de verte familie van ons was. En waar ik lief en leed deelde met de twee oudste dochters, Dick en Cor en waar ik tenslotte op de gezellige trouwerij was van Dick Taets van Amerongen met de broer

van Dik Asjes, de bekende Delftenaar, die het presteerde om met zijn sportvliegtuig de vlucht te wagen van Nederland naar Batavia en terug. Hoe hebben we dat in Delft gevierd!
Achteraf bekeken, is het verblijf van mijn oudste zoon bij Oom Jan het begin geweest van de botsing van twee totaal verschillende werelden, waartussen hij, in zijn jeugd nu reeds mee te maken kreeg en moest kiezen. En wat is gemakkelijker, dan de weg naar het maatschappelijk succes te kiezen als jonge kerel. Ondanks de ogenschijnlijk vriendelijke daad van mijn neef, was de verhouding tussen ons, als gevolg van de gebeurtenissen na de oorlog, toch uiterst formeel. Zakelijk gesproken kon er geen voordeel meer behaald worden uit de relatie met een gestorven President van de Nederlandse Bank, waarbij de weduwe daardoor oninteressant geworden was. Zij was weliswaar nog zijn nicht, maar een nicht in herinnering van voor de oorlog. Dat betekende voor mij, dat het mij niet veroorloofd werd om mijn zoon zo nu en dan op de normale wijze te mogen bezoeken. Wanneer ik door omstandigheden toch dringend mijn zoon wilde spreken, gebeurde dit meerdere malen, dat dit slechts via het WC-raampje mogelijk was. Gelukkig voor mij, was daar in huis een alleraardigst echtpaar, dat als oud-NSB-ers, zoals allen van ons alles verloren hadden en dat toch een dak boven het hoofd moest hebben. Zij waren op hun beurt weer doodgelukkig hier in dienst te kunnen treden bij een zo gerenommeerde familie, weliswaar als butler en kokkin maar wat deed dat er toe, ze hadden wel erger mee gemaakt, en je bleef toch innerlijk, wie je was. Je moest alleen zorgen, dat bij je nieuwe baas, nu Fentener van Vlissingen, het politiek verleden zorgvuldig voor de werkgever verborgen bleef, verder hadden ze het daar uitstekend. Wekelijks kreeg ik, zoals afgesproken door deze dappere kameraden, berichten over het doen en laten van mijn zoon. Het was dan ook voor mij niet verwonderlijk, dat nadat de zoon Paul zijn eindexamen op het Baarns Lyceum beëindigd had, ik een telefoontje kreeg, van mijn neef Jan, dat ik mijn zoon weer kon afhalen, omdat er voor hem in den huize Fentener van Vlissingen nu geen plaats meer was. Gezien de levenswijze ten huize van mijn neef, waar mijn zoon nu nauw mee verbonden was, was dit telefoontje voor mij een bezoeking. Bovendien kwam nog een nieuw gegeven om de hoek kijken, wat mij, VOOR het verblijf van mijn zoon Grimbert ten huize van de familie Fentener van Vlissingen geheel onbekend was, dat Koningin Juliana daar regelmatig iedere week op bezoek kwam. De koningin was een voorstandster van een gelukkig, eenvoudig familieleven, en niets deed ze liever dan bij kennissen eenvoudig te eten, wat Koningin Juliana in haar eigen paleis geheel miste. Verder speelde ze dolgraag toneel, waarbij ze dan de rol van dienstbode altijd op zich nam, omdat ze zich op de een of andere manier mede verbonden voelde.

Juliana gaf overigens meermalen blijk, dat zij zich op haar wijze zeer verbonden voelde met het Nederlandse volk, speciaal een eenvoudige leefwijze zeer kon waarderen. Door het beëindigen van het verblijf van Grimbert bij Fentener van Vlissingen kwam ik voor grote moeilijkheden te staan, mijn zoon was verwend door de grote luxe in het huis van Fentener van Vlissingen, en kon zich moeilijk meer aanpassen bij mijn veel eenvoudiger levensstijl. Grimbert stelde mij echter direct gerust, door te zeggen, dat ik mij geen zorgen behoefde te maken voor een verblijf aldaar, daar hij een vriend had, wiens vader het geen bezwaar vond Grimbert bij hem tegen betaling in huis te nemen. Natuurlijk was ik met dit bericht erg blij en vroeg mijn zoon om bij deze familie dan een afspraak te maken, vanwege condities etc. Zo gezegd, zo gedaan, en zo tufte ik op een gegeven dag met mijn eerste tweedehands autootje naar Baarn, en zocht het adres, wat ik gekregen had en niet vinden kon. Tenslotte bleef ik uitgeput staan voor een groot zwart hek, wat open stond, behorend bij het domein van paleis Soestdijk. Ik wist het niet meer. Plots kwam echter een man uit de voordeur gestapt, voor het huis, waar ik stond, die mij gebaarde binnen te rijden. Stomverbaasd reed ik het hek binnen, en werd begroet met de woorden, "Hallo, Florrie, je wordt verwacht". Ik, werkelijk verrast, want ik hoorde, dat hij mij bij mijn voornaam aangesproken had, zei: "Je wilt toch niet zeggen, dat jij Jan van der Hoeven bent, onze vroegere vriendschap, waarbij jij zulke prachtige artikelen schreef in "onze Waag", Jan, dat kan toch niet waar zijn, ik droom zeker....?". "Ssst. Florrie, de tijden zijn veranderd, daar spreken we liever niet meer over, ik heet je welkom in ons huis." Zo kwam mijn zoon Grimbert bij mijn oude vriend, redacteur van de Waag en zeer pro-Duits zijnd nu particulier secretaris van de Koningin in huis. Jan van der Hoeven had zich intussen geconformeerd aan de orthodox christelijke opvattingen van de Hofkringen, die op de manier van de Oxfordbeweging de gelovigen steeds opnieuw tot het belijden van eigen zonden tracht te brengen. Dit zonde besef was voor mijn zoon zo overheersend geworden, dat hij daardoor zijn levensmoed verloor, en ook zijn studie verwaarloosde. Ik werd door mijn zwager Nico Rost van Tonningen, die Grootmeester was van het Huis van Hare Majesteit de Koningin, op al deze gevaren gewezen, bovendien ergerde mijn zwager zich zeer over het feit, dat daar zo'n jong broekje, het zoontje van zijn broer Meinoud, waar hij in wezen dol op was, ondanks zijn politiek foute loopbaan, (in zijn ogen) daar in het Hof kwam en klaarblijkelijk zeer goede betrekkingen had met prinses Margriet. Nico was in gedachten nog steeds zeer dankbaar voor het feit, dat mijn man (zijn broer Meinoud), zijn interneringskamp, waar hij in Duitsland vertoefde, een bibliotheek geschonken en betaald had uit eigen zak, om de verveling aldaar de baas te kunnen zijn, en het ergerde hem, dat hij Meinoud na zijn terugkeer uit

gevangenschap in Duitsland, zijn broer Meinoud, door diens onverwachte dood niet meer gesproken had, doch steeds in gedachten mijn man dankbaar was en een warm hart toedroeg. De gegronde argumenten van mijn zwager, als toeziend voogd van mijn zonen, en mijn zorgen om mijn zoon, was voor mij aanleiding om direct naar Soestdijk te rijden met het plan om Grimbert definitief mee naar huis te nemen. Toen ik daar aankwam, stond de deur, geheel onverwachts, open, en kon ik, zonder dat iemand het bemerkte, naarde zolderkamer gaan, waar mijn zoon Grimbert ziek in bed lag. Ik vertelde hem, dat ik hem af kwam halen, hij moest zijn bed uitkomen, koffer pakken en mee naar huis gaan. Er werd afscheid van prinses Margriet genomen, en daar tuften we dan weer, nu huiswaarts naar Velp. Het is aan een oud NSB-er te danken, die in Baarn woonde, en mij telefoneerde met de mededeling: "Laat Grimbert bij mij in huis komen, ik zorg wel voor hem, zodat hij zijn gezondheid weer terug krijgt. Mijn zoon bleek in ernstige mate ondervoed te zijn door al dat geestelijk voedsel, de weg naar de gezondheid was voor hem in de eerste plaats, dat hij weer moest leren eten.

Achteraf gezien lijkt het er naar mijn mening veel op, dat het geheel een in elkaar gezette intrige was, voortkomende uit een soort schuldgevoel van de Koninklijke familie met betrekking tot de dood van mijn man, waarbij Prins Bernhard een cruciale rol heeft gespeeld. Uit een soort schuldgevoel, waarbij Koningin Juliana een grote rol heeft gespeeld, door haar hart te laten spreken en niet de politiek, of juist WEL de politiek, wilde men tot een verzoening komen en men zag deze verzoening door de opening van de mogelijkheid, van het contact van mijn zoon met Prinses Margriet. Daarmede zouden alle gewetensproblemen voor de toekomst zijn opgelost, maar nu, door de loop der gebeurtenissen, is deze schuld tot op de huidige dag ongedelgd gebleven. In deze hele geschiedenis draag ik mijn zwager Nico nog een warmer hart toe, dan ik reeds deed. Hij heeft me gewaarschuwd, en mij nogmaals erop gewezen, hoezeer de band van het Koningshuis met de familie Rost van Tonningen verbonden was. Gezien echter zijn vader (mijn schoonvader) als Generaal, en hij, als Admiraal, zuiver in dienstbetrekking waren, waarbij privé relaties niet op zijn plaats waren, op grond van de onopgehelderde dood van mijn man, zijn broer.

Zomerzonnewende 1983

De Zomerzonnewende van 1983 betekende een keerpunt in de houding van de buitenwereld tegenover mij. Was het heel gewoon, dat de Zomerzonnewende op de zweedse ambassade in Nederland en overal elders in het buitenland gevierd werd, in het verpolitiekte Nederland werd zoiets dadelijk gezien als een daad van herlevend Nationaal-Socialisme. Geheel onverwacht maakte de Volkskrant een gefingeerd verslag van deze besloten bijeenkomst, waarbij een verband werd gelegd, tussen het vieren van de Zomerzonnewende en de amerikaanse Ku-Klux-Klan. Vanaf dit moment ontstond er een ware hetze rond mijn persoon, uiteindelijk resulterend in de jacht op mij. Mijn huis werd met stenen bekogeld, met katapulten beschoten, waardoor over de 100 ruiten zijn gesneuveld, 's Nachts werd ik haast iedere nacht opgeschrikt door bommeldingen, zelfs mijn hond werd door onverlaten vergiftigd, en is als door een wonder aan de dood ontsnapt. Het weduwe-pensioen, dat ik al meer dan veertig jaar krijg, was een doorn in het oog van de politieke tegenstanders. De Haagse Post telde al de aan mij uitbetaalde bedragen over alle jaren bij elkaar, en deed het voorkomen of dit eindbedrag mijn jaarlijks pensioen was. Door de Tweede Kamer werden er hoorzittingen gearrangeerd voor de te hoop gelopen illegaliteit. Tot op de huidige dag tracht de illegaliteit, ondanks de verjaringstermijn van dertig jaar, om mij langs gerechtelijke weg dit pensioen te ontnemen. Een ander feit, dat door de pers werd aangegrepen, voor laster tegen mij, was de aankoop van een graf op de begraafplaats te Rozendaal, hetgeen reeds jaren eerder had plaatsgevonden, maar waar de pers toen pas achter was gekomen. Deze laster was bijvoorbeeld aanleiding voor een verzetsstrijder uit Amsterdam, om mij het volgende telegram te zenden:

zozo vhcOOO5 jah 1544
nlax co nlam 171
amsterdam 171/153 08 0010 page 1/57/50
Mevr. weduwe Rost van Tonningen
Velp / gelderland

Mevrouw,
U wordt beschuldigd en u is schuldig aan neo-nazisitische praktijken in Nederland. U wilt u laten begraven op het kerkhof van baron van Pallant. Helaas is dit kerkhof door betreffende familie verkocht aan de gemeente, waardoor u de kans hebt gekregen om tussen onze verzetsstrijders, engelsen,
amerikanen en Canadezen te kunnen liggen.

Ik als oorlogskind heb de opbouw van Nederland helemaal in mijn aanwezigheid gezien te Groningen, ik nodig u niet uit voor een gesprek, want dat heeft gezien uw achtergronden geen zin. Ik probeer eerst langs gerechtelijke wegen u via allerlei verzetsstrijders-organisaties naar Duitsland af te voeren, zoniet via een kort geding.
Komt niet uit datgene wat ik wil, dan zal ik uw huis met een aantal mensen opblazen. Als u geen reactie geeft zal ik een kort geding tegen u als verraadster van het nederlandse volk laten vervolgen, (naam bekend)

Gelukkig is mijn huis nog niet opgeblazen, maar de naam en het adres van deze op hol geslagen verzetsstrijder zijn wel doorgegeven aan politie en justitie.
De ergste terreur ondervond ik echter van de financiële wereld van baken en belastingen. Met medewerking van de notaris werd een wurgaccoord opgesteld, waarin de reeds 34 jaar bestaande BV Verina met een intrinsieke waarde van meer dan een miljoen gulden, waaronder een rekening-courant tegoed te mijnen gunste van meer dan Fl. 200.000,-, aan, door een aan de Rabobank naar voren geschoven oud kampioen bokser van Suriname, de reeds eerder failliet gegane Heer R.A. Kenswil moest worden overgedragen voor zegge en schrijve 1 gulden. In dit accoord werden alle rechten aan de Surinamer toegekend, en had ik geen enkel recht. Telkens als de notaris iets te mijnen gunste voorstelde, begonnen de neusvleugels van de Surinamer van woede te trillen, zodat de notaris doodsbenauwd was, dat de Heer Kenswil handtastelijk zou worden en hem over de tafel zou trekken. Hij dacht daarbij aan zijn vrouw en kindertjes, en liet het daarom uit lijfsbehoud er dan maar bij. Pas hersteld van een zware operatie en volkomen overrompeld door de onverwachte druk, die op mij werd uitgeoefend, dacht ik van alle zorgen bevrijd te zijn, wanneer ik eenmaal getekend had, waarbij mij toegezegd werd, dat na 4 jaar mijn gehele tegoed terugbetaald zou worden. Dit bleek een volkomen misrekening te zijn. De Rabobank had juist de onbekwame Heer Kenswil uitgekozen om de BV Verina failliet te laten gaan, om dan de door mij gegeven zekerheden te kunnen aantasten. Tevens vroeg de Heer Kenswil, na de verkoop van de BV Verina aan hem, dadelijk een accoutantsbezoek van de Rijksbelastingen aan. Plotseling waren kasstukken, die wel aanwezig waren geweest, niet meer te vinden. Lonen van personeel, die normaal in het bedrijf werkten, werden bij mijn inkomen opgeteld. Dit alles heette dan onttrekkingen, waartegen geen verweer mogelijk was, omdat men mij daartoe niet in de gelegenheid wilde stellen. Een lawine van navorderingen was daarvan het gevolg. Dit alles had slechts ten doel mij in een faillissement te drijven, waarin men echter niet is geslaagd, doordat ik tijdig door buitenlandse vrienden werd geholpen. Zowel mijn advocaat als mijn accountant moesten hun verdediging in deze zaak neerleggen, omdat zij anders in hun praktijk waardevolle cliënten zouden verliezen.

Intussen ging het, ondanks het feit, dat de Heer Kenswil steeds pochte, dat het met ZIJN zaak (mijn Verina) goed ging, in werkelijkheid steeds slechter. De aap kwam pas uit de mouw, toen ik op 26 februari 1987 bezoek kreeg, van de Heer R.A. Kenswil en Drs. A. Stolk, regionaal directeur van het Accountantskantoor Amil te Velp, die mij mededeelde, dat door een opeenhoping van belastingschulden, ten bedrage van Fl. 360.000,-, de BV Verina nog dezelfde week failliet zou gaan. Deze Heren waren erg openhartig, en zij vertelden, dat de Heer Kenswil een deel van de machines en inventaris, welke gedurende zijn beheer van anderhalfjaar met geleend geld van de Rabobank waren aangekocht, op en andere plaats waren gebracht, teneinde deze goederen buiten het aanstaande faillissement van de BV Verina te kunnen houden. De Heer Stolk vertelde, dat er een sterfhuisconstructie voor de BV Verina was bedacht, waarbij mijn aandelen, benevens alle schulden in het faillissement van de BV Verina zouden worden opgenomen, terwijl men tevoren het overblijvende machinepark en de inventaris had laten taxeren door de makelaar Troostwijk tegen de executiewaarde, die éénvijfde van de normale waarde bedroeg. Voor de aankoop van deze goederen had de Rabobank een bedrag van Fl. 115.000,- ter beschikking gesteld. Deze zouden tezamen met de heimelijk op een andere plaats gebrachte goederen, die voor Fl. 200.000,- van de Rabobank waren aangekocht in een nieuwe BV worden ondergebracht. Nadat het faillissement was uitgesproken zond de Heer Kenswil aan alle cliënten van de BV Verina (mijn klanten) een rondschrijven, waarin gezegd werd, dat dit faillissement van Verina BV een politiek karakter had. Ook de Heer Drs. A. Stolk verklaarde later, in bijzijn van getuigen, dat hij niet begreep, dat ik boos op hem was, want het hele faillissement was volgens hem alleen een politieke gang van zaken. Op een later verzoek van mij, of hij dit in een verklaring wilde bevestigen, werd er door hem niet gereageerd.
Het behoeft niemand te verbazen, dat ook de nieuwe BV VEAB genaamd, (welke naam een variatie was op de VHB Verina BV) bij vonnis van de Arrondissementsrechtbank te Arnhem, dd. 22 maart 1989, in staat van faillissement werd verklaard. Uit het verslag van de curator in dit faillissement, Mr. P.M. Gunning blijkt, dat Kenswil geholpen door zijn trawant de boekhouder, A.C. Kwant, dezelfde trucs wilden uithalen, met de VEAB, die zij tevoren met steun van de Rabobank, bij de BV Verina hadden uitgehaald. En in zijn verslag van 31 maart 1989 wint de curator er dan ook geen doekjes om, dat hij de handelwijze van beide Heren hoogst bedenkelijk vond en hun sommeerde de buiten het faillissement gebrachte goederen onmiddellijk weer terug te brengen.
Concluderende kan worden vastgesteld, dat de tegen mij georganiseerde drijfjacht ook op de hoofden van mijn klanten en mijn vaste personeel is terecht gekomen. Nog steeds ontvang ik van mijn vaste klanten telefoontjes, waarbij ze mij om raad komen vragen, wanneer zij in moeilijkheden

verkeren.
Door de vele publiciteit rondom mijn persoon wilde ook de Stichting, Bestrijding Antisemitisme (Stiba) een duit in het zakje doen. 30 augustus 1985 kreeg ik een dagvaarding op een aanklacht van deze stichting, waarbij mij discriminatie te laste werd gelegd en wel op grond van een boekje van de hand van Dr. Fikentscher, waarin de Holocaust besproken werd. In Duitsland was geen enkel bezwaar gemaakt tegen de verkoop van deze brochure, doch in Nederland vond men deze brochure anti-semitisch en het eind van het liedje was, dat ik daar ook voor veroordeeld werd, tot een hoge boete en voorwaardelijke gevangenisstraf. De tweede huiszoeking vond plaats op 18 februari I987, waarbij de Stiba gebruik had gemaakt van een agent-provocateur. Die had bij mij enkele brochures besteld, waaronder de Great Holocaust Trial, van de correspondent van de Associated Press, waarop eveneens aanmerking werd gemaakt, omdat het discriminerend zou zijn. Intussen was niet alleen het discrimineren van Joden verboden, maar eveneens, het twijfelen aan de Holocaust, omdat dit een essentieëel bestanddeel van de joodse geschiedschrijving is en twijfel daaraan een vorm van rascisme. Ondanks het feit, dat het hier uitlokking van een misdrijf betrof en de agent-provocateur onder een fingeerde naam de brochure besteld had, werd ik ook nu weer veroordeeld met een hoge boete, subsidair 4 weken gevangenisstraf. De huiszoeking, die op 18 februari 1987 plaats vond, ging in hoofdzaak, om na te gaan, welke bewijsstukken voor een eventueel proces tegen de Staat der Nederlanden, wegens moord op mijn overleden echtgenoot, ik in mijn bezit had. Een onvoorstelbare ravage werd in mijn huis aangericht, in mijn afwezigheid, waarbij schilderijen uit de lijsten werden gehaald, dossiers werden leeggeplunderd, en gedeeltelijk door elkaar gemengd, mijn brandkast werd opengebroken, en een testamentaire beschikking en andere waardevolle documenten werden meegenomen en heb ik nooit terug gekregen. Het hoofddoel van dit alles was, om het mij onmogelijk te maken, een gefundeerde aanklacht tegen de Staat der Nederlanden, betreffende de moord op mijn echtgenoot, te kunnen indienen. Alsof dit alles nog niet genoeg was, werd ik op een gegeven dag geconfronteerd met een aanklacht van een actrice, Kitty Courbois tegen mij, omdat ik een afbeelding uit de krant, die ik gekregen had, en waar haar naam niet bij stond, gebruikte als motief bij mijn verhaal:

26.11 Return Orion
Return Maas-Waal

Het betrof hier op dinsdag 13 maart, 1988 het boek: Op hoop van zegen, van Herman Heyermans, dat dezer dagen als tonelstuk model stond in het schilderachtige en gaaf gebleven stadje GOEDEREEDE, het aangrijpend verhaal uit 1900 over Kniertje, waar "zij vanaf de blanke top der duinen uitkijkt over de zee."

De eis was een schadevergoeding van Fl. 50.000,- als voorschot op door Kitty Courbois geleden schade, deze schadevergoeding werd door de President van de rechtbank beperkt tot een schadevergoeding van Fl. 2500,- vermeerderd met salaris van de Procureur en diens verschotten, mede de advocaten.
Zo eindigde een onschuldige Zonnewendeviering in mijn eigen tuin in een hele financiële nasleep, alleen bedoeld om mijn financiële ondergang te bewerken.

"Zerstören! Zerstören ! Zerstören !"

So ist es zu horen,
das Pestglöcklein,
wenn laut gelesen wird, was da gedruckt wurde!
Sie kamen.
die alten Wiederkehrer und die Neuzugänge,
in das zerstörte Land
um einzureissen was noch stand!
Denn wir, die Überlebenden
des gewollten Grauens,
die wir hungernd und frierend
michts mehr besassen als die Deutsche Kunst,
wir fanden uns zusammen unter ihrem Dach,
auf ihrem Fundament,
und liessen uns führen aus der Not!
Ihre Kraft war unsere Kraft!
Ihre Stärke liess uns beginnen,
in Gemeinsamkeit die Zukunft zu bauen!
Wie ein Wunder
brach aus den Trümmern die Deutsche Kunst!
In all der Zerstörung stand dieser Dom
und liess uns glauben!
Hier begann die Arbeit
der ausgewählt Auserwählten!
Ihre Umerziehungsspritzen
machten aus der Deutschen Kunst
die Nazikunst
und aus den Künstlern ihre Patiënten!
So wie die deutsche Städte aufgebaut wurden,
wurde die Deutsche Seele abgebaut:
sie wurde entstört!
Jetzt wurde befreit von allen was Deutsch war!
Endlich konnte der Mensch
in Deutschland Mensch sein

konnte befreit durchatmen, konnte in Theater und Kino sehen und hören, in welenen Niederungen er bisher gehaust hatte und zu welch' lichten Höhen er nun geführt wird! Das war die Nachkriegsbombe: die gezielt gezündete Ver-Blendungsbombe! Nun begann der Leidensweg: die Künstler verleugneten ihr Handwerk und die Zuschauer ihren gesunden Menschenverstand! WENN DAS SCHICKSAL GRÖSSER IST ALS DIE KUNST, WIRD SIE ZUR PARODIE UND DIE KÜNSTLER ZU PARODEUREN!
So wurde aus:
"Der Kunst eine Statte! Den Musen ein Heim!"-Der Kunst eine Kette, den Busen ein Heim! Der Amerikanismus breitete sich aus: die Cocacholera pestilierte über Deutschland! Eine ganze Generation von Künstlern trat an zum Opfergang: sie führte uns die Verwesung vor! Die Antikunst wurde zur platzenden Eiterbeule! Und es erbrach sich das ganze Sabberlapapp vor aller Augen und Ohren, begleitet von dem wohligen Grunzen der Fernsauanstalten
und einiger ringelgeschwänzter Journalisten! Das ist die Katharsis des XX. Jahrhunderts: die Sehnsucht der Deutschen nach der Deutschen Kunst ist so gegenwärtig lebendig wie die Deutsche Sprache: "Deutschland einig Vaterland!" Es ist der Aufbruch der Deutschen Seele in ein Reich von dieser Welt: hinueberreichend in eine andere durch die Deutsche Kunstwie sie verehrt wird in der ganzen Welt-und wie sie nicht vergiftet werden konnte in ihrem Quell:
so öffnet Bach den Weg, in die Tiefe Beethovens
den Goethe uns weisst, und zur Höhe Hölderlins:
"O heilig Herz der Völker, o Vaterland!"

Werner Dahms.

De huidige stand van zaken.

We leven nu 45 jaar na de Tweede Wereldoorlog, en nog steeds is het voor de meeste mensen onduidelijk: wie de oorlog veroorzaakt heeft, om welke waarden deze strijd in werkelijkheid ging, wie de overwinnaars waren en hoe men ieder voor zich een gemotiveerde politieke richtlijn kan vaststellen.
Voor de Tweede Wereldoorlog was het gemakkelijker achter de waarheid te komen, dan heden ten dage, nu men tegenwoordig uiterst gemakkelijk vervalsings-technieken gebruikt, en daarmede vrij manipuleren kan, om de waarheid de nek om te draaien.
Is er niet iets fundamenteel mis in onze zelfvoldane democratie, wanneer deze is gebouwd op de vrije uitingsmogelijkheid van leugens en malefide praktijken? Kan zij zich een rechtsstaat noemen, als zij haar strafrecht baseert op bolsjewistische rechtsprincipes? Is zij niet daardoor illegitiem!
De ideologische verschillen tussen de grote partijen zijn thans zo gering geworden, dat zij nauwelijks MEER zijn, dan bijkomstige variaties op hetzelfde thema.
Er is van een werkelijke volksvertegenwoordiging nauwelijks meer sprake, en zoals de Rotterdamse hoogleraar Prof. J.W. Oerlemans zo mooi beschreef, hebben wij thans te maken "met de éénpartijstaat Nederland".
Voor de oorlog was het wereldbeeld van de democratie vaderlandslievend en rasbewust en dat is thans wel grondig veranderd. Deze verandering heeft te maken met de Tweede Wereldoorlog. Twee ideologieën botsten tegen elkander en streden om de voorrang, n.l. het Marxisme en het Nationaal-Socialisme. Marxisme is een economisch determinisme, wat de klassenstrijd ten gevolge heeft, en het Nationaal-Socialisme is een biologisch determinisme, dat de instandhouding van het eigen volk en eigen ras bewerkstelligt.
Door de ineenstorting van de economie in Rusland en in andere Oostbloklanden is het Marxisme thans een waansysteem (zoals Prof. J.W. Oelemans uitdrukt) gebleken te zijn, dat echter na de Tweede Wereldoorlog door de overwinning van de Geallieerden een wijd en zijd verspreid geloof is geworden, dat in vele landen van de wereld de openbare mening beheerst. Dit geloof is, nu het zijn onbruikbaarheid heeft bewezen, plotseling in een vacuüm terecht gekomen. Historisch gezien is het denken in de termen van klassenstrijd een anachronisme geworden, overal in de Oostbloklanden ziet men nationale bewegingen ontstaan, een groeiend aantal volken verklaart zich onafhankelijk en souverein. Dit betekent, dat de normale eb- en vloedbeweging, zoals men die vroeger

kende, zich hersteld heeft. Deze gang van zaken wordt echter door de aanhangers van het Marxistisch geloof met hand en tand aangevochten. Onder het marxisme van Stalin zijn er in Rusland _70 miljoen mensen vermoord, omdat ze volgens Stalin niet pasten in de Sovjetmaatschappij. Het Marxisme heeft dus in de loop der tijden heel wat onheil veroorzaakt, zoals men thans ziet. Na de Tweede Wereldoorlog werd de familie als cel van de volksgemeenschap bewust kapot gemaakt, met het doel een rassenchaos tot stand te brengen. De strijd ging er dus om, of er al dan niet een rassenchaos op de wereld zou moeten heersen, of dat de mens al dan niet zijn eigen identiteit zou kunnen behouden. De Britse premier Neville Chamberlain was van mening, dat de amerikaanse President Roosevelt en de Joden, Engeland hebben gedwongen tot deelneming aan de Tweede Wereldoorlog. (Ook de oorlogsverklaring van de Joden van 24 maart 1933, die gepubliceerd werd in de "the Daily Express" is daarvoor een onweerlegbaar bewijs). Ook wij in Nederland hebben daarvan de schadelijke invloed ondervonden, doordat onze Nationaal Socialistische Beweging (NSB) werd blootgesteld aan een meedogenloze ketterjacht. Dat was een misdaad tegen het Nederlandse volk. Hoofddoel van deze onnederlandse activiteiten is, om bij iedere autochtone Nederlander het innerlijk vaderland te stelen, door radio, televisie en schoolopleiding zoveel mogelijk te criminaliseren. Heden vraagt de doorsnee Nederlander zich toch daarbij af, of dat allemaal zo maar kan en mag. Ja, is het antwoord, dat is wel degelijk mogelijk in een schijn-democratie, waarin de ministeriële verantwoordelijkheid een wassen neus is geworden, omdat het parlement is samengesteld uit zorgvuldig geselecteerde volks-onverschillige elementen, waarmede de wet van 22 april 1855 Staatsblad 33,nog geen rekening kon houden, omdat toen iedere volksvertegen-woordiger als Nederlander Nederlands dacht en alleen opkwam voor de nederlandse belangen, waarbij het hart van onze samenleving de arbeid van onze boeren gold. Het feit, dat nu het internationale grootkapitaal meer een rol van betekenis speelt, maakt de naaste toekomst voor iedereen onoverzichtelijker.

Positief daarbij is echter, dat men nu de democratie kan ontmaskeren als een genocide staat en positief is ook, dat de oosteuropeese volkeren zo'n afkeer gekregen hebben van het marxistisch denken, en dat deze afkeer zich nu ook naar het westen gaat voortplanten.

Het Nationaal-Socialisme gelooft in de natuurlijke ordening, en is daarom TEGEN alles, wat deze natuurlijke ordening verstoort of wil verstoren. Het ongeremde gebruik van sex, waardoor aids in de hand gewerkt wordt, het gebruik van drugs, alcohol, etc., het gebrek aan eerbied voor het menselijk leven, hetgeen blijkt uit het toepassen van abortus, is in onze ogen CRIMINEEL

Niet dat de oude remmingen en beperkingen de juiste waren. Juist niet. Het Nationaal-Socialisme is een revolutionaire vernieuwende stroming en zocht juist een alternatief voor de uitgeholde levensstijl van het Europa van de 19e eeuw.
Een van de gruwelijkste misdaden na de Tweede Wereldoorlog in Nederland is het feit, dat men, na de arrestatie van tussen de 170.000 en 250.000 mensen NSBers, en zeer veel andere willekeurige mensen, die men eenvoudig gevangen nam, omdat een of andere figuur meende,dat deze personen fout waren geweest), alle mogelijke onverantwoordelijke elementen uit de onderwereld heeft aangesteld en toegestaan, de gevangenen te bewaken en ze op alle mogelijke manieren te kwellen, waardoor velen de dood in gedreven zijn. Ook mijn man is hiervan het slachtoffer geworden. Zijn arrestatie in 1940 was reeds wederrechtelijk. Deze arrestatie was in 1940 veroorzaakt door Baron Speyart van Woerden, Procureur Generaal in 's Hertogenbosch, op grond van het feit, dat mijn man de "OSS-affaire" op het spoor was gekomen, en daardoor de verschillende rooms-katholieke machthebbers tot vijand had gemaakt. Mijn man werd bij deze gevangenname aanvankelijk naar Ooltgensplaat gebracht, maar door de ontwikkeling van de oorlogstoestand naar het Zuiden versleept, met als enig doel, dat hij verscheept zou worden naar Engeland. Terwijl het transport onderweg was, stuitte men op Prins Bernhard en zijn staf, die van het Zuiden naar het Noorden reden. Geheel in strijd met de geldende bepalingen van het internationale recht, wilde Prins Bernhard dat mijn man en de andere gevangenen onmiddellijk, zonder vorm van proces, zouden worden doodgeschoten. Gelukkig wist zijn adjudant kolonel Pfaff, dit te verhinderen. Toen Prins Bernhard in mei 1945 mijn man in Elst in de Betuwe aantrof, zette hij, ook tegen elke militaire regeling in, mijn man onmiddellijk op transport naar Utrecht, vanwaar hij later naar de strafgevangenis in Scheveningen werd afgevoerd, met weer dezelfde vooropgezette bedoeling, dat mijn man dit verblijf aldaar niet zou mogen overleven. Wetende, welke chaotische toestanden er in deze gevangenis heersten, is Prins Berhard als hoofdschuldige te beschouwen, voor de zeer tragische dood van mijn man. Dat men in het koninklijk huis ook van mening was, dat Prins Berhard aan de dood van mijn man niet onschuldig was, bewijst, hetgeen mijn zwager Nico, Vice-Admiraal van de Koninklijke Nederlandse Marine, en Grootmeester van het Huis van Hare Majesteit de koningin mij vertelde, dat de relatie van mijn oudste zoon met Prinses Margriet, zijn oorsprong vond in dit schuldgevoel van Koningin Juliana, ten aanzien van de dood van mijn man. Persoonlijk vond mijn zwager het niet te pas komen, dat, waar zijn vader, als generaal-adjudant van koningin Wilhelmina en hijzelf als Grootmeester, dienaren waren van de Kroon, zich andere relaties gingen

voordoen, in zijn ogen kon dit niet getolereerd worden. Dit was een kwestie van stijl en principe, en dit kon, zeer speciaal in dit geval niet verbroken worden.
Dit inzicht van mijn zwager Nico had algemene geldigheid, ook bij andere vorstenhuizen in Europa.
Nog altijd ben ik mijn zwager Nico dankbaar, dat hij mij, bij mijn houding, in deze moeilijke situatie, onvoorwaardelijk ondersteund heeft. Hoewel hij politiek gesproken de inzichten van zijn broer en mijn man niet deelde, wist hij dus uit informaties, die hij ontvangen had van de illegaliteit, dat mijn man niemand verraden had, integendeel hij had vele hooggeplaatste personen in de duitse tijd kunnen helpen. Voor mijn zwager was dit geen verrassing, want hij zei tegen mij: "Ach Florrie.dat wist ik ook eigenlijk wel, want uiteindelijk is Meinoud toch mijn broer."

Mitwintersonnenwende

O, werden wohl in unsren Landern
in dieser nacht die Funken sprühn,
die Feuer in den Wälder brennen
und in den Seelen weiterglüh'n

Ich weiss das fremde Söldner lauern
sie ahnen urn des Glauben Kraft,
Hier wissen Städter wie die Bauern: Aus Erden quillt des Lebens Kraft.

Wir wissen in den tiefsten Winter
dass einst das Leben wiederkommt
dass einmal doch auch die verschwinden
und deren Recht, das uns nicht frommt.

O, flamme, flamme Sonnwendfeuer
in unseren Herzen höher noch
als in der Zeit wo noch der Geier
nicht in so engen Kreisen flog.

Silvio van Rooy.

Opgeroepen tot hoger leven

Bij de herdenking van het 175-jarig bestaan van de Hoge Raad der Nederlanden was in het gedenkboek, ook een artikel aan het proces tegen Ir. A.A. Mussert, waarin werd gezegd, dat Mussert onder normale omstandigheden hoogstens 8 jaar gevangenisstraf zou hebben gekregen. Hieruit volgt, dat het vonnis van de doodstraf, waartoe Mussert werd veroordeeld en de daarop gevolgde executie niets meer of minder dan een gerechtelijke moord is geweest.
Gedurende dit proces had Mussert zijn rechtvaardiging, niet in de wet, maar in de politieke noodsituatie, waarin Nederland verkeerde, gezocht, terwijl de procureur fiscaal, Mr. Zaayer slechts wetsartikelen zocht om Mussert te veroordelen.
Mussert hield een politiek betoog, Mr. Zaayer een juridisch, doch beiden praatten geheel langs elkaar heen. Gezien Mussert echterde aangeklaagde was, en voor zijn leven opkwam, zo lag het normaal in de lijn, om met grote aandacht naar Mussert's pleidooi te luisteren. Doch gezien het reeds van tevoren vaststond, dat enkele koppen moesten rollen, zo had Mr. Zaayer geen enkel interesse hiervoor, waardoor Mussert wederom groot onrecht aangedaan werd. Ook Max Blokzijl had men gevangen genomen, de man, die wekelijks de voortreffelijke politieke praatjes door de radio ten gehore gaf. Het is uitgesproken een schande, dat Justitie ook Max Blokzijl ter dood liet veroordelen, een man, door vriend en vijand geëerd. Eén der laatste woorden van M. Blokzijl waren: "Nu het zuiver criminele de kans, men is crimineel bezig, men verwisselt doelbewust het begrip van criminaliteit."
Anton Mussert, zowel als Max Blokzijl hebben zich gedurende hun processen zeer moedig gedragen, een voorbeeld voor velen, zij zijn een heldendood gestorven.
Justitie moet zich diep schamen, om edele idealistische mannen, die slechts het beste met ons Nederlandse volk voorhadden, ter dood te veroordelen, doch wij en zij weten, dat zij opgeroepen werden tot hoger leven, waar justitie niets te vertellen heeft.

HEILBRENGEND - ONVERBREKELIJK.

Ook Obergruppenführer H.A. Rauter, die op 6 maart 1945 bij de Woeste Hoeve door de illegaliteit, neergeschoten werd doch als door een wonder nog in leven bleef, werd nadien door de Nederlandse regering gevangen genomen.

In de gevangenis hebben Prof. Mr. N.W. Posthumus en Drs. L. de Jong hem uitgehoord, nadien bij een proces door de Bijzondere Rechtspleging is hij ter dood veroordeeld en gefusilleerd. Vlak voor zijn terechtstelling mocht ik van Rauter in de gevangenis afscheid nemen. Groot, ongebroken stond hij daar voor mij, onze blikken verstrengelden en verloren elkaar in de eeuwigheid. "Frau Florrie" zei hij tegen mij: "Weet U nog hoe wij toen over Uw man spraken, en ik U zei: "Als het moment gekomen was dat wij samen in diepe eerbied zouden moeten staan voor het graf van Uw man, gevallen voor Volk en Vaderland, waarbij er misschien vermeld werd dat hij het IJzeren-kruis eerste en tweede klas, misschien zelfs dat hij het Ridderkruis en het Duitse Kruis in goud, gekregen had, dan kon U toch trots op Uw man zijn." Vandaag is Uw man niet meer. Hij werd op gruwelijke wijze vermoord en is in een massagraf geworpen. Nu zeker heeft U het recht trots te zijn op Uw man! Ze noemden Uw man altijd de laatste Nederlander, omdat hij altijd op meeslepende wijze kolossaal voor de Nederlandse zaak tegenover de Rijkskommissaris opkwam, zoals geen andere Nederlander dit gewaagd zou hebben. Hij was door en door Nationaal-Socialist, maar aan de andere kant ook door en door Nederlander. Weet U als ik over een halve dag in het Walhalla ben, dan zal ik Uw man de groeten doen van U en hem zeggen wat voor een dappere vrouw U bent en dat Uw drie zonen gezond zijn. Dan zal hij zeer gelukkig zijn." Diep ontroerd namen we afscheid van elkaar.

Men heeft Rauter zijn laatste wens, zijn officierspet te mogen blijven dragen en kort te bidden, toegestaan, waarbij zijn gebed bestond uit zijn commando: "vuur!", waarbij hij op zijn eigen commando doodgeschoten werd. Wat mogen wij trots op "onze mannen "zijn.

"KESSEL"

De verschillende eenheden der Waffen-SS

Enkele passages uit het zevende en vierde Verhoor van H.A. Rauter,
Plaats: Strafgevangenis te Arnhem
Datum : 5 maart 1947, Woensdag /13 februari 1947

Deelnemers: Prof. Mr. N.W. Posthumus/ Drs. L. de Jong.

Rauter: Also, die Einheiten der Waffen-SS. Vorgesetzt war der sogenannte Befehlshaber der Waffen-SS. Er was administrativ und technisch dem SS-Führungshauptamt Berlin unterstellt, während er territorial und SS-mässig dem Höheren SS-und Polizeiführer unterstellt war. In der ersten Zeit von Mai 1940 bis Januar 1941, war ich selbst General der Waffen-SS, da ich damals auch auch General der Waffen-SS und des Heeres war. Infolge vielen Einheiten der Waffen-SS, bat ich den REICHSFÜHRER um Zuteilung eines eigenen Befehlshabers. Das war im Januar 1941, Bis November 1941 wurde vom SS-Führungshauptamt der SS-Oberführer BORCHERT nach den Haag gesandt. Vom November 1941 bis Marz 1942 der SS-Breigadeführer Generalmajor BRENNER. Vom März 1942 bis Marz 1943 der SS-Gruppenführer und Generalleutnant der Waffen-SS KNOBLOCH (aus dem 100.000 Männer-Heer) und vom Marz 1943 bis November 1944 derSS-Gruppenführerund Generalleutnant der Waffen-SS DEMELHUBER; ein aktiver Offizier, ursprünglich der bayerischen Landespolizei und dann der Waffen-SS (ab 1933). Erführte die Division Nordland in Finnland ein Jahr zuvor. Nach Demelhubers weggehen in November 1944 nach dem Osten übernahm ich wieder die Funktion des Befehlshabers der Waffen-SS. Dazu kam, dass mich damals der Feldmarschalal MODEL, der Führer der Heeresgruppe B, mit einer Anzahl von Sonderaufgaben belastete. Bei der Kapfhandlungen im Raum Arnheim arbeitete ich sehr eng mit MODEL zusammen. Model übertrug mir nach den Kämpfen in Arnhem das sogenannte Jagdgruppenkommando. Eine Zusammenfassung, der SS und der Marine zur BekämpfungweitererLuftlandungen im IJselraum. Das SS-Führungshauptamt stellte mir einen kleinen Stab zur Verfügung. Auch der Ausbau der Brückenköpfe an der IJselstellung, Zutphen, Deventer, Zwolle, wurde mir vom Feldmarschall übertragen, sodass ich in diesen Herbstmonaten sehr stark militärisch in Anspruch genommen wurde. Als schliesslich die 25. Armee vom General der Infanterie BLUMENTRITT, Chef des Generalstabes Generalmajor Reichelt, übernommen wurde am 2. Februar 1945 und als die zweite und sechste Fallschirmjägerdivision aus dem Raum Arnhem-Tiel zur Verlängerung der Südfront an die Maas

heruntergezogen werden muste, übernahm ich im Raum Emmerich, also im Raum Emmerich-Arnheim-Tiel, die Führung eines Korps, zusammengestgellt aus Truppen der Wehrmacht, der Waffen-SS und der polizei. Die Landstormdivision "Nederland", das Polizeiregiment Böhmer, zwei Regimenter Fallschirmjäger, ein Landschützenregiment, ein Maschinengewehrbataillon des Heeres, ein Schiffsstammabteilung der Marine, zwei Artillerieregimenter und fünf Flakabteilungen, schwere Flakabteilungen und fünf Panzerabteilungen, eine Sturmgeschützzabteilung und zwei Panzerjägerabteilungen mit dem Korpsgefechtsstand in Didam bei Zevenaar. In dieser Zeit weilte ich ununterbrochen an der Front ....

Rauter over de SS Organisatie:
An der Spitze der Schutzstaffel stand HEINRICH HIMMLER, Reichsführer der SS. In seiner Umgebung hat er einen kleinen Stab gehabt. Zwischen dem Reichsführer und den territorialen Instanzen der SS in der Reichsführung eingebaut waren die sogeannten Hauptämter der SS. Das wichtigste war das SS-Personalhauptamt, Chef war SS-Obergruppenführer Wolff. In diesem Hauptamt waren die Namen und persönlichen Angelegenheiten der Führer eingegliedert, weiter die Forschungsabteilung des Reichsführers auf allen möglichen Gebieten, die Ausgrabungsabteilungen, dann das Ahnenerbe, eine wissenschaftliche Einrichtung des Reichsführers und schliesslich der Verein Lebensborn. In Deutschland wurden ungefähr 20 Lebensbornheime eingerichtet. Der Zweck war, man hatte geklagt über Abnashme der Manneskraft in germanischen Ländern. Der Reichsführer hat klargelegt, statistisch, dass 60.000 Kinder nicht geboren wurden durch schlechte soziale Verhältnisse. Der Reichführer meinte, dass die germanische Mutter zurückgehe, während im Osten die Zahl der Geburten in unerhörtem Masse stieg. Man könne erst in Deutschland im kleinen gewisse Orden der SS vormarschieren lassen und derartige Entbindungsheime aufbaün. Rassische wertvolles Erbgut. Die Kinder werden auf Kosten der SS erzogen, bis die Mutter das Kind wieder an sich nehmen kann. Das Beispiel hat tatsächlich gross eingeschlagen in Deutschland. Die Heime sind frequentiert worden von allen möglichen Leuten. Mädchen, die im Alter von 30 Jahren unverheiratet geblieben sind (Unterplus infolge des Krieges) haben Sehnsucht nach einem Kind gehabt. Durch soziale Verhältnisse waren sie kinderlos geblieben, und nun haben sie die Möglichkeit gehabt in solchen Heimen einen Onkerl für das Kind zu finden. Nachdem die Eltern rassisch geprüft worden sind, konnte die Frau dort entbinden. Das Mädchen konnte das Kind dort lassen, bis sie es wieder asufnehmen konnte. Viele Nachfragen sind gekommen von Kinderlosen. Lebensborn hat sich gut durchgesetzt. Die Öffentlichkeit wusste nichts davon. Es sind Witze gemacht, aber es hat sich durchgesetzt. Viel

Gutes ist dadurch geschehen.
Also, wir Hatten:

1. Das Hauptamt-Chef des persönlichen Stabes.
2. Das SS-Personal-Hauptamt.
   Es befasste sich mit den Personalien der Führer der allgemeinen SS, der Waffen-SS, der Sicherheitspolizei und der Ordnungspolizei
3. Das SS-Hauptamt. Der Führer war Obergruppenführer Jüttner. Bearbeitete:
   a. Alle Angelegenheiten der allgemeinen SS. Die allgemeine SS war aufgebaut aus 6 SS-Oberabschnitten (Wehrkreise). Jeder Oberabschnit aus 3 bis 5 SS-Standarten. Jede Standarte aus 3 Sturmbannen und jeder Sturmbann aus 3 Stürmen.
   b. Das ganze Sportwesen und die Leibeserziehung. Für alle die in der SS tätig waren.
   c. Die germanische Leitstelle. Diese bearbeitete sämtliche Ange legenheiten der Germanischen SS-Bereiche in den germanischen Ländern.
   d. Das ganze Ersatz und Ergänzungswesen der Waffen SS mit den territorialen Ersatzkommandos.
   e. Das ganze Fürsorgewesen der allgemeinen SS und der eingerückten SS-Männer. (Betreuung der Familien)
   f. Sämtliche Volksdeutsche Angelegenheiten, sofern sie wahrhaften Charakters waren, ich meine Volksdeutsche aus Russland, Rumänien, Serbien, Ungarn.
4. Das Reichssicherheitshauptamt befasste sich mit der Staatspolizei (politische Polizei), der kriminalpolizei (Verbrecherbekämpfung) und dem Sicherheitsdienst (Nachrichtenorganisation).
5. Das Hauptamt Ordnungspolizei umfasste das ganze Wesen der Ordnungspolizei. Das ist Schutzpolizei des Staates und der Gem einden, die Gendarmerie, die Feuerschutzpolizei und alle übrigen Hilfsverbände der Polizei auf allen Hilfsverbände der Polizei auf allen ganz-öder halbpolizeilichen Gebieten. Das Ersatzwesen für die SS und Polizei war zu der SS geholt, wobei art das Ersatzwesen durch die Polizei durch geführt wurde. Die Aufstellung der Polizieregimenter für die besetzten Gebiete im Osten und die Aufstellung der Bataillone für die übrigen Gebiete. Einheitliche Ausbildung, Ausrüstung, Uniformierung, Verwaltung usw.
6. Das SS-Führungshauptamt, Chef war SS Obergruppenführer und General der Waffen-SS Jüttner. Es bearbeitete die Ausstellung und Ausbildung aller SS-Ersatzeinheiten und die Zusammenstellung und Aufstellung von SS-Regimentern, SS-Divisionen und SS-Korps. Es entsprach dem Chef des Ersatz-Heimatheeres. Es bearbeitete alle

Angelegenheiten der Waffen-SS. 7. Das SS-Wirtschaftverwaltungshauptamt. (WVHA)

Das Rasse- und Siedlungshauptamt. Chef SS-Obergruppenführer Hoffmann. Alle SS-Angehörigen wurden rassisch gemustert, rassisch auf ihre Eignung überprüft durch eigenen geschulte Rasse-SS-Führer und ärztlich besonders untersuchtdurch eigenen Musterkommissionen, wobei die Bedingungen sehr scharf gezogen waren auf beiden Gebieten. Es war ein sehr grosses Gebiet, mit Hunderten von Führern und Ärzten, die überall in diesen Komissionen tätig waren. Ausserdem bearbeitet dieses Hauptamt alle Siedlungsangelegenheiten, wobei die SS-Männer angesiedelt wurden, wenn sie verwundet waren.

9. Das Hauptamt Volksdeutsche Nittelstelle. Das Hauptamt Volksdeutsche Mittelstelle war eine zwischenstaatliche Dienststelle Volksdeutscher Art. Es bearbeitete sämtliche Volksdeutsche Angeleg enheiten der Welt und hatte eine Reichsfunktion, vor allem in Zusammenhaben mit den Verbindungen mit den Deutschen im Ausland. Auch die VDA war dem Hauptamt unterstellt. Chef war SS-Obergruppenführer Lorenz.

10. Das Hauptamt SS-Gerichte. Ihm unterstanden sämtliche richterliche Angelegenheiten der Schutz-Staffel und der Polizei. Ihm unterstanden sämtlicher SS-Feldgerichte, die Obergerichte und das Oberstge SS- und Poliziegericht. Die Aufstellung genau so wie in der Wehrmacht mit denselben Rechtsbefugnissen.

Weiter gibt es noch einige Hauptämter, etc.

Einde citaat...

Omdat de huidige, zogenaamde geschiedschrijving zich nog steeds permitteert de SS voor alle wan- en misdaden aansprakelijk te willen stellen, zo acht ik het mijn plicht, voor de SS op te körnen, zeer speciaal voor hen, die bij de SS waren doch niet meer in Staat zijn te spreken, daar ze bij duizenden en duizenden, na het neerleggen en afgeven van de wapens, in KZ en overal ter wereld op gruwelijke wijze zijn omgekomen. De SS was onze elite. Hun houding was voorbeeldig ondanks het feit dat zij altijd in de voorste linies streden. Citaat uit: "der Freiwillige", Nr. 7-8 Juli / Aug. 1990

Ohren abgeschnitten, Zunge ausgerissen

Wie es in den Landstädtchen zuging, schildert Dechant Johann Peschka aus Oberlipka. Es war das Übliche, Stunden- und tagelanges Foltern und dann: erschiessen.

"Alle SS-angehörigen wurden im Schulhof interniert. Nach Rückkehr von der täglichen Zwangsarbeit wurden sie abends zur "Abendgumnastik",

dass heisst zur Folter, geführt. Wir hörten die Schreie der Gepeinigten, von denen fast täglich einer zu Tode geschlagen wurde.
Bis eines Tages ein russischer Major vom Fenster der Schule aus alles mit ansah und dieser "Abendgymnastik" ein Ende machte.
In Eichstadt, berichtet der Dechant, wurden 12 Menschen nach furchtbaren Qualen an den Linden bei der Kirche aufgehängt. Darunter Oberlehrer Pischel, der Bürgermeister, Ortsleiter Hentschel, Tischlermeister Safar, weil er einen deutschen Namen hatte. Dem Oberlehrer Pischel wurde der Schnurbart abgebrannt, Ohren und Nase abgeschnitten, die Zunge herausgerissen. Auch in Böhmisch-Petersdorf wurden gegen 15 Menschen zu Tode gepeinigt." usw.

Hier volgt een brief van een onzer dapperste jonge generaals, die ook een vriend was van mijn man en mij, uit de verschrikkelijke gevangenis, Landsberg, 15 Oktober 1952 Jochen Peiper:
...Vergesst nicht, dass in den Kadern der Waffen-SS die ersten Europäer gefallen sind, dass die Nachkriegserschlagenen zumeist aus unseren Reihen stammten und nur wegen ihres Glaubens an die Unteilbarkeit des Abendlandes zu Freiwild wurden. Seid dieser Blutzeugen eingedenk. Bleibt nicht auf halbem Wege stehen. Der Europagedanke ist das einzige politische Ideal für das zu streiten sich heute noch lohnt...

Het kost mij geen moeite, de eindeloze misdaden samen te vatten, die op onze mannen en vrouwen na de oorlog uitgeoefend zijn, doch juist WIJ willen voorwaarts kijken en niet als onze huidige tegenstanders, steeds maar blijven hakken op misdaden, die 45 jaar geleden wel of NIET hebben plaats gevonden. WIJ zouden alle reden hebben, om verbitterd te zijn,daar wij 45 jaren lang steeds door de maatschappij met de nek aangekeken worden, omdat we zogenaamd FOUT zijn, doch wij willen niet dezelfde afschuwelijke misdaad begaan, die de maatschappij, onze tegenstanders met ons doen, n.l. steeds hakken op zogenaamde feiten van 45 jaren geleden, etc. waarbij je bijna zou gaan denken, dat na Adolf Hitler 's dood er zeker weer nieuwe Hitler's op zijn gestaan, zo wordt de oorlog in al zijn f acetten steeds weer opnieuw dagelijks ons voorgeschoteld door televisie, krant en radio, alsof alles gister gebeurd is. En dan te bedenken, dat wij als nationaal socialisten in een gezonde maatschappij met fris helder water, gezonde bomen en gezonde mensen met vele kinderen hebben geleefd. Je kunt je dan daarbij in alle gemoede afvragen: zijn wij gek of is het huidige leven gestoord en verstoord. Er is een geluk verloren gegaan - het ging van ons heen, maar waarom er niet naar zoeken? Waarom niet het lot op te nemen, als andersom: uit een voorliggend en zich uitbreidende chaos als laatste realiteit te accepteren en je daar maar bij neer te leggen, in angst

voor elke poging tot vernieuwing. Achting voor het leven, en achting voor de ouderdom. Geef mij die wereld gaarne dan maar weer terug, daar voel ik mij thuis en daar hoor ik ook thuis.
En nu we toch over dit thema schrijven, wil ik hieraan toevoegen nog enkele woorden over onze Reichsführer der SS Heinrich Himmler. Heinrich Himmler was een groot man, een persoon, die een feilloos organisatietalent had, en die mensen precies wist te vinden, die op die plaats moesten komen te staan, op welk gebied dan ook. Was hij in den beginne meer organisatorisch bezig geweest, zijn grootste inzet heeft hij bewezen op het esoterische vlak, waarbij de Edda voor ons noorderlingen weer een levend begrip is gaan worden, en waarvan zijn kosmische inzet "de Wewelsburg" en de herbouw van deze schitterende burcht een levend bewijs is, en zou zijn geworden, wanneer men de oorlog niet zou hebben verloren. Doch het zaad is gezaaid, het heeft vele jaren op dorre aarde gelegen, doch nu heeft het wortel geschoten, het groeit naar het licht.

De waarheid maakt vrij.

De waarheid maakt vrij
kom hoop - Zeeanker
Goede Reede - Gerechtigheid
13-2

Het was in de maand juli van het jaar 1990, dat mij de gelegenheid werd geboden, mee te kunnen rijden, richting Berchtesgaden. Daar aangekomen, reden we direct door naar Hotel "Zum Turken", om ons hier voor enkele dagen in te kwartieren. In mijn heerlijke zonnige kamer keek ik uit, op bomen, die de plaats bedekken, van Hitler's wonderschone huis "De Berghof", welke hier gestaan heeft. Slechts voor diegenen, die zich nog iets kan herinneren van vroeger, zijn enkele fundamenten van Hitler's Berghof terug te vinden. Op woensdag 25-4-45 hadden de Engelsen (het 617e eskader) de euvele moed, om de "Obersalzberg", (Berghof, Platterhof en het gebied daaromheen) te bombarderen. In 1952 werd dit niet alleen mystieke, doch ook architektonisch meesterwerk, de Berghof, door springstoffen vernietigd. De Amerikanen deden dit omdat zij bang waren dat deze omgeving een bedevaartplaats zou worden.Desondanks is deze plek toch een bedevaartsoord geworden,speciaal voor die mensen, die zich innerlijk diep verbonden voelen met het nabije verleden en als aandenken een stuk steen van deze "heilige bodem" mee naar huis willen nemen.
De volgende dag bracht ons een bus naar een plateau, 124 meter onder "het Kehlsteinhaus",van daaruit wandelden wij door een 124 meter lange tunnel naar de ingang van een luxueuse lift. Deze bracht ons in 45 seconden naar het op de top van de berg gebouwde" Adelaarsnest" op 1837 meter hoogte. Dit was de lievelingsplaats van de Führer, zijn kleine paradijsje, dicht bij het "Walhalla", met zijn schitterende panorama met uitzicht op de Watzmann, en de "Honen Gölls". Moeizaam vond ik een lege stoel, waardoor ik mij innerlijk kon vrijmaken van de vele Amerikanen rondom mij heen, om bij één der ramen in alle rust te kunnen genieten van dit unieke uitzicht. Reeds dadelijk verzonk ik diep in gedachten. Hoe geheel anders was het als vroeger.nu de Amerikanen de gehele omgeving beheersten. Hoe goed kon ik me nog herinneren, het moment, dat ik hier op dezelfde plaats stond tezamen met mijn man in Hitler's tijd, zijn prachtige bureau, zijn stijlvolle stoelen, de schoorsteenmantel met de vele adelaars en hun hakenkruizen en niet te vergeten de specifieke lampen, waar was dit alles gebleven? Bij deze trieste gedachte werd mijn aandacht

plots naar buiten geleid, zag ik goed, was het OSTARA, die zwevend met haar mooie blauwe mantel door het luchtruim wiekte, en mij glimlachend scheen toe te willen roepen: "pieker nu even niet, geniet van dit prachtige uitzicht, want bij de levensbron van Duitsland zijn wij beiden nauw betrokken.". Dit werkte op mij als een visioen. Verre beelden doemden voor mij op, en schenen om antwoord te willen vragen. Hierdoor verward, haalde ik een stuk papier uit mijn zak die ik dezer dagen had willen bewerken het ging om "Gesprekken met Rauter". Het was een uitspraak van de Führer, neergeschreven bij het vierde verhoor van Rauter door Drs L. de Jong in de gevangenis te Arnhem, (13 februari 1947) waarbij Rauter zegt: "Der Führer hat gesagt: "die Hollander sollen sich gar nicht aufregen, es sei blödsinn, was die Hollander denken." Hitler hat das Verhältnis locker vorgestellt. Aus rein geschäftlichenGründen. Der Führer wurde es tiefstens beklagen, wenn eine enge Beziehung zwischen Deutschland und Holland die Ursache sein würde, dass England und Amerika die Holländischen Koloniën wegnehmen würden. Eine Organisation von Europa war nötig und wenn die Hollander dies einsehen, ware er zufrieden. Auf der einen Seite kann man Russland nicht mehr zu Europa zählen. EsistAsiatisch-Europa, und Englandwar wohlgermanisch aber stand nur mit einem Fuss in Europa. Das Interesse Englands in Europa sei ein sekundäres. Nur Deutschland konnte die Sache in Europa erledigen, Europa organisieren. Die Germanischen Staaten mussen zu einander rücken in Europa. Bei dem kolossal teuerem Apparat der schweren Waffen, einem Luxus, den die kleinen Staaten sich nicht leisten konnten, ware es notwendig, dass die schweren Waffen einheitlich seien. Die Luftwaffe, die Marine, die Panzer, wobei er der Auffassung war, dass die holländer die Kriegssmarine übernehmen müssten zusammen mit unseren Friesen. Das Heer sollte getrennt bleiben, abgesehen von technischen Sachen. lm übrigen würde Holland eine Selbstverwaltung behalten. Wenn die Hollander darauf eingingen, sich auch auf dieser Basis einstellen würden, würde er grosszügig sein.Diese Aussprache des Fuehrers ist nie veröffentlicht worden ....

Ik vouwde het geschrevene weer tezamen, en wij vervolgden onze tocht door Berchtesgaden.

Daar ik echter getuige ben van een zeer historisch tijdperk waarbij hoogte-dieptepunten zeker niet zijn uitgebleven, ben ik de voorzienigheid dankbaar voor al wat ik heb mogen beleven. Naast mijn gelukkige jeugd, en mijn verdiept mooi huwelijk, een gezin met drie gezonde zonen en nu tien kleinkinderen, was één van mijn hoogtepunten het contact met Adolf Hitler. Afgezien van de grote bijeenkomsten mochten mijn man en ik Hitler op zeer verschillende gelegenheden persoonlijk ontmoeten, zoals in ons historisch beroemde Adlon hotel te Berlijn, de Berghof in Berchtesgaden

en in Bayreuth tezamen met Winnifred Wagner. Wat voor kracht en eenvoud straalde er van de Führer uit! Alleen al het feit, dat Hitler zelf in Berchtesgaden, beneden aan de berg sigaren voor zijn gasten kocht bij een klein winkeltje en gezellig een praatje maakte met de winkelier die in zijn vrije tijd edelweissplantjes kweekte getuigt van zijn eenvoud. Naast Adolf Hitler mocht ik ook vele andere persoonlijkheden ontmoeten zoals: Himmler, Schacht etc.. Meerdere malen was ik Himmler's tafel-dame en we hebben ons samen goed kunnen amuseren. Bovendien logeerden we vaak in zijn jachthuis in Valepp, voor de gemsenjacht. Het fascinerende idee van Himmler was om alle volksduitsers,waar ter wereld ook,terug te halen naar "Groot Germanje"om zich dan te laten vestigen in de oneindige vlakten van Rusland.Nieuwe dorpen en steden zouden dan gebouwd worden,zodat er een einde zou komen aan het bestaan van de duitse volk, als het "Volk ohne Raum."
Ook Seyss-lnquart, onze Rijkskommissaris der Nederlanden was een persoon waar ik vele malen mee gedineerd c.q. gesproken of gezien heb. Hjalmar Schacht was een verre vriend van mijn man die mij steeds vertelde: "Bitte Frau Florrie, Ihr Mann war wirklich viel genialer wie ich". Gezien Schacht een uitgesproken charmeur was heb ik steeds het compliment met een tegencompliment teruggekaatst. Op weg naar een bezoek aan Hitler op de "Berghof" te Berchtesgaden, kregen wij een klapband.waardoor wij een uur vertraagd werden. Bij aankomst, stak Hitler zijn hand naar ons uit en vroeg: "Is er iets gebeurd?". Waarop mijn man zijn excuses aanbood. Maar voor dat hij deze woorden uitgesproken had greep Hitler zijn hand en vroeg: "U bent gezond? Dan is er toch niets aan de hand!" Ontspannen gingen we naar binnen. Beste lezers, het bovenstaande bewijst dat deze historische persoonlijkheden volledig mens zijn net zoals U en ik. De "Holywoodmethode " om mensen die opkomen voor het behoud van eigen identiteit als duivels uit te beelden is ons vreemd. Dit zijn mensonwaardige praktijken.Het hart van Europa is Duitsland, waarbij Nederland het grote geluk heeft dat zij daarvan de " kop" is. Doch juist daarom draagt Nederland een grote verantwoordelijkheid en mag niet blind zijn. Hitler was de grote exponent van het volkse denken! Het Derde Rijk is van ons heengegaan,het Vierde Rijk is aangebroken. Elk offer hoe tragisch ook, is waard om er diepe eerbied voor te hebben. Hier spreekt de onverbrekelijke verbondenheid met het Hogere. Waaraan ontleed de huidige tijd het recht om een land als Duitsland van alle mogelijke misdaden te beschuldigen die het nooit begaan heeft. De duitse soldaat, tezamen met alle Europese vrijwilligers waren soldaten, die voor hun ideaal vochten en aan de "toekomst" dachten. Hen was het doden vreemd. Eerder kan men spreken van vredessoldaten, want zij

zetten zich in voor eigen land en volk, **"de heilige vlam".** Zij waren cultuurgebonden hetgeen blijkt uit de prachte soldatenliederen die allen zo mooi weerklonken. Dit is het verwisselen van goed en kwaad en daardoor de hoofdoorzaak van het steeds meer criminaliseren van de samenleving.
Bewust heeft men het hart van Europa ziek gemaakt, zijn ledematen geamputeerd. Vele mensen kunnen het schijnbaar niet verkroppen dat Duitsland niet alleen het land van de techniek is doch bovenal het land van de vele dichters en denkers, zoals: Kant, Hegel, Goethe en Schiller, Hölderlin en Heidegger, Wagner en Nietsche.

Eén strofe uit het gedicht Germanien van Hölderlin:

Als wüsste sie es nicht, jüngst, da ein Sturm
Toddrohend über ihrem Haupt ertönte;
Es ahnete das Kind ein Besseres,
Und endlich ward ein Staunen weit im Himmel,
Weil eines gross an Glauben, wie sie selbst,
Die segnende, die Macht der Höhe sei;
Drum sandten sie den Boten, der, sie schnell erkennend,
Denkt lächelnd so: Dich, Unzerbrechliche, muss
Ein ander Wort erprüfen und ruft es laut
Der Jugendliche, nach Germania schauend:
Du bist es, auserwählt,
Alliebend und ein schweres Glück
Bist du zu tragen stark geworden.

Nog een uitspraak van Hölderlin:

O Heilig Herz der Völker, O Vaterland!

Het was Hitler die kosmisch gesproken gezonden werd om het vernederde duitse volk weer kracht en voor alles moed te geven. En Hitler **heeft** zijn volk moed gegeven en weten te verheffen. In weinige jaren wist hij van midden Europa een gezonde volksgemeenschap te maken, waar werken geen vloek was doch een vanzelfprekendheid. Daardoor werd Hitler gedragen door zijn volk. De duitse families kregen weer durf en moed, een moeder die vier of vijf kinderen had, werd geëerd en werden ondersteund en geholpen. Hitler moet men zien als het werktuig van de Schepper de overkoepeling - het vervullingsplan. Hitler deed niets wat hem niet opgedragen werd van hoger hand.

We denken hierbij nog even terug aan: 10 mei 1940 - 10 mei 1982 - 2 december 1986 en 8 december 1986. De eerste dagen van juni 1940, de doorstoot van de Duitsers, en dan vlak voor Duinkerken, "HALT", waarbij Hitler militair-menselijk gesproken de duitse overwinning uit de hand gegeven heeft, want hij gaf zijn generaals bevel, niet door te stoten naar Engeland, waardoor de engelse legers de gelegenheid kregen zich terug te trekken, zonder dat er van duitse zijde één schot viel. Voor de duitse generaals een hard gelag, ook voor Hitler persoonlijk, want daarmede werd de weg door de eindeloos lange donkere tunnel voor hem een werkelijkheid, "een nachtmerrie", doch het lot, zijn lot, ons lot, waar niet aan te ontkomen viel, verlangde dit zo. Vanuit het plan der Schepping echter gezien, betekent DUINKERKEN, 4juni 1940 een zeer waardevolle dag! Echter na 12 oktober 1940 werd het lied "Wir fahren gegen Engeland" definitief verleden tijd.

"KESSEL - STALINGRAD"

De stad der verschrikking. Doch, wat voor onzichtbare banden zijn hier niet gesmeed, de mens, de soldaat in zijn diepste, diepste ellende en dan zo dicht bij de levensbron. De Wolga, de grote rivier, onverbrekelijk verbonden met Hemel en Aarde.

AUFLÖSUNG — VERDICHTUNG.

Kessel - Stalingrad is ogenschijnlijk te vergelijken met een tweede Verdun, "de fatale dag", of is ook Stalingrad juist een immens onderdeel van het grote plan, de LEVENSBRON!!
Arnhem, de Klaproosdag, 17 september 1944, de brug over de Rijn. Gevechten op leven en dood, de aarde is doordrenkt van bloed, bloed van Duitsers, Nederlanders, Vlamen, Engelsen, Amerikanen en nog veel meer. Dit bloed is samengevloeid in ONZE aarde. Zouden dan niet ook onze gedachten mogen zweven naar deze plek, waar- onderlinge vriendschap en kameraadschap mogelijk zou kunnen zijn... Deze gedenkwaardige plek aan onze Rijn. Een mystiek gebeuren. Dan Dresden 13-2-1945, waar 488-duizend mensen als levende fakkels verbrand werden. Een levende hel, vrouwen, kinderen, babies, oudere mensen, en vele invaliden.

Dresden, 13-2-1945
Dresden Heil
Dresden Heil Teeken
Dresden Holocauste Heil

Of op 19-20 maart 1945, waar Hitler bij de Reichskanzlei te Berlijn staat, en een klein jongetje over zijn wang streelt,... diep in gedachten geen sprankelende, redenerende Hitler meer, neen, een eenzaam mens, schijnbaar eenzaam.... maar waar hij zijn beslissing nam, want hij weet, hij moet heengaan. Dönitz wordt zijn opvolger. Het is de immense grootheid van Hitler, dat hij steeds weer opnieuw luisteren kan naar de stem van zijn hart en hiermede onherroepelijk verbonden is met het grote plan, de blauwdruk van de Schepper. En dan op 23 mei 1945 wordt de duitse regering onder leiding van admiraal Dönitz in Flensburg gevangen genomen. Haatdragende engelse militairen, menen zich het recht te mogen aanmatigen, hun pas verworven macht te misbruiken, voormens-onwaardige praktijken tegen al deze zeer hoog geplaatste generaals en admiraal Dönitz. De duitse soldaat, alom in de wereld bekend, vanwege zijn strategisch inzicht, correctheid en dicipline.....Hoe edel, hoe huizen hoog groot staan dan onze mannen daar, uiterlijk vertrapt en vernederd, innerlijk ongebogen, een persoonlijkheid uitstralend, verbonden met het "Al".

Vijfenveertig jaren zijn voorbij, akten, zoals die van mijn man mogen pas geopend worden in het jaar 2067.

Rudolf Hess heeft men na meer dan 40 jaren eenzame opsluiting in de Spandau gevangenis te Berlijn vermoord, omdat men van engelse zijde op de hoogte was.van het plan van Gorbatsjov om Hess in vrijheid te stellen,wanneerde Russen het bevel overdestrafgevangenis van Spandau zouden hebben overgenomen,waardoor de waarheid over het Derde Rijk van Hitler aan het licht zou zijn gekomen. Hess geboren op 26 april 1894 en gestorven op 17 augustus 1987.

Men kan steden bombarderen, vernietigen, men kan de schitterende woning van Hitler, de Berghof, met de grond gelijk maken, doch, ondanks de angstpsychose, waaronder vele mensen heden leven, bestaan er onderaardse gangen,niet alleen tussen de bunkers van de Obersalzberg,maar ook in het psyche van de mens.waardoor de mensen door de vele donkere gangen elkander weten te vinden,waardoor grote volksbewegingen tot ontwikkeling kunnen komenlEen voorbeeld hiervan is.dat Rusland bezig is om het bolsjewistische juk af te schudden. Men heeft in oktober 1976 de steen-soldaat uit de "Maria-Kirche" te Flensburg gesleurd. De soldaat waar Dönitz voor zijn arrestatie in Flensburg iedere dag naar toe ging. Dit is kosmisch verbonden met Oberndorf wat ik bezocht op 14 augustus 1986 en waar Franz Xaver Gruber met zijn vriend Mohr het lied: "Stille Nacht, Heilige Nacht hebben gecomponeerd. Mijn boodschap is: De Waarheid. Er is op deze aarde nog één onberoerd gebied. Een compromis met de tegenmacht is niet mogelijk. Al het positieve uit alle volkeren wordt samengebracht.

Er zal vrede zijn.

Return Orion - Return Maas - Waal

Dat is de vernieuwing

Wat wonderlijk weten,
dat wij niet afhankelijk zijn,
van het handelen van
ingebeelde machthebbers.

Ben ik van Duits-Dietse bloed

Aus eigenen Erlebnissen geschildert
als Beweis gegen den "Zufall"
und
für die "Ordnung allen Seins".

Friedrich Christian Prinz zu Schaumburg Lippe.

QUI (CUI) VOI (VOY)

DIE KRAFT DER TOTEN

Unheimlich ist die Kraft der Toten.
Sie tragen den Menschen, die Völker, die Erde,
im Sterben sind sie schon wieder im Werden,
und einmal - in der Zeiten Lauf -
stehen die Toten in den Lebenden auf.

Unheimlich ist die Kraft der Toten.
Wer weiss in sich ihre Lebensglut brennen,
wird in seinem Kind ihre Züge erkennen,
und einmal - in der Zeiten Lauf -
stehen die Lebenden aus Sterbenden auf.

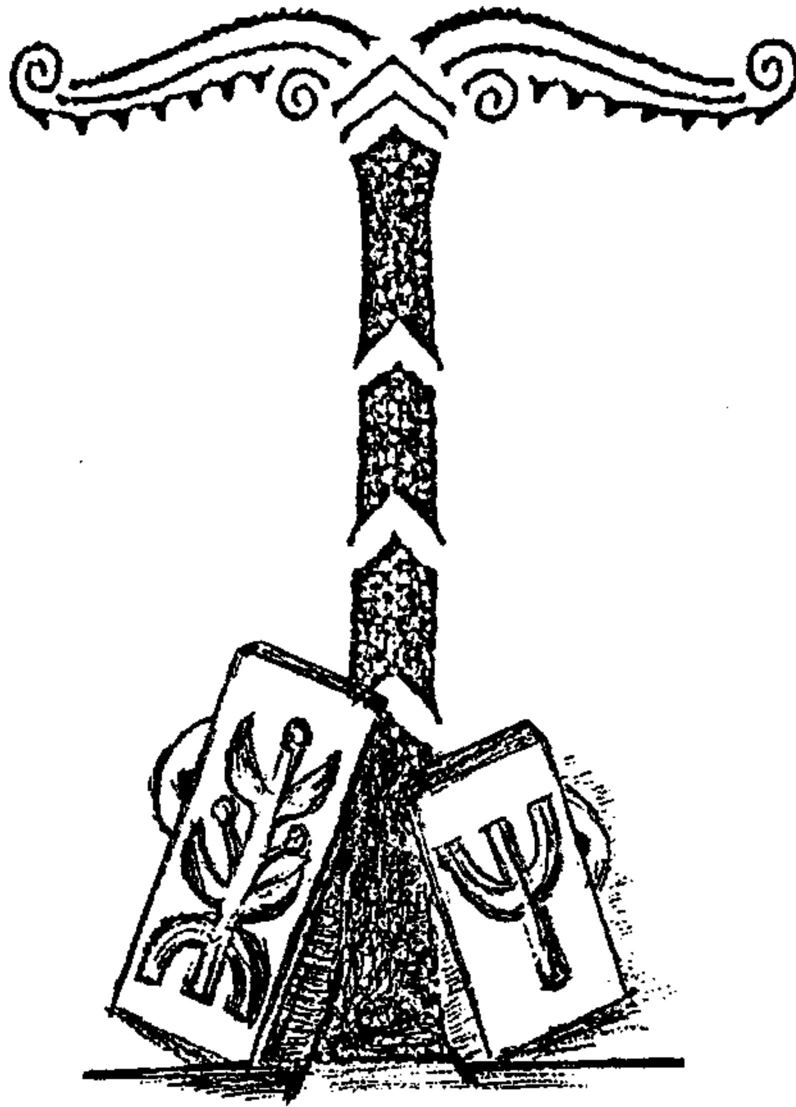
Unheimlich ist die Kraft der Toten.
Man kann sie lieben, man kann sie hassen,
man kann Sie verleumden, verhöhnen lassen,
doch einmal - in der Zeiten Lauf -
zum Lieben, zum Hassen stehen die Toten auf.

Wenn auch die Lebenden heute versagen, beten
und betteln, fragen und klagen, die Gräber der
Toten ihr einziges Gut, ihre Augen weinen
Tränen und Blut -bedenk's:

Unheimlich ist die Kraft der Toten. Man kann Sie
verleugnen bis zum Verbrechen, doch einmal
werden sich die Toten rächen, dan stehen sie - in
der Zeiten Lauf -drohend, gewaltig zum Kampf
wieder auf.

Unheimlich ist die Kraft der Toten.
Man kann Sie verdammen, man kann sich vermessen,
die eigenen Toten sogar vergessen,
doch einmal - in der Zeiten Lauf -
stehen die Toten in euren Kindern auf!

Ward Hermans, 1946 in Berlin.

De beide huwelijksringen onder de Irminsul.

Grafologisch rapport

Dit rapport werd geschreven door F. Eichhorn, wetenschappelijk docent in de grafologie
Deze grafologische analyse werd geschreven, onder de zware druk van de politieke omstandigheden die een onafhankelijke beoordeling nauwelijks toelieten.

Een Grafologisch Portret

Het schijnt een ondankbare taak, een oordeel te vellen over een man als Rost van Tonningen, die als commissaris van de B. v.d. B voor Oostenrijk en later als President-Directeur van de Nederlandse Bank en nog veel meer als Nationaal Socialist, een algemene bekendheid heeft verworven. Het leven van deze mens -ook hij was een mens- heeft een bijzonder tragisch einde gevonden in de strafgevangenis te Scheveningen. Daar men nu eenmaal nooit objectief een ander kan beoordelen door eigen subjectieve instelling, zal een niet grafologische karakterschets volkomen falen. Zeker, de gedragingen van de mens zijn belangrijk voor de gemeenschap, doch om hem historisch volkomen te leren kennen zal men de motieven van zijn daden dienen te achterhalen. Vooral voor de geschiedenis die vele jaren later eerst geschreven zal worden, is deze vaststelling van grote waarde. Want daden zijn slechts een schakel tussen motieven en doel. Daden zijn zijn afhankelijk van allerlei omstandigheden en allerlei tegenspelers, zijn betrekkelijk secundair, omdat zij uiteindelijk vallen buiten de volkomen macht van de mens zelve, waardoor hij vaak in een richting, tegengesteld aan motieven en doel, wordt gestuwd. Daarom, ik heb Analysandus nooit ontmoet en nooit gesproken aanvaardde ik het verzoek, aan de hand van enige originele brieven (de laatste werd als "laatste groet" enkele dagen voor de totale ineenstorting van het Nationaal Socialistisch bewind, uit de frontlijn aan zijn vrouw geschreven) een grafologische analyse van Rost van Tonningen te maken. De bestudeerde geschriften lopen over circa 15 jaar (1931-1945). Degrafoloog moet objectief zijn, zich van zijn object distantiëren. Een niet gemakkelijke opgaaf, als hij wil trachten de diepere lagen der persoonlijkheid te doorgronden en zich niet bepaalt tot een oppervlakkige karakterschets. Dit doel heb ik nagestreefd om op die wijze iets te kunnen bijdragen tot een billijker en minder subjectieve beoordeling van een man, die inderdaad

boven de menigte bleek uit te steken.

Analyse:

Analysandus bezat een goed waarnemingsvermogen; zijn aanleg was niet oppervlakkig (al kon hij weieens verstrooid zijn!) en hij beschikte daarbij over een aangeboren zin voor wet en orde. Grote aktiviteit maakte hem geschikt voor werk van grootser allure, hetgeen door andere karaktereigenschappen werd bevestigd. Hij moet door arbeid op internationaal terrein veel hebben waargenomen, dat hem verontrustte en dat in de sterke vatbaarheid voor angstgevoelens gunstige aangrijpingspunten vond. Hij zag de ondergang van de westerse wereld , van de westerse cultuur en juist deze dreigende ondergang van wat aan hem inherent was (hij stamde uit een oude patriciërsfamilie, welke prominente figuren kende en nog kent) werkte sterk affectief op hem. "De angst voor de chaos", wellicht nog niet direct als zodanig door hem herkend, maar onbewust het motief in zijn leven, leidde hem tot een doelstelling: zich in te zetten in de strijd tegen de dreigende ontreddering.

De volkomen bereidheid tot identificatie met een macht, welke hem in zijn motieven en doelstellingen kon steunen was de aanleiding tot het aanvaarden van een totalitaire beweging, omdat hij en door zijn grote emotionaliteit, instinctief zich te zwak wist, om alleen staande te blijven. Hij zocht de geborgenheid voor eigen persoonlijkheid door en in de collectiviteit. Immers, de angst voor de chaos groeide in latere jaren uit tot een persoonlijke existentie-angst. Zo koppelde hij de gemeenschap en daarin de beweging welke hij diende, onverbrekelijk aan eigen persoonlijkheid, om daarmee te overwinnen of onder te gaan. De lijfspreuk van R.v.T. had die der Napoleontische grenadiers kunnen zijn:

"La garde meurt, mais ne se rends pas!"

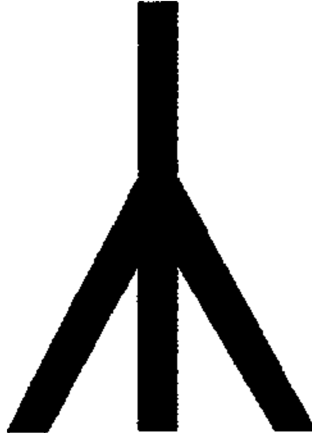
Het psychologisch indringingsvermogen was vrij groot. Deze eigenschappen, zich "borend" in het "zijn" van de ander in te dringen werd in belangrijke mate verhoogd door de wens, de ander te wegen, na te gaan, wat hij aan hem had, of hij hem in zijn strijd tegen de chaos kon gebruiken. De denkfunctie was sterk ontwikkeld, doch ondervond de weerslag van de in analysandus levende angst voor de ondergang van een gemeenschap, welke hij liefhad. Daarbij was hij geestelijk sterk ontvankelijk, hetgeen hem door zijn agressieve inslag nog al eens moeilijkheden moet hebben bezorgd. Hij had aanleg voor bijzondere studieobjecten en deze aanleg werd gesteund door zijn vrij sterke intuïtie. Hij zag, analyseerde en combineerde in één enkel ogenblik, hetgeen zijn leiders-capaciteit verhoogde. Hoewel hij weieens afleidbaar was, kon de door hem aangehangen politieke overtuiging zijn enthousiasme blijvend binden, omdat dit, volgens zijn inzichten, de enige weg was, die de weg naar de ondergang vermocht te blokkeren. Hij werd in zijn denken hoofdzakelijk geleid door

het teruggrijpen op voor hem zekere waarden, door het sterk confronteren van wat hij -lid ener oude regentenfamilie- als zekerheid zag met de door hem reeds "visioenair" waargenomen chaos. Indien niets, heeft dit de objectiviteit van het denken wel eens beïnvloed en hem geplaatst voor kwellende consequenties, waarvoor hij geen oplossing zag. Reeds in 1931 blijken deze destructieve maatschappelijke tendensen hem dermate verontrust te hebben, dat hij tekenen van psychische vermoeidheid moet vertoond hebben. Symptomen, welke hij met ijzeren wil telkenmale trachtte te overwinnen. In de jaren 1941 -'45 heeft een steeds groeiende nerveusiteit zich van hem meester gemaakt; zijn energie is sterk verminderd en uit het schrift blijkt meer en meer een paniekstemming. De sterke man, die zoveel wilde, ervoer, dat hij de strijd moest opgeven en het einde voor hem en voor de wereld de chaos gekomen was. De houding werd vaak bepaald door alternatieven, welke hij spoedig zag, hetgeen zijn innerlijke rust niet altijd ten goede kwam, omdat hij steeds meer onder spanningen een beslissing moest nemen. Daarbij werd zijn innerlijke onrust in de jaren van 1941 tot 1945 sterk vergroot, omdat hij, zij het onbewust, de nutteloosheid van zijn werken en sterven inzag. Immers het onderscheidingsvermogen, dat hem de symptomen der catastrophe in angstwekkende duidelijkheid deed aanschouwen, en de binding aan het principe (identificatie) groeide uit tot een psychisch conflict, dat niet naliet, diepe sporen in het zieleleven na te laten. Dat het waarnemingsvermogen daaronder moest lijden, behoeft geen nadere verklaring. Vanzelf rijst de vraag, of de kritisch-analytische zin hem niet in staat had kunnen stellen, zich meer realist te tonen en zich meer aan de practijk der dingen aan te passen! Inderdaad was hij kritisch-analytisch; hij zal zijn gedachten, meningen en gevoelens niet onder stoelen of banken hebben gestoken; menigeen zal onderzijn sarcasme geleden hebben. Maar zijn verhouding tot de Beweging, waarmee hij zich had vereenzelvigd, kon hij niet critiseren, daarin was en bleef hij consequent, omdat hij dit als de enige mogelijkheid zag. Hij verstond in bijzondere mate de kunst de meest gecompliceerde problemen tot hun eenvoudigste vorm terug te brengen, waardoor hij enerzijds tot verwonderlijke prestaties in staat was en anderzijds het alternatief zich duidelijk aan hem opdrong. Als leider en redenaar zal hij een goed figuur hebben geslagen; hij wist zich de dingen concreet en plastisch voor te stellen en op die wijze ook anderen tot begrip te brengen. Moge dit voor de politicus een waardevolle eigenschap zijn, in zijn positie van President-directeur der Nederlandse Bank zal deze instelling hem weieens de totaal anders gerichte denkwijze van zijn medewerkers hebben doen verwensen. Voor de belangrijke posities door de analysandus bekleed, waren de daarvoor vereiste eigenschappen aanwezig: scherpzinnigheid, nauwkeurigheid, practische gerichtheid en technisch inzicht, veelzijdig begaafd en

in bijzondere mate vindingrijk. Als een odium drukte op hem de ontwikkeling van dat, wat hij gehoopt had, de vlucht-uit-de ontreddering te zijn en dat in wezen voor hem was de rit naar de afgrond. Ontstellend is het verloop van het angstgevoel, dat al zijn energie eist en hem blijkbaar voert tot de vlucht voor zichzelf, want reeds in 1941 (was het de observatie van hen, die de wereld tot de rand van de vertwijfeling zouden voeren?) zag hij onbewust de doelloosheid van zijn streven in, zij het nog gecamoufleerd door de uiterlijke activiteit, welke, ook door de omstandigheden en de door hem onoverwinbare weerstanden uiteindelijk tot improduktiviteit bleek gedoemd. De systematiek in oordelen en handelen is in 1945 vrijwel verdwenen; we mogen constateren dat hij van 1941 tot 1945 leefde boven zijn macht, omdat hij zijn doelstellingen zag neergeslagen door hen, van wie hij de redding der wereld had verwacht. Vergelijking van brieven uit 1931 en 1941 geven een inzicht in de grote psychische vermoeidheid, welke deze mens had overmand, van zijn doorzettingsvermogen was weinig overgebleven. Slechts in 1945 komt, onder druk van de omstandigheden, het weerstandsvermogen weer terug. De verklaring kan men vinden in het wegvallen van de tegenwerking van topfiguren der Duitse bezetting; aan het front vond hij, wat zijn weerstandsvermogen betreft, zichzelf weer terug, al zag hij het nutteloze van deze laatste worsteling wel in. We kunnen ons enigszins voorstellen hoe deze man te moede moet zijn geweest als hij, met zijn snelle conclusies en het vermogen, tot de kern der dingen door te dringen, de logge en soms zwaar denkende Duitsers moest overtuigen. En daarbij had hij het leven lief in al zijn geledingen. Geen wonder dan ook, dat hij -de levensgenieter- in belangrijke mate de tegenslag ondervond, als hij in zijn opzet niet slaagde. Een soepele persoonlijkheid was analysandus niet, al spande hij zich in, zich anders voor te doen. Zijn grote gevoeligheid deed hem nog al eens heftig reageren, als hij zich met iets niet kon verenigen. Strijdvaardig was hij, als hij gevaren meende te zien en hindernissen wekten zijn weerstand. Dit was de uiterlijke reactie op zijn innerlijke onzekerheid, wortelend in de steeds groeiende teleurstelling. De vrij sterke moederbinding wettigt het vermoeden, dat hij in het verleden onaangename herinneringen had liggen, die onverteerbare resten had achtergelaten. Daaruit is zijn agressiviteit geboren. In zijn optreden naar buiten was hij diplomatiek beleefd, maar niet overbeleefd. Hij bezat een sterke drang tot overgave en deze heeft hij vooreen zeer groot gedeelte uitgeleefd in wat voor hem "het" ideaal was. Daar hij veel over de dingen piekerde en een scherp waarnemer was, moet de ontwikkeling van de situatie na 1933 hem hebben verontrust. Zo langzamerhand was hij onbewust tot de ontdekking gekomen, dat de vlucht uit de vlucht in de chaos was geworden. Maar immer nog bleef de hoop hem vergezellen tot in 1945 alles ineenstortte. Het werktempo

was onregelmatig, naast perioden van grote activiteit vertoonde hij tijden van psychasthenisch getob. In de loop van het werk wist hij wel zijn activiteit op te voeren, een planmatige voorbereiding ging dan daaraan vooraf, maar hier weer de affectief werkende teleurstelling, het zakte toch weer af. De grote werkzaamheid verviel in de loop der jaren (1941-1945) tot ongecoördineerde activiteit. De grote ijver, waarmee hij zich op het werk wierp, had als doel, van zichzelf los te komen, zichzelf in zijn werk te vergeten.... en de teleurstellingen. Daarom had hij ook weinig tijd tot ontspanning en die kostbare ogenblikken, dat hij zichzelf kon zijn, waren voor hem schatten, diep weggeborgen in zijn binnenste en ontoegankelijk voor anderen. De angst voor de toekomst van de wereld (angst voor de chaos) heeft analysandus de laatste vijftien jaar van zijn leven beheerst. Tenslotte is hij gevallen als slachtoffer van zijn liefde voor de gemeenschap! Thans is dit voor velen nog een paradox; maar.... de geschiedenis zal het juiste licht laten vallen op mensen en tijdperken die wij niet ku nnen zien in het grote kosmische der dingen. Zeer waarschijnlijk was hij een verzamelaars type, maar een emotionele verzamelaar, die dus zeer waarschijnlijk veel zal hebben bijeengebracht wat hem emotioneerde (brieven, knipsels uit couranten, foto's van grote momenten uit zijn leven, maar ook uit huiselijke kring). Een kennelijke zedelijke steun voor hem was en bleef, dat wat hij geloofde wat hij zeide of dacht en daaruit de kracht putte, zijn ideeën in de daad te willen omzetten. Concluderend komen wij tot een man, die geleid door hoge aspiraties, uitzonderlijke angst voor de chaos, sterke gevoelens van verplichting tegenover het milieu, waaruit hij voortkwam en het geslacht waaruit hij stamde, in de door hem aanvaarde politieke geloofsbelijdenis het doel nastreefde; geborgenheid voor de collectiviteiten daarin voor hemzelf. Wiens motieven en wiens doel kunnen worden geaccepteerd. De daden, waarmede hij dat doel trachtte te bereiken, bleken gebonden aan zijn affectief geladen persoonlijkheid-sstructuur en werden later (1941 -1945) grotendeels bepaald door de hem tegenstrevende machten (de bezetters). We hebben nu, na zijn tragisch einde, getracht iets van deze mens te begrijpen, van dat wat hem dreef en waartoe het hem dreef. Het ware gemakkelijk, een lijst van karakter-eigenschappen samen te stellen en hieruit een subjectief en voor zeer velen wellicht een objectief beeld samen te stellen. Nu dat deden wij niet. We zagen de innerlijke, onbewuste radeloosheid, de angst voor de ontreddering als een projectie van het verleden op de toekomst. Een projectie, welke helaas dichter bij de realiteit dan bij de fantasie staat. Tragisch is dit leven geweest. Niet zijn eind alleen, maar de ontwikkeling in de laatste kwart eeuw, welke hem meevoerde in de stroom, waaruit hij zich niet meer kon bevrijden. De historie is neutraal. Zij durft dingen te zeggen, welke de tijdgenoot niet ziet en trouwens ook niet mag zeggen.

Daarom onthouden wij ons van een oordeel, dat juister en duidelijker zijn zal, als het door de geschiedenis wordt gegeven, omdat het geveld zal worden in veel ruimer en veel breder verband over een tijdruimtelijke periode, waarvan wij slechts een onnoembaar klein gedeelte overzien.

ELK GRAF VAN DE GESNEUVELDE SS-ER DRAAGT DEZE STERVENSRUNE

Notariële acte F. Knolle

U.R. 10/1951

Verhandelt zu Bremen am achtzehnten
Januar Neunzehnhunderteinundfünfzig.
Vor mir, Notar Dr. jur. Wilhelm Bellmer
zu Bremen erschien heute, mir von Person bekannt,

der Buchhändler Friedrich Knolle, geb. 12.3.1903
wohnhaft in Bremen, Kurfürsten Allee 108,

und erklärte nach Hinweis auf die Bedeutung einer eidesstattlichen Erklärung und die Folgen der Abgabe einer falschen eidestattlichen Erklärung, an Eides statt was folgt:

Ende Mai 1940 wurde ich als Leiter des politischen Nachrichtendienstes nach Den Haag versetzt. Die Aufgabe dieses Nachrichtendienstes (S.D.) war die Erforschung der politischen, wirtschaftlichen und sozialen Struktur des niederländischen Volkes. Zu dieser Aufgabe gehörte keinerlei executive Tätigkeit, welche durch die Geheime Staatspolizei sowie Kriminalpolizei durchgeführt wurde.
Im Verfolg dieser Arbeit lernte ich selbstverständlich auch Mr. M.M. Rost van Tonningen kennen, der zum Generalsekretär des niederländischen Finanzministerium sowie zum Präsidenten der niederländischen Staatsbank ernannt wurde.

Dieses geschah weniger, weil Rost van Tonningen deutscchfreundlich war, als auf Grund der Tatsache, ein vorzüglicher Kenner dieser Materie zu sein, und weil Rost van Tonningen mehrere Jahre in Wien den niederländischen Staat beim Völkerbund vertreten und seine diplomatische Fähigkeit bewiesen hatte.

Da ich selbst als Auslandsdeutscher in Holland aufdgewachsen war und die Verhältnisse gerade in der ersten Phase der Besatzung gut beurteilen konnte, ergab es sich von selbst, dass ich mehrfach wöchentlich mit Rost van Tonningen zusammentraf

Ich lernte ihn als einen Mann kennen, der aufgeschlossen den Problemen

gegenüberstand, eine europäische Idee bejahte, aber ebenso durchdrungen war von den Rechten des niederländischen Volkes. Während ich persönlich diese letztere Einstellung gut verstehen konnte, führte die oft halsstarrige und verbissen vorgetragenen und vertretene Ansicht zu den ersten Auseinandersetzungen mit deutschen Stellen, insbesondere mit dem Hohen SS und Pol. Führer Gruppenführer Rauter.

Auf folgende Tatsachen und Vorgänge, von denen ich dienstlich Kenntnis bekam, z.T. auch persönlich bearbeitete, muss ich in diesem Zusammenhang hinweisen:

1) Abwertung des holländischen Guldens Ende 1942.

Auf Anordnung von deutschen Reichsbehörden wurde der Gulden von 1.69 RM auf 1.34 RM abgewertet. Die ursprünglich geplante noch stärkere Abwertung wurde auf Grund des ausserordentlich starken Widerspruchs seitens Rost van Tonningen nicht durchgeführt. An den zuvor stattgefundenen besprechungen nahm ich grösstenteils selbst teil.

2) Ausfuhr von hollaendischen Gemuese nach Deutschland Sommer 1943.

Auch hier widersetzte sich Rost van Tonningen leidenschaftlich, dabei insbesondere auf die Notlage der Bevölkerung verweisend.

Im Zusammenhange damit:

3) Einsickern der innerhalb Deutschlands wertverminderten Reichsmark nach Holland, insbesondere durch Treuhändervermögen.

Auch hierin sah Rost van Tonningen wie auch ich eine grosse Gefahr und konnte seinen Protest mit begründen.

4) Ende 1943 Erhöhung des Niederländischen Beitrages zur deutschen Kriegsführung; Abtransport von Industrieausrüstungen usw.

Als die Proteste Rost van Tonningen abgewiesen wurden, meldete sich Rost van Tonningen freiwillig zum niederländischen Landsturm, um damit seine Mitverantwortung zu verneinen. Daraufhin wurden deutscherseits weitgehende Zusagen gemacht.

5) Rost van Tonningen wurde von massgeblichen deutschen

Persönlichkeiten als "der letzte Niederländer" bezeichnet. Diese Persönlichkeiten wollten damit zum Ausdruck bringen, dass der Generalsekretär Rost van Tonningen der letzte Niederländer sei, der die Interessen des niederländischen Volkes gegenüber den Forderungen der Besatzungsmacht nachdrücklichst zu vertreten gewillt war.

Zusammenfassend möchte ich bemerken, dass sich nach meinen aus der persönlichen Verbindung gewonnenen Erfahrungen die Haltung des Generalsekretärs Rost van Tonningen gegenüber der deutschen Besatzungsmacht in nichts von jener Haltung unterschied, die massgebliche deutsche Politiker der westdeutschen Bundesrepublik heute gegenüber den Besatzungsmächten zu zeigen gewillt sind, ohne dass man in Deutschland gewillt wäre, sie deshalb als Landesverräter zu bezeichnen

Hierauf wurde das Protokol vorgelesen, von dem Erschienenen genehmigt und eigenhändig unterschrieben wie folgt:

gez. Friedrich Knolle

gez. Dr. Bellmere

Die vorstehende Ausfertigung wird hiermit dem Buchhändler
Friedrich KNOLLE, Bremen, Kurfürsten Allee 108, erteilt.

Bremen, den 18. Januar 1951

Der Notar.

(gezegeld door de Notaris)

Daily Express

NO. 10,256 FRIDAY, MARCH 24, 1933. ONE PENNY.

JUDEA DECLARES WAR ON GERMANY

JEWS OF ALL THE WORLD UNITE

BOYCOTT OF GERMAN GOODS

MASS DEMONSTRATIONS

"Daily Express" Special Political Correspondent.

A STRANGE AND UNFORESEEN SEQUEL HAS EMERGED FROM THE STORIES OF GERMAN JEW-BAITING.

The whole of Israel throughout the world is uniting to declare an economic and financial war on Germany.

"Germany is persecuting the Jews." If the present plans are carried out, the Hitlerite cry will be: "The Jews are persecuting Germany."

Plans For Action Maturing In Europe And America

HITLER CABINET MINISTER ARRESTED LAST NIGHT

Canon Shot At Prayer

SISTER FINDS HIM KNEELING AT HIS BEDSIDE

THE SOVIET AMBASSADOR ENTERTAINS

AN ALL-RED TALKIE FOR ALL-WHITE DIPLOMATS

MISSING GUESTS

The Queen Who Lost Her Throne

Mr. Churchill's Withering Attack On Premier

Officer Describes The Girl

DAYS OF LOVE IN BERLIN

'BROUGHT US NEARER TO WAR'

FOUR YEARS' WORK WITHOUT ANY SUCCESS

OUR DON QUIXOTE

Mrs. George Lansbury Dead

STOP PRESS

ENGLAND v. N.Z. FIRST TEST.

Hinweis: Daily Express wurde im Jahre 1900 von A. Pearson gegründet. Vorbild war die Londoner Morgenzeitung Daily Mail, die 1896 von A.C.Harmsworth (Lord Northcliffe) gegründet worden war. Seit 1919 gehörte die D.E. zur Beaverbrook-Gruppe (mit Evening Standard und Sunday Express). Nach Daily Mirror ist es um die „Sechziger Jahre The Daily Express — mit" Circulation: 4 329 128, Much more aggressive in display than Mail" (1), die zweitstärkste Londoner Tageszeitung gewesen. 1972 betrug die Auflage etwa 3,4 Mill. während die Daily Mail nur 1,75 Mill. hatte.

Anm. zu (1): Nach Kenneth E. Olson. The History Makers, 1966 Louisiana state university press Baton rouge, S.32.

Behauptungen verschiedener Kreise, die Daily Express wäre in jüdischen Händen gewesen und vor geringer Zeit " zahlungsunfähig " veräußert worden, konnten bis zum Druck nicht geklärt werden. S A D .24 3.78

A u s z ü g e der deutschen Übersetzung von 1.u.2. Seite von J U D E A DECLARES WAR ON GERMANY 24.März 1933 siehe auf der nächsten Seite.

Übersetzung und Herausgabe dieses Flugblattes. Matthias S c h u h b a u e r,Gewerbeoberlehrer a.D. und U N I - Student D 8460 Schwandorf,Forellenstr. 10, wo auch die ganze Übersetzung gegen Voreinsendung von 3.- DM angefordert werden kann. Flugblatt Nr. 1 Nachdruck / Vervielfältigung usw... verboten.

UNIG

Familie - Volk, Heimat - Staat

DAS REICH

Ich hasse das Leben des ewig sich-gleichen, des ewig-armen und ewig-reichen. Gestern Officier und Heut' ein Verbrecher, Einmal ein Prinz und einmal Zecher; Ich bin Heute der Herr und Morgen der Knecht, So ist das Leben mir g'rade recht!

Ich hasse das Leben des ewig-sich gleichen, wie Ebbe und Flut um sich stürmen und weichen. Ich bin wie der Wind, der 'mal heiss und mal kalt ist. Heut zart wie ein Hauch, Morgen hart wie Basalt ist; Einen Riesen bin ich und einen Zwerg -Ich kann in dem Tal wohnen wie auf dem Berg.

Ich liebe das Leben das Kampf um die Macht ist, das Heute ein Dreck und Morgen ein Pracht ist. Einmal Trüb und einmal Helle, Einmal Vulkan und einmal Quelle; Gesleudert vom Schicksal und niemals gleich -Nur das Ziel ist das gleiche - das Reich!

Twee dagen na de capitulatie 12-5-'45
Offiziersgefangenenlager Klein München.

Paul van Tienen

Personenregister

I fought with all more with
this world than you
I suffered much so I
suppose did you
and out of cruel wounds and bleeding
years grew up this book, brimfull of love
and pain
it is your book! Take it with
gracious hands!